
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

GoogleTM books

<https://books.google.com>

Z
1019
V52
1906

Z
1019
V52
1906

Blank

Cornell University Library

Professor G. L. Hamilton
in exchange

A282219

7/II/14

9724

The date shows when this volume was taken.

To renew this book copy the call No. and give to the librarian.

HOME USE RULES.

All Books subject to Recall.

All books must be returned at end of college year for inspection and repairs.

Students must return all books before leaving town. Officers should arrange for the return of books wanted during their absence from town.

Books needed by more than one person are held on the reserve list.

Volumes of periodicals and of pamphlets are held in the library as much as possible. For special purposes they are given out for a limited time.

Borrowers should not use their library privileges for the benefit of other persons.

Books of special value and gift books, when the giver wishes it, are not allowed to circulate.

Readers are asked to report all cases of books marked or mutilated.

Do not deface books by marks and writing.

Cornell University Library

Z1019 .V52 1906

De prohibitions et censura librorum : di

3 1924 029 554 502

o/n

DE PROHIBITIONE
ET
CENSURA LIBRORUM

Dissertatio canonico-moralis

ARTHURI VERMEERSCH e S. I.

LOVANI IN COLLEGIO MAXIMO S. I.
PROFESSORIS THEOLOGIAE MORALIS ET IURIS CANONICI

Quarta Editio auctior, accuratior, et novo ordine disposita

Typis Societatis Sancti Ioannis

DESCLÉE, LEFEBVRE ET SOC.

—#— **ROMAE, 1906** —#—

491
150
A.282219

Ego IOSEPHUS DE VOS, Praepositus Provincialis Societatis Iesu in Belgio, potestate ad hoc mihi facta ab Admodum Reverendo Patre FRANCISCO XAVERIO WERNZ, eiusdem Societatis Praeposito Generali, facultatem concedo, ut opus cui titulus *De Prohibitione et Censura Librorum, Dissertatio canonico-moralis, editio quarta, ab A. VERMEERSCH S. I. conscriptum, et a deputatis censoribus rite recognitum atque approbatum, typis mandetur.*

In quorum fidem has litteras manu mea subscriptas et sigillo meo munitas dedi.

Romae, die 2 octobris 1906.

Iosephus De Vos, S. I.

IMPRIMATUR

FR. ALBERTUS LEPIDI O. P.,

S. P. A. Magister.

IMPRIMATUR

JOSEPHUS CEPPESELLI Patriarcha Constantin.,

Vicesgerens.

PRAEFATIO

QUARTAE HUIUS EDITIONIS

Quarta haec editio, quam, variis distenti negotiis, non potuimus nisi post sat diuturnam moram adornare, novi fere operis rationem induere videtur.

Penitus enim mutata est priorum editionum dispositio, cum res iam hac ratione distribuuntur, ut post partem generalem singula Decreta generalia suo quodque ordine declaremus. Ne tamen pristinae distributionis utilitas ex toto pereat, in tertia operis parte, paucis paginis, summam damus decretorum, « logicae » rationi quam ante servaveramus consentaneam.

Hactenus de ordine. Res autem accessere plures. Cum enim, per hosce annos, non paucae nobis propositae sint dubitationes vel quaestiones, his omnibus occurrere conati sumus nova hac editione, quae sic plenior dabit argumenti explicationem. Ad operis calcem, utramque vigentis iuris exscripsimus Constitutionem LEONIS XIII, *Officiorum*, et BENEDICTI XIV, *Sollicita*.

Commentarii nostri, qui mox post editam Constitutionem *Officiorum* prodire primi, plerosque nacti sunt approbatores, quosdam etiam ad verba usque imitatores.

De nonnullis tamen casibus viri quos magni facimus diversimode opinati sunt. Horum argumenta sincero animo perpendere non omisimus, et si quae valida videbantur ea libenter admisimus, ut sic alienae sapientiae fructus lectoribus nostris offerremus.

Simili veri studio nova quaedam etiam nunc oportuit proferre iudicia. Si cui fortasse non statim placuerint omnia, eum tamen certiore facimus nos nihil scripsisse quod non prius mature meditati simus et doctorum amicorum suffragio viderimus confirmatum.

Hoc unum optamus, ut opus illud, quantulumcumque nostrum, sit Deo acceptum, et Ecclesiae ac fidelibus aliqua ratione proficuum.

SUMMA RERUM

	Pag.
PROOEMIUM (1)	I

PARS PRIMA

NOTIONES GENERALES

Caput	I. — Notiones historicae	
	I. De prohibitione librorum (2-6)	3
	II. De praevia librorum censura (7-9)	5
Caput	II. — Praesens legum huiusmodi utilitas (10-12)	6
Caput	III. — Legum quae hodie vigent brevis descriptio (13-17)	8
Caput	IV. — Abrogatio iuris anterioris (18-22)	13
Caput	V. — Harum legum vis universalis (23. 24)	18
Caput	VI. — Recta harum legum interpretatio	
	I. Quibusnam utendum sit principiis generalibus (25-27)	20
	II. Applicationes sive casus particulares (28-46)	24
Caput	VII. — Quosnam actus positivo iure vetet libri prohibitio	
	I. De prohibitione perfecta (47-51)	37
	II. De prohibitione minus perfecta (52)	40
Caput	VIII. — Obligatio conscientiae. Culpae gravitas (53-61)	41
Caput	IX. — Quanam potestate prohibeantur libri (62-64)	51

PARS SECUNDA

COMMENTARII DECRETORUM GENERALIUM

TITULUS I

De Prohibitione librorum

	Pag.
Caput I. — De prohibitis apostatarum, haereticorum, schismaticorum, aliorumque scriptorum Libris	
Articulus 1 (65)	59
Articulus 2 (66)	60
Articulus 3 (67)	63
Articulus 4 (68)	65
Caput II. — De Editionibus textus originalis et versionum non vulgarium Sacrae Scripturae	
Articulus 5 (69)	65
Articulus 6 (70)	67
Caput III. — De Versionibus vernaculis Sacrae Scripturae	
Articulus 7 (71)	67
Articulus 8 (71 bis)	69
Caput IV. — De Libris obscoenis	
Articulus 9 (72)	69
Articulus 10 (73)	71
Caput V. — De quibusdam specialis argumenti libris	
Articulus 11	74
1 pars (74)	75
2 pars (75)	77
3 pars (76)	78
Articulus 12 (77)	79
Articulus 13	
1 pars (78. 79)	81
2 pars (80)	83
Articulus 14	
1 pars (81)	85
2 pars (82. 83)	86
3 pars (84)	90
Caput VI. — De Sacris Imaginibus et Indulgentiis	
Articulus 15 (85)	91
Articulus 16 (86)	93
Articulus 17 (87)	95
Caput VII. — De libris liturgicis et precatoriis	
Articulus 18 (88. 89)	97
Articulus 19 (90)	104
Articulus 20 (91)	105
Caput VIII. — De diariis, foliis et libellis periodicis	
Articulus 21	
1 pars (92)	107
2 pars (93)	112
Articulus 22 (94)	113

	Pag.
Caput IX. — De facultate legendi et retinendi libros prohibitos	
Articulus 23 (95)	114
Articulus 24 (95 <i>bis</i>)	116
Articulus 25	
1 pars (96)	117
2 pars (97)	119
Articulus 26	
1 pars (98)	122
2 pars (99)	124
Caput X. — De denunciatione pravorum librorum	
Articulus 27 (100)	125
Articulus 28 (101)	126
Articulus 29	
1 pars (102)	127
2 pars (103)	129

TITULUS II

De Censura librorum

Introductio (104. 105)	130
Caput I. — De Praelatis librorum censurae praepositis	
Articulus 30 (105 <i>bis</i>)	131
Articulus 31 (106)	132
Articulus 32 (107)	132
Articulus 33 (108)	132
Articulus 34 (109)	133
Articulus 35 (110-112)	135
Articulus 36 (113)	136
Articulus 37 (114)	137
Caput II. — De Censorum Officio in praevio librorum examine	
Articuli 38 et 39 (115)	138
Articulus 40 (116)	139
Caput III. — De libris praeviae censurae subiciendis	
Articulus 41	
1 pars (117)	141
2 pars (118)	143
Articulus 42	
1 pars (119)	145
2 pars (120)	145
Caput IV. — De Typographis et editoribus librorum	
Articulus 43 (121)	147
Articulus 44 (122)	148
Articulus 45 (123)	149
Articulus 46 (124)	149
Caput V. — De poenis in Decretorum generalium transgressores statutis	
Articulus 47 (125)	151
Articulus 48 (126)	156
Articulus 49 (127)	157

PARS TERTIA

DECRETORUM GENERALIUM SUMMA; AC BREVIS, ORDINE LOGICO DISPOSITA, REPETITIO

	Pag.
I. Leges de prohibitione librorum et operum (128-131) . . .	159
II. Leges de praevia censura (132. 133)	161
III. De sanctionibus harum legum et facultate legendi et retinendi opera prohibita (133 <i>bis</i> et <i>ter</i>).	163

PARS QUARTA

FORMULAE ET CATALOGI

Caput	I. — Formulae	
	Articulus 1. - Formulae S. Indicis Congregationis	
	I. Indulta permittendi lectionem librorum prohibitorum (134-137)	165
	II. Facultates legendi et retinendi (138-152)	167
	Articulus 2. - Formulae S. Congregationis Propagandae Fidei	
	I. Indulta permittendi lectionem librorum prohibitorum (153-160).	169
	II. Facultates legendi ac retinendi libros prohibitos (161-166)	171
Caput	II. — Catalogi	
	I. Elenchus scriptorum quorum opera clausula generali notantur, una cum die decreti (167)	173
	II. Elenchus operum Decreto speciali proscriptorum, post editum Leonis XIII Indicem (168)	176
	LEONIS Pp. XIII. Constitutio de prohibitione et censura librorum	179
	BENEDICTI Pp. XIV. Constitutio qua methodus praescribitur in examine et proscriptione librorum servanda	189
	BIBLIOGRAPHIA	201
	INDEX RERUM ALPHABETICUS	205

NB. Opera quae in Commentariis designantur initialibus literis *op. c.* accurate describuntur ad calcem nostrae lucubrationis, in BIBLIOGRAPHIA.

PROOEMIUM

1. Ut, qui finis est noster, praesens ius de prohibitione et censura librorum in clariore ponamus conspectu, hanc nostram elucubrationem in quattuor praecipuas Partes dividimus.

*Divisio in
quattuor
Partes.*

Prima varias continebit notiones quae vel legem quasi circumstant, de eius fine, utilitate, historia, vel generalioris sunt usus et rectae interpretationi communia dant subsidia.

In secunda, singulos Constitutionis articulos, eo quo proponuntur ordine, paucis notis illustrabimus.

In tertia, brevis fiet Decretorum generalium repetitio, « logico » ut aiunt ordine disposita.

Quarta utiles quasdam dabit formulas et elenchos.

Demum, ad calcem operis, ante Indices, afferemus Constitutiones LEONIS XIII et BENEDICTI XIV e quibus hodiernum ius de librorum prohibitionem et censura conflatur.

PARS PRIMA

Notiones generales

CAPUT I. — NOTIONES HISTORICAE

I. — De prohibitione librorum

2. 1. Exemplo innixi ipsius S. PAULI, sub cuius oculis Ephesi superstitionum libri sunt incendio combusti¹, SS. Patres ab haereticorum scriptis tenendis vel legendis fideles dehortari omni opera studuerunt. Atque in ipso primo Concilio oecumenico, Nicaeno, anni 325, est contra ARII librum *Thalia* editum decretum, quod Constantinus Magnus severa exsecutione complevit. Exemplum istud plura deinceps decreta de libris PELAGII, Manichaeorum, etc. sunt imitata.

Libri prohibiti in prima aetate Ecclesiae.

Porro primus prohibitorum librorum catalogus habetur in decreto quod nomine GELASII (496) est in Gratianam iuris collectionem receptum². Interdum ut primus *Index Romanus* celebratur.

Decretum Gelasianum.

Praeter opera haereticorum damnabantur tunc *emendata Martyrum acta* et *apocryphi libri paenitentiales*.

3. 2. In medio aevo etiam in haereticorum opera et magicarum artium tractatus est saevitum.

Prohibiti libri in medio aevo.

4. 3. Ab exeunte saeculo XIII (1299), propter haereticorum abusus, caveri coeptum est ne SS. Biblia a populo, vulgari praesertim lingua, imprudenter legerentur³.

Cautiones de SS. Bibliis, saec. XIII.

5. Saec. XVI, post diffusam artem typographicam, acrius in pravos libros animadvertere opus fuit. Quare plures prodire particulares dioeceseum⁴ vel regnorum Indices.

Post diffusam artem typographicam.

¹ Acta Apost., 19. 19.

² Can. Sancta Romana, 3, D. 15.

³ HILGERS, *Der Index*, p. 5.

⁴ A mente S. Sedis prorsus alienum foret huiusmodi Indices particulares hodie edere. Sic. 17 aug. anni 1892 ad Archiepiscopum Vallisoletanum, qui nonnulla de hispanico Indice S. Sedem interrogaverat est responsum: *Standum unice Indici romano eiusque regulis, et prohibendas esse novas Indicis hispani editiones.*

*Index
Pauli IV.*

Pii IV.

PAULUS IV primum edidit anno 1559 Indicem romanum, cuius moderationi ipse iam S. Pontifex operam dedit¹.

Anno vero 1564, prodiit Index Pii IV, a Tridentino Concilio appellatus, quia sacra haec synodus curam edendi Indicis et argumentum istud ordinandi S. Pontifici commiserat. Ipsi catalogo praeponuntur sic dictae regulae Tridentinae seu decem decreta generalia de librorum proscriptione. Catalogus autem a PAULO IV mutuatus est divisionem librorum in tres classes: 1. Auctorum haereticorum; 2. Operum catholicorum; 3. Operum anonymorum. Auctorum autem primae classis omnia prohibebantur opera. Index iste, *ad substantiam* quod attinet, ad LEONEM usque XIII permansit.

*Sixti V
et Clementis
VIII.*

Novam tamen Indicis editionem praeparavit SIXTUS V, quam, demptis quibusdam libris, praecipue controversiis C. BELLARMINI et relectionibus FRANCISCI A VICTORIA, perfecit CLEMENS VIII, anno 1596. Prima classis vix ibi aliquo nomine apparet aucta, sed pro insertionem in primam classem successit clausula *Opera omnia*, qua notabatur scriptor qui universali proscriptione videbatur dignus.

*Alexandri
VII.*

Deinde in editione ALEXANDRI VII (1664), divisio in tres classes est formaliter suppressa, cum libri alphabetico ordine dispositi sint.

*Benedicti
XIV.*

Merito praestantem editionem dedit BENEDICTUS XIV (1758), praescripta prius sapientissima C. *Sollicita ac provida*, 9 iul. 1753, de methodo servanda in examine et proscriptione librorum.

*Leonis
XIII.*

Et sic perventum est ad Indicem qui auspiciis LEONIS XIII est anno 1900 toti orbi promulgatus.

*S. Indici
Congregationis
origo.*

6. De ipsa S. Indici Congregatione memorasse iuvabit, eam in Motu proprio S. Pii V, 19 nov. 1570, quo Magistro S. Palatii plenissimam fecit corrigendi libros facultatem, esse seminaliter contentam. Deinde, ut Congregatio de *Reformando Indice et corrigendis libris* est in lucem edita mense martio 1571; quam institutionem sollemniter promulgavit Bulla GREGORII XIII, 13 sept. 1572, ita ut SIXTUS V, C. *Immensa aeterni Patris*, 22 ian. 1588, qua quindecim Congregationes instituit vel confirmavit, iam existentem Congregationem mere ratam habere debuerit.

¹ Cfr. HILGERS, *Der Index*, p. 7.

II. — De Praevia librorum Censura

7. 1. Diu, antequam ulla de praevia censura lex exstaret, fuere sancti et docti viri qui vel suspecta opera S. Pontifici traderent iudicanda, vel de propriis scriptis eius expeterent sententiam et consilia. Ita saeculo v, GENNADIUS quidam suum *De scriptoribus ecclesiasticis* opus ad Papam GELASIUM misit, sicut anno 1198 GODEFREDUS VITERBIENSIS librum suum cui titulus *Pantheon*, URBANO III obtulit probandum et corrigendum¹.

Censura a primis saeculis Christi usque ad modernam aetatem.

Praevia quaedam censura lege particulari v. gr. Universitatis Parisiensis (5 iun. 1366) est pro magistris indicta.

Postquam libri typis imprimi coepti sunt, exemplo in exigenda praevia censura praeivit universitas Coloniensis, cuius zelum laudavit et ministerium probavit SIXTUS IV, 18 mart. 1479².

In aetate moderna.

8. 2. Prima autem pontificia Constitutio de praevia librorum censura auctorem habet INNOCENTIUM VIII, 17 novemb. 1487. Quamvis vim habeat universalem, ad Arch. Coloniensem est missa. Generalem prohibitionem ne libri imprimerentur nisi consultis prius Archiepiscopis vel Officialibus competentibus edidit ALEXANDER VI. C. *Inter Multiplices*, 1 iun. 1501 pro quattuor Germaniae provinciarum ecclesiasticis.

Dein, in *Lateranensi* Concilio (1515), LEO X, C. *Inter sollicitudines*, 4 maii 1515, generalem tulit legem qua sub gravibus poenis et ipsa excommunicatione prohibuit ne quamlibet edere scripturam aliquis praesumeret, sine praevia Episcopi, vel, in Urbe, Vicarii et Magistri S. Palatii recognitione.

Aetate praesenti.

Decretum istud est in Indice Tridentino confirmatum; auctum dein regulis CLEMENTIS VIII de impressione librorum, donec rigor pristini iuris est. expressa pro Statu Pontificio lege, a Pio IX anno 1848, et alibi etiam con-

¹ HILGERS, *Der Index*, p. 403.

² *Ibidem*, p. 407.

suetudine locorum mitigatus. Benignitatem istam sancivit magisque definivit LEO XIII.

Leges particulares.

Interea etiam particulares provisiones factae sunt de libris liturgicis, et de libris certi argumenti conscriptis in locis quae S. Congregationis de Propaganda Fide spirituali iurisdictione reguntur. Cfr. *Collectanea*, n. 1866 sq.

Censurae et proscriptiones apud acatholicos et viros politicos.

9. In fine brevissimae istius expositionis, haec praeterunda non sunt: pseudo reformatores modernae aetatis severissimi fuere librorum censores et proscriptores; virique politici ad fines suos consequendos similes condidere leges, quae ne hodie quidem sunt plane suppressae. Omnino conferenda sunt quae de censura et prohibitione librorum in Anglia, Hollandia, Scandinavia, Helvetia, Germania, et de regali et imperiali censura in Gallia erudite proponuntur in opere P. HILGERS S. I., *Der Index*.

CAPUT II. — PRAESENS LEGUM HUIUSMODI UTILITAS

Ecclesiae ius has leges ferendi.

10. Suis de prohibitionem et censura librorum sanctionibus vult Ecclesia spirituali fidelium incolumitati prospicere, dum mala punire vel coercere, immo ea antecapere studet. Quod ipsius esse inviolabile ius nemo inter catholicos negare poterit.

Legum utilitas praeterita.

Atque olim quidem, quandiu rectores civitatis cum potestate sacra in unum consenserunt¹, magna illa erat proscriptionum utilitas ut pravi libri moraliter extra commercium fierent.

Tam laetus fructus hodie iam sperari nequit. Accidit contra, ut ipsa sua proscriptione liber famam quandam atque fortunam adipiscatur. Quae causa esse poterit, cur plura opera silentio interire malit Ecclesia quam iisdem nota sua censoria celebritatem conciliare.

Ac praesens:

11. Caveas tamen ne ideo pro inutilibus habeas generalia vel specialia Indicis decreta. Et re quidem vera:

1. Salutare principium de periculo quod in pluribus libris legendis inest constanter inculcant. Idque non inefficaciter.

¹ C. *Officiorum*, praefatio.

Etiam nunc non desunt, praecipue inter catholicos iuvenes, quos vetitum Ecclesiae a pravis scriptis legendis cohibeat, ita ut huiusmodi legum beneficio incolumem servant puritatem ac virtutem.

Pro fidelibus,

2. Multis dein scriptoribus istae leges sunt fraeno quo a non paucis excessibus impediuntur. Indicis enim reprobationem horrent plerique catholici; quare, ne nota ista afficiantur, multo cautius et temperatius scribunt quam si impune omnia proponere permetterentur.

Pro scriptoribus,

Immo, cum ob notam huiusmodi saepe vel minora fiant lucra vel positiva sustineantur fortunae damna, fit ut ii etiam qui parum sunt in Ecclesiam propensi fidem vel mores offendere non audeant, et libros edant emendatiores. Satis est animo recolere quomodo castigatio prodierit editio plurium vocabulariorum, ut quae a LITTRÉ vel a LAROUSSE nomen suum mutantur.

3. Improbando libros Ecclesia non raro mentem suam de variis doctrinis manifestat et bonos in via recta dirigit, etiam antequam sollemnes de doctrina sententiae prudenter ferri possint. Quod maxime prodest christianae reipublicae.

Pro Ecclesia.

4. Praevia porro censura, quae quibusdam librorum generibus imponitur, fideles a multis eripiuntur periculis deceptionis. Ecclesia autem habet unde nomini suo prospiciat, quod ex scriptis importunis vel ridiculis non odium tantum sed etiam irrisioni inimicorum obici potest.

12. Observes ceterum quanta verborum vi, in nostris Parlamentis, in certos libros invehatur quae principia tueantur modernis, ut aiunt, contraria. Nec sinerent talia in scholis publicis praelegi. Ne itaque mirentur Ecclesiam simili amore ac studio prosequi revelatae fidei documenta quo ipsi placita «revolutionaria» honestare volunt. Affectata ista plurium tolerantia, qua libertatem vindicant erroris dogmatici et mali moralis, magis ex quadam dubitatione ac scepticismo quam ex benigna animi moderatione denique tandem repetenda videtur.

Vera ratio cur leges istae saepius minus gratiae sint.

CAPUT III. — LEGUM QUAE HODIE VIGENT
BREVIS DESCRIPTIO

*Vigentes
leges nume-
rantur.*

13. I. — *Hodie unice regimur:*

1. Constitutione *Officiorum*, a LEONE XIII edita 25 ianuarii 1897¹.

2. Constitutione *Sollicita ac provida*, BENEDICTI XIV, 9 iul. 1753, quam integram vigere voluit LEO XIII, ut aperte declarat in suae Constitutionis exordio.

3. *Novo Indice* quem LEO XIII eadem Constitutione *Officiorum* fieri iussit et per adiunctum Breve *Romani Pontifices*, 27 septembris 1900, promulgavit.

Porro ipsi Indici seu catalogo stricte dicto est sua *Praefatio*, a R^{mo} P. THOM. ESSER, O. Pr. conscripta, quae non modica subsidia interpreti suppeditat.

*De Indi-
cis volumi-
ne.*

Monumenta hactenus recensita continentur formoso isto volumine quod, anno 1900, sub titulo *Index librorum prohibitorum*², primum in lucem prodiiit. Hoc autem ordine:

Breve LEONIS XIII, *Romani Pontifices*, datum 27 septembris 1900,

Praefatio nomine S. Indicis Congregationis scripta ab eius secretario.

Pars Prior. *Constitutiones apostolicae* de Examine et Prohibitione librorum.

LEONIS XIII Constitutio *Officiorum ac Munerum*.

BENEDICTI XIV Constitutio *Sollicita ac provida*.

Pars Posterior. *Index librorum prohibitorum*.

¹ In Bullis, annus sumitur *Incarnationis* Dominicae, cuius initium est 25 martii. Quare, cum Bulla haec in mense prodierit ianuario, indicatus est 1896, qui civili computatione iam dicendus erat 1897.

² 1 vol. gr. in-8, XXIII-317 p. Titulus ita legitur. *Index librorum prohibitorum*, S^{smi} D. N. Leonis XIII iussu et auctoritate recognitus et editus. Praemittuntur Constitutiones Apostolicae de examine et prohibitione librorum. Romae, Typis Vaticanis, MCM. — Deinceps prodiiit editio altera, MCMI; nuperrima, vera a^o MCMIV.

4. Paucis decretis quae Constitutionem LEONIS XIII interpretata sunt, vel argumentum novum rexerunt, ut sanctiones de musica sacra Ss. D. N. PII PP. X.

De tribus prioribus iuris fontibus haec pauca sunt tradenda.

14. II. — Constitutio *Officiorum* constat *Exordio*, *Decretis generalibus et clausulis*, quibus acta pontificia concludi consueverunt.

Constitutionis Officiorum

1. In *Exordio*, legum de libris noxiis defenditur ratio, adumbratur historia, necessaria demonstratur mitigatio, Pontificis proponitur intentio, et ius superius abrogatur.

Exordium,

2. *Decreta generalia* sunt ecclesiastici iuris de libris pars potissima et systematica ordinatio, in qua, tamquam in fundamento suo, decreta specialia innituntur.

Decreta generalia,

Porro in duos dividuntur titulos: prior est de *prohibitione* librorum, alter de eorum *censura*.

In priore titulo, generales continentur proscriptiones, quibus, etiam si nulla prodeat specialis sententia, sub generali nota reprobantur variae librorum classes, quas ad tria operum genera eleganter revocat P. HILGERS¹: irreligiosorum, haeticorum, superstitiosorum et immoraliū; — Deo et Ecclesiae iniuriosorum; — eorum quae sine competentis auctoritatis approbatione delicata versant argumenta christianae doctrinae et institutionis.

Hoc itaque commodum affert iste titulus, ut Ecclesia non omnes libros speciali vetito proscribere debeat, eosque praecipue possit praetermittere in quos clare ceciderit generalis proscriptio.

Alter titulus satis distincte disserit de Praelatis qui librorum censurae praepōnuntur, de modo quo praeivium examen est peragendum, et de libris qui huic examini sunt obnoxii. Affluia deinde monita dat pro typographis et editoribus librorum.

Postremum tamen huius tituli caput ad omnes re vera pertinet leges de libris, ut eas apta sanctione muniat.

3. Consuetis Bullarum *clausulis* leges istae intimantur, quibusnam exemplaribus fides adhibenda sit decernitur, et, post ordinarias comminationes, apponitur dies, mensis et annus Incarnationis.

Clausulae.

¹ *Der Index*, p. 38, 39.

*Constitu-
tionis « Sol-
licita » brevis
summa.*

15. III. — Constitutio *Sollicita ac provida* tria potissimum ordine versat ac proponit, quibus:

1. Imprimis describitur et confirmatur forma actionis qua sive suprema S. Officii Congregatio sive S. Congregatio Indicis libros examinat et qui damnandi videantur reprobant.

2. Cautiones memorantur et commendantur quibus, quantum fieri potest, scriptoribus parcitur catholicis, iis praesertim qui nomen quoddam sibi sint adepti, et congruus eorum defensionis paratur locus.

3. Sapientibus monitis et consiliis informantur consultores et relatores.

Litterae istae BENEDICTI XIV omni consideratione sunt dignae, veram exhibent in prohibendis libris Ecclesiae mentem, et ea continent quae a pluribus criminibus eandem vindicent immunem.

16. — IV. *Breve Leonis XIII.*

*Finit in
brevis Leo-
nis XIII
intentus.*

1. Propria harum litterarum intentio est ipsius Indicis promulgatio: approbatio, inquam, et confirmatio apostolica. « Huiusmodi generalem Indicem, ita Pontifex, quem tamquam litteris hisce expresse insertum haberi volumus, auctoritate Apostolica, tenore praesentium, approbamus et confirmamus atque ab omnibus ubique locorum integre et inviolabiliter observari praecipimus, sub poenis in Constitutione nostra *Officiorum ac Munerum* sancitis. »

Index itaque vim sortitur legis universalis, quae commendatur locorum Ordinariis regulariumque quorumcumque Superioribus ut eum « vulgandum et observandum pro viribus curent ».

*Res. con-
tentae.*

2. Res contentae. a) Proposito prius brevi conspectu historicae progressionis legum quibus in prava scripta est ab Ecclesia animadversum, ac relatis additamentis quibus, variorum Pontificum iussu, suppletus est *Index Tridentinus*, S. Pontifex negotium declarat a se EE. PP. Congregationis Indicis demandatum, quodque eo spectabat ut, post diligentissimam superioris recognitionem, novus pararetur Index e mendis purgatus, expeditioris usus, simulque ad benigniores leges attemperatus. b) Quocirca, ut memorat S. P., opus fuit novum catalogum allevare « libris non ita paucis, quorum proscriptio, olim necessaria vel opportuna, hodie vix non inutilis evasit ». c) Feliciter expletum munus summus Pontifex gratulatur tum

EE. Cardinalibus; tum doctis viris quos in sui operis subsidium acciverant.

17. V. — *Praefatio Indicis.*

Praefatio ista non mere explicat qua ratione Index fuerit confectus, sed plura tradit e quibus non modicum lumen hauriemus ad Indicis leges rite intellegendas. De utroque argumento separatim.

I. *Variae de Indice notiones.* a) *Exposita propria* Indicis indole, specialem istum catalogum praefatio comparat cum Decretis generalibus: quibusnam convenient, quid inter utraque intersit discriminis. Vehementer errare monet eos qui ex solo Indice cognoscere cogitent libros improbatæ lectionis, cum minimam tantum eorum partem contineat; neque eos verum sentire declarat qui existiment istos certe libros ibi quaeri posse qui in quavis disciplina pravitate quasi emineant: rationem enim peculiarem, plerumque denunciationis, accedere debere ut peculiari decreto liber proscribatur.

b) *Varia* percurrit librorum genera quae ex Indice iam sunt expuncta. Sunt autem potissimum: — Libri quorum vitia utilitate non mediocri compensabantur; — Libri qui minus ob intrinsecam rationem notabantur, quam ob modum rem tractandi, vel propter necessitatem tuendi caritatem, suppressis iracundiis et nimis concertationibus in disputando de argumentis quae hodie iam aequo animo versari queunt; vel etiam ob inserta officiola aut litanias quae hodie Ordinariorum auctoritate ad privatum usum vulgari possunt; — Libri qui vel argumenti stultitia potius hodie contemnendi sunt quam reprobandi, vel qui, parva sua mole, quasi vento sunt sublati; — Omnia opera quae, adulescente saec. XVII, solis Magistri S. Palatii edictis sunt confixa; — Libri de quibus ipsa S. Congregatio Indicis quandoque decrevit, omitti posse aut debere in proximo decreto; — Antiqua collectanea decretorum S. Congregationis Concilii, proscripta decreto 20 aprilis 1621.

Porro ab opere P. HILGERS¹, numericas istas mutuamur indicationes. Fere 800 opera sunt ex anteriore Indice expuncta. Servantur autem 4000 decreta, quibus vel opera

Praefationis momentum.

Variae notiones. Corriguntur errores quidam.

Quinam libri sint ex Indice expuncti.

Statisticae indicationes

¹ P. 93 et 113.

vel scriptores nominatim damnantur. Scriptores porro quorum opera collective sunt reprobata numerantur 108¹. Ex 4000 proscriptis libris adscribuntur 1500 ad saec. XVII, 1200 ad saec. XVIII, et 1300 ad saec. XIX. Opera enim ante annum 1600 damnata distincte non recensentur.

Quod ad reprobatorum scriptorum genera, in saec. XVI et ineunte saec. XVII haeretici protestantes, praeter impios vel turpes aetatis quae a renatis litteris appellatur scriptores, potissimum notantur. Succedunt, ab anno circiter 1649, Iansenistae, Gallicani, plures moralistae nimia benignitate peccantes, defensores Rituum Sinensium et Malabarensium, et Quietistae. A medio saec. XVIII reprobata opera in pauca genera cogi nequeunt.

Ex 1330 operibus damnatis in saec. XIX, 500 sunt origine Italica, 480 ex Gallia (una cum Belgio et Hollandia)², 180 ex Germania, circa 120 ex Hispania et Lusitania, 40 ex Anglia. Quae paucissima supersunt addicenda sunt Poloniae, Graeciae, Daniae, etc.

c) Figuram veluti exteriorem Indicis delineat laudata praefatio tradendo modum servatum in concinnando Indice et describendis libris.

2. *Subsidia interpretationis.* a) Effert iterum Praefatio hoc S. Pontificis consilium, quo voluit, temperata pristina severitate, « totam rationem Indicis pro materna Ecclesiae benignitate accommodare temporibus ».

b) Dum Indici praeponuntur CC. LEONIS XIII et BENEDICTI XIV (quam posteriorem pertinere dicit ad censores librorum potius quam ad fidelium universitatem), vulgari praedicantur Constitutiones apostolicae « quibus examen et proscriptio pravorum librorum in praesenti regitur ». Tutae itaque lectionis esse declaratur is liber qui neque Indice neque his Decretis generalibus improbetur.

Hoc observatum velimus iis qui laborare videntur ut ex antiquis legibus quaerant obligationes et vincula quibus

¹ Horum opera simul sumpta videntur millenario numero esse proxima.

² Cur tam numero praestent opera italica et gallica, plures sunt causae: catholica religio scriptorum quae maiorem postulat vigilantiam; frequentior usus denunciationis; intensitas vitae intellectualis in his regionibus per saec. XIX; propinquitas et maior cognitio idiomatis.

*Indicis
exterior fi-
gura.*

*Subsidia
interpretis.
Benigna
Pontificis
mens.*

*Vis ex-
clusiva ha-
rum legum.*

pene elevetur beneficium LEONIS XIII, qui statuit praecepta in hac re reddere cognitu aequae atque observatu faciliora.

c) Accurate exponitur vis clausulae notantis alicuius scriptoris *Opera omnia*.

d) Confirmat auctor praefationis illud iam receptum: prohibito aliquo libro, omnes eius inhiberi editiones et translationes, nisi expressis verbis proscriptio angustioribus concludatur finibus.

e) Vim explicans decreti, quo volumen aliquod operis damnatur quod deinceps alia habuerit, vel libellus periodicus deinde continuatus, docet nos posteriora illa volumina vel fasciculos non quidem speciali affici decreto sed pro suspectis esse habenda nisi constet de auctoris resipiscentia.

f) Monet in novo Indice non iam operis indicari versionem nisi constiterit solam versionem prohiberi. Sed lingua quisque sua indicatur liber qualis in lucem est editus. Et tunc tantum, *praeterea*, recensitae sunt translationes, quando, praeter opus ipsum, voluit etiam S. Congregatio speciali decreto aliquam eius notare translationem.

g) Addit, in novo Indice, quantum licuerit, iam positam esse diem et annum quibus decreta sunt edita, non autem, ut ante fieri solebat, quibus typis exarata divulgabantur. Hinc v. gr. *Catechismus spiritualis* P. SURIN olim notabatur italice ut proscriptus decreto S. Officii 7 sept. 1695; nunc iam notatur gallice ut proscriptus 20 iul. 1695.

h) Clausula *Donec corrigatur* dicitur modum afficere prohibitionis, non autem huius effectus.

Clausula
«Opera omnia».

Omnes per
se prohiben-
tur editiones
ac versiones.

Volumi-
na vel fasci-
culi decre-
to posteriora
per se sunt
tantum sus-
pecta.

Quando-
nam fiat
mentio ver-
sionis.

Ad quam
diem refe-
rantur de-
creta.

Clausula
«Donec cor-
rigatur».

CAPUT IV. — ABROGATIO IURIS ANTERIORIS

18. I. In fine ipsius Exordii, S. Pontifex amplissimam ponit iuris anterioris abrogationem dum dicit: «Ea vim legis habere sola volumus, abrogatis *Regulis* S. Tridentinae synodi iussu editis, *Observationibus*, *Instructione*, *Decretis*, *Monitis* et quovis alio decessorum Nostrorum hac de re statuto iussuque, una excepta Constitutione

Verba
Constitutio-
nis.

BENEDICTI XIV *Sollicita ac provida*, quam, sicut adhuc viguit, ita in posterum vigere integram volumus ».

II. Itaque:

Abrogantur statuta quae Indicis praeponebantur

19. I. Priore enumeratione supprimuntur, proprio indicato titulo, pleraque statuta generalia quae, in editionibus Indicis, ipsi catalogo praemittebantur. Sunt nempe: *Regulae Indicis*, iussu S. C. Tridentini promulgatae; *Observationes CLEMENTIS VIII*, ad Regulas IV et IX et ALEXANDRI VII, ad reg. X; *Instructio CLEMENTIS VIII*, pro iis qui libris tum prohibendis, tum expurgandis, tum etiam imprimendis... operam sunt daturi; *Decreta BENEDICTI XIV*, de libris prohibitis nec in Indice nominatim expressis; *Monita S. C. Indicis* 4 mart. 1878, 7 ian. 1836. Omittuntur *Constitutio BEN. XIV. Sollicita ac provida*, cum vigeat adhuc; *Mandatum LEONIS XII* et *Additio novissima* (circa censuras), quae materialem habent in nova Constitutione confirmationem.

Et quaevis aliae de hac re dispositiones. Huius abrogationis extensio.

Quo ad extensionem.

2. Universalibus verbis quae enumerationem sequuntur, abrogatio ista fit *amplissima*. Eius autem *extensivam amplitudinem* sic declaramus: *Excepta Constitutione SOLLICITA, quae expresse confirmatur, et salva futura fortasse exceptione, per Decreta vel Responsa Congregationum inducenda, suppressa est quaelibet iuris pontificii superioris sanctio, de censura vel prohibitione librorum*. Nec refert utrum *distincta* sit de hoc argumento lex generalis vel specialis, an dispositio de censura vel prohibitionem pars sit alterius legis quae principaliter aliam verset materiam.

Salva, inquam, exceptione fortasse futura. Contingit enim ut amplitudo huiusmodi dispositionum per Declarationes « restrictivas » S. Sedis non nihil postmodum opportune temperetur. Sic, post promulgatam C. *Apostolicae Sedis*, quae omnes suppressit superioris iuris censuras latae sententiae, vigere tamen voluit Declaratio PII IX¹ excommunicationem latam contra Missionarios negociantes.

De censura vel prohibitionem librorum. Dicit enim S. Pontifex: *hac de re*. Non itaque per se repugnat quin servetur specialis lex, quae librum quidem non prohibet, sed certum

¹ Promulgata per lit. encycl. *Prop. Fid.*, 29 mart. 1873 (*Collectanea P. F.* n. 351, 352).

eius usum speciali subdat sollemnitati. Cfr. quae de libris liturgicis disputabimus.

Conclusionem porro nostram probamus:

a) *Ex verbis* quibus, in fine Praefationis, S. Pontifex tum *negative* abrogat *quodvis* aliud... *hac de re* statutum iussumque; tum *positive* praesentia sua Decreta tanquam *unicum* fontem iuris in hac re designat, vult ut *sola* habeant vim legis, ut iis *unice* utatur sacrum Consilium libris notandis.

b) *Ex fine*. Id efficere vult S. P. ut «norma agendi in hoc genere certa et perspicua omnibus suppetat». Ad hunc finem nihil magis confert quam, veluti in Codice quodam, unica collectas habere Constitutione, omnes de eadem materia leges. Contra, si adeundae adhuc essent particulares dispositiones quae in variis Constitutionibus vagantur et iam parte exsoleverant¹, quis non viderit quot dubiis et quaestionibus effectus ille impediretur?

c) *Ex exemplis* datis in ipsa Constitutione. Si minus amplam voluisset abrogationem, cur art. 47, 48, S. Pontifex expresse duxisset esse confirmandas excommunicationes latae sententiae a Pio IX in recente C. *Apostolicae Sedis* promulgatas? Illae enim non tam prohibent aliquid in nostra re, quam sanctiones sunt poenales vigentis prohibitionis. Cur art. 31, 32, 34, commemorare debuit dispositiones speciales de documentis spectantibus ad causas beatificationum²; et Decreta lata a S. C. *Propagandae Fidei* pro Missionariis?

d) *Ex eo quod*, si abrogationem circumscribas iis statutis quae Indici praeponebantur³, vel etiam aliis quae *obiecto suo* sint generalia, *vix aliquid operatur clausula* «*quodvis* aliud... *hac de re* statutum iussumque». Conceptis enim verbis suppressa sunt ea quae Indicis volumine continebantur. Quaenam autem alia *generalia* statuta vigentia designari possunt?

¹ Sic, qui tenent adhuc vigere sanctiones URBANI VIII de relatione miraculorum, reicere debent lectorem ad opera BENEDICTI XIV, ut inde expiscetur textus binarum protestationum quas nullo libro vidimus insertas!

² S. R. C. 23 iul. 1661.

³ Id videtur facere Cl. PENNACCHI, n. 34.

e) *Ex auctoritate*. Nobiscum sentire videntur DILGS-KRON¹, C. GENNARI², HOLLWECK³, PLANCHARD⁴, WERNZ⁵; quare v. gr. GENNARI et HOLLWECK comparant effectum nostrae Constitutionis cum effectu simili quem pro censuris latae sententiae habuit C. *Apostolicae Sedis*.

Correctionem legis esse odiosam, ut obicit I. V⁶, quid obstat? Num exinde prohibemur intellegere verba iuxta sensum proprium, et ut postulat finis legis?

Abrogationis vis intrinseca.

20. III. Praeterea, abrogatio ista efficaciam habet *plenissimam*, seu *intensione* sua est fortissima. Vult S. Pontifex ut ex hac sua promulgatione *unice* vim suam sortiantur etiam eae dispositiones quae *materialiter* sonant ut antiquae. Non ita fecerat PIUS IX in C. *Apostolicae Sedis*⁷, sed confirmavit ius antiquum in partibus quae conveniebant cum sua Constitutione, ita ut etiam ex veterum canonum auctoritate vim suam acciperent. Quare, dum in PII IX Constitutione declaranda, *statim* ad anteriorem iurisprudentiam erat respiciendum, hic contra, imprimis ex ipsa nostra Constitutione, ut ait PENNACCHI⁸, i. e. ex contexta oratione, ex fine emolliendi ius quem profitetur Legislator, quaestiones sunt solvendae, et sensus definiendus. Deficiente tantum hoc criterio, seu *remote et secundario*, ad superioris aetatis intellegentiam utilissime provocatur. Hoc enim casu, mens S. Pontificis fit dubia, et locus est principio de concordando novo iure cum antiquo. Cfr. de his principiis epist. *Redditae Nobis*, § 9-13, quam 5 dec. 1744, ut privatus Doctor, scripsit BEN. XIV.

An plane inutilia, suppressa Decreta.

21. IV. Quid de *consuetudine*, de *particulari* inquam consuetudine locorum quae huic legi fuerit contraria?

I. Nulla legis clausula abrogat *particulares* locorum *consuetudines* si fuerint legitimae. Per generalem enim

Num suppressae consuetudines.

¹ ANAL. ECCL., 1897, p. 129, 130, 226.

² MONIT. ECCL., l. c., p. 13, 14.

³ Op. cit., p. 16.

⁴ REV. TH. FR., l. c., n. 4-7.

⁵ N. 110, nota 45.

⁶ N. R. TH., t. 30, p. 109.

⁷ Cfr. initium istius Constitutionis.

⁸ Op. c., n. 34. Paulo aliter C. GENNARI, in MONIT. l. c., p. 14. Cfr. etiam WERNZ, n. 110, nota 45.

legem non tolluntur, «nisi expresse caveatur in ipsa»¹. In nostra autem Constitutione, nulla clausula, ne generice quidem, eas commemorat, dum C. *Apostolicae Sedis* amplissimas continet earum revocationes. Nec finis nostrae legis hanc postulat severitatem, quandiu agitur de quibusdam temperamentis secundariis, quae invaluerant etiam in his locis ubi indubie vigeabant leges Indicis, et quae componi possunt cum generali obtemperazione nostrae Constitutioni. Haec, si legitime praescripta fuerint, censemus adhuc retineri posse. In explicandis articulis 7 et 41 exempla occurrent huiusmodi temperamentorum. Nobiscum GÉNICOT², ARCHIV, FÜR KATH. KIRCHENRECHT³, et plures alii; contra tamen WERNZ⁴, qui non considerat nisi scriptam nostram Constitutionem.

Consuetudo autem *plane* posthabendi prohibitiones istas quae tantopere conferunt ad tutandam fidem et mores, pluribus videtur non posse esse rationabilis. Ita FESSLER⁵. Quam rationem esse efficacem negat GÖPFERT⁶, cum huc solum tenderet haec consuetudo, ut illi, qui sine detrimento legerent scripta reprobanda, non committerent contra leges ecclesiasticas peccatum cuius secus frequentissimus foret casus. Et re vera, nonne prudentis confessarii consiliis vitare possunt fideles nimium hallucinationis periculum, propter quod consuetudo ista videretur irrationalis?

Generalis tamen *exemptio* a legibus Indicis etiam quae consuetudine innitatur, stare nequit cum manifesta intentione Legislatoris, qua iubet ut his decretis «catholici homines toto orbe religiose pareant». Attamen prudenter novit vim suae legis urgere. Cfr. infra de Anglia.

22. V. Promulgato novo *Indice*, abrogatur superior. Is servat tamen utilitatem ad declaranda dubia si quae fortasse in novo occurrerint obscure dicta, vel etiam ad corrigendos materiales errores si qui in antiquis referendis Decretis irrepserint. Decreta enim ad quae subditos remittit sane mutare non vult Legislator.

Quae consuetudo possit esse legitima.

Quem valorem servet reformatus catalogus Indicis.

¹ C. *Licet* 1 De Const. 6°. Cfr. REIFFST, I, 4; vel I, 2, n. 498, 499; LAYMANN, Ius canon. in l. 1, t. 2, c. 1 in 6°, n. 12.

² L. c. I, n. 455.

³ T. 78, p. 187.

⁴ N. 110, nota 46.

⁵ Citatus ab ARNDT, op. cit., n. 90, p. 104.

⁶ Op. cit., p. 322.

CAPUT V. — HARUM LEGUM VIS UNIVERSALIS

*Duplex
quaestionis
respectus.*

23. Quaestio de vi universali istarum legum duplicem habet respectum:

Leges istae obligantne omnes personas, an sunt qui v. gr. ob dignitatem suam vel scientiam ea eximantur?

Leges istae obligantne in omni loco?

Reservato priore respectu pro commentariis articulo-
rum (Cfr. art. 23) hic de altero tantum agimus.

*Per se obli-
gant ubique
gentium.*

Age porro, sic intellecta, *vis universalis* harum sanctionum (praeter quasdam forte mitigationes peculiari eaque rationabili consuetudine inductas)¹ iam ambigi nequit; et controversia, si quae supererat, penitus hac Constitutione sublata est. Sic enim perhibet in praefatione: « quibusque (Decretis generalibus) catholici homines *toto orbe* religiose pareant »; et art 45: « Libri ab Apostolica Sede damnati, *ubique gentium* prohibiti habeantur. » Ita communis iam habet sententia, quae confirmata est Sacra *Indicis* Congregatione, cum 19-23 maii 1898 respondit *affirmative* ad quaesitum: « utrum dicta Constitutio vim obligatoriam habeat etiam pro regionibus britannici idiomatis, quas tacita dispensatione frui quidam arbitrantur. »

Scribit tamen PENNACCHI² « non esse nationum illarum homines inquietandos, qui adhuc defendere velint inductam apud se consuetudinem de exemptione ab Indicis legibus ». Subiectiva utique bonae fidei excusatio fundare potest prudentem dissimulationem³; haec tamen non tollit actuale obligandi omnes efficaciam, quam per se possidet lex praesens. Ut ergo plurimi necessaria sollicitudine liberentur, et ipsi Episcopi immunes sint obligatione qua tenentur novas leges pontificias per suas dioeceses promulgandi atque in usum deducendi, non aliam videmus suppetere viam secu-

¹ Cfr. AICHNER, edit. 1890, p. 146.

² Op. c., n. 33.

³ Conferas Instr. S. *Officii* 1 feb. 1871 de monitione facienda iis qui commisissent censuras C. *Apostolicae Sedis*. Est in *Collectanea Prop. Fidei*, n. 1003, et recitatur a PLANCHARD, l. c., n. 10.

ram, nisi illam quam cl. PENNACCHI¹ vocat consultissimam: recursum nempe ad S. Sedem.

24. Hanc viam inierunt Episcopi Angliae, et amplas a S. Sede consecuti sunt facultates². His innixus, E^{mus} Arch. VAUGHAN, in 36 synodo Westmonasteriensi (1897), declaravit singulis sacerdotibus copiam esse prudenter permittendi lectionem librorum prohibitorum, salva, ut patet, lege naturali³.

*Quid nunc
in Anglia.*

¹ Op. c., n. 33.

² Indultum est nuiusmodi.

S. CONGR. DE PROPAGANDA FIDE.

Romae, die 31 maii 1897.

Eme ac Rme Domine mi Obme

Cum Apostolicae Litterae a Summo Pontifice LEONE XIII die 25 superioris mensis ianuarii editae circa pravorum librorum prohibitionem nonnullis in Anglia Praesulibus occasionem prae buerint graves difficultates exponendi, quae ob peculiaria illius regionis adiuncta obstant quominus ibi catholici homines ab haereticorum libris perlegendis arceantur; hinc opportunum visum est Sacrae huic Congregationi Fidei Propagandae debitum facultatibus sacrorum Antistites in Anglia instruere, ut legis rigor pro rei opportunitate prudenti consilio temperetur.

Quamobrem per praesentes Eminentiae Tuae de auctoritate Apostolicae Sedis, facultas fit, episcopali munere perdurante, concedendi Christifidelibus tuae Dioecesis, qui eam petierint, licentiam legendi ac retinendi, sub custodia tamen, prohibitos libros etiam contra religionem tractantes, iis exceptis qui ex professo de obscoenis agunt. Hac autem amplissima facultate Eminentia Tua pro sua prudentia utatur, cum expedire in Domino iudicaverit.

Interim manus tuas humillime deosculor.

Eminentiae Tuae

Humillimus addictissimus servus,

M. Card. LEDOCHOWSKI, Praef.

A. Archiep. Larissen. Secr.

*Dno Cardinali Herberto Vaughan,
Archiepiscopo Westmonasteriensi.*

Rescripto dein 7 iunii 1897, clausula « *sub custodia tamen* » quae, ut Episcopi existimabant, difficultates facere poterat, est suppressa; id est, prudenti Episcoporum arbitrio est eius usus commissus.

³ Haec verba fecit: « *Respecting the Apostolic Constitution on the Prohibition and Censorship of Books, by virtue of faculties granted by the Holy See, the Clergy are hereby allowed to give permission to all who apply to them to use their discretion as to the books they may read and retain; the natural law of course remaining in full force, which forbids people to expose themselves to suffer in their faith or morals by reading works that are likely to injure them in this way.* »

Simul tamen, quo suavius et prudentius agerent, in ephemeride THE TABLET, 18 dec. 1897, curarunt ut articulo qui genus praeferabat communicationis non mēre privatae sed « officiosae » monerentur fideles nihil *substantialiter* in Angliae disciplina esse mutatum¹. Aliis dein litteris encyclicis², 29 dec. 1900, ecclesiasticas de libris leges commendant et ad diligentem earum observationem fideles hortantur.

CAPUT VI. — RECTA HARUM LEGUM INTERPRETATIO

I. — Quibusnam utendum sit principiis generalibus

25. Leges de Indice paucas continent *censuras latae sententiae*; plura stricte *praecipiunt* vel *vetant*, fulminatis poenis arbitrariis; nonnulla *commendant* vel *suaudent*; quasdam denique faciunt *facultates*.

Generalis
regula.
De censu-
ris.

1. Stricte interpretandas esse *censuras istas* l. s. hodie nemo ambigit, olim a SUAREZ³ negabatur.

¹ In January last, the Holy See published a Constitution which in a considerable measure modified and simplified the provisions of the Index. Such a Constitution was naturally issued to the Church at large, and when it appeared in the Catholic press of this country, it necessarily, as we might expect, elicited from both clergy and laity the question whether this new constitution was or was not intended to supplant the status quo which had hitherto existed amongst us. The Cardinal Archbishop and Bishops of England addressed an inquiry to Rome upon the subject, and at once received from the Propaganda the « most ample » faculties for dispensation, so that owing to « the special circumstances of the country », they should be fully empowered « to modify the rigour of the law by their prudence and counsel according as the case might demand ». Rome's reply was thus as ready and as liberal as we could well desire. It contained an official recognition of our special circumstances to which we have referred, and it responded to it by investing the local ecclesiastical authorities with the fullest faculties to meet every need of our position. The possession of such faculties practically leaves the status quo substantially untouched, while the Constitution itself has the additional benefit of modifying the law for the universal Church.

² A joint pastoral letter on the Church and liberal catholicism by the Cardinal Archbishop and the Bishops of the Province of Westminster (29 dec. 1900). Summa istius epistolae est in CIVILTÀ CATTOLICA, ser. XVIII, t. I, 1901; p. 156, locus qui nostra interest.

³ De Fide, d. 20, s. 2. n. 10. Cfr. responsa SCHMALZGRUEBER, in l. 5, t. 7, n. 55; et CASTROPALAI, tr. 4, d. 20, punct. 10, § 1, n. 3.

26. 2. Stricte interpretanda esse rigorosa *praecepta* et *prohibitiones*, *communis* habet sententia¹, contra paucissimos².

De praeceptis et prohibitionibus

De benigniore sententia, quae nostra est, tria haec, ne perperam intellegatur. imprimis observanda sunt.

a) De sola agimus prohibitionem *positiva*; qua sublata restant obligationes prudentiae naturalis. His vetamur fidem nostram vel mores nostros *proximo* opponere *periculo* et aliis esse *scandalo*. Praeterea, si neque licet neque expedit plus iusto augere vim obligationum, *consilia* tamen nostra hoc eniti debent, ut, quantum fieri potest, spiritualis ruinae summoveant pericula. Quare, cum de consiliis agitur dandis, plane astipulamur S. ALPHONSO³ scribenti: «In hac re expedit ordinarie rigidiores opiniones sequi».

Benignior sententia praemunitur,

b) Constitutionem consideramus et interpretamur ut lata est, id est *in ordine ad universam Ecclesiam*. Si vero optima cuiuspiam dioecesis adiuncta ferre possint et postulare videantur severiores sanctiones, in promptu est remedium, cuius usus non semel a S. Sede est commendatus: nempe facultas facta Episcopo supplendi per leges peculiares id quod in Lege generali pro sua dioecesi desideretur. Sed privatis non ideo licet ad arbitrariam confugere communis legis interpretationem.

c) Canon de restringenda lege odiosa supremam non dat interpretationis regulam. Quare fieri potest ut specie tenus ei sit derogandum, ad observandos canones superiores, qui iubent v. gr. nos aptare explicationem ad claram Legislatoris mentem⁴, vel verba ita interpretari ut aliquid habeamus effectum.

¹ GÉNICOT, I, 451; HOLLWECK, *Das kirchliche Bûcherverbot*, p. 20, V.; PÉRIÈS, op. cit., p. 55; PENNACCHI, op. cit., n. 34, 38, 49 et passim; PALMIERI, op. cit., n. 794; scriptor ARCHIV, t. 78, p. 187; PIAT, NOUV. REV. THÉOL., t. 32 (1900) p. 479; WERNZ, op. cit., n. 110, IV; CIOLLI, op. cit., n. 4, etc.

² PLANCHARD, REVUE THÉOL. FRANC., t. 2, p. 159; VAN COILLIE, op. cit., n. 9, 10; L. VAN RUYMBEKE (paulo temperatius), in NOUV. REV. THÉOL., t. 36 (1904) p. 98.

³ Append. c. 5, n. 8.

⁴ Eam intellegimus mentem quae ex ratione, contexta oratione vel adiunctis demonstrari potest, ita ut cum lege sit promulgata. Privata enim Legislatoris declaratio non magis quam privata voluntas efficax esse potest. Optime WERNZ, I, n. 131, II, ubi verba dubia sint, ait: «Ex dispositione iuris ad... mentem Legislatoris alio modo vere manifestam recurrendum est.»

Et probatur.

His positis, solutio nostra maxime innititur adiunctis in quibus Constitutio haec est lata. Quorum summa haec est: in immensum aucta omnia legendi cupiditas; valde deminuta auctoritatis existimatio et animorum docilitas; privatio pro Ecclesia omnis praesidii saecularis potestatis¹; in societatibus nostris mixtis cottidianum cum hominibus omnis opinionis et religionis commercium; cottidiana vulgatio librorum et scriptorum quae per se nota censoria forent digna et simul tamen multis utilem, ne dicam necessariam, ob alia merita praebent lectionem; innumerales inde rationes cum praetextae tum verae huiusmodi scripta tenendi et legendi; et plus quam semel declarata necessitas iuris benignioris. In praefatione sua, LEO XIII pro sua prudentia, agnoscit aequa postulasse cum Galliae tum Germaniae Episcopos qui gravibus verbis in hunc sensum institerunt, denunciando scrupulos, anxietatis, gravissimas tentationes violandi legem quibus catholicorum conscientiae plus aequo gravabantur². Addas denique a regulis Indicis non unam regionem se profiteri immunem, et in votis fuisse S. Pontificis ut instauraretur universalis observatio harum sanctionum. Ista perpendiculari, facile, ni fallimur, haec constabunt:

a) Strictam prohibitionum interpretationem postulat *bonum commune*, ne, ex propensione animorum exuendi huiusmodi iugum, nimia foret tentatio legem violandi, atque ita nimis multis fieret peccandi occasio; ne « imperfecti huiusmodi praecepta ferre non valentes, in deteriora mala prorumperent »³. Bonum autem commune, ut est condendae legis, ita et interpretandae suprema norma.

b) Strictam postulat *votum et iussum S. Pontificis* cupientis ut istis sanctionibus « catholici homines toto

¹ Si, ut olim, ageretur de impedienda introductione librorum periculosorum in aliquam regionem, communis utilitas arcendi communia damna facile postulare posset ut iussiones factae, eae praesertim quae publicis dantur potestatibus, ample acciperentur; verum aliter accipienda sunt vetita quae singulos in particulari afficiunt. Sicut amplius intelleges generale vetitum quo arceantur peste infecti homines et particularem prohibitionem ne tu hominem peste laborantem adeas.

² Cfr. verba in Collectione *Lacensi*, t. 7, p. 843; vel apud PÉRIÈS, p. 46. 47; vel PENNACCHI, op. c., n. 29, 30.

³ S. TH. 1^a 2^a q. 96, art. 2 ad 2. Cfr. et corpus articuli.

orbe religiose pareant ». Huic fini non valde proderunt rigidae expositiones istius legis.

c) Si velimus confugere ad axiomata: « omnis *lex odiosa*, stricte interpretanda est »¹. Odiosa autem intellegitur, quae infert onus, gravamen². Huiusmodi esse praesentem legem, (quae prohibet et quidem sub gravi poena)³, praesertim si ad adiuncta respicias, quis dubitare possit⁴? Et iam sufficit quod, cum prohibitiones longe excurrant ultra fines naturalis prohibitionis, directe restringit naturalem libertatem⁵.

d) Strictam prohibitionum interpretationem postulat *indoles praesentis Constitutionis*. Imitatur summus Pontifex hac sua lege, « maternum Ecclesiae studium: quae quidem nihil tam expetit quam se impertire benignam, sanandosque ex se natos ita semper curavit, curat, ut eorum infirmitati amanter studioseque parcat ». Necessitatem emolliendi leges de Indice agnovit et profitetur. Vult ut istis legibus « obtemperare, dummodo quis ingenio malo non sit, grave arduumque esse non possit ». Probe gnarus tamen difficilium adiunctorum, postulantibus Angliae Episcopis statim tribuit plurimam potestatem de qua n. 24. His parum respondet ampla acceptio prohibitionum. Adhibeas v. gr. hanc methodum explicando art. II⁶. Nonne videris statim te nimio rigore abripi?

e) *Una cum prohibitionibus*, haec Constitutio *continet poenas*; immo omnia praecepta arbitrariis poenis sanciuntur. Has fatentur omnes strictae esse interpretationis.

¹ REIFFENST, I, 2, 427; et cfr. Reg. 15 Iuris in 6°.

² B. P. Tr. 3, n. 381.

³ Cfr. iam ALBITIUM, *De inconstantia in fide*, c. 30, n. 224 et sqq.

⁴ In hac re errare videtur R. P. VAN RUYMBEKE, in erudita ceterum dissertatione, cum leges de Indice describit ut suaves et per se observatu faciles Satis est vel parumper i. terrogare, non dico impios homines et Ecclesiae osiores, sed catholicos et sacerdotes (dummodo studiis operam dent, nam ad alios quid refert?), ut certior fias leges istas, tam de *prohibitione* quam de *praeavia censura*, hodie pro molestissimis haberi, et longe abesse ut nota ista insigniantur quam ipse SUAREZ requirit ut prohibitiones indicet esse favorabiles, id est: ut praecipiant aliquid « moderatum, et *communi modo vivendi hominum consentaneum* » (*De Legibus*, l. 5, c. 2, n. 6).

⁵ LEHMKUHL, I. 1073, 4; VAN GESTEL, *De Iustitia in Lege civ.*, p. 185.

⁶ Cfr. infra, in commentariis.

Sed si late intellegas prohibitiones, accidet ut diverso sensu accipias easdem voces in delicto quam in eius sanctione! Praeterea si ob favorem fidei late interpretari debemus prohibitiones, nonne ex eadem causa cogi videbimur ad stricte accipiendas licentias vel facultates legendi, et articulos qui quosdam libros pro non prohibitis habent¹? Haec quam mira sint et repugnent praxi receptae, nemo non videbit.

Regula generalis de facultatibus

27. 3. *Facultates* autem vel legendi ac retinendi libros prohibitos, vel hanc veniam concedendi videntur nobis amplam per se habere interpretationem.

Ita dicimus de *indultis* concedendi facultates, qualia obtinent Episcopi, quia huiusmodi facultates ad privilegia referuntur quae sunt *praeter ius* et non contra ius.

Idem tenemus de *indultis legendi* libros, quia facultatis non autem dispensationis habent rationem. Lex enim lectionem simpliciter non vetat, sed vetat *ne legas sine licentia*. Legendo cum licentia legem observas nedum ab ea dispenseris.

Cum autem generalis facultas de legendis libris ex professo obscoenis numquam concedatur, stricte (non dico scrupulose) accipienda videtur necessitas cur te ista prohibitionem putes exemptum.

II. — Applicationes sive casus particulares

Quinam libri Constitutioni anterioribus generalibus decretis proscribantur.

28. I. *De libris ante praesentem legem editis*. Materia legis *per se* non est actus praeteritus². Quare sanctiones quae certi generis libros prohibent *ob omisam sollemnitatem quandam*, v. gr. petendae approbationis, quae editori praescribitur servanda, non afficiunt nisi libros qui edantur post hanc promulgatam Constitutionem³. Profecto nova cautio erit fortasse prudentissime praescripta. Sed etiam periculosa argumenta, sacrae v. gr. institutionis, utilissimo modo tractari potuerunt idque in libris qui positiva carent approbatione. Periculum itaque non est ratio

¹ V. gr., art. 4.

² SUAREZ. *De Legibus*, l. 3, c. 4.

³ Ita etiam HOLLWECK. *Das kirchl. Bücherverbot*, p. 16, 17; MONITORE ECCLESIASTICO, X, 2, p. 116; CIOLLI, op. cit., n. 36

sufficiens extendendi prohibitionem ad praeterita, nisi Legislator id expresse edixerit¹. Quid quod ipse Legislator prohibitionem talium librorum cum praecepto facto editori coniungere videtur, ut art. 20, vel verba adhibere quae futura tempora respiciant, ut art. 13, *si publicentur*. Porro praeceptum violari non potuit antequam esset latum, et si Legislator voluisset libros antea editos proscribere dicere potuit: *si publicentur vel publicati sint*.

Excipe tamen si libri simili iam ac *vigenti* iuris superioris prohibitione erant vetiti. *Vigenti* inquam, prohibitione; nam plures sanctiones usu erant valde temperatae.

Prohibitio vero quae non consequitur ad neglectam sollemnitatem, sed *intrinseca ratione* nititur, etiam libros hac Constitutione anteriores afficit. Hic enim nullum est praeceptum auctori impositum cuius ignorantia allegari possit. Nec, in proscribendo libro, consideratur scriptoris *animus* vel *intentio*, sed *liber ipse prout iacet* perniciosus pronuntiatur et prohibetur². Suo autem quisque periculo edit opus, nec Ecclesiam impedire potest quin incolumitati fidelium suis Decretis vel generalibus vel specialibus consulat. Ceterum specialia decreta sunt semper ac necessario primae saltem editioni posteriora, ita ut per se praeteritum edendi actum respiciant.

Quocirca liber qui tueatur propositiones *postea* proscriptas ut haereticas, libro qui iam proscriptas haereses propugnet est assimilandus.

29. 2. *Obiectiva extensio prohibitionis specialis*. a) Liber qui prohibetur, prohibetur *totus*, et non sola pars quae ansam dedit proscriptionis. Separata tamen hac parte (si de hac constet), eam excidendo, occludendo, vel obliterando, probabiliter cessat prohibitio³.

Liber prohibetur totus. Partes separatae.

¹ Contra WERNZ, n. 110, v.

² Quare etiam nulla per se nota imponitur scriptori, nec exigit *iustitia* ut rationes suas proponere possit. Quamquam, si de viro agitur catholico qui aliqua fama sit illustri et opus tale esse videatur quod « demptis demendis in publicum prodire posse dignoscatur » aequae ipsius defensionis prospexit BENEDICTUS XIV. Nam, nisi ipse scriptor per se suam causam tueri permittitur, ipsi a S. Congregatione defensor ex officio constituitur. C. *Sollicita ac provida*.

³ S. ALPH., l. 7, n. 283; d'ANN. III, 141; B. P., op. cit., n. 14. Minime obstat, contra atque asserit PIAT, N. R. TH., t. 30, p. 58,

De opere
quod pluribus
constet
tomis, vel li-
belli perio-
dici pluri-
bus fascicu-
lis.

b) Damnato operis cuiuspiam primo volumine vel prioribus voluminibus, si alia dein typis edantur, haec speciali isto decreto cui posteriora sunt stricte non notantur, sed pro suspectis habenda sunt nisi auctor se emendatum probaverit. Cfr. supra, n. 17, e, ubi ambo haec ex ipsa Indicis praefatione didicimus.

Perinde est dicendum de fasciculis *libelli periodici* qui huius proscriptioni sint posteriores.

Si opus vero, cum damnatur, iam *pluribus* concreverit *tomis*, et constet in uno tantum reperiri causam prohibitionis, SANCHEZ¹ negat alios prohiberi, quia videantur esse plures libri. SUAREZ² illud non admittit nisi sint diversi argumenti. Communiter tenent doctrinam LUGO³, qui quaestionem ex hoc dirimit, utrum necne argumentum recipiat divisionem. Sic v. gr. in historia universalis, volumen narrans historiam antiquam ita a volumine destinato descriptioni medii aevi discernitur, ut quasi plura sint opera.

In utroque tamen casu, si auferas tomum in quo error continetur, separas partem quae ansam dedit proscriptionis; et proin, nisi negare velis sententiam modo hic a) recitatam, probabiliter ceterorum cessat prohibitio.

c) Proscriptio omnes afficit operis *editiones et versiones* quae ante decretum fuerint factae, nisi expressis verbis aliter in Indice caveatur. (Cfr. *Indicis praefationem*.)

d) Prohibetur *nova*, etiam emendata, eiusdem libri *editio*, quacumque fiat lingua, nisi facultate facta a S. Indicis Congregatione (art. 31). — Quod tenet etiam si errores notis refellas, aut si non absolute, sed addita mentione « *donec corrigatur* » fuerit proscriptus.

Excipe tamen libros auctorum quos *classicos* vocant, et qui res lascivas ex professo tractant aut docent. Isti enim, bene expurgati, tradi permittuntur pueris (art. 10).

Proprie tamen haec non est exceptio. Libri enim quos vetat art. 31 ne iterum in lucem edantur quia

Novae edi-
tiones et ver-
siones.

responsio S. Off. 26 iul. 1848 (*Collect. Prop. Fidei*, n. 1883). Agitur enim ibi de translationibus Novi Testamenti, quae iam ideo proscriptae erant quod factae essent ab acatholicis. Hoc vitium non auferitur demptis erroribus.

¹ In *Decalogum*, l. II, c. 10, n. 36.

² De *Fide*, d. 20, s. 2, n. 9.

³ De *Fide*, d. 21, n. 62.

proscripti sint a S. Sede, ii tantum videntur esse qui speciali Indicis decreto, non vero generali regula prohibeantur. Ita C. GENNARI, PALMIERI, in hunc articulum.

30. e) Opus tamen denuo non edis, eo quod operis scripseris compendium quod a priori opere satis sit distinctum.

Quid de compendiis.

Hoc igitur est *in se* iudicandum. Videre si quidem oportet an forsitan generali quodam decreto attingatur.

Hinc apparet, quid putandum sit de libris istis qui cuiuspiam scriptoris haeretici vel increduli *historice* referant systema et opiniones.

De historica systematum relatione.

Haec si ita proponantur, additis argumentis nec ullo facto responso, ut haereses vel errores defendere videantur, in legem cadent qua prohibentur libri qui talia tuentur; si ab haeretico compositi et de religione ex professo tractent, facile attingentur art. 3, et ita porro, *per se* aestimabis istorum librorum doctrinam.

31. f) Quid de *miscellaneous* litterariis, « *chrestomathies* », quae locos referunt ex operibus damnatis? Considerari possunt vel ut novus aliquis liber, compositus ex variis aliorum operibus, vel formaliter ut referentes locos aliorum operum.

Quid de miscellaneous litterariis quae locos ex libris prohibitis excerpunt.

Ex priore capite, propria ipsorum indoles est perpendenda, et ipsis ut cuivis alii operi applicanda sunt Decreta generalia. Poterunt enim ex professo adversari fidei, moribus, etc. Ex altero autem capite, si moraliter idem aliquod opus proscriptum videantur exhibere, huius participabunt proscriptionem. Si vero, ut plerumque fit, damnati libri paucas numero continent paginas, non ideo iam prohibentur ipsa miscellanea. Solutio confirmatur ipsa praxi.

32. g) Quid autem, si liber vel opus quoddam, nominatim proscriptum, prius vel deinde in libellum periodicum referatur, qui generali sua ratione bonus est vel res tractat quae ad religionem non intersunt?

De libello periodico qui rejert opus damnatum.

Sane reprobatum iam opus iterum periodica divulgatione diffundere non licet, quod viro catholico prorsus foret indignum. Id non ambigitur.

Sed accidit iam ut damnaretur opus quod bona fide erat in libello periodico susceptum; et quaestio fit de legentibus et retinentibus libelli periodici collectionem.

Debemusne pro proscripto habere volumen in quo opus istud reperiatur? In rigore iuris sic fortasse responderis.

Speciale tamen incommodum subesse eo quod propter hanc insertionem iam nequeas collectionem quandam bonam et utilem possidere totam¹, nemo non videt.

Rursus, ut apparet ex ipsa Constitutione *Officiorum*, periodici libelli ex tractu suo successivo potius quam ex singulis articulis sunt diiudicandi. Nec permissam dixeris ephemeridem quae, habitualiter prava, forte unam vel paucas contineat tractationes bonas.

Propter hanc itaque causam, et quia opus in libello periodico libri figuram amittere videtur, censemus benigne responderi posse, non esse inquietandos qui in collectione sua volumen istud servant. *Legendo* tamen opere proscripto abstinere debebunt, nisi positiva facultate sint muniti.

Perinde dixeris de *diariis* quae casu simile opus per partes (*en feuillets*) vulgarint. Hic tamen minus plerumque prodest ratio ex detrimento desumpta.

3. De variorum verborum et clausularum significatione.

A. Liber, Libellus, Scriptum.

33. Quid Liber? Ex vulgari acceptione, hac voce *volumen* designatur certae *molis*, quod legentibus certae *unitatis* offerat argumentum.

a) *Certae molis*, inquam. Quare non intelleguntur *ephemerides* etiam ampliores², *folia* (*imprimés*)³, et exigua *opuscula*, quae «magis quo alio nomine veluti *elegiae*, *epistolae*, *orationis* quam librorum nuncupari solent»⁴. Multi, post SCHMALZ.⁵, pro libro requirunt 10 folia. Quae intellegimus integra, ita ut operis in-8 sint 160 paginae, operis in-16, 320. Satis aequa videtur haec aestimatio. Non negata itaque *materiali* veritate quam haec regula plerumque habere potest, formalem rationem solutionis

Et de *diariis* in casu simili.

A) Quid Liber?
Requiritur certa moles.
An ephemerides, folia, opuscula?

¹ Norunt multo minoris fieri collectionem eo quod vel uno deminuatur volumine.

² AVANZ., op. cit., Append. 3.

³ PLANCHARD, *Rev th fr.*, l. c., n. 14.

⁴ D'ANN., op. cit.; III, 141! PENN., op. cit., n. 38; GÉN., op. cit., 454, contra PLANCHARD, l. c., 13, 14, sed is dubius haeret.

⁵ L. 5, t. 7, n. 55.

potius ex usu communi, cum LUGO¹ repetendam ducimus.

Adversarios nonnullos habemus, qui, sub priore iure, vel cum B. P.², ex eo arguunt, quod in Decretis de libris, a Legislatore sermo fieret de carminibus, imaginibus etc.; vel, cum PIAT³, idem inferunt e quibusdam verbis allocutionis PII IX. Sed verba PII IX, secundum VILLADA⁴, referenda videntur «ad undecim ephemerides, quas expresso nomine idem S. Pontifex prohibuerat pro dioecesi romana per suum Vicarium, 30 iun. 1871». Et responso S. Off. 27 april. 1880, negante incurri excommunicationem a legente «ephemerides propugnantes haeresim»⁵, va'de confirmatur⁶ nostra sententia. Accedit nunc argumentum ex praesenti Constitutione, quae in capite distincto, octavo nempe, agit de diariis, foliis et libellis periodicis; et a libris discernit in art. 13 scripta; libellos vero et folia in art. 17 et 20.

b) *Certae unitatis*. Quare libri non sunt minores libelli, casu simul ligati⁷. Si vero ab initio in unum volumen

¹ *De Fide*, d. 21, n. 38.

² Tr. 7, s. 4, n. 12, 13.

³ Op. cit., p. 619.

⁴ Op. et l. c., n. 11.

⁵ A. S. S., t. 20, p. 368.

⁶ Merito inde arguimus (contra atque opinatur C. V. C. l. c.), cum probaverimus etiam *prohibitiones* esse stricte accipiendas. Addas mirum fore si eandem vocem *libri*, aliter accipias in prohibitione atque in censura quae est eius sanctio, et nunc, ut observat PLANCHARD, l. c. 14, pars est eiusdem legis. Num ita antiqui?

⁷ Ob eandem rationem censemus *ephemerides* non esse inter libros reponendas, etiamsi in unum tomum cogantur. Sic etiam SLEUTJES, *De prohibitione*, etc., p. 24, nota 2. Nescimus qua veritate plures, C. GENNARI, l. c., p. 155, HOLLWECK, l. c. p. 26, in contrarium afferant responsum S. Officii infra in textu allegatum, ex quo incurrunt excommunicationem scienter legentium certos *libros* apostatarum, haeticorum, etc. qui eorundem legant publicationes periodicas «*in fasciculos ligatas*». Sensu enim obvio, cum non soleamus *fasciculi* nomine designare magnum volumen quod efficiunt simul colligatae ephemerides, orator qui in proponendo dubio hanc dictionem usurpavit, non cogitasse videtur de diariis, sed describere voluit illas publicationes, quae, ut explicat LEHMKE. (II. 923), «periodice compactis fasciculis eduntur» (*qui paraissent en fascicules*); alias «*les revues*» «*le riviste*». Nec aliter rem intellexisse videtur ARNDT, p. 217.

componendum destinantur, quod sic per partes edatur, pro libro habendum est volumen totum sic compositum, immo singulae partes, etiam seorsum sumptae, quae libri molem attingant.

An libelli periodici pro libris sint habendi.

34. Quid de libellis periodicis «revues»?

Quominus libri dicantur, plerumque obstat *desiderata unitas*, cum disparia, immo diversa soleant complecti argumenta et tractatus. Si tamen ex habituali suo argumento quandam habeant unitatem generis vel tendentiae, sub hoc respectu, *non sub alio*, erunt libris aequiperandi statim atque ad libri molem pertingant. Itaque libelli periodici scientiis excolendis vel philosophiae dicati, pro libris *scientiarum*, vel *philosophiae* sunt habendi.

Volumen autem quod, praeter alias, lucubrationem contineat ab haeretico conscriptam, non ut liber haeretici est tractandum.

Ac simili modo periodici libelli qui ab haeticis auctoribus edi consueverint et haeresim habitualiter propugnent, libris haeticorum haeresim propugnantium sunt aequiperandi. Quare sapienter die 13 ian. 1892, respondit S. *Officium*, censuram incurri latam contra legentes libros haeticorum haeresim propugnantium ab iis qui scienter legerent publicationes periodicas in *fasciculos* ligatas, habentes auctorem haeticum et haeresim propugnantes¹.

Summa de legibus quibus regantur.

Iuvat, quia causa agitur cottidiani usus, hoc loco quasi summam proponere quibus *positivis* legibus sit in habendis vel legendis *libellis periodicis*² obtemperandum.

Ac prius quidem istud observamus, singulos fasciculos plerumque minoris esse molis (cfr. n. 33) quam ut libri dici queant; hodie tamen plures prodire libellos periodicos quorum singuli fasciculi numero paginarum librum etiam satis magnum aequant. Age porro:

¹ Haec igitur nobis esse videtur propria istius decreti vis. Minime, contra ac plures opinantur atque ipsi prius putavimus, ibi definitur *periodicos libellos* esse pro libris habendos. Neque etiamsi articuli singuli molem libri attingant dixerimus fasciculum tunc *virtualiter* pluribus libris esse comparandum, ut scribit VIL-LADA, op. c., n. 12.

² Quae de libellis periodicis dicimus, fere in diaria transferri possunt.

1. Decreta *generalia* de *libris* tunc tantum periodicos libellos afficere nobis videntur:

a) Cum prae manibus teneas tomum vel fasciculum qui mole sua librum aequet, et *si praeterea*:

b) Generali sua indole seu habituali tractu ipse periodicus libellus vel integer fasciculus qualitatem habeat vel vitio peccet quod Decretis generalibus notatur.

Itaque, deficiente *priore condicione*, nec *liber* de religione nec *liber* in quo detrahitur Ecclesiae, nec *liber* magiam docens est separatus periodici libelli articulus vel integer fasciculus ad quantitatem libri non pertingentes, quamvis tractent de religione, detrahant Ecclesiae, magiam doceant. Quocirca in huiusmodi articulum vel fasciculum non cadunt art. 3, 4, 11, 12 C. *Officiorum*.

Deficiente autem *altera condicione*, nec liber huiusmodi est etiam completum volumen vel plurium tomorum collectio, in quibus praeter articulos de religione etiam longiores alii habentur profani argumenti, vel praeter articulos in quibus Ecclesiae detrahitur, magia docetur, reperiuntur alii diversi generis, ita ut ex prioribus articulis unam libelli periodici indolem colligere nequeas.

Sed, contra, liber haereticorum est libellus periodicus quem haeretici conscribere solent, liber de religione, libellus periodicus qui argumenta religiosa versare consueverit, et ita porro, dummodo volumen spectes iustae molis.

2. Singuli autem fasciculi, etiam minores, reguntur tamquam propria lege, decretis generalibus quae art. 21 et 22 C. *Officiorum* sanciantur.

3. Si vero pluribus articulis successivis in periodico libello editum sit opus sive antea sive postea *nominatim* proscriptum, aliquem ex iis articulis ab aliis vere separatum legere *positivae* legi non videtur contrarium; sed in legem commiseris si articulos omnes vel fere omnes moraliter habeas prae manibus. Priore enim casu opus non legis, sed partem eius separatam (cfr. n. 36); altero vero ipsum legis opus, quod, etiam ut est in periodico libello, positivo decreto prohibetur. Non ideo tamen ipsa collectio seu series voluminum erit semper mutilanda. Cfr. n. 32.

35. Ipsa figura exterior, libri rationem non videtur nobis habere *calendarium*, cuius folia singulis diebus sint

An Kalendarium.

decerpenda (*Calendrier à effeuiller*) et quod proin potius ephemeridis est simile. Secus autem si constantis voluminis habuerit indolem.

*Folia a
libro sepa-
rata.*

36. Nec libri nomine veniunt plura *folia* a libro *separata*¹. Contra PIAT², multas afferentem auctoritates.

*An colle-
ctio imagi-
num.*

37. Nec liber censetur *collectio imaginum*. Hac ergo Constitutione, imagines obscoenae vel impiae non attinguntur positiva prohibitionē³.

*An manu-
scripta.*

38. Utrum necesse insuper sit, ut *typis* imprimatur, an opus *manuscriptum* libri veniat nomine, non plane constat. Plerique manuscripta comprehendunt, quod libri vox arte typographica sit antiquior, et ratio legis seu infectionis periculum etiam hic obtineat. Quod praeplacet S. ALPH.⁴, ARNDT⁵, B. P.⁶. Alii tamen, quibus *stricte* interpretandae videntur huiusmodi leges, non improbabiler observant, *nostris diebus*, usu vulgari libros a manuscriptis distingui, minusque circa haec urgentem esse legis rationem, cum difficilius diffundantur. Id sustinent d'ANNIBALE⁷, AVANZINI⁸, BUCCERONI⁹; GÖPFERT vero¹⁰, idem dicit probabile. Et post editam Constitutionem, eiusdem sententiae sunt C. GENNARI¹¹, PLANCHARD¹², GÉNICOT¹³, HOLLWECK¹⁴, qui optimam hanc subiungit rationem, tam rarum esse hodie usum operis manuscripti, ut de eo teneat illud: «quod minimum est non considerat legislator». Idem nunc tenet PALMIERI in GURY, II, 794.

Nulla autem ratio est cur *libri* indolem abiudices ab operibus quae non quidem *typis* imprimuntur sed aliis modis (*lithographia*, *hectographia*) qui simili diffusioni locum dare possunt.

¹ SCHMALZGR, 5, 7, 33; BUCCERONI, p. 339; in 2^a edit. p. 368.

² Op. cit., p. 620.

³ PENNACCHI, Op. c., n. 40, HOLLWECK, op. cit., p. 32.

⁴ L. 7, n. 293.

⁵ N. 101, p. 118-121.

⁶ L. c., n. 13 (cfr. apud PIAT, l. c., p. 618, not. 1 multos tum superioris tum praesentis aetatis idem tenentes).

⁷ III, 141.

⁸ Op. cit., I, app. 3, p. 134, 135.

⁹ II, p. 339, n. 4.

¹⁰ Op. cit., p. 323.

¹¹ L. c., p. 132.

¹² REV. TH. FR., l. c., n. 12.

¹³ I, 454.

¹⁴ Op. cit., p. 24.

39. Praeterea, saltem quod attinet ad necessitatem praeviantis censurae, non respiciuntur libri nisi quatenus *vulgantur*. Unde *lithographice* exarata opera quae, ut auditores compendium faciant scribendi, adornare solent professores, nec publici sunt iuris, huic censurae non sunt obnoxia¹. Quod ipso romano usu novimus comprobatum. Idem putamus dicendum de tractatibus qui, *eadem ratione*, etiam typis imprimuntur. Germanice dicunt; *Als Manuskript gedruckt*. Et rursus hic confirmamur usu, qui est optimus legum interpres.

40 *Libellus* designat opus minoris molis, quod ad iustam libri quantitatem non attingit, aliquot tamen paginis componitur. Ita etiam PENNACCHI op. cit., n. 58. De libellis sermo fit art. 17, 20 et 21 Const. *Officiorum*.

41 *Scriptum* est vox generalissima, apta ad designandam omnis molis ac formae compositionem. Quare etiam singuli numeri alicuius diarii sunt *scriptum* quodpiam. Cfr. PENNACCHI, op. cit., n. 51 et 59.

An generali istius vocabuli ambitu designentur etiam folia quae *typis* non sunt edita? Nonnulli id negant². Aliorum tamen³ opinio affirmans magis congruit *vi vocis*, et confirmatur decreto S. OFFICII⁴ quod, prohibendo *scripta* quaecumque (*modo propagarentur*) de recens inventa nova devotione, subiunxit « parvi referre num typis edita fuerint ». Plerumque autem non vulgabuntur nisi scripta typis impressa.

42. B. *Fabulae amatoriae* idem, in novo Indice, sonat quod in superiore *opera romanensia*. Cum enim ad eadem reiciamur decreta prohibentia et nullum sit alicuius moderationis indicium, satis apparet formula ista esse elegantiori linguae consultum nullam autem rei factam esse mutationem. Quare nec *fabulae scenicae* comprehenduntur, nec excluduntur « opera romanensia » non stricte amatoriae. Vertendum est: *romans*, non autem, ut quidam scripsere, *romans d'amour*.

An codices lithographice exarati, aut typis impressi?

Quid Libellus?

Quid scriptum?

Quid Fabulae amatoriae?

¹ GÉNICOT, op. cit., I, 454.

² GÉNICOT, l. c.

³ HOLLWECK, l. c.

⁴ 6 febr. 1896. Cfr. Decretum *Indicis* 19 april. 1896, A. S. S., t. 28, p. 640.

C. Quid ex
professo,
data opera?

43. C. *Ex professo, data opera.* Clausulae *ex professo, data opera*, vix in usu differunt; et tamquam idem sonantes a plerisque habentur¹. Si tamen vim verborum consideres, recte a PENNACHI² plus intelligitur per clausulam *ex professo* quam per alteram *data opera*.

Data enim opera, idem est ac *de industria*³, consulto, studiose. Gallice dixeris: «*de propos délibéré, de parti pris*»⁴; italice: «*a bella posta*» etc.⁵, et ei opponitur dictio: *obiter, per transennam (en passant, à l'occasion), per accidens*.

Ex professo insuper negat dissimulationem talis consilii, ita ut agas quasi profitendo⁶, v. gr. enucleate et propositis argumentis.

Quare etiam clausulae istae supponunt in scriptore *directam* quandam intentionem rei quam liber censetur *ex professo, data opera* facere.

Verum ut *liber* (et non tantum scriptor in aliquo loco) reputetur *data opera, ex professo* aliquid facere⁷, oportet ut vel ex tendentia sua generali, vel in notabili parte in istud incumbat. Notabilis pars erit unum caput, quandoque minus, si capita sint proluxa.

De hac notione cfr. GÉNICOT⁸, HOLLWECK⁹, PENNACHI¹⁰, PLANCHARD¹¹.

D. In
odium au-
ctoris?

44. D. *In odium auctoris.* Facta *in odium auctoris*, prohibitio opera etiam futura et innocua complectebatur.

Verum hodie genere isto prohibitionis S. Sedes iam abstinet, ut patet ex suppressa universali prohibitione operum haeresiarcharum, et modo quo in Indicis praefatione declaratur clausula: *Opera omnia*.

¹ V. gr. GENNARI, *Monit.*, l. c., p. 80; WERNZ, nota 56.

² Op. c., n. 59.

³ FORCELLINI, v. *Deditus*.

⁴ PLANCH., l. c., n. 43.

⁵ PENN., *ibid.*

⁶ «Non dissimulate, palam et data opera, quasique profitendo» FORCELLINI, v. *Ex professo*.

⁷ Id nonnulli praetereunt, ut GENNARI, *MONIT.*, l. c., p. 36, PIAT, N. R. TH., t. 30, p. 56, cum probat BOUDINHON., *CANONISTE*, 1897, p. 214.

⁸ Op. cit., l. p. 416-418.

⁹ Op. cit., p. 34 et 40 et *Die Kirchl. Strafgesetze*, ubi § 107, 7, c, vertit *ex professo: Ihrem Hauptinhalle nach*.

¹⁰ A. S. S., l. c., p. 214 et 346.

¹¹ L. c., n. 24.

45. E. *Opera omnia*. Clausula ista generalis, quamvis singularis libri prohibitione gravior videatur, omnes scriptoris libros minus perfecte attingit quam distributiva singulorum proscriptio.

E. *Opera omnia*.

Diligenter iam, ex ipsa praefatione, exponenda est huius clausulae vis ac ratio.

a) *Quod ad obiectum*: non iam afficit omnia alicuius scripta, «sed ea tantum opera quae aut de religione agunt, aut, etsi de ea non agunt, decreto tamen aliquo generali aut speciali proscripta sunt». (Praefatio Indicis.)

Obiectiv.
clausula
comprehen-
sio.

Quare, ut appareat quinam libri contineantur illa nota censoria, observandum est eorum argumentum. Aguntne de religione: nullus est qui fugiat damnationem; versantne argumentum non theologicum: ii soli libri prohibentur qui vel speciali decreto notantur, vel proscripti sunt decreto generali, v. gr. quia ex professo contra mores, etc.

Quod ut exemplo illustremus, opus v. gr. ZOLA cui titulus *Le rêve* exceptum habemus e clausula *Opera omnia*, qua notatur pessimus iste scriptor.

b) *Quod ad tempus*, presse sumpta prohibitio non cadit nisi in opera quae prostabant cum lata est generalis illa proscriptio. Nihilominus, ut monet laudata Praefatio et iam in propria dissertatione dicebamus, opera deinceps edita habenda sunt *pro suspectis*: immo *praesumenda* sunt incidere in aliquod decretum generale, nec proin legi vel retineri possunt nisi constet ea nullo eiusmodi decreto attingi.

Quid de
operibus
deinceps e-
ditis.

Ipsam tamen hanc praesumptionem destruet cognita auctoris resipiscentia.

c) Ob similem causam, Praefatio declarat pari suspitione et praesumptione infici *libellum periodicum* continuatum post decretum quo proscribebatur, et *posteriora* alicuius operis *volumina* si quae, post damnata primum vel priora volumina, denuo fuerint edita.

Casus libel-
li periodici,
vel posteriorum
volumi-
norum.

d) Duo praeterea iuvat quaerere, quo plenior sit rei informatio.

I. An in clausula *Opera omnia*, vox *Opera* de solis libris intellegi possit?

An soli li-
bri notentur
hac clausu-
la?

R. Id quidem putamus, nisi talis sint argumenti quod etiam, in scriptis minoribus, sollicitudinem excitaverit praesentis Constitutionis. Cfr. art. 17, 20, 21. Comprehenden-

tur ergo relationes novorum miraculorum, prophetiarum; libelli precum, devotionis; scripta quae *specialiter* intersint religionis; immo diarium vel libellus periodicus qui a damnato auctore moraliter dici possit conscriptus.

An regula
similis va-
leat de pro-
hibitione.
« Fabulae
amatoriae
omnes »?

2. De vi clausulae *Fabulae amatoriae omnes*, qua nonnulli notantur scriptores. An admittit eandem restrictionem quam clausula *Opera omnia*, ita ut si constet aliquam nec singulari decreto nec generali lege attingi, ea non sit existimanda prohibita ¹?

R. Haec res disputari potest. Immo, si huiusmodi formula aequiperanda sit *speciali* decreto, huic non licebit in aliquo casu derogare.

Quia talis tamen clausula potius generalibus est accensenda, quippe quae proscribat omnia certi argumenti opera, in hanc propendamus interpretationem: componi cum ista nota censoria similes exceptiones quae non repugnant universaliori clausulae *Opera omnia*. Mitius enim sonat *Fabulae omnes* quam *Opera omnia*. Si huius tamen severitatem fugit opus innocuum, nonne mirum fuerit idem attingi proscriptione minus absoluta? Usus, itaque, feret benignum hunc intellectum, nisi quid nos fallit, aut S. Sedi aliter videatur.

Quod constat, decreto non comprehenduntur opera posteriora, quae tamen, ut modum dicebamus, venient in suspicionem.

F. Donec
corrigatur?

46. F. *Donec corrigatur*, ponit librum inter vetitos, donec a S. Sede ipsae correctiones probatae fuerint. Ut ait Indicis praefatio, clausula ista modum prohibitionis respicit, non autem eius effectum.

¹ Huiusmodi nota inuritur, v. gr. fabulis G. SAND et utriusque DUMAS. Est tamen aliqua fabula ex iis quae pertinent ad G. SAND vel ad priorem DUMAS quae lege generali LEONIS XIII comprehendendi non videatur. Ita, ni fallimur, inter fabulas G. SAND, *La petite fadette*; — *La mare au diable*; prioris vero DUMAS, *Le comte de Monte Christo*, *Le capitaine Pamphile*, *Jehanne la Pucelle*, prioris, inquam Dumas; fabulae enim filii prodere solent consilia dogmatica (*romans à thèses*) ob quae facile incurrunt in art. 14 C. *Officiorum ac Munerum*, quo damnantur libri « qui divortium licitum statuunt, vel tuentur errores proscriptos a S. Sede ». Cave ergo ne statim innocuam pronuncies fabulam eo quod non sit ex professo obscoena. De isto argumento adiri potest opus R. D. L. BETHLEEM, *Romans à livre et Romans à proscrire*, Cambrai, Masson, 1905.

CAPUT VII. — QUOSNAM ACTUS POSITIVO IURE
VETET LIBRI PROHIBITIO

Plena distinguenda est prohibitio ab prohibitione minus plena seu imperfecta.

I. — De prohibitione perfecta

47. I. 1. Simpliciter reprobatum librum *defendere* in primis prohibemur.

Prohibetur defensio libri.

Defensio enim ista rebellionem quandam continet contra legitimam auctoritatem, cuius actum vel impedire conatur vel minus reddere efficacem.

2. Liber iste nec *edi*, nec *legi*, nec *retineri* potest. Huc enim iam antea spectabat simplex libri prohibitio. Dein, in articulo 12 Const. *Officiorum*, tria ista verba *edere*, *legere*, *retinere*, usurpantur pro voce *prohibitionis*, quae sola alibi adhibetur. Denique, quotiens liber in Indice reponitur docemur idem. Sic namque perhibet consueta clausula: «Itaque nemo cuiuscumque gradus et conditionis praedictum opus damnatum atque proscriptum quocumque loco et quocumque idiomate, aut in posterum *edere*, aut editum *legere* vel *retinere* audeat.»

Editio, lectio, assertio.

3. His actibus nec *venditio* nec *locatio* libri seu *commodatio*, *positiva* lege subiunguntur, si praeceptum excipias quod art. 46 Const. *Officiorum* dirigitur ad librorum venditores¹. Hac itaque excepta dispositione, quae proprio loco declarabitur, actus isti reguntur lege naturali, qua non raro inhihentur² sive *per se*, sive consequenter ad positivam libri prohibitionem.

Quid de venditione, de locatione.

¹ Dices: Nonne art. 26 in fine, ipsa prohibetur libri commodatio? Minime, cum dicto articulo mere memoretur praeceptum quod in clausulis continetur facultatis qua venia fit legendi et retinendi libros prohibitos. Hanc qui obtinent plerumque iubentur libros ita custodire ne ad aliorum manus perveniant.

² Cfr. Card. DE LUGO, *De Fide*, d. 21, a n. 71.

II. Restat ut singuli actus paucis verbis exponantur.¹

Quid de-
fensio.

48. 1. *Defensio libri* fit cum *physice* eripiendo librum seu materiale volumen, destructioni, traditioni superioribus, etc.; tum *moraliter*, verbo vel scripto illum tuendo sive absolute, sive quatenus ansam dat prohibitionis². Non autem defendit opus pravum, qui laudat solam partem innocuam, vel etiam stilum, etc., «modo non arguat laudem vel approbationem libri». LUGO, *De Fide*, d. 21, n. 94³.

Editio.

49. 2. *Edit* librum qui curat ut liber vulgetur et disseminetur. Huiusmodi est *editor* stricte talis, et plerumque *scriptor* seu *auctor*. Communi enim utriusque opera solet liber in lucem prodire. Id tamen non est necessarium. Namque eduntur opera scriptore invito, vel nescio, vel vita functo. Ut autem ipse editoris partes assumpsisse sit dicendus, oportet ut in hunc vulgandi opus finem, librum a se conscriptum tradiderit.

Porro libri pravi editio est intrinsece mala.

Coopera-
tores.

Edentibus librum plures praestare possunt cooperationem sive *formalem*, quae malitiam editionis necessario participat, sive *materialem*, eamque *proximam* aut *remotam*. Proxima solum ex gravissima necessitate honestari potest; altera, gravi incommodo excusatur.

Proxime editori cooperatur imprimis *typographus*, ab editore distinctus, qui opus susceperit imprimendum.

Estque saepissime cooperator formalis. Eius tamen actio imprimendi non est *intrinsece* mala⁴. Quare in casu quodam extremi mali vitandi materialis eius cooperatio excusari possit.

Inter *proximos* cooperatores sunt deinde numerandi ii apud quos prava opera omnibus prostant venalia, vel locanda, aut qui ea per vias divendunt. Hos itaque sola necessitas pene extrema excusabit, donec aliter sibi consulere possint.

¹ Quandonam excusari possint, cfr. infra, n. 58, 59.

² Per vocem *defendere*, «defensio tam iuris quam facti importatur». BARBOSA, *Dictiones usu frequentes*, dict. 81. n. 4.

³ Cfr. LEHMK., II, 924; ARNDT, op. cit. p. 240; HOLLWECK, p. 26; C. GENNARI, MONIT., l. c.; p. 145.

⁴ Cfr. LAYMANN, *Theol. mor.*, l. 2, tr. 3, c. 13, n. 5; VILLADA, n. 21.

Satis acute solebant theologi etiam inter opifices eos distinguere qui *proxime* cooperantur (qui typos compo-
nunt, tingunt atramento, chartam typis imponunt, pre-
lum versant)¹ ab iis qui tantum *remote* (qui chartam prae-
parant, libros iam impressos ordinant, ignem machinae
admovent). Si tamen observes *editionem* operis ab eius
impressione distinguere et penitus quandoque separari, satis
facile cum iis consentias qui hodie non iam nisi remo-
tam opificibus cooperationem imputant².

Haec ceterum variae est propinquitatis, et in eo certe
qui « subregens » est interioris officinae (*chef d'atelier*) ad
proximam valde accedit. Iam vero, quo propinquiorem
exhibueris cooperationem, eo difficilius excusaberis.

50. 3. *Legunt*, non illi qui mere audiunt legentem³, aut
memoriter recitant, aut ignari idiomatis locum materia-
liter oculis perlustrant, sed qui oculis perspiciunt, intel-
legendo quae scripta sunt.

*Quinam
legant for-
maliter.*

51. *Retinent*, qui *penes se* servant librum sive proprium,
sive alienum; aut etiam qui eum deponunt, retento do-
minio, *penes alium*, nisi is facultate polleat legendi libros
prohibitos, et librum servare possit donec vel expurgetur
vel tradens ipse obtinuerit legendi facultatem⁴. Neque
hic excusaris idiomatis ignoratione.

*Quinam
retineant.*

Non autem videtur retinere, qui mere *custos* est *bi-
bliothecae* in qua huiusmodi continentur libri, nisi in pro-
pria domo vel cubiculo eos asservarit.

*Quid de
custode bi-
bliothecae,
de bibliotepe-
ga.*

Stricte loquendo retinet et *bibliopega*. Attamen, ex
quadam epikeia videtur permitti ut libros retineat pro-

¹ Cfr. D'ANNIBALE, t. 3, n. 142 et nota 19. A plerisque scri-
ptoribus, inter *remotos* cooperatores ponuntur ii qui impressa
corrigit: qui tamen *correctores* simul opus legunt.

² KONINGS, I, 315, HOLLW., *Die Kirchlichen Strafgesetze*, § 107, 5.

³ Idque probabiliter etiam si hunc consilio, prece vel ius-
sione induxerint ad illud sibi praelegendum. Ita LUGO, l. c., n. 75;
S. ALPH., l. 7, 292; d'ANN., II, 36. Non diffitemur huic interpre-
tationi obici posse cum HOLLWECK, p. 24, nota 1, aliquam ri-
gorosam litterae inhaesionem qua finis legis eludi possit. Attamen
finis legis non est lex; difficilius aliquis reperit praelegentem quam
ipse legat; nec repugnat quin lex positiva deficiat in casu rariore,
etiam qui potiore iure secundum se foret attingendus. Hoc non
est vitio legis tribuendum, sed varietati casuum contingentium;
neque rationem praebet sufficientem, cur in lege odiosa deseras
strictam verborum proprietatem.

⁴ S. ALPH., l. 7, 298.

hibitos, dum eos compingit pro habentē facultatem. Immo et pro non habentē, si accesserit damni ratio. Ceterum plerumque ignorantia protegetur. Cfr. ARNDT, p. 235, n. 173¹.

Quid si
retineas ob
extrinsecum
voluminis
apparatum,
etc.

Quid, si opera quaedam prohibitaē lectionis non quidem legere volueris sed mere *retinere*, quia notabile pretium inest in operculis quibuscum sunt conglutinata (*reliure artistique*), vel imaginibus quibus decorantur, vel typis antiquis seu raris quibus sunt confecta?

Per se quidem iusta hic causa subest petendi facultatem, quae non negabitur. Si tamen, ut non raro fit, ex modo quo servantur et ipso artis pretio morale non fuerit periculum ne legantur, naturam libri quasi amisisse videntur. Formalis enim libri usus est *lectio*. Quare necessitas petendae facultatis, praesertim si accedat molestia quaedam, non videtur stricte urgenda.

II. — De Prohibitione minus perfecta

Prohibitio
edendi.

52. Prohibitio edendi librum sine praevia approbatione non prohibet per se lectionem, retentionem libri editi sine praecepta censura. Neque verba enim plus sonant; neque, cum severiorem intendit sanctionem, solet Legislator eam silentio premere². Cfr. v. gr. art. 13, 18, 20. Ita etiam PENNACCHI³, GENNARI⁴, etc. contra PÉRIÈS⁵.

¹ LESSIUS tamen, quem (*Auctarium V. Haereticorum libri*) ARNDT appellat, non loquitur nisi *ex iure naturali*.

² Nec sufficit, contra atque opinatur HOLLWECK (qui, p. 36, 37, nota 3; et p. 50, 51, nota 3, hanc inducit distinctionem), quod necessitas censurae praeviae pro quibusdam libris exprimatur in capite quod titulo *De Prohibitione librorum* continetur. Id, inquam, non sufficit. Insertatio enim satis explicatur per connexionem materiae sicut sub eodem titulo, quidam articuli, v. gr. art. 4, positive permittunt certas species librorum. In adversa autem sententia, nulla ratio dari potest cur in quibusdam articulis sanctio prohibitionis libri apponatur postulatae censurae, in aliis de sanctione ista omnino sileatur. Teneamus ergo illud: non est inducenda prohibitio quam Legislator non expressit. Ut eleganter observat WERNZ, n. 53, rubrica materiam *principalem* denotat, non autem exclusivam.

³ A. S. S., l. c. n. 54, p. 311.

⁴ MONIT., l. c., p. 66 et nota 1.

⁵ P. 114.

CAPUT VIII. — OBLIGATIO CONSCIENTIAE
CULPAE GRAVITAS

53. Legibus de censura et prohibitione librorum obligari conscientiam non ambigitur. Reatus autem culpa aestimari debet tum *per se*, seu perspecta lege naturae, qua vetamur nosmetipsos vel alios in periculum conicere peccandi et ad aliena peccata cooperari, tum *per accidens*, id est accedente *lege positiva*, cuius violatio moralem culpam inducit.

*Principia
de reatu.*

Nescio an aestimatio ista cum sufficiente cura et satis perpensa adiunctorum varietate fieri non soleat. Quocirca diligenter pro viribus causam istam perpendere conabimur.

54. De *legis positivae violatione* haec ponenda sunt principia:

*Praecipue
ex violatio-
ne positivae
legis.*

a) Genere suo seu *per se*, prohibitiones et praecepta huius legis conscientiam *graviter* obligant. Certa haec est sententia, quam nemo, quod sciamus, impugnat. Ita semper intellecta sunt huiusmodi statuta, quorum verba ceterum strictam manifestant iussionem vel prohibitionem, addita etiam, in duplici casu, gravissima poena excommunicationis latae sententiae.

b) Simul non ambigitur *parvitatem materiae* a gravi peccato excusare.

c) Summa aestimandae materiae norma ex legis mutuanda est ratione, qua Legislatores incolumitati fidelium magis consulere studuit quam sola fiebat lege naturali¹. Huic porro incolumitati graviter adversari possunt actus qui effectus habent *per se* satis generales seu communes, v. gr. operis editio, et actus, v. gr. lectio, quorum vis singularis personis est *per se* circumscripta.

In praeceptis vel prohibitionibus priorum actuum, legislator generalem istam et minus determinatam considerabit efficaciam, ut sub gravi reatu ferat praecepta vel vetita quae apta sunt ad praecavendum damnum quod, ut plures afficiens, notabile apparet, quamvis singulis per se mediocre esse facile possit. Ita non parum bono com-

¹ BENEDICTUS XIV, cf. *Sollicita ac provida*.

muni Ecclesiae nocet si apocryphae diffundantur indulgentiae, vel ridiculae devotiones, quamvis apud singulas personas istarum usus parum noceat.

In praeceptis vel prohibitionibus actuum qui *per se* uni tantum personae prosunt vel nocent, ea censentur graviter sanciri quae periculum avertunt quod, considerata natura humana in concreto, singulis plerumque grave est putandum. Fundamentum enim legis est praesumptio periculi. *Subiectivae* autem singulorum exceptiones in positiva lege generali non attenduntur.

His innixi principiis, haec statui posse arbitramur, quae sapientiorum tamen permittimus iudicio.

*Reatus
defensionis.*

55. 1. *Defensio* libri prohibiti sive *physica*, sive *moralis* per commendationem, gravis per se est, ubi de libro agitur cuius lectio sub gravi reatu prohibetur. Immo defensio ista potest talem continere auctoritatis contemptum vel impugnationem quae grave inducat peccatum etiam si levis fuerit prohibitio.

Minus sane grave erit decreti prohibentis iustitiam non negare sed eius opportunitatem, vel suspicari damnantium ignorantiam, levitatem, passionis aestum. Huiusmodi reprehensiones gravitate variant pro iis qui eas audiunt, iis qui inculpanitur, ipso accusationis fundamento et improbationis modo. His enim fit ut S. Sedis existimatio maius vel minus accipiat detrimentum, ex quo est hic criterium accipiendum.

*Reatus
editionis.*

56. 2. *Editio* libri *prohibiti*, quaecumque sit prohibitionis ratio, merito a cl. BOUDINHON¹ regulariter gravis esse putatur. Notabile enim est operam impendere ut in quemlibet locum diffundatur liber quem legitimus Superior vult suppressum. Si tamen ideo liber prohibeatur quia necessaria careat Ordinari approbatione, ex minimo operis momento fieri potest ut libri vel scripti editor a gravi reatu sit immunis. Puta innocuum quoddam indulgentiarum foliolum, exiguum devotionis libellum, edi omitta praevia censura. Sic dicimus in iis saltem locis ubi regulae de praevia censura non ita stricte urgeantur. Cavendum enim est ne legitimam potestatem contemnere videaris vel grave afferas aliis scandalum.

¹ Op. cit., p. 314.

57. 3. Quod ad *lectionem*, solent valde severe et satis absolute in hac re pronunciare. Etenim, ex S. ALPHONSO¹, graviter peccat qui paucas lineas legit, quas observat (in libro haeretico) directe contra fidem adversari; contra, integra pagina (etiam magni voluminis), in qua non advertitur error, videtur etiam ipsi dicenda parva materia. Recentiores fere consentiunt cum S. ALPHONSO. Ita etiam Em. Card. GENNARI². LUGO tamen³, etsi in eandem sententiam magis propendet, practice tamen probabilem existimat opinionem eorum qui negant paucis lineis partem notabilem constitui, licet haeresim contineant. Paulo benignius NOLDIN⁴ tres, quattuor paginas ad materiam gravem opus esse putat, ubi nullus contineatur error; HOLLWECK⁵ vero sex.

*Reatus
lectionis.*

*Severae
sententiae.*

Nihil illustrium theologorum auctoritati derogantes, dicere posse nobis videmur haec *nimis absolute et severius* quam par fuerit esse dicta. Ita certe multi hodie quos interrogavimus opinantur docti viri; et communis quidam sensus postulare videtur ut varietati adiunctorum magis deferatur et nimis mathematica deseratur definitio.

*Quatenus
corrigendae
videantur.*

Ipsum quidem aestimationis principium generale ita facile proferri potest. Quae materia *ex se*, seu plerisque, ob periculum proximum, *gravis* fuerit secundum legem naturalem, eadem *simpliciter* seu *omnibus gravis* est reputanda in violanda lege positiva, etsi *per accidens*, in casu particulari, maius vel minus fuerit periculum.

*Principium
generale.*

Sed moralis istius periculi aestimatio aliter atque olim est hodie facienda.

*Ratio praesentium
adiunctorum
in aestimatione
moralis*

Etenim, simili fere ratione qua, ex S. Pontificis sententia, leges oportuit aliquanto facere molliores, ita etiam nobis videtur esse de materia gravi benignius respondendum. Non omnes enim libri qui proscribuntur eiusdem sunt pravitatis vel aequae sunt legenti *per se* periculosi.

¹ L. 7. n. 284.

² Op. cit., p. 26, nota 1.

³ D. 21. n. 83.

⁴ *Summa theologiae moralis*. t. 1, n. 689.

⁵ *Das kirchl. Bücherverbot*, p. 23. In recentiore opere *Die kirchl. Strafges.* maiore utitur benignitate, dum de libris haereticorum haeresim propugnantium haec habet: *Lectio unius capituli* est certe *materia notabilis*. § 106, nota 8.

Praeterea, negari non potest hodie tam frequentem fieri fidei vel morum directam vel indirectam impugnationem, ut moraliter nemo sit quin quaedam legerit vel audierit minus pie scripta vel dicta. Hinc etiam habent hodie *singula* scripta noxia minorem virtutem nocendi vel perturbandi, quam olim, cum multi homines vix suspicabantur argumenta contra institutiones christianas tentari.

Quid, quod olim non raro his verbis fiebat quaestio: «Quaenam materia notabilis putanda sit in legendis libris haeticorum de religione tractantium»¹, qui libri minima pars sunt eorum qui hodie nominatim prohibentur et de quibus speciatim interrogamur.

Restat ut moralis existimationis quaedam proponamus exempla. Omnes autem casus dicendo persequi non possumus: infinita enim est eorum varietas.

a) Grave *per se* est legere *librum sub gravi reatu prohibitum*.

b) Grave tamen id non erit nisi talis libri legatur *pars notabilis*. Notabilis porro pars esse potest propter eius *extensionem* vel propter *res contentas*.

Pars mera *extensione* notabilis a quibusdam habetur una pagina, ab aliis sex paginae, ab aliis magnum folium (= duae paginae in folio seu 16 in-8). Est qui proponat quantitatem integri *diarii* (*tout un journal, eine Zeitung, un giornale*).

Haud aegre, ni fallimur, nobis id concedetur, etiam in hac aestimatione ad varias librorum rationes esse attendendum, cum in aliis multo plus quam in aliis libris periculum sit incidendi in locum *per se* graviter damnosum, et ratio nocendi in aliis ubique occurrat, in aliis non, qui potius diuturna tantum conversatione esse possint detrimento.

Haec si perpendas, num longe a vero distare videmur in his proponendis regulis, quas plurium suffragio iam novimus approbatas?

α) Opera sunt quae fidei vel moribus speciale inferunt periculum, quia insidiosis argumentis vel lascivis descriptionibus sunt referta. In his, non satis est si abstinere volueris

¹ Ita etiam apud S. ALPHONSUM, *Dissert. De prohibitione librorum*, caput V.

istis locis perfidia plenis, sed vel paucas (5,6) legere paginas incognitae naturae reputamus grave, propter periculum incidendi in locos graviter damnosos eosque legendi. Hic igitur paulisper tantum temperamus quae olim de materia gravi dicebantur.

β) Alii libri potius ex diuturno tantum commercio graviter periculosi fiunt. Huiusmodi sunt multi libri qui speciali decreto prohibentur propter *tendentias suas*, ut aiunt, seu causas suspectas quibus patrocinantur. Num tunc possit mortalis induci reatus, si minus legas quam duodecimam vel decimam libri partem? Si tamen opus valde amplum fuerit, semper seu absolute notabilem esse arbitramur eam partem quae *in se* sufficiens fuerit ad librum constituendum¹. Cfr. supra, n. 33, ubi duo saltem folia (in-folio) requisivimus.

γ) Si constiterit simul a magna libri parte abesse intrinsecam gravis periculi rationem, et vim alliciendi animum ad cetera legenda (puta satis fastidiosam esse lectionem) talis pars, quaecumque illa sit, nobis videtur sine gravi reatu legi posse.

δ) Positiva tamen prohibitio omnia haec complectitur, neque ii sumus qui consilia demus venialiter in hac re peccandi. Facilius tamen, ob iustam causam, a levi praecepto excusari potes.

Denique argumento seu *propter res contentas* notabilis est quilibet locus, etiam multo brevior sed in se graviter periculosus, locus itaque obscenus vel sophisticas seu captiosas continens rationes contra fidem vel mores².

*propter
res conten-
tas.*

c) Quicumque liber prohibetur *praesumitur* esse *sub gravi* prohibitus. Et gravis prohibitio revera afficit opera quae damnantur quia fidei vel moribus adversantur, vel ecclesiasticam auctoritatem eique debitam reverentiam impugnant vel labefactant; vel quia in recentibus controversiis doctrinam non tutam exhibere videntur de inspiratione, de philosophicis principiis, etc. Sed si genere di-

*Non om-
nium libro-
rum est pro-
hibitio gra-
vis.*

¹ Haec norma iam saec. xvii sed nimis universaliter defendebatur a CROUSSERS, Fr. Min. teste ALBITIO, *Inconst. in fide* c. 30, n. 214.

² Ratiocinia captiosa multo periculosiora sunt blasphemii quae horrorem pariunt et indignationem.

versam constiterit esse prohibitionis rationem, quae librum prodat non graviter periculosum, venialem tantum censemus esse reatum eius qui librum legat *generali* vel etiam *speciali* decreto prohibitum¹. Exemplo sint libri quidam, *in se* innocui, devotionis, vel narrationis miraculorum, quibus deest necessaria approbatio, vel qui Indicis catalogo retenti hodie tamen damnationem effugerent. Ita profecto fuit, dum in Indice servabatur, opus P. CROISET de sacratissimo S. Corde Iesu.

d) Hactenus de *libris*. Quid autem si *periodica* legas *folia* vel *libellos*?

Benignius
est hic re-
sponden-
dum.

Non plane idem est casus libri, et diarii vel libelli periodici. Liber simul totus habetur, ita ut ex lecto uno loco,² facile traharis ad reliqua legenda. Nec in libro solet esse manifestum quanam partes sint innocuae. Contra, cum seorsim edantur folia periodica, minus est periculum continuandi lectionem; et ex distinctis titulis facile discernuntur partes quae sint plane indifferentis argumenti: puta nuncios mercatorios. Denique, ut ex verbis art. 21 perspicitur, peculiari modo effertur prohibitio diariorum tamquam confirmatio prohibitionis iam per se factae ex iure naturae.

Quare dilatandos hic censemus fines materiae levis³; atque, ut nostrum iudicium, salvo meliori, proferamus, has damus practicas indicationes:

Quoad
lectionem,
materia gra-
vis et levis.

1) Quod ad *lectionem* attinet: *Grave est*: 1) *Habitualiter* et moraliter ex toto legere huiusmodi folia, etiamsi omittas locum specialiter Religioni repugnantem. Habitualis enim lectio periculum facit per se grave, ne paulatim prava tendentia ephemeridis imbuaris, vel ad huius generis diaria ita afficiaris ut ea nolis iam deserere, et nullam jam praetereas partem.

Nec multum refert utrum idem diarium, an varia sed eiusdem generis legas.

Quandoque grave erit: 2) *Legere unum articulum* peculiariter repugnantem moribus aut religioni. Id facilius

¹ Sic priorem opinionem nostram (cfr. ed. 3, p. 107 nota) mutamus, ut dicta probemus a cl. BOUDINHON, op. cit., p. 315.

² Istud periculum tanquam causa saltem partialis indicatur, cur grave sit legere partes in se innocuas. HOLLWECK, op. cit. p. 23.

³ Etiam GÉNICOT, op. cit. 455, paulo benignius hic iudicandum autumat, quam cum de libris agitur, « ne in destructionem potius quam in aedificationem cedat eorum proscriptio ».

continget circa mores quam circa religionem. Locus enim valde impius, nisi simul ex modo arguto proponendi errorem valde fuerit suasivus, tantum periculum non facit, cum potius horrorem ingerat; dum unus locus obscenus, per se est valde damnosus.

Grave est: γ) Legere in his adjunctis quae per se pariant *grave* aliorum *scandalum*. Gradus scandali plurimum hic pendet ex auctoritate legentis. Facilius grave erit si coram aliis legat clericus, persona notae pietatis, aut si pater coram filiis, quam si fecerit persona laica, ignota, extranea.

Veniale contra erit ratione *materiae*: α) *Idem* in aliquo ex istis foliis ea legere quae religionem non impugnant nisi obiter tantum; seu omittendo locos qui per se continent periculum proximum. Alias: sine praevisto periculo unum aliumve numerum pervolvere, secluso scandalo;

β) Legere etiam *saepius* (quidni habitualiter?) ea quae *constat plane* esse innocua¹, v. gr. nuncios mercatorios. Intellegas semper: remoto scandalo.

Praeterea, ob adhibitas quasdam cautiones quae *per se* minuunt periculum, ut si simul legas diarium catholicum boni nominis et meriti, minui posse reatum non diffitemur.

Inde etiam, iusta urgente causa, remoto periculo ruinae vel scandali, et quando commode facultas peti nequit, sine peccato aliquis leget in casu singulari diarium proscriptum. Nam a veniali prohibitione iuris positivi excusat causa rationabilis².

N. B. In toto hoc articulo mere perpendimus gravitatem quae oritur ex violatione *legis positivae*. Prohibitio legis naturalis, pro ratione periculi, erit gravior vel levior.

Practice, Confessarius quam maxime eniti debet, ut, reiectis variis praetextibus, cessent fideles a legendis pravis foliis. « Verum, ubi paenitens aut non ita assidue prava diaria legit, aut, ob quamlibet rationem, experientia di-

N. B. Quid ex lege naturalis.

Practica norma pro Confessario

¹ In ephemeride enim, ut modo monebamus, distinguere possumus a) articulos ubi ex professo exhibent animum suum religioni vel moribus infensum. b) Partes ubi indirecte sed plus minus facile, pro indole ephemeridis, instillantur venena. Ita in nunciis politicis, variis (*faits divers*). c) Partes quae solent innocuae esse: quae attinent ad negotiationes.

² GÉNICOT, op. cit. I, 455.

gnoscitur a periculo proximo immunis esse, saepe prudentis confessarii erit positivam prohibitionem reticere vel parum urgere, ne quid deterius contingat». Ita GÉNICOT, op. cit., I, 455.

Reatus retentionis.

58. 4. *Retentio* libri saepe ex solo culpanda est iure positivo, quod, prohibita retentione, periculosas vult praecavere lectiones. Itaque praeceptum istud est conexum cum prohibitione legendi, et sub gravi prohibetur retentio quae *per se* grave continet periculum legendi libros qui sine gravi reatu per se legi nequeunt.

Quaenam mora gravis:

Ut iam cum communi loquamur, tempore notabilis censetur esse retentio quae ultra biduum vel triduum protrahatur. Rursus HOLLWECK¹, ex eo arguens quod ad tradendum librum saepe a Pontificibus terminus statuebatur octo dierum, ad hoc spatium definit gravem quantitatem.

Excusationes.

Diuturnior autem mora, non tamen, ait HOLLWECK², ultra mensem, a gravi excusabitur, si facta fuerit animo tradendi, *prima occasione*, librum alicui qui habeat facultatem, vel si ipse retinens hanc facultatem sibi mox futuram speret vel, hoc addemus, si imputanda sit non malae voluntati, sed cuidam negligentiae in bono exsequendo proposito, coniunctae cum quadam difficultate librum quaerendi vel inveniendi, in angulo fortasse domus vel bibliothecae latentem.

De retentis foliis.

Quomodo excusetur ille *qui libros compingit*, vidimus supra. Similis est causa *famuli*, quem iam LUGO³ et plures alii excusant, si retineat pro domino habente facultatem.

Quod *ad folia*, grave etiam erit diutius retinere ea folia vel eam foliorum seriem⁴ quam gravis prohibitio vetat ne legas.

Observe tamen librum vix per se servari posse quin periculum sit ne legatur, dum facilius et satis saepe veteres ephemerides usui deputantur plane diverso. Num grave fuerit emere, vel retinere collectionem foliorum ad

¹ *Das kirchl. Bücherv.* p. 25 nota 3.

² Infra mensem enim licentia etiam a S. Sede impetrari potest. Et plerumque sufficit recursus ad Episcopi extraordinarias facultates.

³ L. c. n. 84.

⁴ V. gr. continuam seriem quindecim foliorum, vel triginta non continua.

usum qui omne lectionis periculum summoveat? Id. certe dubitari potest.

59. 5. a) *Venales* qui habet libros, eos simul *retinet* et hac iam ratione peccare potest.

*Reatus
venditionis.*

Hoc omisso, *grave* erit eo modo libros prohibitos habere venales quo simul commendantur et facilius diffunduntur etiam apud eos qui libros tales legere non permittuntur. Sic enim malitia edentis librum participatur. De istis libris hoc dicimus qui sub reatu gravi prohibentur.

Et res fuerit scandalo plena, si apud bibliopolas catholicos libri prohibiti aperte prostarent venales.

b) Quaestio autem fit utrum libros prohibitos *sub hasta* vendendos tradere absolute sit damnandum an quandoque excusari possit.

Inter ipsa opera distinctio videtur facienda. Alia sunt valde prava et honestum usum moraliter non habent. Alia, contra, ob auctoris nomen, scientiam vel styllum, in iusto habentur pretio et in fines utilissimos studiorum vel litterarum adhiberi possunt. Porro, quod in publica venditione¹ unusquisque ementium suae permittatur conscientiae, id non videtur intrinsece malum. Prohibitio autem positiva nulla apparet². Quocirca id videtur nobis, *ob proportionatam causam*, in qua aestimanda, probabilis abusus, contra fidem vel mores futuri, ratio est habenda a peccato excusari posse.

60. 6. De libri *commodatione*. a) Per se minus grave est librum commodare quam librum vendendo plenam eius tradere possessionem. Quare proportionata ratio, qualem habet *bibliothecarius* publicae bibliothecae, commodationem eorum librorum excusare potest qui, quamvis prohibiti, usum habent utilem³. Positiva ceterum a S. Sede conceditur facultas.

*Reatus
commoda-
tionis.*

*De biblio-
thecario,*

¹ In privata venditione magis ad ementis personam, ad probabilem libri usum erit attendendum.

² Hic enim non agimus de librorum venditoribus, de quibus est art. 46. Cfr. huius articuli explicationem.

³ Cfr. HOLLWECK, *Die Kirch. Strafgesetze*, § 107, 4, qui putat fas esse ut publicae bibliothecae, exceptis obscoenis, omnes libros prohibitos contineant, et lectoris suae permittant conscientiae. Id pro iis locis concedere possumus ubi vix aliter fieri possit. Quod in maioribus urbibus saepe accidit.

Bibliopola.

b) De *bibliopolis* autem qui libros quos venales habent etiam locant vel de bibliothecis quae privato aere conflantur cautius est respondendum. Privata haec industria facile continet aliquam operum prohibitorum commendationem quae omnino vitanda est. Catholicis praeterea est a scandalo cavendum. Hi ergo, nec sine licentia tales locabunt libros, nec aperte exponent, nec sine personarum delectu tradent.

Cauponibus.

c) Hic quaeritur de *cauponibus*, utrum necne possint *pravas* ephemerides *hospitibus* proponere.

Quam quaestionem sic solvendam putamus¹, praecisa positiva prohibitionem.

Quousque caupones proponere possint pravas ephemerides.

α) Ob accedentem rationem scandali, non possunt, etiam si a multis clientibus desererentur, proponere illas ephemerides quae prorsus fidei, moribus adversantur.

β) Illas autem quae rarius aliquid minus rectum continent poterunt tradere legendas ob causam rationabilem, praesertim si ob res annunciatas (v. gr. nuncios mercatorios) sit quaedam plurium necessitas quodpiam folium legendi; saltem tunc in loco separato huiusmodi clientibus haec suppeditare possunt.

γ) *Confessarius* autem practice videat quid obtinere possit. Severius urgenda res est in locis istis ubi, ut ruri, simul utilius auferentur et maiore cum scandalo exponuntur istae ephemerides. Malum quod extinguere nequit certe extenuet, efficiendo ut rogantibus tantum, aut in loco separato, non indiscriminatim, tradantur, et saltem simul exponantur bonae ephemerides.

De emptione.

61. 7. *Emptio* operis prohibiti ad genus quoddam defensionis refertur. Continet enim per se quandam libri commendationem. Haec tamen, ubi de libro agitur quem tibi possidere liceat, ipsa utili causa ob quam librum habere et legere velis excusatur.

Severius respondendum est de diariis vel libellis periodicis. Aperte facta eorum emptio facile scandalosam quandam sapit commendationem, cum magno numero consueverint prostare venalia; praeterea, cum tractum habeant successivum, ementium aere periodica ista folia aluntur et permanent. Scandalum tamen emptionis vitari potest;

¹ Cfr. LEHMK. I, 664, ARNDT, p. 235, 236, n. 175.

et ipsa cooperatio, cum levis per se sit, proportionata causa excusari.

Verum in re gravi violari legem arbitramur, si ex subscriptione (*abonnement*) annua vel ad tres menses huiusmodi folia recipias quae tibi positivo iure sint prohibita.

Qui autem haec legere et emere permittuntur videntur etiam subscriptione eadem sibi obtinere posse. Cfr. GÉNICOT.

N. B. De ceteris legum praescriptionibus cfr. commentarios articulorum.

CAPUT IX. — QUANAM POTESTATE PROHIBEANTUR LIBRI

62 Alia prohibentur a S. Sede et pro universa Ecclesia (art. 45): quod fieri potest cum ab ipso S. Pontifice seu, per Litteras apostolicas, tum a Congregatione Romana competente, h. e. sive a S. *Officio*, sive ab *Indicis* Congregatione. Interdum enim exercet adhuc Cong. S. *Officii* munus istud proscribendi libros, quod ipsi, tamquam supremo tribunali fidei et morum, a PAULO III a. 1542 erat demandatum; plerumque tamen damnantur libri per S. *Indicis* Congregationem, quae a S. Pio V instituta, veluti adiutrix dicitur S. *Officii*. Fieri denique potest, ut liber, ex speciali eius argumento, pertineat ad provinciam alterius cuiuspiam Congregationis: sic libri de liturgia, de cultu sanctorum ad Congr. SS. *Rituum*. Quo casu, *etiam*¹ haec Congregatio librum noxium prohibere poterit.

63. Alia vero prohibentur ab *Ordinariis locorum* et pro sua dioecesi. Similis quaedam facultas competit Praelato regulari quod ad suos subditos, saltem ex potestate sua dominativa. Authenticum enim de libro iudicium facere nequit. PENNACCHI op. cit. n. 67 fine.

Excitatur porro zelus Ordinariorum in hac re, tum art. 21 Constitutionis, tum maxime art. 29. Hoc enim iteratur iussio, iam contenta mandato 26 mart. 1825 quod LEO XII addiderat Decreto S. *Indicis* C., et iterum a Pio IX inculcata 24 aug. 1864, per litteras S. C.

A S. Sede
per quatenus
organum.

Ab Ordinaris.

Officium
Ordinariorum
loci.

Procedere
possunt
etiam tan-
quam Dele-
gati Aposto-
lice Sedis.
Quo spectet
haec clausu-
la.

¹ Non raro Congregationes Romanae habent sic iurisdictionem *cumulativam*.

Indicis «Inter multiplices,»¹ «ut libros aliaque scripta noxia in sua Dioecesi edita vel diffusa proscribere et e manibus fidelium auferre studeant» (art. 29). Simul, eodem articulo innovatur facultas data per memoratas litteras *Inter multiplices*, vi cuius locorum Ordinarii in hac re procedere possint, *etiam tanquam delegati Apostolicae Sedis*. Quae iacuitas huc spectat, ut nemo «praetextu defectus iurisdictionis aut alio quaesito colore Ordinariorum sententias et proscriptiones ausu temerarij spernere vel pro non latis habere praesumat». (Lit. *Inter multiplices*.)

An prohibitionibus Episcoporum teneantur Regulares exempti.

Sententiae quae affirmant patroni et argumenta.

Vis generalis exemptionis.

64. Hinc *quaeres* utrum necne prohibitionibus Episcopalis teneantur *Regulares exempti*?

Plerique affirmant ipsos teneri. Et alii quidem etiam ordinariae Episcopi iurisdictioni Regulares in hac re subiciunt, sive quia hi suam exemptionem non demonstrent, sive quia haec sit causa fidei, in qua Regulares subsint Episcopo². Ita PENNACCHI³, CIOLLI⁴.

Alii vero potius arguunt ex potestate procedendi *etiam tanquam delegati a S. Sede*, quae ex art. 29 Const. *Officiorum* Episcopis confirmatur. Ita PALMIERI⁵, qui fatetur se hac sola ratione moveri, et WERNZ⁶.

Verum neutri rem efficere nobis videntur.

Habent enim Regulares proprie dicti (et etiam quarundam Congregationum alumni, v. gr. C. SS. Redemptoris) generale privilegium exemptionis, quod, ut commendans auctoritatem S. Pontificis, latam recipit inter-

¹ Documentum exhibent *Collect. Prop. Fid.* n. 1889; AVANZINI, op. cit. I p. 136, 137; ARNDT, op. cit. n. 165, p. 205-211; PENN. Op. c. n. 67.

² Fuit quaedam omittimus rationes, ut cum dicunt non oportere ut exemptio det privilegium currendi periculum in fide vel moribus. Simili ratione possis demonstrare quod prohibitio unius Episcopi ligat vicinas dioeceses et fortasse totum orbem. Quaestio autem huc spectat cuinam Praelato incumbat cura prospiciendi Regularium incolumitati. — Quod si, ex art. 26, facultas legendi libros a S. Sede prohibitos facultatem non contineat legendi libros ab Episcopis damnatos, patet id eos respicere qui Episcoporum prohibitionem tenentur.

³ Op. cit. n. 67.

⁴ N. 61, p. 60.

⁵ Op. cit. in art. 26 et 29.

⁶ L. c. n. 111 nota 82.

pretationem¹; et domus Regularium per fictionem iuris veluti avulsae sunt a Dioecesi². Extra dioecesim vero per se nihil potest Episcopus. Quare valet illud principium quod Romae in schola iuris memoramus traditum: quod ad iurisdictionem, Episcopus nihil potest in regulares nisi quod expresse in iure illi concessum est³. Contrarium vero cl. PENNACCHI assertum, quo de singulis exemptionibus deberent regulares afferre Indultum, plane pervertit acceptam exemptionis Regularium notionem, supprimit generalitatem privilegii, repugnat auctoribus atque ipsi Constitutioni *Romanos Pontifices*⁴. Causas enim quibus Regulares subduntur Episcopis proponunt ut *exceptiones* et *temperamenta* facti privilegii. Nec omittunt Doctores singulas derogationes accurate probare.

Porro inter exceptiones, quas tamen diligentissima cura collegerunt, nusquam⁵ praesens indicatur casus. Materiam tamen istam non praetermittunt doctores, cum diserte doceant Regulares subdi Episcopis in editione librorum suorum, qui aequae atque a saecularibus praeviae Episcopi censurae sunt subdendi.

Nec validius argumentum petitur ex genere prohibitionis quae aliquo modo ad fidem intersit. Eatenus enim in causis fidei Regulares Episcopis subsunt quatenus *iudicialis cognitio* causarum quae ad S. Officium spectant, *privative*, id est exclusis Superioribus regularibus, ad Episcopos pertinet qui sunt Inquisitores nati⁶. Sed inde non sequitur Episcopis generalem competere potestatem imperandi quae fidei prodesse putantur.

Quod autem in hac librorum re partes suas habeant Superiores regulares, patet ex auctoritate quae ipsis

¹ Ex principio generali S. ALPH. Append. de Privil. n. 8. Cfr. SUAR., *De Legibus*, l. 8, c. 27 n. 7.

² C. LEONIS XIII, *Romanos Pontifices*, initio.

³ Cfr. PIAT, *Praelectiones iuris regularis*, t. 2, p. 195, 196. q. 9 fine.

⁴ L. c.

⁵ Etiam in recentibus catalogis et post concessam delegationem apostolicam. Cfr. v. gr. PIAT, *Praelectiones iuris regularis*, t. 2, p. 202-205, OIETTI, *Synopsis rerum moralium et iuris pontificii*, v. *Exemptio*.

⁶ Huiusmodi causa erat suspicio de haeresi quam incurrebant legentes libros haeticorum, non autem libros obscoenos. Cfr. ALBITTUS, *De Inconstantia in fide*, c. 30, n. 414 et 417. 418.

art. 15 et 36 tribuitur; patet ex Brevi promulgationis novi Indicis, quo LEO XIII, 27 septembris 1900, curam urgendi leges de Indice Episcopis et Regularium Superioribus, pro suis quisque subditis, aequè committit.

Hactenus de priore nobis contraria opinione.

Vis clausulae:
Etiam tamquam delegati Apost. Sed.

Non firmiora autem argumenta nobis afferre videntur *posteriores* isti qui ex delegata Episcoporum potestate rationes promunt.

Profecto, delegata potestate opus habent Episcopi ut regularibus qua talibus praecepta dare possint.

Quam potestatem pluries ipsis fecit S. Tridentina synodus, in capitibus *De Reformatione*. Quaedam etiam de exemptis et regularibus statuere permisit Episcopos «*etiam tamquam delegatos Apostolicae Sedis*», ut cum 'mandatum ipsis dedit visitandi monasteria in quibus non viget regularis observantia.

Sed quo iure hinc inferas: quotiens haec facultas procedendi *etiam tamquam ex delegatione Apostolica* Episcopis tribuitur, quilibet horum actus generalis exemptos obligat et Regulares? Quonam canone hoc edicitur? Ipse R. P. WERNZ² ambiguitatem istius clausulae non negat. Tres eius affert interpretationes. «Diffiteri vix potest, sic ipse pergit, non deesse antiquos et novos auctores qui... verbum illud *etiam* ad significandam solam iurisdictionem cumulativam (in proprios subditos) minus recte restringunt.» Hi itaque, tacite saltem. dissentiunt a FAGNANI, cuius praesidio utitur P. WERNZ. Quid autem is iuris interpret? In c. *Ad audientiam* 3, *De ecclesiis aedificandis* (III, 48), n. 46, 47, 54 clausula «*etiam tamquam delegati*» contentam videt delegatam potestatem qua possint Episcopi etiam regularibus subiectas paroecias dismembrare.

Quod si voluerimus in nostrum argumentum transferre, dicemus *a pari*: vi istius clausulae poterit Episcopus omnia libros, etiam exemptorum et regularium, censoria nota proscribere. Sed nullam habet ipse FAGNANI sententiam universalem qua contendat: Decretum quod Episcopus ferat *etiam tamquam Delegatus Apostolicae Sedis*, exemptos et regulares semper afficit.

¹ S. XXI, c. 8, *De Ref.*

² *Ius Decretalium*, t. 2, n. 696.

Immo nonne ipse FAGNANI, quem novimus parum Regularium causis favere, nihilominus in c. 19 De officio iudicis ordinarii (I, 31), n. 5, negat Episcopum delegatum a Papa contra exemptos procedere posse, si de exemptione nulla sit in litteris facta mentio; et testatur hanc esse doctrinam HOSTIENSIS et IOANNIS ANDREAE¹. Praeterea, nostra aetate, nec DE ANGELIS² nec SANTI³ huic obscurae clausulae: *etiam tamquam Apostolicae Sedis delegatus*, efficaciam per se tribuunt dilatandi spatia potestatis ordinariae Episcopi, sed potius arcendi quaecumque impedimenta huic auctoritati exercendae obstare possint.

Clausula itaque ista, sic dicemus, Episcopis expeditiorem tribuit potestatem et obstacula summovet quae finem impedire possint ob quem est delegatio facta.

An fortasse hic extensio ad Regulares intento fine postulabatur?

Minime. In casu praesenti, per se aequè intendi potuit maior et certior efficacia proscriptionis ad attingendos omnium libros, quam extensio prohibitionis episcopalis ad personas exemptas quae aliorum Praelatorum curis sunt commissae. Iam vero: a) Si consideremus litteras *Inter multiplices*, per quas prius collata est illa facultas, PIUS IX, per has litteras excitavit Ordinarios ad exercendam suam potestatem proscribendi libros, ut *celerius* ingruenti malo *scripti noxii* occurreretur in singulis dioecesibus. Et cum declarata necessitate promptae coercionis, concessam delegationem immediate conectit⁴. Huic autem celeri

¹ Etiam in re favorabili, dubitabatur valde utrum necne posset Episcopus Regulares iuvare delegatis sibi facultatibus dispensandi, etc. Praeterea iurisdictio Legati est delegata nec per se ad regulares protenditur.

² *Prael. iur. can.* in l. 1, t. 29, n. 2.

³ *Prael. iur. can.* in eund. locum, n. 3.

⁴ Sic enim perhibet: « Quis (excitatoris litteris) si debita oboedientia respondeat, gravissima mala removebuntur in iis praesertim dioecesibus, in quibus promptae coercionis urgeat necessitas. Ne quis vero praetextu defectus iurisditionis aut alio quaesito colore... Sanctitas sua concessit... ut in hac re etiam tamquam Apostolicae Sedis delegati... procedant ». Nec dicit *praetextu exemptionis*, ut primum fuisset si cogitasset de Regularibus, sed iis utitur vocibus quae facile referuntur ad *absolute*, seu quod ad libros, deficientem iurisditionem.

coercitioni, cuius voluit remove obstackula, quid officere poterat exemptio Regularium? Hi nonne per proprios Superiores, extra raros casus necessitatis, prohibentur lectionibus periculosis? Obstare vero poterant varii alterius generis praetextus: v. gr. deficientis condicionis requisitae a CLEMENTE VIII (hic infra), approbationis receptae a proprio Episcopo, etc. ob quos forte contenderent ad ipsum librum proscribendum deficere iurisdictionem in Episcopo, eiusque sententias «pro non latis» haberent¹. Et re vera de potestate Episcopi plectendi certos libros, quaestiones movebantur². Cf. ALBITIUS, *De Inconstantia in Fide*³. Ac difficultatem facere poterat declaratio CLEMENTIS VIII, qua de hac Episcoporum facultate edixerat: «casus erit rarissimus, nec sine gravissima causa hac potestate utendum, et de eius usu S. Sedes certior reddenda»⁴. Cfr. etiam litteras *Prod. Fid.* II aug. 1855⁵. Ceterum, cum Regularium exemptio est causa vel occasio huiusmodi delegationis, plerumque expresse exemptioni derogatur. b) Si ad praesentem articulum 29 respiciamus, coniungitur delegatio cum indicato munere, quo Episcopi cavere debent ut scripta noxia «e manibus fidelium auferre studeant». Fideles isti quinam sunt nisi subditi dioecesani?

Quocirca, donec S. Sedes contrarium definiverit, censemus retineri posse sententiam quae Regulares a prohibitionibus Episcopalibus facit immunes. Hanc nobiscum propugnant PÉRIÈS⁶, GÉNICOT⁷, OIETTI⁸, PIAT⁹, VAN

¹ Cfr. lit. *Inter multiplices*.

² Quod autem, ut innuit cl. PENNACCHI, Regulares allegata sua exemptione imp. diverint Episcopi actionem, immo quod inter ipsos et Episcopum hac de causa subortae fuerint controversiae, fatemur nos plane ignorare.

³ c. 30, n. 164-186.

⁴ Declaratio regulae X, relata ab ALBITIO, *Inconst. in Fide* n. 186, et ab ARNDT, op. cit. n. 163.

⁵ *Collectanea C. Prop. Fid.* n. 1886.

⁶ Op. cit. p. 164.

⁷ Op. cit. I. n. 451.

⁸ ANALECTA ECCLESIASTICA, 1898. p. 383.

⁹ NOUVELLE REVUE THÉOLOGIQUE, t. 31, p. 572-582.

COILLIE¹, et practice admittit SLEUTJES². Simul tamen Regulares, pro sua prudentia et humilitate, cavebunt ne palam legendo quae Episcopus prohibuerit, vel etiam intra suas domos aperte accipiendo, dioecesanis scandalo sint³ neve aliqua immunitatis ostentatione Episcopi auctoritatem labefactare videantur.

¹ Op. cit. p. 27.

² *De prohib.* p. 18.

³ Verum difficile scandalum istud vitari posse (ut putat R. P. WERNZ) negamus, namque etiam sine scandalo habentur in donibus regularium libri a S. Sede proscripti. Nec facultatem habitam constanter manifestare debent.

PARS SECUNDA

Commentarii Decretorum generalium

TITULUS I

De Prohibitione librorum

CAPUT I. — DE PROHIBITIS APOSTATARUM, HAERETICORUM,
SCHISMATICORUM, ALIORUMQUE SCRIPTORUM LIBRIS

Caput istud est generalissimum, cum et scribentium genera observet simul et operum argumenta.

Capitis argumentum.

Articulus I

Libri omnes, quos ante annum MDC, aut Summi Pontifices, aut Concilia oecumenica damnarunt, et qui in novo Indice non recensentur, eodem modo damnati habeantur, sicut olim damnati fuerunt: iis exceptis, qui per haec Decreta generalia permittuntur.

65. I. Eo spectat iste articulus ut, suppressa iam distincta enumeratione, generali modo confirmet apostolica decreta seu Indices romanos quibus ante annum 1600 opera sunt damnata, opera tamen excipiendo quae per praesentia decreta Generalia permittuntur.

Vis articuli.

Tam amplam significationem ex verbis articuli I aegre eruere possis. Indices enim isti magnam partem constant libris a Sacra Congregatione proscriptis, qui stricte dici nequeunt a *Summo Pontifice* damnati. Verum novi Indicis praefatio (p. XIII) manifestavit nobis hanc S. Sedis mentem, cui proinde standum est.

Cur autem distinctus eorum operum catalogus non repetatur causa est, quia vel clare apparet in ea cadere generale quoddam decretum, vel ipsa opera rarissima sunt et oblivione pene deleta (HILGERS, op. c. p. 105, 106). Impune licuit igitur his titulis et nominibus novum Indicem levare.

*Cur omis-
sa numera-
tio.*

Quid eodem modo?

Vis exceptionis.
Certa acatholicorum opera.

Scriptores catholici.

Opera nominatim damnata.

Conclusio generalis.

2. *Eodem modo*, id non significat *sub iisdem poenis*, cum poenae istae sint novo iure valde mitiores factae, sed eadem prohibitionis vi atque extensione. Fere idem sonat quod: *non minus quam antea*.

3. *Iis exceptis qui per haec decreta generalia permittuntur*. Hinc fit: a) Ut quamvis ante annum 1600, opera auctorum (acatholicorum) qui in prima trium classium. tunc distinctarum, referebantur¹, prohiberentur omnia, nunc tamen non damnentur nisi quae ex professo de religione tractent² vel in aliam incurrant decreti cuiuspiam generalis prohibitionem.

b) Ut auctores catholici quorum nomina erant immerito inter haereticos posita, iam non putandi sint damnati.

Temperamenta ista afferuntur art. 3 et 4 Constit. *Officiorum*.

c) Ut etiam permissa censeantur opera nominatim, ante 1600, damnata; nisi generali praesentis Constitutionis decreto prohibeantur. Id tamquam verisimile ac tutum tuetur P. HILGERS³.

Dici itaque possit, de libris ante 1600 damnatis, iudicium ferendum esse secundum praesentis Constitutionis *Decreta generalia*, sed eos praesumi prohibitos, qui Indicibus nominabantur.

Simul novimus pristinas reprobationes editionum et versionum SS. Bibliorum, operumque obscoenorum mitigari ad normam art. 5, 6, 8, 10.

Articulus 2

Libri apostatarum, haereticorum, schismaticorum et quorumcumque scriptorum haeresim vel schisma propugnantes, aut ipsa religionis fundamenta utcumque evertentes, omnino prohibentur.

66. Superiore iure⁴, magis observata scriptoris qualitate, proscribebantur haeresiarcharum libri omnes, haereticorum vero ii saltem qui de religione ex professo tractabant.

¹ Prima classis damnabat *scriptores*, quorum inde omnia proscribebantur opera; secunda classis *opera* nominati scriptoris; tertia, *opera* «anonyma».

² Neque ea ipsa damnantur si constet nihil in iis contra fidem catholicam contineri.

³ *Der Index*, p. 196.

⁴ Ex reg. 2. Ind.

Nunc, *in hoc articulo*, ad scribentem aut eius mentem non respicitur, modo clausula obtineat. Iam vero:

1. *Apostata*, qui, ut patet, hic intellegitur apostata a *christiana fide*¹, est omnis qui non tantum catholicam sed christianam fidem externe (etiam occulto) simul et interne penitus abicit, sive transeat ad «errores *Mahumeti* etc., sive mere fiat perfectus liber cogitator». AVANZINI l. c. p. 8. Cogites v. gr. E. RENAN, LAURENT.

Quid apostata.

2. *Haeresim* intellegas, errorem oppositum veritati sufficienter ab Ecclesia sive per magisterium ordinarium, sive per formalem definitionem propositae; illum nempe qui, si cum pertinacia externe fuerit propositus, reum faciat haeresis in foro canonico, et plectatur excommunicatione latae sent. specialiter R. P. reservatae per C. *Apostolicae Sedis* n. 1.

Quid haeresis.

3. *Schisma*, perfecte sumptum, infert discessum a communione *universalis* Ecclesiae, quod practice fiet abiciendo auctoritatem spiritualem legitimi Summi Pontificis. Nam si detrectes subiectionem Episcopo legitimo, schisma non erit perfectum, nisi ideo te separet ab eo quia ipse communionem servat cum R. Pontifice. Cf. SCHMALZGRUEBER, L. 5, t. 8, n. 12.

Schisma.

4. *Propugnare* plus dicit quam asserere, aut mere (sine demonstratione) laudare; sed est *tueri* subiectis rationibus.

Propugnare.

5. *Ipsa Religionis fundamenta* intellegimus unice veritates quae vel ipsam fundant religionem naturalem, vel adulto infideli necessariae sunt ut ad fidem amplectendam ducatur, non autem simul praecipua dogmata ipsius fidei. Haec minus proprie dicuntur Religionis fundamenta, et iam prioribus articuli verbis attinguntur². Veritates istae sunt: existentia Dei, spiritualitas animae, vis probandi miraculorum, motiva credibilitatis in genere, et si quid huiusmodi³.

Religionis fundamenta.

6. *Ut cumque evertentes*, seu quocumque fiat modo. Ergo impugnatio seria aut quae fiat per ridiculum; directa

Ut cumque evertere.

¹ Distinguunt enim apostasiam a *fide*, ab *ordine* (sacro v. gr. diaconatu), a *religione* (ab ordine regulari).

² Nobiscum HOLLWECK, op. cit., p. 31; PÉRIÈS, op. cit., p. 64, not. 2; PLANCHARD, REV. TH. FR., l. c., n. 21. 3; contra GENNARI, op. cit., p. 30, nota 1; et PIAT, N. R. TH., t. 30, p. 53, n. XIII.

³ Non autem divinitas Christi, contra PENNACCHI, qui ceterum nobis astipulatur. Op. cit., n. 40.

aut indirecta, v. gr. tuendo scepticismum universalem, unde iam Deus nequeat demonstrari; ex formali intentione vel obiective, ex operis argumento. Tot sunt huiusmodi libri philosophiae materialistarum, positivistarum, rationalistarum.

Antiquiores haeretici.

7. Iam olim verisimile erat severa haereticorum proscriptio libros non comprehendi *antiquiorum haereticorum*, ut TERTULLIANI, PELAGII, et huiusmodi, ita ut theologis praesertim et ecclesiasticarum scientiarum studiosis talium librorum permitterent lectionem¹.

Benigna nostrae Constitutionis intentio sinit nos hanc conservare legis exceptionem. Ita communis sententia. Immo, nihil obesse videtur quin perinde dicamus de aliis haereticis non iam ita quidem antiquis, sed quorum errores plane obsoleverunt et mere historice referuntur sine contagii periculo. Hoc dixerimus de haereticis reformatione protestantica anterioribus². Simile enim est argumentum. Per se desiit periculum; ratio itaque legis, non in particulari quodam casu sed communiter sublata est; immo ex parte saltem cessavit contrarie, cum plurimas utilitates ad indagandos priscos christianorum mores vel systemata philosophica, afferat eorum lectio.

Collectio Labbe, Migne.

Sine scrupulo, itaque, haberi possunt collectiones Conciliorum quae a LABBE nomen habent; collectio patrologiae MIGNE³, ubi opera ista inseruntur ut monumenta ecclesiasticae traditionis plenius possideantur.

Quid de disputationibus Parliamentorum?

Paulo alia ratione, id est, quia non sunt libri proprie dicti, et simul cum partibus quae fidem impugnant alias continent quibus defenditur, licet etiam ad proscripta opera non referre relationes contionum et disputationum quae in Parliamentis haberi consueverunt, ut proponuntur in publica ephemeride (JOURNAL OFFICIEL, ANNALES PARLEMENTAIRES), vel in privatis collectionibus, ut QUESTIONS ACTUELLES. Accedit quaedam vis usus.

¹ Cfr Card. DE LUGO, *De Fide*, d. 21, n. 29.

² Ultra progrediens BOUDINHON, op. cit., p. 316, perinde putat dicendum de libris et scriptis qui iansenismum propugnant.

³ Cfr. PENNACCHI, op. cit., n. 39.

Articulus 3

Item prohibentur acatholicorum libri qui ex professo de religione tractant, nisi constet nihil in iis contra fidem catholicam contineri.

67. I. *Acatholici*, presse sumpti (quasi sola fide catholica privati) nobis esse videntur qui extra Ecclesiam catholicam verum se profiteri christianismum contendunt. Sunt itaque soli baptizati qui per haeresim aut schisma plane a communione catholica reputantur alieni. Vox enim *acatholicus* non tam generi *christiano* quam speciei *catholicae* opponitur. Et cum vox ampliorem debet recipere usum, ipse Pontifex id verbo indicat, ut fecit v. gr. art. 5 et 8, ubi agit de *acatholicis quibuscumque*. Digni praeterea sunt speciali mentione tum quia veritates christianae ab ipsis retentae maius periculum faciunt ne fideles honesta eorum operum specie decipiantur et seducantur, tum quia maiorem dant spem fore ut interdum quaedam argumenta etiam religioſa, v. gr. de Deo, de Christi divinitate, eo modo versent qui etiam catholicis prodesse possit. Sapienter itaque Legislator praesumptionem statuit contra eorum libros qui *ex professo* de religione tractant, simul tamen concessit eandem contraria probatione elidi posse.

Quid acatholici?

Nobiscum PENNACCHI¹, GÉNICOT², PÉRIÈS³, CIOLLI⁴. Alii tamen comprehendunt etiam mahumetanos, iudaeos, infideles.⁵

¹ N. 41.

² Op. cit., I. 52, 3.

³ Op. cit., p. 70.

⁴ Op. cit., n. 15.

⁵ Ita C. GENNARI, in h. art. (nisi quod hic non comprehendit schismaticos); HOLLWECK, *Das kirchl. Bücherverbot*, p. 31; PLANCHARD, *REV. THÉOL. FR. I. C.*, n. 23, et WERNZ, *I. C.*, n. 111. nota 55. Huius probabilis doctrinae is erit usus, ut facultatem hoc articulo *positive* factam extendas ad libros infidelium qui argumentum religiosum ita versant ut nihil notabile contineant contra fidem catholicam; sed altera opinio facultatem dat legendi libros infidelium qui de sua religione agunt eamque commendant, quandiu *haereses* non propugnent, vel fundamenta religionis non evertant.

Igitur, nostra sententia, libri *de religione* quos scripserit infidelis vel rationalista ex catholico, non hoc articulo reguntur, nec prohibentur nisi haeresim propugnent vel schisma, aut fundamenta religionis evertant.

Ex professo.

2. *Qui ex professo*, ita ut religio sit, ex instituto, argumentum, non quidem necessario totius libri, sed saltem partis notabilis: v. gr. unius capituli.

De religione.

3. *De Religione*, i. e. de materia sacra, de religione naturali vel positiva, de S. Scriptura, theologia dogmatica et morali, liturgia, iure canonico, historia ecclesiastica; de ipsa *philosophia morali*, quatenus officia erga Deum vel societatem religiosam complectitur, vel principiis suis ipsa dogmata impugnare videatur. SUAREZ¹; LUGO²; S. ALPH.³; ARNDT⁴; PIAT⁵.

Tractant.

Tractant. Tractare, ex LUGO l. c., non est obiter sensum suum dicere, sed aliquid defendere, probare, contraria solvere.

Quousque reprobati.

5. *Nisi constet.* Cum tractant *ex professo* de religione, prohibentur ex praesumptione indolis pravae, donec moraliter constet, v. gr. per testimonium viri fide digni, *nihil in iis contra fidem catholicam contineri. Nihil* sumi potest moraliter. Intellegas ergo: nihil, *quod sit alicuius momenti.*

Quid si animus non hostilis.

Quid autem si nihil *formaliter* seu ex animo hostili dicatur contra fidem, proferantur tamen nonnulla quae ei materialiter adversantur? Obiectiva contrarietas prorsus sufficere videtur. WERNZ, n. III, nota 56.

N.B. Quid si notae catholicae appositae libro haeretici, vel contra.

N. B. Subiectae quaedam notae catholicae non impediunt quin liber sit catholicus; nec notae quaedam ab haeretico adiectae libro viri catholici efficiunt ut iam non censeatur liber catholici scriptoris⁶. Si vero tanta fuerint scholia ut ex his potius censeatur liber constare, ab auctore scholiorum recipiet suam denominationem.

¹ *De Fide*, d. 20, n. 16.

² *De Fide*, d. 21, n. 51.

³ L. 7, n. 283.

⁴ Op. cit., p. 121-123.

⁵ N. R. TH. t. 30, p. 55. 56.

⁶ Cfr. LAYMANN, *Theol. mor.* l. 2, tr. 1, c. 15, n. 2; PIAT, ad VAN DER VELDEN, p. 621. Severius loquitur ARNDT, op. cit., p. 123-125, n. 103.

Articulus 4

Libri eorundem auctorum qui ex professo de religione non tractant, sed obiter tantum fidei veritates attingunt, iure ecclesiastico prohibiti non habeantur, donec speciali decreto proscripti haud fuerint.

*Propria
vis articuli.*

68. Itaque, etiamsi veritates quaedam religiosae negentur, dummodo haeresim vel schisma ne propugnent nec fundamenta religionis evertant (art. 2), libri isti, si obiter tantum seu quasi per accidens veritates fidei attingant, generali decreto non prohibentur. Et quamvis fieri possit ut lege naturali quibusdam saltem vetentur personis, ecclesiastica lex eos praetermittit donec speciale prodierit decretum.

Mitior ista disciplina iam usu in pluribus locis invaluerat.

CAPUT II. — DE EDITIONIBUS TEXTUS ORIGINALIS ET VERSIONUM NON VULGARII SACRAE SCRIPTURAE

Speciale huius capitis argumentum quale sit, ex ipsa inscriptione clarissime perspicitur.

*Capitis
argumen-
tum.*

Articulus 5

Editiones textus originalis et antiquarum versionum catholicarum Sacrae Scripturae, etiam Ecclesiae Orientalis, ab acatholicis quibuscumque publicatae, etsi fideliter et integre editae appareant, iis dumtaxat qui studiis theologicis vel biblicis dant operam, dummodo tamen non impugnentur in prolegomenis aut adnotationibus catholicae fidei dogmata, permittuntur.

69. 1. Articulo isto editiones acatholicae SS. Bibliorum vel antiquarum versionum catholicarum etiam Ecclesiae orientalis prohibentur omnibus qui studiis theologicis vel biblicis non dant operam; idque etiam si editiones fideles sint vel appareant.

*Editiones
acatholicae
prohibentur.*

Acatholicae, quae vox ample sumenda hic est, ita ut designet etiam iudaeos et infideles. Articulus enim est de acatholicis *quibuscumque*.

Permittuntur tamen studiosis Theol. vel S. Script.

Quinam hi sint.

2. Eaedam editiones iis permittuntur qui studiis biblicis vel theologicis dant operam. Nec requiritur ut editiones fideles sint vel appareant, dummodo salva sit condicio quae in fine est appositae.

3. Studiis theologicis vel biblicis operam dare possunt laici vel clerici, in publico collegio vel privatim, ut doctores vel tyrones¹.

Operam dant qui satis frequenter in his studiis versentur ut ea inter habituales suas «occupationes» habeant, vel constanter vel ex aliqua occasione quae certum aliquod postulet spatium. Quod si satis *constanter*, perpetua fruuntur facultate; si *ex aliqua tantum occasione*, v. gr. parandi examinis: postquam examen fecerint, facultas desinit una cum occasione.

Qui autem *actu mere transeunte*, v. gr. pro concione scribenda, punctum aliquod Scripturae elucidare voluerit, huius articuli beneficio nequit uti.

Eo tamen facile fruuntur sacerdotes qui satis saepe sacras habent contiones, vel qui laudabilem servant usum aliquam sui temporis partem sacris studiis deputandi².

Studia biblica non sunt studia *solius* lingua *hebraicae* vel *graecae*. Quare alumni qui simul non student biblicis vel theologicis scientiis, nequeunt sine apostolica facultate proponi editiones acatholicae³.

Conditio cui facultas est obnoxia.

4. *Dummodo tamen in prolegomenis vel annotationibus catholicae fidei dogmata ne impugnentur*.

Impugnatio plus dicit quam meram contradictionem, sed hanc supponit rationibus stipatam.

Catholicae fidei dogmata, nec solum modum agendi Ecclesiae v. gr. in prohibendis S. Scripturae versionibus. Immo pluralis vox *dogmata* videtur usum excusare edi-

¹ Die 19-23 maii 1898. Indicis Congregatio articulum de universis theologiae tyronibus valere declaravit.

² Immo PALMIERI in h. l. existimat ius utendi istis editionibus, ex quadam aequitate, perseverare, etiam absolutis studiis, in iis qui in publicis scholis operam his studiis dederunt. Hoc tamen nimium fortasse est, si studia ista prorsus deseruerint.

³ S. C. Indicis 21 iun. 1898. Responsum itaque negativum theologiae studiosos non afficit. Cfr. WERNZ, n. III, nota 57.

tionis acatholicae in qua aliquod etiam impugnetur dogma sed semel tantum vel rarissime. Confirmamur benignitate articuli praecedentis.

Articulus 6

Eadem ratione, et sub iisdem condicionibus, permittuntur aliae versiones Sacrorum Bibliorum sive latina, sive alia lingua non vulgari ab acatholicis editae.

70. I. Articulus iste in omnes versiones non vulgaris linguae, etiam non antiquas, transfert, eadem tamen lege, benignam facultatem articuli superioris.

Vis articuli.

CAPUT III. — DE VERSIONIBUS VERNACULIS SACRAE SCRIPTURAE

Conexa cum proxime superiore, et clarissime titulo definita hic rursus proponitur materia.

Capitis argumentum.

Articulus 7

Cum experimento manifestum sit, si Sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde, ob hominum temeritatem, detrimenti, quam utilitatis oriri: versiones omnes in lingua vernacula, etiam a viris catholicis confectae, omnino prohibentur, nisi fuerint ab Apostolica Sede approbatae, aut editae sub vigilantia Episcoporum cum adnotationibus desumptis ex Sanctis Ecclesiae Patribus, atque ex doctis catholicisque scriptoribus.

71. I. Authentice, ad summam quod attinet¹, hoc articulo promulgatur disciplina quae variis S. Sedis declarationibus² iam pridem inducta erat; et nulla iam requiritur parochi vel confessarii licentia quae, ex 4^a regula superioris Indicis, erat exquirenda ad legendam versionem catho-

Generalis vis articuli de versionibus in lingua vulgari.

¹ Addita enim nunc sunt verba *sub vigilantia Episcoporum*.

² S. C. Indicis, 13 iun. 1757, 7 ian. 1836.

licam etiam legitimis notis illustratam. Cfr. ARNDT, p. 132-134, n. 112.

Clausula:
« Etiam a
viris catho-
licis ».

Usus S.
Sedis.

Clausula:
« Sub vigi-
lantia Epi-
scoporum ».

Quid si
edita sine
approbatio-
ne Episco-
pali?

Quomodo
condicioni
annotatio-
num satis
fiat.

Benigna
exceptio ex
usu.

Quid de
historiis sa-
cris.

Personae
hac prohibi-
tione exem-
ptae.

2. Dum in articulo isto dicitur: *etiam a viris catholicis confectae*, clare indicatur prohibitionis causam non esse in religione auctoris reponendam sed in qualitate operis, quod vernacula lingua, sine notis, ad usum popularem SS. Biblia transfert. Minime autem hic cogitat S. Pontifex versiones damnare acatholicorum, nisi observent condiciones quibus numquam satisfacient. Ceterum, condicionata illa tolerantia articulo sequenti auferretur.

3. Versionem notis carentem nullam adhuc approbavit S. Sedes.

4. Clausula *sub vigilantia Episcoporum* auctoribus vel editoribus legem imponit quaerendi episcopalem approbationem, nisi malint editionem esse proscriptam; Episcopis autem specialem curam de istis vernacula lingua confectis SS. Bibliorum editionibus.

Biblia autem catholicis notis ornata, sed episcopali approbatione carentia, quae ante hanc Constitutionem sunt edita non videntur esse proscripta, ob regulam generalem datam supra, n. 28.

5. Satis est ut annotationes e Sanctis Patribus et doctis catholicisque scriptoribus desumantur *mediate et aequivalenter*. *Mediate*, si notas ponas consentaneas traditioni Ecclesiae, unde scriptores catholici suas haurire solent explicationes; *aequivalenter*, si pro notis versionem edas « paraphrasticam » qualem fecit CARRIÈRE. Sic enim simul vertis et catholicam interpretationem proponis. Cfr. ARNDT, p. 129, n. 110.

6. Ubi usus sic se habet, quaedam partes videntur hodie etiam sine istis scholiis verti et edi posse: v. gr. liber Tobiae, epistolae, evangelia anni, quae in multis Euchologiis inseruntur.

7. Speciales huius articuli sanctiones in historias utriusque Testamenti quibus, ad usum iuvenum, quasi summa traditur SS. Bibliorum, minime cadunt. PÉRIÈS, opere citato, p. 83.

8. Versiones, quamvis notis sint destitutae, legi tamen possunt ab iis qui theologicis vel biblicis studiis dant operam. Id ex art. VIII, § 2, qui etiam acatholicas iisdem indulget, facile erui potest.

Articulus 8

Interdicuntur versiones omnes Sacrorum Bibliorum, quavis vulgari lingua ab acatholicis quibuscumque confectae, atque illae praesertim quae per Societates Biblicas, a Romanis Pontificibus non semel damnatas, divulgantur, cum in iis saluberrimae Ecclesiae leges de divinis libris edendis funditus posthabeantur.

Hae nihilominus versiones iis qui studiis theologicis vel biblicis dant operam permittuntur; iis servatis, quae supra (n. 5) statuta sunt.

71.bis 1. Articulus iste versiones prohibet vulgari lingua ab acatholicis quibuscumque (ergo etiam ab infidelibus) confectas; et speciali nota versiones plectit quae per Societates Biblicas vulgantur.

*Generalis
proscriptio.*

2. Servatis tamen supra dictis legibus, prohibitio tollitur in eorum gratiam qui theologicis vel biblicis studiis incumbunt.

*Tempera-
mentum.*

CAPUT IV. — DE LIBRIS OBSCOENIS

Utroque istius capituli articulo, Pontifex opera obscoena prius stricte prohibet, severitatem dein suam propter litterarum utilitatem relaxat.

*Capitis ar-
gumentum.*

Articulus 9

Libri qui res lascivas seu obscoenas ex professo tractant, narrant, aut docent, cum non solum fidei, sed et morum, qui huiusmodi librorum lectione facile corrumpi solent, ratio habenda sit, omnino prohibentur.

72. 1. Non agitur hic de libris qui scientiae moralis vel medicinalis excolendae gratia, tradunt etiam quae de materia turpi in hunc finem sunt scitu utilia. Libri isti non sunt reprobandi, etsi non ab omnibus pervolvendi.

*Non agun-
tur libri
scientifici.*

Nec speculative contra mores.

Nec libri qui *theoretice* bonos mores impugnant, tuentes divortium, amores liberos, atheismum¹; sed, ut ait BOUXX², libri qui *practice* moribus adversantur, seu litteras «*pornographicas*» efficiunt: quatenus «res lascivas seu obscenas ex professo tractant, narrant, aut docent».

Quid obscœna

2. *Obscœna* intelligas turpia visu, nempe ea quae visa de se turpem (venereum) excitant appetitum.

Tractare,

Tractant: qui eo modo obscœna versant quo excitetur libido, suggerantur cogitationes quas vocant «practicas», morosae de re turpi delectationes.

Narrare,

Narrant: qui eadem describunt vel historice referunt cum particularibus adiunctis quae turpem imaginem menti repraesentant.

Docere,

Aut docent: qui explicant ubi, quomodo turpes actus perficiantur, alliciantur mulieres, etc.

Ex professo?

3. Oportet autem ut id faciant *ex professo libri*: i. e. data opera, «specialiter et concepta intentione», et *in notabili parte*: sive *integrum caput* his destinetur, sive passim et non raro (gallice dixeris: *un peu partout*) haec in libro occurrant. Unde, exempli causa, non damnatur hic opus *En route*, HUYSMANS, quod, ut multa opera romantica, obscœna narrat, sed non ex professo; damnatur autem aliud opus *Là-Bas* eiusdem auctoris³.

N.B. An imagines turpes hic prohibeantur?

4. *Obscœnae imagines*, ut diximus, hic non attinguntur, nisi quatenus pars sunt libri obscœna ex professo tractantis vel docentis. HOLLWECK, op. cit, p. 32, citans BOUDINHON.

Prohibitionis rigor.

5. Tam absoluta est prohibitio, ut positiva facultas numquam concedatur, sed contra, in facultatibus opera prohibita legendi, si solas demas quae Cardinalibus communicantur, opera quae ex professo obscœna tractant semper excipiantur. Severitas ista prohibitionis articulo 10 tamen temperatur. Cfr. etiam ad complendam doctrinam de libris obscœnis ea quae habentur supra (n. 29, d, in fine), et infra, art. 25 et art. 46.

¹ Ex hac inquam clausula; nam cfr. art. 2 et 14 Constitutionis.

² De curia romana, p. 387.

³ De his cfr. HOLLWECK, *Das kirchl. Bücherverbot*, p. 51; PENNACCHI, op. cit., n. 47; PLANCHARD, *REV. THÉOL. FR.*, 1897, p. 33-34.

Articulus 10

Libri auctorum sive antiquorum, sive recentiorum, quos classicos vocant, si hac ipsa turpitudinis labe infecti sunt, propter sermonis elegantiam et proprietatem, iis tantum permittuntur quos officii aut magisterii ratio excusat: nulla tamen ratione pueris vel adolescentibus, nisi solerti cura expurgati, tradendi aut praelegendi erunt.

73. I. Olim, regulae 7^a Indicis haec apponebatur exceptio: « Antiqui vero (libri) ab Ethnicis conscripti, propter sermonis elegantiam et proprietatem permittuntur, nulla tamen ratione pueris praelegendi erunt. »

Comparatio cum iure superiore.

Superioris ergo iuris facultas amplior erat quod ad personas; restrictior quod ad obiectum. Neminem enim excluderat; et solas praelectiones quae pueris fierent prohibebat; dum nunc coartatur ad personas « officio vel magisterio » excusatas, et prohibetur cum traditio tum praelectio quae pueris fiat vel adolescentibus, nisi solerti cura fuerint libri purgati. Simul tamen pristina exceptio non respiciebat nisi antiquos, dum hodie spectat ad omnes « classicos » scriptores.

Factae autem facultatis haec est vis, ut reponat personas quas afficit sub iure naturali: non tollit ergo efficaciam divinae sanctionis qua vetamur nos proximo opponere periculo; et vehementer erraret qui, hac venia fretus, sibi fas duceret habitualiter incumbere legendis libris ex professo obscenis.

Quid operetur haec facultas.

2. *Classici* auctores ii sunt qui in singulis linguis tamquam exempla adhibentur. Olim, ut dicebamus, exceptio circumscribebatur classicis antiquioribus.

Quid classici.

3. Permissio respicit eorum libros *obscenos*, non autem eos qui aliam ob causam, v. gr. ob perniciosas doctrinas, vel in Indicem referuntur, vel generali Decreto attinguntur. Qui casus est, omissa quaestione an auctor classicus haberi possit, plurium certe librorum AEM. ZOLA, cuius opera omnia² sunt in Indicem relata.

Quinam eorum libri permittantur.

¹ Sed quia licentia circumscribebatur libris ethnicorum, ipso facto excipiebatur « profanum vulgus ».

² Decreto 26 ian. 1895.

Quid si
nominatim
in Indice
positi?

Sed, ni fallimur, positiva facultas complectitur libros *obscoenos* omnes, etiamsi, propter hoc vitium, sint *nominatim* in Indice positi, dummodo sint auctoris classici. Nobiscum GÉNICOT, *Theol. mor.*, n. 456, dum alii, BOUNDINHON, C. GENNARI, CIOLLI (in h. l.), facultate excipiunt libros qui nominatim sint prohibiti. Lex tamen non distinguit.

Quibus
nam detur
venia.

4. Venia datur his quos *officii* aut *magisterii* ratio *excusat*. Non requiritur ergo ut haec lectionem istorum librorum faciant stricte necessariam, sed sufficit ut praebeant excusationem. Nempe elegantia sermonis scriptorum classicorum efficit, ut quamvis turpia contineant, conferre tamen possint eorum opera ad magis excolendos litteratos vel litterarum magistros, eorumque cognitio ad necessariam vel saltem congruam plurium eruditionem pertineat. Has ob causas conceditur facultas praesentis articuli.

Unde a) eruimus: *officium*, quod assumptam status condicionem (*profession, état*) in genere significat, spectabit hic praesertim ad litterarum cultum, ita ut ii excusentur officio qui ex *professo* litterarum opera vel conscribunt vel iudicant (*Littérateurs de profession, hommes de lettres, critiques*)¹. Non autem sufficit ut *per accidens* aliquid scribas ad litteras pertinens. Potest tamen quispiam simul aliam exercere artem et satis litteris incumbere ut excusetur.

Porro ob alia quidem officia iustam quandoque causam plures habere possunt cur obscoena legant (*caute* et quatenus id ipsa lex naturalis sinat) sive classica sive etiam non classica. Hos non putamus praesentis articuli beneficio directe uti posse. Sed, cum venia explicita de obscoenis libris dari non consueverit, et illam impetrare satis sit odiosum, in articulo isto rationabilis fundatur *epikeia*, vi cuius lectio ista positive iis personis non vetatur, quatenus talia legere debent ut officium convenienter implere queant. Huiusmodi officio excusari possunt ii, v. g. qui titulo speciali libros pravos denunciare debent², et, in magnis urbibus, quidam confessarii. Officium tamen intellegendum est honestum. *Correctores typographiae*³

¹ PALMIERI, in h. l., indicat etiam custodes bibliothecarum, praesides lycaeorum, etc. ut officio excusatos.

² Istos indicat PENNACCHI, op. cit., n. 48.

³ Hos citat HOLLWECK, pag. 34.

tunc tantum excusabimus si quando ipsis liceat artem suam exercere in officina ubi turpia imprimantur.

b) Eruimus: *magistros* non eos solos excusari qui ex Gubernii iussu cogantur adhibere classicos obscoenos¹, sed omnes quibus prodest ratio facta, nempe *magistros* qui *litteras* docent, non autem qui mere rudimenta linguae, ut in schola elementari (*école primaire*); nec eos qui aliam tradunt disciplinam, etsi nobiliorem: ut ius, theologiā.

5. *Nulla tamen ratione pueris vel adolescentibus tradendi aut praelegendi erunt.* Prudenter ergo cavet Constitutio, ne hi quorum est pueros vel adolescentes in litteris instituere, opportunisque libris munire, ipsis obscoena in manibus dent, vel multo minus praelegant.

Pueri vel adolescentes profecto sunt qui in gymnasiis humaniores docentur litteras.

Quid de iis qui *Universitates* frequentant? Si nativam, et etiam iure receptam consideres vocum significationem, pueritia durat ad 18um annum, adolescentia saltem usque ad vigesimum quintum². Si ad rationem legis animum advertas, nonne iunioribus istis plus fortasse quam ipsis pueris periculi offerunt obscoeni scriptores³?

Quare, nostra sententia, comprehenduntur etiam hac prohibitionē praelectiones quae in Universitatibus habentur⁴.

Si qui tamen, nondum superata adolescentia, iam magisterium litterarum exerceant, profecto, qua magistri, frui poterunt beneficio art. 10. Usum tamen facultatis minime suadebimus. Et si excusatos velis officio eos qui in Universitatibus speciali litterarum culturae propter statum futurum incumbunt, non omnino repugnamus. Malumus tamen eos considerare potius *in via* ad officium, quam ut officio iam instructos. Nec necessitatem videmus cur non emendatis editionibus uti debeant. Num autem praesumenda est Constitutio nostra voluisse adolescentibus nostris novum dare praetextum, ad excusandam suam in hac re nimiam nec satis deplorandam licentiam?

Exceptio
quoad pue-
ros vel adu-
lescentes.

Quid de
iis qui Uni-
versitates
frequentant?

¹ Contra PENNACCHI, l. c.

² Cfr. BARBOSA, *Repertorium iuris*, v. *Aetas*.

³ Cfr. GÉNICOT, op. cit., I, 452, 4°.

⁴ Sic etiam WERNZ, n. III, 10°.

*Vel certa
gymnasia?*

Fieri autem potest ut etiam in certis gymnasiis, necessitas audiendi magistros qui spernant haec monita, vel parandi se ad pericula (*examens*) facienda, cogat adulescentes ut non emendatas editiones adhibeant. Ipsi tunc, intra fines huiusmodi necessitatis, a positiva lege excusabuntur.

*Expurgati
libri obscoeni
tradi possunt.*

6. Sollerti tamen cura expurgati (si tamen obscoenitatum copia ferat hanc emundationem) possunt tradi et praelegi. Sic formaliter conceditur quod iam usu invaluerat.

*Quid si
legas versiones?*

7. Quaeres utrum propria auctoris classici lingua circumscripta sit facultas, an etiam legi possint de sua in aliam conversi? Si huiusmodi sit versio quae facultatem praebeat etiam in alieno idiomate percipiendi utilitatem ex classico auctore, ratio facta hic etiam obtinet. Qui enim in litterarum studiis versantur saepe aliena lingua translatos scriptores adeunt, quorum sermonis elegantiam, si minus proprietatem, etiam in peregrina veste percipere possunt. Quare ad huiusmodi versiones articulum nostrum transferri posse arbitramur.

CAPUT V. — DE QUIBUSDAM SPECIALIS ARGUMENTI LIBRIS

Capitis argumentum.

Ex ipso modo quo caput inscribitur, manifestum fit in eo varia attingi rerum genera quae ad unitatem cogi nequeant. Contra autem atque in capite I, indoles seu religio scriptoris hic plane posthabentur.

Articulus II

Damnantur libri in quibus Deo, aut Beatae Virgini Mariae, vel Sanctis, aut Catholicae Ecclesiae eiusque Cultui, vel Sacramentis, aut Apostolicae Sedi detrahitur. Eidem reprobationis iudicio subiacent ea opera, in quibus inspirationis Sacrae Scripturae conceptus pervertitur, aut eius extensio nimis coartatur. Prohibentur quoque libri qui data opera Ecclesiasticam Hierarchiam, aut statum clericalem vel religiosum probis afficiunt.

Tribus quas continet sententiis, articulus iste in tres partes dividitur. Has separatim exponere iuvat.

I. — De libris qui certum detractiois genus continent

74. 1. Prima pars dispositionem innovat iuris superioris, quo, in Decretis generalibus, § 2, n. 13, omnes huiusmodi conscriptiones plectebantur. Cfr. ARNDT, p. 148, n. 119.

2. Quia verba *proprie* sunt accipienda, et solet Legislator exprimere clausulam *ex professo* sicubi illam requirit; immo quia in hoc eodem articulo, in 3^a parte, inserit dictionem *data opera*, non possumus consentire cl. PENNACCHI¹, qui illam hic subintellegendam putat. Nobiscum GÉNICOT², Card. GENNARI³, MOUREAU⁴.

Practice tamen non multum differimus. Arguendo enim ex inscriptione huius capitis 5: « De quibusdam *specialis argumenti* libris », existimamus necesse esse ut sat notabiliter, etsi nondum ex professo, liber sit Deo, etc., iniuriosus ut possit dici huius specialis argumenti⁵. Secus praeterea, contra mentem huius Constitutionis, ad nimis multos libros se extenderet haec damnatio. Denique, ut observat GÉNICOT, l. c., apti vix erunt ad *graviter* laedendam vel comminuendam iustam existimationem Dei, etc., nisi ii libri in quibus detractio aliquatenus evolvatur. Gravis autem illa laesio omnino videtur necessaria. Oportet ergo ut « notabili modo sit facta » detractio⁶, vel ut ex detractioibus istis ipsum opus moraliter reputetur impium. Eleganter DESJARDINS⁷ vertit: « *les œuvres impies, qui s'attaquent à Dieu* », etc.

Quare opus in quo per duas, tresve paginas continetur detractio contra B. M. V., etsi in aliis partibus honestum, censemus hoc articulo prohiberi.

Ius superioris.

An requiratur ut fiat ex professo.

¹ Op. cit., n. 49. Eius tamen sententiae est etiam cl. PALMIERI, op. cit., in hunc art.

² Op. cit., I, 452.

³ In h. l., p. 43.

⁴ REV. DES SCIENCES ECCL. t. 6, p. 100, 101.

⁵ Nimia severitate hic peccant C. GENNARI, l. c.: « *in qualunque misura fatta (purchè in materia grave)* »; et MOUREAU, l. c. « *il suffit qu'il le soit* » (injurieux) « *de fait en quelque endroit.* »

⁶ WERNZ, n. 111, 11.

⁷ ÉTUDES, t. 71, p. 208.

Quid detrahere? Requiritur formalis detractio

3. Porro *detrahere* est verbis cuiuspiam famam, estimationem auferre, minuere. Gallice dixeris: *vilipender, dénigrer, discréditer*. Differt itaque *detractio* ab *haeresi*, qua dogma non deridetur sed negatur. Detractio autem accipienda est *formalis*, ex prava manans intentione, non materialis tantum seu praeter intentionem.

Exempla.

Quid cultus.

4. *Deo, Beatae Virgini Mariae, sanctis, catholicae Ecclesiae, eiusque cultui vel sacramentis*. Multa eaque bene selecta huiusmodi detractio-
num exempla referunt PENNACCHI, l. c., et C. GENNARI¹. *Cultum* tamen Ecclesiae non cum PENNACCHI accipimus de honore Ecclesiae debito, quod plane inutilem faceret illam clausulam, sed de divino cultu qui per actiones liturgicas exercetur. Ita obuius habet sensus, ita etiam structura verborum quae coniungit *cultum* cum *sacramentis*: «eiusque cultui vel sacramentis»; et nobiscum dicunt DESJARDINS. l. c. *Son Culte*, GENNARI, l. c. *Il sacro Culto*; HOLLWECK² *Ihr Cult*; PLANCHARD³.

Apostolica Sedes.

5. *Apostolicae Sedi*. Haec non est persona talis cuiuspiam Pontificis. Si tamen ex animo impetendi S. Sedem congerantur probrosae narrationes adversus varios Summos Pontifices, praesens clausula obtinebit.

¹ • Detrahit *Deo*, qui Dei blasphematur vel Eius negatur bonitatem, iustitiam, omnipotentiam, aut aliud quodlibet attributum. Detrahit *B. V. M.* qui eius negatur virginitatem, divinam maternitatem, sanctitatem, misericordiam, aut alia ratione eius excellentiam colum iatur. Detrahit *Sanctis*, qui eos habet pro viris vitiosis vel inutilibus, qui honoribus sint indigni, vel eorum contemnit virtutes et dotes supernaturales. Detrahit *Ecclesiae catholicae*, qui aliquam eius notam vel dotem impugnat vel eius divinam originem, vel eam aliis institutis humanae aequiperat. Detrahit *sacro cultui* qui ritus catholicos, ut divinos hoc ore, irrisioni obicit vel eorum detractat necessitatem et rationabilem opportunitatem: detrahit *Sacramentis*, qui negat eadem esse necessaria vel utilia, ea ridicula facit vel intentiones Ecclesiae ea administrantis suspectas habet (*id potius nobis videtur ad Ecclesiae detractio- nem esse referendum*). Detrahit *Sedi Apostolicae* qui eius contemnit auctoritatem supremam, divinam institutionem, sublime et infallibile magisterium. Ita fere C. GENNARI, in h. l.

² Op. cit., p. 34.

³ REV. TH. FR., n. 41.

II. — De libris qui de inspiratione S. Scripturae perverse agunt

75. Altera articuli II parte, ut eam memoremus, reprobantur *opera in quibus inspirationibus Sacrae Scripturae conceptus pervertitur, aut eius extensio nimis coartatur.*

1. Damnantur itaque libri in quibus vel *formalis* ratio inspirationis adulteratur, vel *materialis* eius amplitudo extenuatur.

Duplex vitium quomodo committatur.

Rursus autem oportet ut vitiis istis talis detur locus, ut inspiratio inter libri argumenta reponi possit et perversa inspirationis notio vel nimia coartatio lectori persuaderi.

Non damnantur autem opera quae, vitio contrario, inspirationis partes plus iusto amplificent.

2. Quinam autem libri inspirationem pervertere vel nimis extenuare putandi sint ita ut propterea proscribantur, id iudicandum est ex *certa* et satis aperta Ecclesiae doctrina, non ex ea quae adhuc inter catholicos, fortasse immerito, controvertitur. Norma erit potissimum Encycl. *Providentissimus Deus*, LEONIS XIII, 18 nov. 1893, in his eius punctis quae satis omnibus constant; et decreta S. Sedis, quatenus directe vel indirecte vim legis habeant.

Norma iudicandi.

Pervertere autem censetur inspirationis conceptum: a) qui eam *mere* pro subsequente approbatione habet; b) qui locum *inspiratum*, ab erroribus in fide aut moribus *tantum*, necessario immunem profitetur, ita ut continere posset errorem v. gr. historicum, qui in sacrum scriptorum redundet.

Casus utriusque rationis.

Nimis *extenuat* eius amplitudinem, qui « inspirationem ad aliquas tantum Scripturae partes coangustare » ausus fuerit, dum Deus ita homines (quos inspirabat) « excitavit et movit, ita scribentibus astitit, ut ea omnia eaque sola quae Ipse iuberet... conciperent... conscribere vellent... exprimerent ».

3. Age porro, ad Encycl. *Providentissimus*, duo accesserunt responsa Commissionis Pontificiae de re biblica,

Decreta post Encyclicam data.

quae S. Pontifex probavit et publici iuris fieri iussit. Ambo ad rem nostram faciunt.

Prius, 13 feb. 1905, negavit exegetae catholico licere ut ad difficultates enodandas confugiat ad citationes tacitas vel implicitas, excepto casu in quo, salvis sensu ac iudicio Ecclesiae, solidis argumentis probetur: 1° hagiographum alterius dicta vel documenta re vera citare; et 2° eadem nec probare nec sua facere, ita ut iure censeatur non proprio nomine loqui.

Alterum, 23 iunii 1905, narrationes apparenter tantum historicas repudiavit, « excepto tamen casu, non facile nec temere admittendo, in quo, Ecclesiae sensu non refragante, eiusque salvo iudicio, solidis argumentis probetur hagiographum voluisse non *veram et proprie* dictam historiam tradere, sed, *sub specie et forma* historiae, parabolam, allegoriam, vel sensum aliquem a propria litterali seu historica verborum significatione remotum proponere ».

III. – De libris iniuriis Ecclesiasticae Hierarchiae aut statui clericali vel religioso

78. Tertia articuli II pars haec perhibebat: *Prohibentur quoque libri qui, data opera, Ecclesiasticam Hierarchiam aut statum clericalem vel religiosum probris officiunt.*

Data opera.

1. *Data opera*, non ergo, si obiter tale quidpiam effutunt. Quia enim, contra ac detractio et perversio conceptus inspirationis, *probra* etiam uno verbo effutiri valent, sapiens Legislator expressit clausulam *data opera*, qua solos attingit libros qui probris afficerent vel in notabili parte et concepto proposito vel ita, ut ex modo et frequentia appareret hoc esse ratum statutumque scriptori, arripere in libro omnem ansam haec faciendi. Gallice dixeris; *c'est un parti pris*. Cfr. PENNACCHI¹. Optime HOLLWECK²: *es muss diese Tendenz das Ganze oder doch einen beträchtlichen Teil beherrschen*. PLANCHARD³: *qui décrient de parti pris*.

¹ Op. c. n. 49.

² *Das kirchl. Bücherverbot*, p. 34 nota 3.

³ REV. TH. FR. I. C. N. 43.

2. *Ecclesiasticam Hierarchiam*: sacram in varios gradus distributam potestatem, sive Ordinis, sive Iurisdictionis. Casus fuerit v. gr. si iniuriis lacessas ordinem Sacerdotalem, Episcopalem, Summum Pontificatum.

Quid ecclesiastica Hierarchia.

3. *Statum clericalem vel religiosum*: ut sic, non v. gr. si mere talem Ordinem religiosum his afficias.

Status cleric. aut religiosus est ut sic lacessendus.

Articulus 12

Nefas esto libros edere, legere aut retinere in quibus sortilegia, divinatio, magia, evocatio spirituum, aliaeque huius generis superstitiones docentur, vel commendantur.

77. 1. *Sortilegium* est divinatio per sortes, seu quae exercetur inspiciendo quomodo succedat actio quaedam a te in finem obtinendae indicationis facta: ut si, ex hac intentione, taxillos proicias, observes quid occurrat aperiendo librum eo loco quem fors obtulerit, inaequales festucas proponas, etc. Cfr. S. TH. 2^a 2^{ae} q. 95, art. 3.

Quid sortilegium,

2. *Divinatio* illud genus superstitionum designat quibus quis, ope daemonis expresse aut tacite (si serio utaris medio inepto) invocatur, vult nosse res contingentes et libere futuras, aliterve occultas et sibi impervias. Huc ergo veniunt *praestigia, pythones, oniromantia, geomantia, haruspicia, auguria*, etc.

Divinatio,

3. *Magia* illas potius complectitur superstitiones quibus quaeruntur *miri effectus* (propter vanae curiositatis satisfactionem): variae corporum immutationes, etc.

Magia.

4. *Evocatio spirituum*, nempe animarum corpore separatarum. Nam si expresse daemonem apparere volueris, habetur divinatio quam vocant praestigium. De illa porro evocatione scribunt B. P.¹: « Constat fide Deum nolle animas defunctorum ab hominibus evocari... Haec est Ecclesiae certa doctrina. »

Evocatio spirituum?

Huc facit recens responsum S. Officii², quo reprobat praxim alicuius qui, protestando se respuere omne commercium cum daemone, iam ipsas animas defunctorum evocare tentabat.

¹ Tr. 6, s. 1, n. 99.

² 30 mart.-1 april. 1898.

Huius generis superstitiones.

Quandonam doceantur,

Commendantur?

Materia requiritur notabilis.

Quid de hypnotismo et magneticis ut aiunt phaenomenis?

5. *Aliaeque huius generis superstitiones.* Eae ergo erunt quae huc tendunt ut occulta pateant, mira patrentur, cum spiritibus animisve separatis commercium ineatur. Satis superque hoc articulo attingitur hodiernus noster *spiritismus*.

6. *Docentur*, seu quasi ars traditur, non quidem ea simulandi (nam fraudibus plerumque consistunt), sed ea exercendi: etsi scriptor conscius sit vanitatis *mediorum*.

7. *Commendantur*, non si mere referantur facta «*spiritismi*», etc.

8. Ob rationem factam in exponendo art. II. oportet ut satis fuse artes istae supersticiosae vel doceantur vel commendantur.

9. Quid autem de variis artibus hodierni *hypnotismi* vel *magnetismi*?

Consulto abstinuimus his nominibus, quibus plures nimis facile supponunt artes supersticiosas, dum tamen memorandus erat moralis ille canon, *in dubio* praesumendam esse rem ad naturalem ordinem, id est ad causas secundas huius mundi pertinere.

Imprimis de *hypnotismo medicali*, qui etiam a catholicis medicis exercetur, nulla moveri potest quaestio.

Eius usus naturalem ordinem non transcendit, et, cum debitis cautelis, honestissimus est. Cfr. Theol. mor.

Quod ad alia phaenomena, plura iam (v. gr. simplex mensarum motus) naturalem eamque satis apertam habent explicationem in spontaneis impulsionebus, «*suggestionibus*» phantasiae, et sic porro. De quibusdam, si omnis absit fraus, explicatio minus facilis apparet et fortasse nos adhuc latet. Caute igitur, et solum si proportionata causa manifesto defecerit, pronuncies superstitionem *obiective*¹ habere.

Itaque ad rem nostram quod attinet:

a) Libri scientifici de hypnotismo et magneticis phaenomenis praesente articulo minime afficiuntur.

b) Libri qui populari curiositati pabula huius generis offerre student, quamvis saepe sint noxii, ad libros tamen supersticiosos *per se* seu plerumque adscribi nequeunt.

¹ Subiectiva enim persuasio ab obiectiva rei ratione defectu vel excessu discrepare potest. Hic autem scribentis persuasio seu intentio non observatur.

10. Ob similem rationem ob quam haeretici antiquioris aetatis, quorum haereses pene innocuae factae sint, a doctis saltem frequentari iam possunt, videntur etiam positiva reprobatione immunes libri antiquiorum paganorum qui agunt de divinationibus ab hodierno usu alienis.

Quid de
libris paga-
norum.

Articulus 13

Libri aut scripta quae narrant novas apparitiones, revelationes, visiones, prophetias, miracula, vel quae novas inducunt devotiones. etiam sub praetextu quod sint privatae, si publicentur absque legitima Superiorum Ecclesiae licentia, proscribuntur.

Prior huius articuli pars de *narrationibus* agit miraculorum, altera de *commendationibus* devotionum. De utraque parte separatim agemus.

I. — De libris aut scriptis quae nova facta supernaturalia referunt

78. 1. Libri vel scripta huius argumenti per se meritum magnum habere possunt, sed ne simplicium credulitas decipiat vel ansa detur irridendi et contemnendi Ecclesiam, S. Sedes prohibet quominus facta supernaturalia¹ incaute vulgentur. Quare relationes istas simpliciter damnat, si debita approbatione destitutae in vulgus spargantur. Iam potissima articuli verba declaremus.

Legis oe-
conomia.

2. *Libri aut scripta*: Opera ergo omnis molis aut formae hac concluduntur lege, etiam, ut videtur², si manu-

Quaenam
opera attin-
gantur.

¹ Non raro ipsa vox *miraculi* adhibetur, latiore quodam usu, ad designandam gratiam « quae ex aliqua temporis, loci vel personae circumstantia miraculi speciem prae se fert ». BEN. XIV, *De Beatif. et Canoniz.*, l. 4, p. 1, c. 1, n. 13. Quam tamen gratiam ibidem docet a miraculo distingui. Etsi enim, invocato quodam sancto, citius v. gr. quam sperabas convalueris, non affirmas tamen formaliter esse miraculum, nisi negaveris effectum illum tibi posse ulli naturali virtuti, ut puta remediorum quibus fueris usus.

² HOLLWECK, *Das Kirchl. Bücherverb.*, p. 35, WERNZ, n. III, nota 67 (non valde perspicue ob additas condiciones) contra tamen GÉNICOT, *Theol. mor.*, I, 454.

*Divulgatio-
nis manu-
scriptae
exemplum.*

scripta, dummodo publici fiant iuris. Ita v. gr. qui modus de devotionibus quandoque usurpatur, si singuli qui exemplar receperint iubeantur quinquies illud exscribere et quinque tradere personis quae eadem lege scribendi et tradendi teneantur, atque ita in infinitum.

*Quando-
nam narra-
re censean-
tur. Quid de
ephemeridi-
bus?*

3. *Quae narrant* non obiter sed ita ut huiusmodi narratio ad operum argumenta pertineat. Cfr. supra n. 74, 4.

Hanc nos ob causam arbitramur posse ephemerides catholicas sed profanas, ut hactenus fecerunt, referre facta mirabilia, sanationes, quae v. gr. in peregrinatione Lapurdensi contigerint: praesertim si nihil de supernaturali harum indole pronuncient. Ceterum et istis favet haec altera ratio, quod sat in nostris partibus obtinet usus, vi cuius, ob difficultatem «exsecutionis», ut aiunt, a censura dispensentur articuli, per se recognoscendi ab ecclesiastica auctoritate¹. Sine cogente ratione, non est reprobandum quod passim frequentatum videmus².

*Quid no-
vae apparit.
etc.?*

4. *Novas apparitiones, revelationes*, etc.: non ergo illas quae passim iam laudantur in Ecclesia. Ita v. gr. revelationes SS. Cordis factae B. Margaritae Mariae, apparitiones Lapurdenses. Huiusmodi tamen libri obnoxii erunt praeviae censurae ex art. 41.

Igitur, ex fine articuli, pro novis apparitionibus accipiendae nobis videntur, non tantum eae quae recens contigerint, sed quae legentibus, audientibus sint novae, quatenus in Ecclesia nondum sint formali decreto vel usu receptae. WERNZ³ ait, «nondum approbatae et publicatae».

*Quid pu-
blicare?*

5. *Si publicentur*. Publicare, non est tantum cum quibusdam personis selectis aliquid communicare, etsi sint sat numerosae, sed *publici iuris facere*⁴, «venale exponere, aut in vulgus quomodocumque spargere». PENNACCHI⁵.

*Quinam
superiores
dent legiti-
mam licen-
tiam?*

6. *Absque legitima Superiorum Ecclesiae licentia*. Quinam sunt? Regulariter Episcopi. Si *ad causas beatifica-*

¹ GÖPFERT. p. 321 d.

² Confirmatur a GÉN., op. cit., I, 453, 3; HOLLWECK, op. cit., p. 44, nota 3; PENNACCHI. Op. c., n. 51.

³ L. c., n. III. nota 67.

⁴ Constit., art. 35.

⁵ Op. c., n. 38.

tionum, etc. spectant, *S. Rituum Congregationis* est licentia impetranda. Istam iuris superioris dispositionem servamus¹ intactam.

79. *Quaeres*, quid de altero iure superiore, seu de praescriptis ab URBANO VIII protestationibus?

Iuris superioris iuridica provisio ea tantum respiciebat mirabilia facta quae imputabantur servis Dei nondum beatificatis. Huiusmodi libri edi vetabantur nisi approbati, et duplici instructi protestatione.

Praeterea idem Pontifex URBANUS VIII, 5 iunii 1631, edixerat ut qui vitam describendo servi Dei, hunc *Sanctum* vel *Beatum* nuncupasset, libro apponeret protestationem «quod his nulla adsit auctoritas ab Ecclesia romana sed fides tantum sit penes auctorem»².

Etiam nunc contingit ut, pia ducti mente, scriptores quidam URBANI VIII decreta observare velint, verum cum nesciant quid praecise sit declarandum, aliquando mere testantur «se res intellegere ut vult URBANUS VIII».

Sed, ex generali regula supra, n. 19, proposita, clare perspicitur huiusmodi protestationes nulla iam lege requiri. Fuere, in initio, qui rem istam satis planam non agnoscerent³, sed iam communis facta est sententia⁴, quae certo fulcitur argumento.

II. — De altera parte

80. *Altera pars* art. 13 cavet ne imprudenter novae inducantur devotiones. Vetat enim *libros aut scripta... quae novas inducunt devotiones, etiam sub praetextu quod sint privatae, si publicentur absque legitima Superiorum Ecclesiae licentia*.

I. *Libri aut scripta*. Non refert ergo qua forma aut mole edantur. Cfr. supra, modo dicta n. 78, 2.

Proposito iure superiore, quaeritur utrum necne adhuc valeat.

Quid libri aut scripta.

¹ N. 47, l. c. Et citat LEONIS X Const. *Supernae Maiestatis*, § 7.

² Cfr. Benedict. XIV, *De Beatif. et Canon.*, l. 3, c. 12, n. 2-4.

³ V. in NOUV. REV. THÉOL. t. 30, p. 109; PLANCHARD, REVUE THÉOL. FRANC., l. c., n. 47; PENNACCHI, ACTA S. SEDIS, l. c., n. 51, p. 223.

⁴ GÉNICOT, op. cit., I, 45, 3; HOLLWECK, *Das Kirchl. Bücherv.*, p. 33, 44, 52, 55; CIOLLI, op. cit., n. 35.

Quae inducunt

2. Quae... *inducunt*, quatenus non mere referant sed eas suggerunt, suadent, vel ad vulgandam devotionem apparent confecta. (*Ecrits, feuilletts de propagande.*)

Devotiones

Devotiones sunt rationes exercendi virtutem religionis, seu colendi Deum vel sanctos.

Novas?

Novae censentur quae nondum usu invaluerunt. Nobiscum PENNACCHI, op. c., n. 51.

Nova porro esse potest devotio, vel *ex obiecto* immediato: v. gr. erga cor S. Ioseph, aliquam humanitatis Christi partem hactenus non specialiter honoratam; vel *ex modo*, ut si cingulum invenias S. Aloysii; si, ex praetensa quadam visione, coeperis proponere S. *Catharinam* in patronam eorum qui vehuntur rotis istis quibus nomen «*vélocipèdes*». Cfr. COSMOS août 1897, p. 164-166, etc.¹ Non autem nova devotio erit, si consuetas quasdam in Ecclesia preces per novem dies proponas recitandas in honorem alicuius sancti; vel ex approbatis precibus «*hebdomadam*, mensem conficias, commentariis exornes explicesque»². Si tamen velis primus consecrare mensem aut certas dominicas colendo alicui sancto, hanc novam esse devotionem arbitramur.

Semel et iterum iam antea S. Sedes fidelium mentes revocaverat a sectandis his novitatibus, scriptoresque monuerat «*ut perpenderent periculum quod subest pertrahendi fideles in errorem etiam circa fidei dogmata, et ansam praebendi religionis osoribus ad detrahendum puritati doctrinae catholicae, ac verae pietati*». S. *Officium* Monitum gen. adiectum decr. 13 ian. 1875, denuo inculcatum 3 iun. 1891 et 3 april. 1895³.

¹ Sic improbata sunt: festivas de sanguine sacratissimo Mariae; titulus *N. D. du Sacré Coeur* explicatus per imperium in ipsum Filium; emblemata S. Cordis Jesu in Eucharistia; titulus *Amici S. Cordis* datus S. Ioseph; certa ratio honorandi Vultus Redemptoris, ut obiecti distincti; titulus *D. N. I. C. Paenitentis*; oratio pro imperio Christi et Mariae Immaculae super omnes creaturas (S. Off. 1875. 1891, 1893, 1895); scripta quaecumque, etiam non typis impressa, modo tamen propagarentur, de cultu privato divinarum manuum Redemptoris, devotio *de la Mano poderosa*, *Novae Crucis Immaculae Conceptionis*, devotio ad animam D. N. J. C. Cfr. decr. C *Indicis* 19 apr. 1906, referens decr. S. Off. 6 febr. 1906, decr. 31 mart. et 1 maii 1901.

² PENN., op. c., n. 51.

³ N. R. TH., t. 7, p. 205; t. 24, p. 382; t. 27, p. 488 sq.

3. Etiam sub *praetextu* quod sint privatae. Non refert ergo qua ratione sint exercendae.

4. Si *publicentur absque legitima licentia*. Hanc quandoque dabit Episcopus, quandoque sola S. Sedes: ut si spectent ad sacros Ritus.

*Non refert
cui ratione
exercendae.
Quis dabit
legitimam
licentiam?*

Approbata autem ab uno Episcopo, per se diffundi possunt in alias dioeceses. Id eruimus ex canone generali de praevia censura. Cfr. infra. Sed si nova illa devotio videatur alii Antistiti inopportuna, contra eam exercere poterit suam facultatem proscribendi opera in sua dioecesi edita vel diffusa.

Articulus 14

Prohibentur pariter libri, qui duellum, suicidium, vel divortium licita statuunt, qui de sectis massonicis, vel aliis eiusdem generis societatibus agunt, easque utiles et non perniciosas Ecclesiae et civili societati esse contendunt, et qui errores ab Apostolica Sede proscriptos tuentur.

Tres huius articuli partes separatim sunt declarandae. Libri damnantur hic ob certa quaedam malarum causarum suscepta patrocinia.

I. — De libris quae duello, suicidio, divortio patrocinantur

81. 1. *Duellum*, privata nempe auctoritate susceptum: cum constet alia honestari posse. Duellum porro est duorum (vel paucorum, numero parium) certamen *periculosum*, quod *ex condicto*, seu ex prius quadam facta pactione de *loco, tempore*, atque etiam, saltem ut fert usus, de *armis*, iisque *letalibus*, suscipitur. Periculosum dicitur, quatenus inferat periculum vitae, mutilationis, aut saltem gravis vulneris.

Quid duellum? Quatenus hic attingatur,

2. *Suicidium*, seu *directa* sui occisio, propria auctoritate facta.

Quid suicidium.

3. *Divortium*, acceptione hodierna nempe, seu *perfectum*, quo designatur sacrilegum tentamen abrumpendi vinculum matrimonii, etiam consummati, ita ut facultas detur novum ineundi coniugium, vivente comparte.

Divortium?

Quid si
dicantur li-
cita per ac-
cidens?

Quandonam
statuantur
licita.

4. *Licita*: sive per se, sive, etiam *ullo casu* seu per accidens Clara enim est mens Legislatoris qua voluit catholicam doctrinam tueri.

5. *Statuunt* i. e. non mere asserunt, sed contendunt ita esse, seu demonstrare conantur¹; idque ea amplitudine quae inscriptioni capitis satisfaciatur. Cfr. n. 74, 2.

II. De libris quae sectis massonicis favent

Oportet ut
agatur de his.

Ut tq. utiles
praedicent.

Quid secta,
societas
eiusdem
generis ac
massonicae.

Notae ge-
nericae sunt.

Secta secre-
ta;

82. 1. *Qui agunt*: ita ergo ut huiusmodi sectae sint vere argumentum (etsi fortasse non unicum) libri. Non sufficit ut incidenter de iis sermo fiat. Cfr. supra, n. 74, 2.

2. *Easque utiles... contendunt*. Oportet ergo ut *simul* innocuae praedicentur, seu non sine vi (quasi demonstrando) affirmentur: contendere enim est vehementer, acriter affirmare.

3. *De sectis massonicis vel aliis eiusdem generis societatibus*. *Secta* designat societatem personarum quae eandem profitentur doctrinam. Quoniam autem sectae eiusdem generis dicendae sint ac *massonicae*, operae pretium est accurate perpendere. Tales profecto non sunt sectae *mere religiosae*, ut veterum catholicorum. Cfr. AVANZ.-PENN., t. I, p. 618.

Requisitae autem notae eruendae sunt, tum ex acceptance communi, tum ex documentis S. Sedis. Qua in re principem locum occupat Encycl. *Humanum genus*, data 20 aprilis 1884. Ex his necesse est:

a) Ut secta sit aliquo modo *secreta* vel *occulta*. Ad genus enim societatum clandestinarum sectas massonicas pertinere, atque huius generis efficere notissimam speciem, probat cum acceptio vulgaris, tum perpetuus usus documentorum S. Sedis²; et recens adhuc agnoscitur in Sy-

¹ Cf. GENNARI, I. C., p. 40.

² Sic eas describit CLEM. XII, C. *In eminenti* 1738 «in cuiuscumque religionis et sectae homines affectata quadam contenti honestatis naturalis specie, arto aeque ac impervio foedere secundum leges et statuta sibi condita invicem consociantur, quaeque *simul clam operantur*...». «Altera (causa cur damnentur) est artum et impervium *secreti* foedus, quo occultantur ea quae in huiusmodi conventiculis fiunt». BENED. XIV, C. *Providas*, 18 mart. 1751; PIUS VII, C. *Ecclesiam a Iesu Christo*, 15 sept. 1821, vocant eas,

nodo provinciali *Ruthena* c. 6, art. 2¹. Nec obstat quod in C. *Apostolicae Sedis*² huius generis videntur dici «societates quae contra Ecclesiam vel legitimas potestates seu palam seu clandestine machinantur». Nam, ex ipso LEONE XIII, in Encycl. *Humanum genus*³, hodie sectae Massonum «Ecclesiae sanctae perniciem palam aperteque molliuntur», et infra tamen subiungitur: «re penitus perspecta genus societatum clandestinarum, moremque retinent». Quod deinde perbelle demonstratur. Qui enim socii, qui duces sint, plane adhuc latere potest. Et aperta vel clandestina machinatio fortasse referri potest ad finem quem aliae sectae profiteantur, aliae potius occultent. Re vera enim debuit S. C. respondere 21 aug. 1850⁴, parum referre quod profiterentur se nihil adversari religioni vel civili reipublicae.

Non tamen requiritur secreti *iuramentum*⁵, aut *ritus initiationis*.

b) *Ut arto foedere* socii uniantur. Haec nota etiam perpetuo recurrit in Documentis pontificiis⁶. Ex CLEM. XI «arto ac impervio foedere... consociantur»; et LEO XIII cit. Encycl. ipsis obicit quod obligent «sibi homines, tanquam mancipia, tenacissimo nexu, nec satis declarata causa».

c) *Ut ex fine suo*⁷, quem aperte vel clam intendant, ipsae sectae, non tantum quidam ex sociis vel ducibus,

*Artum
foedus;*

*Scopus di-
recte contra-
rius Eccle-
siae vel le-
gitimo ordi-
ni politico.*

«occultos coetus, clandestinasque sectas». Eadem appellatio «clandestinarum sectarum» passim occurrit in C. *Quo graviora*, 13 martii 1825 a LEONE XII contra massonicas sectas lata. S. *Officium*, volens 5 aug. 1846 definire quanam sectae damnarentur in pontificiis Constitutionibus, verbis: *societates occultae* eas in initio compellat. Et in Encycl. *Quanta cura*, 8 dec. 1864 vocantur etiam «clandestinae sectae». Utique 1884, S. *Officium* (Coll. *Prob. Fid.* n 1865) in apposita Instructione declaravit non requiri secreti *iuramentum*, sed in ipso articulo agit de denunciandis *occultis coryphaeis*: quod iam innuit quandam secreti mationem.

¹ Cfr. ARCHIV, t. 78, p. 72, 73.

² 2^{ae} seriei. 4^a excomm.

³ Sub initio.

⁴ Responsum citatur ab AVANZ. PENN., t. I. Append. 19, p. 615.

⁵ S. Off. 1846 et 1884. Coll. *Prob. Fid.*, l. c.

⁶ Constitutiones istae referuntur apud AVANZ.-PENN., t. I, p. 596 sqq., seu Append. 19.

⁷ «Ex scopo quem sibi proponunt, non aliunde iudicari debent». D'ANNIBALE, in commentario *Reatino C. Apostolicae Sedis*, n. 82.

probentur «adversus Ecclesiam et civiles potestates» ever-
sionem pacis et felicitatis Ecclesiae; turbas, seditiones
sibi proponere¹. Eae enim sunt sectae «quae adversus
Ecclesiam vel gubernium sibi aliquid proponunt»²; «quae
contra Ecclesiam vel legitimas potestates machinantur»³;
quae volunt «evertere funditus omnem eam quam insti-
tuta christiana pepererunt, disciplinam religionis reique
publicae, novamque ad ingenium suum extruere, ductis
e medio *Naturalismo* fundamentis et legibus»⁴.

Plures ergo esse possunt sectae sub gravi reatu pro-
hibitae, quae tamen huius generis non sunt. Cfr. resp.
S. Officii 17 maii 1886, unde patet societates quae ad
promovendas cadaverum cremationes institutae sunt, non
necessario massonicis accenseri.

*Exempla
varia.*

Porro huiusmodi sectae sunt: soc. *Fenianorum* ex
decl. S. Off. 12 ian. 1870⁶, «*Carbonaria*»⁵, *Mazziniana*,
«*Nihilistarum*», «*Anarchistarum*» qui novis rebus stu-
dent (*révolutionnaires*); non autem societas *latronum*, cum
non dirigatur adversus *potestates* civiles.

*Quid de
socialistis?*

83. Quæres, quid de socialistis?

Observandum est, inter eos qui hoc nomine veniunt,
alios esse Socialistas *absolutos*, qui omnes istos errores
profitentur quos LEO XIII exponit C. *Quod Apostolici*⁷,
atque etiam vi et armis parati sunt causam suam pro-
movere; dum alii *mitigatum* quendam seu partialem te-
nent socialismum, et mediis tantum legalibus se usuros
asseverant ad paulatim sua placita practice inducenda.

Praeterea, quod ad rationem coniunctionis, possunt ma-
nere *singuli*, ut diu fuerunt in Anglia⁸; vel uniri in-
star *factionis politicae*; vel tandem in artissimam *sectam*,
eamque *occultam*, conflari.

His positis, qui in sectam, ea qua expositum est ra-
tione occultam, *absoluti* socialismi coadunantur, profecto

¹ LEO XII, cit. Const.

² S. Off. 5 aug. 1846.

³ C. *Apostolicae Sedis* et In-tr. S. Off. 10 maii 1884.

⁴ LEO XIII. C. *Humanum genus*.

⁵ Coll. P. F., n. 1860.

⁶ Ex C. PII VII.

⁷ 28 dec. 1878.

⁸ Cfr. P. VERHAEGEN. *Les socialistes anglais*. Gand, 1898. Im-
primerie *Het Volk*.

habendi sunt ut pertinentes ad societatem generis massonici: non tam ex sua cum religione catholica oppositione, quam ex intentione sua cuiuslibet « civilis societatis fundamenta convellendi »¹.

Alii contra, praesertim ex eo quod nullam occultam sectam efficiunt, nec arto vinculo coniunguntur, extra illud genus vagari videntur.

Quare *absolutae* affirmationi, quam dederunt NOUV. REVUE THÉOL.², C. GENNARI³, et etiam PENNACCHI⁴, non videtur esse locus; sed quae cuiusque regionis sint adiuncta socialismi videndum est; atque in dubio iudicium Ordinarii locorum permittamus. Imitemur potius prudentiam S. Sedis, quae de multis societatibus in quas coguntur operarii Stat. foeder. Americae, et valde affines videntur massonicis, ita ut interdum funera civilia imponant asseclis, noluit illud definire. De pluribus, Episcopi Americani dividuntur. Cfr. litteras C. MONACO, 20 aug. 1894⁵, et citatam syn. prov. *Ruthenam*⁶.

De coetu quem in Belgio efficiant socialistae interrogavimus plures tum theologos, tum scientiae oeconomicae peritos. Ad unum nobis responderunt, socialistas in Belgio a se haberi pro *factione politica (un parti)* potius quam videantur esse secta.

Quid in Belgio?

Porro, in hac praesertim quaestione facti contingentis et mutabilis, non ex appellatione aliqua ante viginti annos in Enc. *Quod Apostolici* usurpata, firmum pro diversa thesi hauriri argumentum potest. Et ex eo quod ibi de *Socialistarum, Anarchistarum* et *Nihilistarum* tamquam de una secta sermo fit⁷, consequens quidem est reperiri Socialistas qui nomine tantum differant ab Anarchistis, etc.;

¹ C. *Quod apostolici* initio.

² T. 28, p. 178, 179.

³ MONIT. I. c. X. p. 40.

⁴ A. S. S., I. c., n. 52, a p. 299.

⁵ N. R. TH., t. 27, p. 603. Causa agebatur trium societatum: *Odd Fellows, Sons of Temperance, Knights of Pythias*. Eas reprobavit S. Officium. abstinuit tamen applicatione excommunicationis latae contra sectas generis massonici.

⁶ ARCHIV. I. c., p. 72. 73.

⁷ Et sic manifestum fit respici potius ad eos *socialistas* qui anno 1848 re vera in Gallia omnia violenter susdeque vertere cogitabant.

non autem *omnes* esse et *perpetuo* fore huiusmodi sectae partes vel membra.

Sententia nostra, quae in dies nobis videtur manifestior fieri, iam a BOUDINHON¹ et HOLLWECK² propugnatur. nondum tamen a WERNZ³, nec a CIOLLI⁴.

III. De libris qui proscriptos a S. Sede errores tuentur

84. Damnantur libri qui errores ab Apostolica Sede proscriptos tuentur.

Quid errores,

1. *Erroris*: propositiones damnatas saltem ut erroneas.

Apostolica Sedes,

2. *Ab Apostolica Sede*: a Summo Pontifice vel immediate, vel mediante Romana Congregatione, nempe S. Officio⁵.

Inter hos recensendi sunt libri qui tuentur vel pugnant *errores* damnatos a Syllabo. S. C. *Indicis* 19-23 maii 1898, ad 2.

Tueri?

3. *Tuentur*: non mere asserunt, sed vindicare satagunt; cum sufficienti copia verborum, ut obtineat inscriptio capitis 5.

N.B. Quandoque committatur excommunicatio.

N.B. Qui doceant aut defendant propositiones ab Apostolica Sede damnatas sub poena exc^{is} latae sententiae aut licitam esse praxim exquirendi nomen complicitis, ut damnatum erat a BEN. XIV, committunt exc. l. s. simpliciter reservatam R. P. (C. *Ap^{cae} Sedis*, 1^a exc. 2^{ae} seriei.).

¹ Op. cit., p. 113.

² *Die Strafgesetze*, § 104. 2.

³ Op. cit., II. III, nota 14.

⁴ Op. cit., n. 37. Is etiam societates includit de quibus S. Officium istud decernere noluit. Cfr. supra notam de *Odd Fellows*, etc. Cfr. HOLLWECK, *Die Strafgesetze*, § 105, 1.

⁵ Nobis um PENNACCHI, A. S. S., op. c., n. 52. Ceterum 13 ian. 1892 (N. R. TH. t. 24, p. 170) ad secundum, respondit S. Officium, per acta profecta a Sede Apostolica designari acta « quae mediate » ab ea, seu media S. Congr^o proveniant. Quod autem, ut asserit cl. PLANCHARD, REV. TH. FR. I. c., n. 53, non comprehendatur propositio damnata a Concilio oecumenico, id minime videmus. Et huiusmodi Concilii decreta promulgari consueverunt per Constitutionem pontificiam.

CAPUT VI. — DE SACRIS IMAGINIBUS ET INDULGENTIIS

Aliquantisper a librorum argumento recedens, hoc loco confirmatur ex parte et innovatur ius ante vigens de sacris imaginibus, et aptae cautiones statuuntur de indulgentiis.

Capitis argumentum

Articulus 15

Imagines quomodocumque impressae Domini Nostri Iesu Christi, Beatae Mariae Virginis, Angelorum atque Sanctorum, vel aliorum Servorum Dei ab Ecclesiae sensu et decretis difformes, omnino vetantur. Novae vero, sive preces habeant adnexas, sive absque illis edantur, sine Ecclesiasticae potestatis licentia non publicentur.

85. I. De Imaginibus Domini Nostri Iesu Christi, Beatae Mariae Virginis, Angelorum, Sanctorum, Servorum Dei ambo haec statuuntur art. 15:

Quae duo statuuntur art. 15.

1. *Vetantur* omnino imagines quae ab Ecclesiae sensu et decretis sunt difformes. Id tamen accipias quatenus huiusmodi imagines aliquo modo pro sacris exponantur vel habeantur. Existimat enim cl. PALMIERI in h. l., imagines huiusmodi retineri posse «ut monumentum vel abnorme artis».

Vetantur abhorrentes a sensu Ecclesiae.

Ita v. gr.¹ improbatur prior ratio repraesentandi B. M. V. a Sacro Corde (Uxellodunensis, Issoudun); imago *servi Dei* quae aureola fulgeret, etc.

Quae autem probandae vel improbandae sint imagines, erudite exponit BEN. XIV C. *Sollicitudini* 1 oct. 1745. Etiam eiusdem Pontificis Decreta quae praeponerantur Indicis catalogo, etsi formaliter nunc suppressa, continent § 3 exempla imaginum quae difformes sunt ab Ecclesiae sensu. Cfr. de his C. GENNARI² et PENNACCHI³.

2. *Novae*, etiam sine precibus, *publicari* non possunt sine Ecclesiasticae potestatis licentia.

Novae ne publicentur sine licentia.

¹ Cfr. decr. S. Off. 3 apr. 1895. N. R. TH. t. 27, p. 488.

² MONIT., l. c., p. 63, 65.

³ A. S. S., op. c., n. 53.

Novae porro imagines eae sunt quae noviter inve-
niuntur, describuntur (*sur de nouveaux «dessins»*), non qua-
rum typus iam confectus est et ipso usu tacite probatus.
Ita nobiscum DESJARDINS¹, PENNACCHI² et CIOLLI³; dum
severius HOLLWECK⁴, cui astipulatur WERNZ⁵, intellegit
etiam novam editionem (*allen Neudruck*) imaginis antiquae.

Iam antea Belgii Episcopi simile aliquid praescripse-
rant, et exemplo praeiverant statuta Leodiensia n. 272, 7.

Quid autem si publicentur absque competente licentia?
Peccat editor; sed ex collata utraque parte art. 15, qui
hic non repetit absolutam prohibitionem qua in 1^a parte
plectit imagines abnormes, eruimus fideles eorum usu non
prohiberi. Ceterum nimis scrupulis et practicis difficul-
tatibus locum daret maior severitas. Nobiscum PENNAC-
CHI⁶, GENNARI⁷, contra HOLLWECK⁸.

II. Ut autem litteram articuli 15 non nihil exponamus:

I. Respiciuntur *imagines quomodocumque impressae*.
Dictio illa, valde generalis, multas istas rationes comple-
ctitur quibus, per impositionem et compressionem (*l'ap-
plication et la pression*), mechanice multiplicantur effigies.
Ad rem nihil interest, prius aere fuisse incisum exemplar,
aut per «lithographiam», «phototypiam», «photogra-
phiam»⁹, confectas esse imitationes. De *numismatibus*
disputari potest. Ferunt quidem in nummo impressam
imaginem; facillime etiam vulgantur. Aliunde tamen deest
usitatissima vox: «numisma», quam non omisit BEN. XIV,
cum in Decr. gener. § 3, n. 3, haec voluit inhibere. Et
potius cuduntur quam imprimuntur¹⁰.

Publicatae
sine licen-
tia non pro-
hibentur.

Expositio
litterae.
Imagines
quomodo-
cumque
impressae,
quaenam
sint.

An numis-
mata.

¹ ETUDES, t. 71, p. 213.

² A. S. S., op. c., n. 53

³ Op. cit., n. 39.

⁴ *Das kirchl. Bülcherv.*, p. 51.

⁵ Op. cit., n. III, nota 69.

⁶ Op. c., n. 55.

⁷ MONIT., l. c., p. 66 et nota 1.

⁸ Op. cit., p. 51 et p. 36, nota 3. Is nititur ratione generali
quam n. 52 improbavimus; quia scilicet de istis agatur in ca-
pite quod de prohibitione librorum inscribitur. Temperat tamen
sua dicta, dum hic venialem tantum obligationem agnoscit (p. 36,
nota 3).

⁹ DESJARDINS, *Etudes*, t. 71, p. 213.

¹⁰ Quare negant ea comprehendere PENN., op. c., n. 53; MOUREAU,
REV. DES SCIENCES ECCL., l. c., t. 6, p. 110.

Non autem comprehenduntur *statuae, picturae*¹, cum ad genus impressarum imaginum minime pertineant. Neque istae habent illam celerem diffusionem ob quam dolet S. Pontifex in Exordio « artem (librariam) per se optimam... in instrumentum ingens ruinarum » a multis ea abutentibus fuisse perversam.

*De statuīs,
picturis.*

Ceterum hoc certe, generaliore dispositione TRID. s. 25², cavetur, ut, etiam in exemptis ecclesiis quocumque titulo sint exemptae nulla insolita poneretur imago, « nisi ab Episcopo approbata fuerit ».

2. Imagines *Domini Iesu Christi, Beatae Mariae Virginis, Angelorum et Sanctorum vel Servorum Dei*. Ob manifestam rationis paritatem, lex etiam respicit imagines SS. *Trinitatis* et *Sp̄ritus Sancti*, quamvis silentio premantur, et quaslibet imagines sacras.

Earum autem quae vetantur usus omnis, etiam pro privata devotione, improbatur. Absoluta enim est prohibitio: *omnino vetantur*. Id tamen, ut modo dicebamus, accipias de usu qui aliquo modo sit religiosus.

*Quid omnino
vetan-
tur.*

Quaeres an approbatio novae imaginis sit in ipsa imagine imprimenda? Quantum fert natura imaginis, id est valde suadendum, tamquam plane consentaneum menti seu voto nostrae Constitutionis. Quia tamen art. 40 de solis libris id conceptis verbis exigitur, non putamus strictum adesse praeceptum. Severius respondet BOUDINHON, CANONISTE, 1897, p. 433. Nobiscum SLEUTJES, op. cit., p. 44.

*An imprimenda
approbatio
novae
imaginis*

Articulus 16

Universis interdicitur indulgentias apocryphas et a Sancta Sede Apostolica proscriptas vel revocatas quomodocumque divulgare. Quae divulgatae iam fuerint, de manibus fidelium auferantur.

86. 1. Priore isto de indulgentiis articulo in apocryphas saevitur indulgentias, ita tamen ut nullo nimio gravamine onerentur simplices fideles. Quare:

*Indoles
articuli.*

¹ Cum de istis non occupetur praesens Constitutio, vigent Decreta superioris iuris. Cfr. GENNARI, MONIT., l. c.; PLANCHARD, REV. TH. FR., l. c., n. 58 et nota 3.

² De invoc. etc. et sacris imaginibus.

Vis legis.

2. Stricte prohibetur apocrypharum et proscriptarum vel revocatarum indulgentiarum *divulgatio*; *Superioribus* ecclesiasticis commendatur studium eas de manibus fidelium auferendi; ipsis autem *fidelibus* qui talia folia vel libellos receperint nihil directe iniungitur. Satis itaque erit si pareant iussis quae de hac re a suis Superioribus promulgentur. Ita communis sententia.

3. *Apocryphae* sunt quae a legitima potestate non emanarunt; *proscriptae*, quae positivo decreto sunt confixae; *revocatae*, quae legitimae fuerunt sed dein abrogatae.

4. Die 3-10 aug. 1890, S. Congregatio has promulgavit normas, quibus verae Indulgentiae a commenticiis dignosci possent:

Regula I. Authenticae sunt omnes indulgentiae quae in novissima collectione a S. Indulgentiarum Congregatione¹ edita continentur.

Regu'a II. Indulgentiae generales quae in supra dicta collectione non exhibentur, vel quae concessae feruntur post editam Collectionem, tunc solummodo habendae erunt ut authenticae, cum earundem concessionis autographum monumentum recognitum fuerit a S. Indulgentiarum Congregatione, cui, sub nullitatis poena, exhibendum erit antequam publicentur.

Regula III. Authenticae habeantur Indulgentiae concessae Ordinibus et Congregationibus religiosis, Archiconfraternitatibus, Confraternitatibus, Archisodaliciis, Sodaliciis, piis Unionibus, piis Societatibus, nonnullis Ecclesiis celebrioribus, Locis piis et Obiectis devotionis, quae continentur in Summariis recognitis et approbatis a S. Congregatione Indulgentiarum, eiusque auctoritate vel venia typis editis.

Regula IV. Non habeantur ut authenticae indulgentiae sive generales, sive particulares, quae continentur in libris, in libellis, in summariis, in foliis, in chartulis, sive etiam in imaginibus, impressis sine approbatione auctoritatis competentis; quae approbatio concedenda erit post diligentem recognitionem, et distincte exprimenda.

¹ Collectio inscribitur: *Raccolta di orazioni e pie opere per le quali sono state concesse dai Sommi Pontefici le Indulgenze*, Roma, Propag. Fide, 1898.

Quid apocryphae, proscriptae, revocatae indulgentiae.
Normae discernendi apocryphas Indulgentias.

Regula V. Apocryphae, vel nunc prorsus revocatae sunt omnes indulgentiae mille vel plurium millium annorum quocumque tempore concessae dicantur.

Regula VI. Suspectae habeantur indulgentiae plenariae quae asseruntur concessae recitantibus pauca dumtaxat verba: exceptis Indulgentiis in articulo mortis

Regula VII. Reiciendae sunt ut apocryphae, indulgentiae quae circumferuntur in libellis, foliis seu chartulis impressis vel manuscriptis, in quibus ex levibus aut etiam superstitiosis causis et incertis revelationibus, vel sub illusoriis conditionibus promittuntur indulgentiae et gratiae usum et modum excedentes.

Regula VIII. Ut commenticia reicienda sunt folia et libelli, in quibus promittitur fidelibus unam alteramve precem recitantibus liberatio unius vel plurium animarum a Purgatorio; et Indulgentiae quae dictae promissioni adici solent ut apocryphae habendae sunt.

Regula IX. Apocryphae, vel saltem ut graviter suspectae, habeantur indulgentiae recentioris assertae concessionis, si ad inusitatum numerum annorum vel dierum producantur.

Articulus 17

Indulgentiarum libri omnes, summaria, libelli, folia, etc., in quibus earum concessionem continentur, non publicentur absque competentis auctoritatis licentia.

87. 1. Ex declaratione S. Indicis Congr. 7 aug. 1897; *competens* auctoritas intellegenda est secundum normas superioris iuris, ad quas hac pronuntiatione videtur tacite nos reiecisisse praesens articulus; normae autem paucis sic exhiberi possunt¹:

Catalogus Indulgentiarum quas singuli Summi Pontifices annexere solent crucibus et rebus quae recipiunt Apostolicam Benedictionem (*les Indulgences papales*), vulgari nequit vel rursus edi sine licentia S. Sedis³.

*Quaenam
auctoritas
sit compe-
tens:*

*De Indul-
gentiis apo-
stolicis.*

¹ C. GENNARI, MONIT., l. c., p. 67, existimarat abrogata antiqua Decreta, nec iam requiri nisi licentiam Episcopi.

² Late tradit documenta, PENNACCHI, op. c., n. 55, p. 319, 327.

³ Ita LEO XIII (*Rescr. auth. S. C. Indulg.* p. 345-348); ita SS. D. Prus Pp. X, 28 aug. 1903. A. S. S. t. 36, pag. 125-128.

De sum-
mariis.

Nova Summaria, seu collectae ex variis concessionibus Indulgentiae, approbari debent a S. Congregatione Indulgentiis et Sacris Reliquiis praeposita¹.

Pro summariis tamen confraternitatum quae ab Ordinum Superioribus erigi solitae sunt, et archiconfraternitatum vel primariarum congregationum quae extra Urbem existunt, sufficit approbatio Episcopi loci ubi Ordines vel archiconfraternitates sedem habent principalem².

Summaria iam probata et Indulgentiae particulares, modo hae constent ex Brevis apostolico vel Rescripto, publicari possunt ex auctoritate Episcopi³.

Memoratur
ius Bene-
dicti XIV.

Severiora de vulgandis indulgentiis decreta dedit BENEDICTUS XIV, cum nulla vellet in lucem prodire summaria vel libros indulgentiarum, nisi a S. Congregatione Indulgentiarum approbata. Quare ubi noster articulus habet: « absque *competentis auctoritatis* licentia », ipse scripserat: « absque licentia S. Congregationis Indulgentiarum ». Dein autem invaluit usus benignior, ipsis S. Congregationis Indulgentiarum decretis confirmatus. De historia huius disciplinae disserit PENNACCHI.

Quid si
omissa cen-
sura?

2. Si tamen, omissa debita recognitione, publicentur, libri isti, summaria, etc. non sunt proscripta. Id late probat PENNACCHI⁴, et sequitur ex canone generali quem supra⁵ tradidimus. Eiusdem sententiae est cl. PALMIERI in h. l.

Quid de
imaginibus
destinatis
memorando
obitui, pri-
mo sacro?

3. Imagines in piam defuncti, vel sacerdotis primitiarum memoriam compositae (*souvenirs pieux, de 1re Messe*), etsi continent unam alteramve orationem quam Indulgentia praeditam laudent, non sunt *folia Indulgentiarum*. Quare, sicut usus satis probat, hac regula sunt immunes⁶.

¹ *Decr. auth. S. C. Indulg.*, n. 383.

² *S. C. Indulg.* 8 ian. 1861 (*Decr. auth.*, n. 388).

³ *Decr. auth.*, n. 383.

⁴ *Op. c.*, n. 55. Contra, HOLLWECK, p. 36, nota 3, et 37, ob rationem n. 52, supra, reiectam, quia articulus contineatur capite de prohibitionem librorum.

⁵ N. 52

⁶ HOLLWECK, p. 36, nota 3. Ita etiam BOUDINHON, *op. cit.*, p. 155.

CAPUT VII. DE LIBRIS LITURGICIS ET PRECATORIIS

In tribus istius capituli articulis, simplici ordine agitur primo de libris liturgicis, dein de litanis, demum de operibus practicae devotionis vel religiosae institutionis.

Capituli argumentum.

Articulus 18

In authenticis editionibus Missalis, Breviarii, Ritualis, Caerimonialis Episcoporum, Pontificalis romani, aliorumque librorum liturgicorum a Sancta Sede Apostolica approbatorum, nemo quicquam immutare praesumat: si secus factum fuerit, hae novae editiones prohibentur.

88. 1. *Authentica* editio illa est quam publica potestas, quae hic est S. Sedes, ita probat ut eam aliquo modo faciat suam. Ita obviis sensus, ita communis significatio authenticitatis, ita omnes quos vidimus huius Constitutionis interpretes. Designat ergo exemplar illud typicum, ad normas CC. Summorum Pontificum confectum, et quod aliae editiones imitari debent; aliis verbis « originale sumptum S. Rit. Congregationis, vel exemplar typographiae camerale authenticum manu Secretarii ipsius S. Congregationis firmatum et sigillo obsignatum »¹. Non sufficit ergo ad authenticitatem conferendam libris liturgicis, licentia edendi facta ab Ordinario, et testificatio de conformitate cum exemplari typico.

Quid authentica editio.

Quia autem repugnat ut eadem editio sit authentica simul et corrupta, verba: *in authenticis editionibus*, idem sonant atque: *in textu authentico*, vel etiam: *in libris quorum exstat authentica editio, et qui destinantur usui liturgico*.

2. *Alii libri liturgici* sunt v. gr. Horae diurnae, Officia Hebdomadae sanctae, Beatae Mariae Virginis, etc. Non tamen liturgici reputantur libri devotionis privatae in quibus, pro fidelium commodo, quaedam partes Missalis vel Breviarii continentur una cum variis aliis precibus. Quare,

Alii libri liturgici. De Euchologiis

¹ DILGSKRON, ANAL. ECCL. 1897, p. 87 fine.

vigente adhuc iure superiore, communem tantum solebant referre approbationem Euchologia quae exhibebant Ordinarium Missae, Vesperas Dominicae, Officium Defunctorum. Haec reguntur art. 20.

Quaenam
agatur im-
mutatio.

3. *Immutatio* de qua agitur in articulo fit non in ipso exemplari authentico, sed, ut in fine dicitur articuli, in *novis editionibus* quae discrepent ab authentica, et quae profecto non erunt authenticae. Ita omnino PALMIERI in hunc locum.

Et quia textus est: « nemo quicquam immutare *prae-sumat* », simul ex una parte etiam leves immutationes attenduntur¹; aliunde excusantur involuntaria « errata »².

Non tamen mutatus censetur textus authenticus, quia in nova editione suis locis, plura quam in authentica extendantur et repetantur in commodum utentium.

Quid de
cantu?

Age porro, motu proprio 25 aprilis 1904, conformitas illa, ea quae infra in appendice proponetur ratione, urgenda etiam est quod *ad cantum*, ita ut libros liturgicos qui cantum contineant ab editione typica discrepantem nemo iam approbare possit. Cfr. infra appendicem.

Sanctio
prohibitio-
nis.

4. *Si secus factum fuerit, hae novae editiones prohibentur*. Verba ista simpliciter prolata, accipi debet sensu quem supra exposuimus. Non tantum ergo prohibemur usu liturgico vel horis canonicis ex huiusmodi editione persolvendis, verum etiam simplici lectione, retentione, etc.

Quid, si
editiones
conformes?

Quoad
usum pri-
vatum,

Si vero fuerint novae editiones conformes exemplari typico, ipso obvio sensu docemur libros istos, *in usum* saltem *privatum*, adhiberi posse. Signandi tamen sunt approbatione Ordinarii, non concedenda nisi constet de illa conformitate.

Quamvis enim, ob mentionem peculiarem quae fit de iis hoc art. 18, nolueris eos in genere librorum practicum devotionis, de quibus in art. 20, reponere, vim tamen effugere nequeunt articuli 41, qui omnia scripta in quibus religionis specialiter intersit praeviae censurae facit obnoxios, et articuli 44, quo novae editiones operis censurae praeviae obnoxii approbari debent. Atqui liber litur-

¹ PENN., Op. c. n. 56.

² Etiam in nonnullis editionibus Urbis menda irrepsisse fatetur S. Rrr. CONGR. 26 april. 1834 (*Collect. Pr. Fid.* n. 1875).

gicus adeo obnoxius est censurae, ut exemplar typicum non possit nisi ex S. Rituum Congregationis auctoritate vulgari¹. Hactenus de usu privato.

Minus autem constat utrum idem dici possit de *usu liturgico*² istorum librorum; an contra, in hac parte, vigeant sanctiones superioris iuris.

quoad li-
turgicum.

Ex superiore enim iure³, vetabatur usus Missalium, Breviariorum, partium ex Breviario desumptarum, quae ederentur sine facultate in scriptis obtinenda in Urbe a S. Rituum Congregatione, et extra Urbem (deficiente Inquisitore) ab Ordinario loci. Facultas praeterea mentionem facere debebat de diligenti collatione cum exemplari typico, et reperta inter utrumque conformitate; atque in initio vel fine libri erat imprimenda.

Porro *1ra benigniore solutione*, quae contendit usum etiam liturgicum regi hac nostra Constitutione haec faciunt:

a) Libri isti non solent moraliter habere alterum usum quam liturgicum. Ergo, et inscriptio capitis VII, quae ceterum distinguit libros liturgicos et precatorios, et praesens art. 18 in hunc usum maxime intendunt. Hoc autem posito, nisi velis Legislatorem nostrum arguere imperitiae, qui dum cogitat praebere omnibus regulas claras et scitu faciles, mancum tantum et imperfectum in hac parte tradidisset ius, quod laboriose ex variis Bullis et Decretis foret supplendum; nisi, inquam, ita absurde opineris, antiquatas dicere debebis praecedentes Constitutiones super eadem re quae admittitur ex professo attingi Constitutione LEONIS XIII.

¹ Minime ergo consentire possumus in doctrinam cl. PENNACCHI n. 56. secundum quem novae istae editiones nullam iam postularent licentiam praevidiam. Quod satis patere arbitramur ex iactis rationibus. Neque hoc est gratuitum assertum, ut obiciunt EPHEM. LITURG. 1898, p. 534. Cfr. etiam WERNZ, n. III, nota 72. Quomodo tamen Generalis O. dini Carmelitani antiq. observantiae Rituale proprium edere potuerit, cfr. resp. 24 maii 1905, PERIODICA NOSTRA, n. 76, t. 2, p. 14 et 16.

² Qua formula praescriptam Ecclesiae ministris Breviarii recitationem etiam complectimur.

³ Pro Breviariis et partibus ex eo desumptis, id constat ex URBANI VIII Const. *Divinam Psalmodiam*, 25 ian. 1631; pro Missalibus, ex C. *Si quid est*, eiusdem Pontificis, 2 sept. 1634.

b) Huc tandem practice spectat abolitio istius iuris, ut iam praeteriri possent *speciales* approbationis *soll m-nitates* quas modo memoravimus¹. In hoc autem nihil incommodi, nihil exorbitans, cum facile hodie possit Ordinarius novam editionem cum genuina comparare. Plane autem congruit indoli praesentis iuris, ut *formae* servandae reddantur simpliciores².

c) Benigniori huic iuri via videtur fuisse parata per decreta³ quae minus stricte prohibere coeperunt usum librorum liturgicorum qui formali approbatione carebant.

¹ Non modica laus est praesentis Constitutionis sapiens illa discretio, qua ex suppressis Decretis generalibus (quae catalogo Indicis ante Mandatum LEONIS XII praemittebantur) quaedam retinuit, alia autem omisit quae hodie minus sunt opportuna, vel quorum superflua iam evasit expressa mentio. Ita v. gr. in locum 8 articulorum § IV, substituti sunt articuli 13, 18 nostrae Constitutionis, qui plane intento sufficere videntur. Controversiae enim de ritibus sinicis, de quibus erat 6 artic. hodie sopitae sunt, ita ut speciali sanctione non indigeant. Quod autem attinet ad novas Benedictiones, Exorcismorum formulas, et Rosaria, de quibus erant art. 1, 4, 8: considerari possunt ut ritus publici vel devotiones privatae. Sub priore aspectu, satis hodie in comperto est ritus sacros esse causam maiorem ad S. S-dem exclusive devolutam. Non magis ergo desideratur specialis cautio de illis, quam expresse caveri debeat ne quis privatus condant ius aut legem in Ecclesia. Sub altero respectu, novae forent devotiones quae reguntur art. 13. Impune ergo abstinere possumus effatis nimis in iure peregrinis, quibus v. gr. ea quae conceptis verbis abrogat LEO XIII, dicantur vigere propter decretum, illudque tempore praecedens, S. Congregationis. Quod dolemus propositum esse in optimis EPHEM LITURGICIS (1898), p. 583 « Conc usiones illatas .., sic aiunt, inseruimus; quia leguntur in § IV Decretorum Indicis, proindeque abrogatae fuerunt. et nihilominus vi Constitutionum aut Decretorum S. R. Congregationis, vigent adhuc. » Simul apparet nullo negotio vitari mira consecraria quae obiciuntur benignae opinioni de qua in textu. Fas nobis sit haec, salva earum existimatione et ex veritatis studio, animadvertere in humanissimam responsionem, quam, pp. 521-534, dederunt EPHEM. LITURGICÆ ad alteram ex binis notis, quibus, in altera editione, p. 71, 72, improbaveramus earum rationem dicendi.

² DILGSKRON, ANAL. ECCL. 1897, p. 228.

³ Cfr. Sac. Rit. Cong. Decr. gen. 26 april. 1834 (Decr. auth. n. 2716), iterum inculcatum 18 febr. 1843 (Decr. auth. n. 2855), et tertio 27 febr. 1847 (GARDELLINI, n. 5066), et concil. Avenionensis tit. I c. 6 quod refert LEHMK. II, 232.

d) Hanc denique tamquam certam tuentur sententiam doctissimi viri, C. GENNARI¹, PLANCHARD², PENNACCHI³.

Num eae tamen sunt rationes, quae plane improbabilem faciant modum opinandi aliorum, qui existimant adhuc vigere Constitutiones URBANI VIII? Id minime arbitramur⁴, modo ad *usum liturgicum* velint contrahere vim suae sententiae.

Constitutiones enim praeaudatae scriptae sunt ad cavendum ne corrumperetur formula precandi et litandi quam adhibet Ecclesia. Possit ergo quispiam existimare eas mere in ordine ad usum liturgicum proscripsisse editiones certis sollemnitatibus destitutas⁵.

Tunc autem iam viderentur aliud versare argumentum ac nostra Constitutio, quae est de *prohibitione et censura librorum in genere*, non autem de moderando quorundam usu peculiari. Neque necessario infirmarentur clausula, qua LEO XIII supprimit quodvis aliud iussum Summorum Pontificum *de hac re* (i. e. de obiecto novae Constitutionis). Immo, quantum licet privato scriptori haec conicere, sat verisimile videtur fore ut S. Rituum Congregatio⁶ de dubio isto interrogata, ad hanc posteriorem sententiam accommodet suam responsionem.

Quid si *recites Breviarum adhibendo prohibitam editionem*? Quia non est inducenda sanctio quam non expressit lex, videris valide recitare, seu satisfacere obligationi, modo recites secundum formam praescriptam. Cfr. MONITORE, VIII, 2, p. 209. Adhibitio enim Breviarii

Quid si
recites ex
editione
prohibita.

¹ MONIT. I. c. X, p. 67, 68.

² REV. TH FS I. c. n. 65.

³ A. S. S. I. c. n. 56, p. 338.

⁴ Rursus ergo notent EPHEM. LITURG. nos animo non praeoccupato haec volvere, minusque earum conclusioni quam argumentis refragari.

⁵ Merito tamen obici possit in C. *Quamvis* URBANI VIII (16 iun. 1634), verbis absolutis prohiberi Pontificalia quae ederentur sine speciali facultate, etc.

⁶ Quod autem in novissima Rituum Collectione inserantur Decreta quae referuntur ad ius superius, id minime probat dispositiones istas adhuc vigere. Plures enim sunt utilitates istius insertionis, etiam si quaedam partes fuerint antiquatae. Nec tanta fuit cura ad ornandam istius Collectionis, ut certum ex eadem argumentum mutuari possis.

approbati non pertinet ad *intrinsecam* rationem obligatae rationis, cum possis memoriter persolvere Horas.

Neque usus iste Brevarii non approbati, dummodo praescriptas recites preces et omnis absit contemptus, videtur grave inducere peccatum, quo periret oratio etiam vocalis.

APPENDIX DE MELODIIS GREGORIANIS

Ratio scribendi de cantu sacro.

Summa actorum; codex musicae sacrae.

89. Novum de cantu sacro condidit ius SS. D. N. Pius Pp. X, quod, utpote cum proxime superiore argumento conexum, hic, quod ad eius editionem spectat, est paucis verbis commemorandum.

I. Postquam itaque, motu proprio 22 novembr. 1903¹ Codicem scripsit de cantu sacro et gregorianas melodias Romanae restituit Ecclesiae, altero motu proprio, 25 april. 1904², haec statuit principia:

1. Approbari nequeunt libri liturgici qui in cantu discrepent ab editione authentica Vaticana. Ea tamen varietas induci potest quam romana commissio de cantu sacro existimaverit probabili fulciri auctoritate (Motu propr. § d).

2. Editio Vaticana in dominio est S. Sedis. Haec tamen, certas imponendo leges, aptis typographis et editoribus omnis gentis veniam faciet eam ex toto vel ex parte imprimendi et vulgandi.

Instructiones S. Rit. Congr. II aug. 1905.

II. Secundum ista principia, S. Rituum Congregatio, decreto 11 aug. 1905, instructiones edidit quae omnia pressius hoc modo definiunt:

Impetranda pontificia facultas imprimendi.

I. Editores seu typographi cuiuscumque loci vel regionis, qui gregorianas melodias in Vaticana editione contentas imprimere voluerint, sive aequali forma sive grandiori vel minori, sive omnes, sive aliquas tantum, ab eadem Sede Apostolica prius facultatem obtinere curabunt.

Servandae leges.

II. Ab unoquoque ex editoribus qui huiusmodi pontificiam facultatem obtinuerit, haec erunt diligentissime attendenda:

¹ Cfr. PERIODICA NOSTRA, t. I, n. 10, p. 23 et sq.

² Ibidem, n. 68, p. 168 et sq.

a) Forma notularum aliorumque gregoriani cantus signorum ea debet servari quam maiores instituerunt et editio Vaticana adamussim exhibet.

b) Nihil praesertim mutari potest in ordine quo eadem notulae pro variis sonorum intervallis sibi succedunt.

c) Neque pariter in modo quo ipsae notulae pro diversis neumarum, ut aiunt, formulis copulantur.

d) Absolutissima quoque verborum sacri textus relatio ad notulas cantus observetur, ita ut unaquaeque syllaba notulae vel notulis suis penitus subiaceat.

III. Editione parata ac confecta, nefas est ipsam evulgare et in sacris functionibus adhibere cuique, nisi eam Ordinarius loci declaratione munierit, qua de eius concordantia constet cum editione typica Vaticana.

IV. Ordinarius vero declarationem huiusmodi non concedat, nisi prius censores in cantu gregoriano periti, collatione facta diligentissime, in scriptis, onerata conscientia, testentur novam editionem cum Vaticana omnino concordare.

V. Illis officii liturgici partibus quae cantus diversos pro diversitate diei vel festivitatis admittunt, ut v. g. hymni et Ordinarium Missae, melodiae possunt adaptari quae in editione typica non reperiuntur, et a Sacra Rituum Congregatione approbati, servatis debitis condicionibus, iis maxime quae § d) Motus Proprii XXV aprilis MCMIV¹ apponuntur. Minime vero tonorum seu cantuum huiusmodi varietates admittantur in ceteris partibus, v. g. in Antiphonis et Responsoriis sive Officii sive Missae.

VI. Si autem agatur de Officiis propriis alicuius ecclesiae vel Ordinis regularis Romanum ritum sectantis, aut de Officiis noviter concessis, gregorianae eorum cantilenae, a viris peritis restitutae vel concinnatae, item Sacrae Rituum Congregationi approbationi subiciantur; qua obtenta, Ordinarius loci certior factus, ut supra, de concordantia cum originalibus a S. C. recognitis, declarationem requisitam concedet.

VII. Tolerari potest quod cantus gregorianus notulis musicalibus modernis edatur, dummodo periculum sedulo amoveatur, quominus ordo notularum ac neumarum quomodocumque deturbetur. Ordinarius itaque pro hisce editionibus in commodum fidelium approbationem suam concedere poterit, si ei constiterit, iuxta art. 4 et 6, de fidei conformatione cum editione typica vel melodiis approbatis.

VIII. Quodcumque liber sacrum cantum continens vel melodia quaelibet liturgica Sacrae Rituum Congregationi ad approbationem obtinendam subiciuntur, tria exemplaria ad eandem mittenda sunt.

IX. Melodia gregoriana ad usum liturgicum a S. R. C. secundum normas praedictas destinata et commendata, ad sacrum Ecclesiae Romanae thesaurum seu patrimonium, sicut ipse textus, pertinet. Itaque, quando novus textus fidelibus ab ipsa propo-

*Fides faci-
enda con-
cordiae cum
editione ty-
pica,
ab Ordina-
rio ex cen-
sorum rela-
tione.*

*In quibus-
nam parti-
bus admit-
tantur va-
rietates, in
quibusnam
non.*

*Quid de
officiis pro-
priis vel no-
viter conces-
sis?*

*Usus notu-
larum mo-
dernarum.*

*Tria exem-
plaria mit-
tenda ad S.
Congrega-
tionem.*

*S. Sedis
iura.*

¹ Ibi nulla alia videtur exigi condicio nisi ut varietates auctoritate bonorum codicum indicentur fultae.

nitur seu conceditur, cantus textui respondens ita simul concessus reputatur, ut nullus editor vel auctor querelam de eo movere possit, quod Apostolica Sedes easdem melodias ad alias extendat ecclesias.

Declaratio
14 febr.
1906.

Ad Instructiones istas accessit declaratio 14 febr. 1906, huius tenoris:

Conformitas requiritur cum typica editione in forma notularum et modo quo coniunguntur.

Vitanda deinceps conclusio inter typicas notulas et superinducta signa.

Decretum
14 aug.
1905.

1. Forma notularum cantus sic debet integra servari, ut omnes ex iis quae eandem habent rationem vel significationem, ac proinde in editione typica Vaticana unam eandem figuram referunt, pariter in alia editione, quae ab Ordinario possit approbari, necessario quod ad formam omnino inter se similes existant et coaequales. Ideoque signa quae forte fuerint, permittente Ordinario, superinducta, nullatenus notularum formam, vel modum quo ipsae coniunguntur, afficere debent.

2. Quamvis editio aliqua fuerit recognita ab Ordinario vel ab ipsa Sacra Rituum Congregatione, tamquam de cetero videlicet exceptis signis, cum typica conformis, oportet tamen ut deinceps normas supra statutas exacte servet; quatenus, inter notulas typicas et signa quae superveniunt, iam amplius confusio oriri nequeat. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

III. Decreto autem 14 aug. 1905, S. Rituum Congr. typicam gregoriani cantus editionem promulgavit, et, memoratis legibus quae vetant libros cantus Gregoriani edi sine facultate apostolica vel a typica editione discrepantes, votum manifestavit S. Pontificis ut ceteri libri liturgici ritus romani quam primum amoveantur¹.

IV. Haec quae de cantu sunt praescripta per se ad liturgicum usum referuntur, quem citatae Instructiones 11 aug. 1905, n. IX, positive appellant; simul tamen observandum est ius dominii quod eodem n. IX, in cantum sacrum a se approbatum vindicat S. Sedes.

Leges istae usum regunt liturgicum.

Articulus 19

Litaniae omnes, praeter antiquissimas et communes, quae in Breviariis, Missalibus, Pontificalibus ac Ritualibus continentur, et praeter Litanias de Beata Virgine, quae in sacra Aede Lauretana decantari solent, et Litanias Sanctissimi Nominis Iesu iam a Sancta Sede approbatas, non edantur sine revisione et approbatione Ordinarii.

¹ Cfr. PERIODICA NOSTRA, t. 2, n. 88, p. 38.

90. 1. Litaniae antiquissimae et communes sunt litaniae Omnium Sanctorum¹ et Litanie agonizantium.

2. Ad Litanias a S. Sede approbatas adscribendae iam sunt *Litaniae Sacratissimi Cordis Iesu*, quae decreto 2 aprilis 1899 pro tota Ecclesia sunt approbatae.

3. Ceterae Litaniae quas solus approbaverit Episcopus usum tantum habere possunt privatum, ita ut *publice*, etiam sine ministri sacri interventu, in Ecclesiis vel oratoriis publicis, recitari prohibeantur.

4. Deficiente tamen necessaria approbatione, non prohibetur usus *folii* vel *scripti* Litanias exhibentis. Redit ratio generalis non semel iam repetita. Ita *communis* sententia. *Libelli* vero vel *libri* litaniarum qui approbatione careant in reprehensionem incurrunt proxime sequentis articuli 20.

Quaen, litaniae communes.

Lit. SS. Cordis Iesu.

Vis episcopalis approbationis.

Quid si litaniae edantur si e approbatione.

Articulus 20

Libros, aut libellos precum, devotionis, vel doctrinae institutionisque religiosae, moralis, asceticae, mysticae, aliosque huiusmodi, quamvis ad fovendam populi christiani pietatem conducere videantur, nemo praeter legitima auctoritatis licentiam publicet; secus prohibiti habeantur.

91. 1. Observes attingi *libros* aut *libellos*, non tamen *folia* aut *scripta*. sive separata, sive quae ephemeridibus inseruntur v. gr. ad pias quasdam nuntiandas cerimonias. Ita et PENNACCHI, n. 58.

2. De iis porro agitur operibus, ut constat ex allatis exemplis, et ex verbis «quamvis ad fovendam populi christiani pietatem, etc.», quorum finis est immediate practicus (non mera doctrinae expositio) et refertur ad institutionem religiosam aut moralem: Euchologia ergo, catechismi stricte tales, aut latius intellecti, seu libelli isti quos nunc non raro loco catechismi, aut simul cum catechismo destinant moribus puerorum informandis (*catéchismes de morale*); libri ascetici, libri qui meditationes proponunt, non autem libri qui contiones iam habitas

Quid libri, libelli.

Quinam comprehenduntur prohibitione.

¹ Hae, paucis mutatis, in variis cerimoniis sacris recurrunt, ut in Officio Sabbati Sancti, in Rogationibus, in Ordinatione sacra, etc.

continent si ad alium atque informandae pietatis finem immediatum dirigantur, v. gr. litterarium, vel ad usum aliorum contionatorum.

*Potestas
competens.*

3. *Praeter legitimae auctoritatis licentiam.* Legitima haec auctoritas, ut magis constabit ex regulis de *Censura praevia*, est regulariter Ordinarius loci ubi opus editur.

*De eucha-
logiis, quae
epistolas et
Evangelia
lingua red-
dunt vulga-
ri. Quid si
Ordo Missae
vertatur?*

Ordinarius ille etiam permittere potest *Euchologia* quae, ut fert usus, versiones continent tum *epistolarum* et *evangeliorum* anni, tum *Ordinis* Missae, ipso canone non excluso. Prius constat ex consuetudine, alterum indirecte eruitur ex responso S. Rituum Congregationis¹ quod declaravit huiusmodi libros « eorumque versiones Episcoporum auctoritati reservari ».

*Sanctio
prohibitio-
nis.*

4. *Secus prohibiti habeantur.* Peculiaris hic, propter deceptionum et hallucinationum pericula, additur sanctio, qua libri vel libelli prohibentur nisi legitimae censurae auctoritate sint probati.

*De libris
quibus deest
« Imprima-
tur ».*

Quid itaque si in librum occurras qui ante Const. LEONIS XIII ad fovendam pietatem olim est conscriptum sed nullum ferat « *Imprimatur* »?

Ut supra diximus, sanctio huiusmodi praeteritos non regit actus, nisi ante Const. LEONIS XIII similis extiterit.

Sed iam ante dictam Constitutionem libri pietatis sine approbatione edi vetabantur.

Verum non in omni loco lex ista eadem severitate urgebatur, ita ut in pluribus benigno quodam usu emolli potuerit. Sic ergo dicemus. Si liber re vera bono animo videatur editus, vel notus sit tamquam pius et utilis, defectus approbationis cuidam benigniori consuetudini *ex praesumptione* adscribi potest², ita ut impune legi possit. Plerumque de bonis libris Belgii, Galliae erit ita iudicandum. Contra, in regionibus ubi specie pietatis

¹ 4 aug. 1877. Cfr. *Collectan. Prop. Fid.* n. 1890. Nec contra afferri potest breve ALEXANDRI VII, *Ad aures nostras*, 12 ian. 1661; ibi enim integrum Missale reprobatur gallice redditum, atque ea forma, ut videtur, quae usui liturgico aptaretur; nec decretum S. R. C. in Lingonensi, 6 iun. 1851, quod in Collectione Rituum iam non reperitur.

² Etiam hodie fieri potest ut in quadam dioecesi usus obtineat a lege discrepans. Perinde tunc erit dicendum.

circumferebantur errores et haerèses, ut in partibus Germaniae, opus huiusmodi quod positiva careat approbatione est potius pro suspecto et vetito habendum.

CAPUT VIII. — DE DIARIIS, FOLIIS ET LIBELLIS PERIODICIS

Nova lege positiva de scriptis periodicis concluditur haec Decretorum generalium quasi prior sectio tituli I, qua ordine proponuntur librorum prohibitiones.

Capitis argumentum.

Articulus 21

Diaria, folia et libelli periodici, qui religionem aut bonos mores data opera impetunt, non solum naturali, sed etiam ecclesiastico iure proscripti habeantur.

Curent autem Ordinarii, ubi opus sit, de huiusmodi lectionis periculo et damno fideles opportune monere.

Articulus iste duas paragraphos complectitur, distincte exponendas.

I. — De proscriptis diariis, foliis et libellis periodicis

92. 1. In primis quaeramus quid, in articulo 21, veniat nomine *diariorum, foliorum et libellorum periodicorum*.

Voces explicantur.

Diaria sunt ephemerides stricte tales, quae cottidie eduntur.

Diaria.

Folia, intellegimus *periodica*. Hoc suadet locus vocis quae posita est inter diaria et periodicos libellos, suadet etiam unitas istius capitis quod de operibus quae tractum habent aliquo modo continuum videtur esse totum; suadet denique communis sententia¹.

Folia.

Quare etiamsi quis aliam putaverit esse Legislatoris mentem, haec, utpote non promulgata, tuto posthaberi

¹ Cfr. recens adhuc, BOUDINHON, op. c., p. 173; C. GENNARI, op. c., in h. l.; HILGERS, *Der Index*, p. 30; CIOLLI, n. 51.

potest, et folia «*volantia*», semel edita, ab hac proscriptione dicemus immunia.

Libelli periodici.

Libelli periodici sunt quae mole et figura libellum vel etiam librum imitantur, varietate tamen argumentorum et scriptorum a libris differunt, et post stata intervalla v. gr. singulis mensibus, vel quatter in anno, in lucem eduntur.

2. Porro, ex art. 21, 1^a p.: Quae «*religionem* aut *bonos mores data opera* impetunt, *non solum naturali sed etiam ecclesiastico iure* proscripti habeantur».

Vis clausulae: «Data opera... non solum naturali».

Requiritur ergo ut talia sint, quae *per se* proximum peccandi faciant periculum, et quidem ex hoc quod *data opera religionem* aut *bonos mores* impetant. Articulus enim ponit eadem prohiberi per ius naturale. Huius autem iuris proscriptio innititur periculo ruinae vel scandali.

Ut *data opera* impetant, prodi debet intentio quae religioni vel moribus *directe* sit contraria, idque facere debent *per se*, seu in parte notabili.

Oportet ut qua Diaria, etc. id faciant.

3. Oportet, si quid opinamur, ut id faciant *qua diaria*, aut publicationes periodicae; id est, ut considerata in *tractu suo periodico*, in haec notabiliter, *data opera*, intendant. Non sufficit ergo ut in folio quodam singulari legatur impius articulus, sed opus est ut talia reperiantur in pluribus «*numeris*», aut frequenter. Plectuntur enim *diaria*, publicationes *periodicae*. Singulare autem folium, vel «*numerus*», in se non est diarium, sed *scriptum* aliquod et huius *proin* regitur iure¹.

Sed ex quo, pro indole sua habituali, plectitur diarium,² proscriptionem illam participant, ut Diarii partes, etiam illa folia quae in se forent innoxia. PENNACCHI, op. c., n. 59.

Quid hic religionem impetere?

4. *Religionem* hic alii intellegunt veram seu *catholicam: universe tamen sumptam*, ita ut non sufficeret impugnatio unius dogmatis. Ita HOLLWECK³, GENNARI³, et, ut probabilius, GÉNICOT⁴. Quid enim pro Ecclesia, sic aiunt, est Religio, nisi vera, catholica; et nonne finis

¹ Nobiscum PLANCHARD, REV. TH. FR., l. c., n. 76; C. GENNARI, MONIT., p. 80; PENN., Op. c., n. 59; PÉRIÈS, op. c., p. 122, contra MOUREAU, REV. SCIENCES. ECCL., l. c. p. 115.

² Op. cit., p. 37.

³ Op. cit., in h. loc.

⁴ Op. cit., I, 452, 9.

legis, qui profecto respicit ad catholicae religionis incolumitatem, nimis imperfecte obtineretur, nisi haec oppositio sufficeret proscriptioni? Et addi fortasse potest quod statim in dispositionibus sequentibus, quando incitantur Ordinarii ad monendos fideles de periculo huiusmodi lectionis, et avertuntur viri catholici ne quidpiam in his publicent, intentio legis fertur in omnes ephemerides quae catholicae religioni sint infensae. Quam sententiam non negamus esse verisimilem.

Alii tamen clausulam *contra Religionem* accipiunt de contrarietate quae *ex toto* adversetur religioni ut accipitur pro religione cum naturali tum revelata, de contrarietate ergo religioni *ut sic*, seu *omni, etiam naturali*, et non mere religioni qua revelatae, catholicae. Attinguntur tunc ea tantum folia quae habitualiter propugnant atheismum, materialismum et alios errores «modernos» quibus exstinguitur sensus hominis religiosus, vel quae conantur evertere omnem cultum divinum. Non tamen damnationem evaderet diarium quod impetit cultum catholicum, si ex modo impugnationis, manifesta fieret intentio omni religioni contraria. Multis enim hodie optio non videtur facienda nisi vel catholicae fidei vel nullius. Huius sententiae, quam in prima editione proposuimus, quam tuentur PLANCHARD¹, PIAT², et, ut videtur, PÉRIÈS³, haec sunt fundamenta.

a) Vox *religionis*, secundum se, usum latiore habet ac *fides*, et quasi generica est, sub qua veri et etiam falsi cultus continentur. Qui usus latior in iure ecclesiastico non ignoratur. Inde sermo fit de impedimento *mixtae religionis*, dum numquam diceretur *mixta fides*. In hac ipsa Constitutione, articulo 2, cum pluribus interpretibus, *fundamenta religionis* intelleximus de veritatibus quae omni religioni commune sunt fundamentum; et in art. 3, verba «quae ex professo *de religione* tractant» latius sunt sumenda quam verba exceptionis «nisi constet nihil in iis contra *fidem catholicam* contineri». Eadem *fidei catholicae* appellatione designatur, art. 5, sancta nostra religio.

¹ REV. TH. FR., l. c., n. 74.

² NOUV. REV. THÉOL., t. 31, p. 140 et 344.

³ Op. cit., p. 125.

Age porro, verba parum definita: *de religione tractare*, significant argumentum natura sua religiosum versare.

Unde agis de religione quotiens loqueris de fide catholica, de haeresi, de cultu pagano, etc. Sed quando verba definitam significant oppositionem, contrarietas cum aliqua specie seu quasi specie religionis contrarietatem cum generica religionis ratione non necessario significat. Qui agit v. gr. de protestantismo, agit de religione; qui vero protestantismum impugnat non dicetur impugnare religionem. Quamvis enim quicquid contra genus proferatur sit contra omnem speciem, cum genus in omni specie contineatur, minime dici potest: quicquid est contra speciem est contra genus.

Verba itaque: *impugnare religionem* significare quidem possunt: *impugnare veram fidem*, sed aequè bene: *impugnare religionem generice sumptam* seu omnem divinum cultum. Et cum prohibitiones stricte sint interpretandae, iam per se in hanc potius sententiam est propendendum.

b) *Historice* praeterea, formula ista videtur primum inducta decreto 20 febr. 1778, quo S. Pontifex voluit ut in ipso Indice poneretur generalis haec proscriptio: «Libri omnes incredulorum, sive anonymi sive contra, in quibus *adversus religionem* agitur». In hac damnatione sermo erat de operibus eorum qui omnem religionem respuebant.

Praeterea, in materia plane nostrae simili, quando ex ordinariis facultatibus quinquennialibus legendi et retinendi libros prohibitos excipiuntur libri *ex professo contra religionem*, tales non reputantur qui, etsi adversantes revelationi, naturalis tamen religionis sarta tecta servant fundamenta. Ita saltem ZITELLI¹, KONINGS², ARNDT³, DE BRABANDERE⁴, PLANCHARD⁵, et confirmatur ex mutata formula, quae olim sonabat: *contra Religionem catholicam*⁶.

c) Nec est negandum diaria plane impia specialem mereri notam. Sic BOUX⁷, explicans quinam forent pravi

¹ *Apparatus iuris eccl.*, p. 540, nota.

² *Comment. in facult. apostol.*, n. 177.

³ *Op. cit.*, n. 182, p. 251.

⁴ *Op. cit.*, n. 1361.

⁵ *REV. TH. FR.*, 1897, p. 35.

⁶ Cfr. decl. URBANI VIII, 30 oct. 1631, apud ALBITIUS, *De inconst. in fide*, c. 30, n. 262.

⁷ *De Curia*, p. 386.

libri, separabat iam libros omni revelatae religioni adversantes a libris qui solam christianam vel catholicam impugnent. Sic, in quaestione de tolerantia civili cultuum, theologi distinguunt ab aliis, cultus non adverses religioni naturali.

Neque obstat quod in fine articuli, in § 2, de aliis etiam agitur diariis. Namque etiam qui severiores partes tumentur coguntur ampliorem facere materiam praescriptae monitionis, quam huius prohibitionis. Prava enim et periculosa esse possunt diaria quae tamen non ex professo adversantur fidei, et mere quendam «clericalismum», ut aiunt, aggredi tentant.

Et re quidem vera, non tanto discrimine ambae sententiae separantur quanto prima dixeris specie¹. Huc enim spectat benignior, ut positiva damnatione non afficiantur diaria quaedam quae cum studio alicuius cultus divini fidei catholicae odium coniungerent. Hodie, in partibus ubi sunt catholici, non adeo multa erunt.

Etenim, etiam in severiore sententia, non proscribuntur positive nisi ea diaria quae *data opera*, in *suo tractu successivo*, *veram* impetunt *religionem*. Hinc plures ephemerides, quamvis habitualiter sint Ecclesiae infensae, si servant quandam honestatis speciem nec aperte dogmatibus adversantur, damnationem istam positivam effugiunt; et minime concedi potest omnia diaria «*liberalia*» esse nostro articulo damnata.

5. *Bonos mores* intellegas, ex communi vocis acceptione, eam vitae rationem quae naturalis honestatis legibus congruat, praesertim quod attinet ad castitatem. Sic gallice: *les bonnes mœurs*. Proscribuntur ergo diaria «*pornographica*»; et etiam, cum lex non distinguat, ea quae *theoretice*, *data opera*, evertere satagunt bonos mores.

6. *Sed etiam ecclesiastico iure*. Quid operatur accedens ista prohibitio positiva? Haec duo:

*Quinam
sint boni
mores?*

*Vis additae
prohibitionis
ecclesiasticae.
Parte
severius est
ius naturae.*

¹ Quocirca in benigniore sententia non tantum periculum ine se putamus quantum existimat Em^{us} et doctissimus C. GENNARI, in h. l. Et confirmamur responso S. Indicis Congregationis. Ex benigna enim oratoris relatione accepimus dubium de ista re fuisse, inter plura alia, S. Congregationi propositum. Haec autem respondit anno 1902: «Non esse huic S. Congregationi in more dubia sic proposita solvere, nec etiam ea talia videri ac tanti momenti quae exigant, ut auctoritate ipsius Congregationis solvantur.»

Etiam ii quibus *per accidens* desinat periculum ruinae vel scandali, tenentur tamen positiva illa interdictione, dum vetitum iuris naturalis totum ex illo periculo diiudicandum est. Nobiscum PENN. n. 59.

Si, sub hoc respectu, severior est dispositio positiva, aliunde, plura sunt folia, etc. quae data opera religionem vel mores non impetunt, quorum tamen habitualis lectio naturali iure prohibetur. Haec praesente clausula non attinguntur.

Altera vis prohibitionis positivae haec est, ut proscriptae sint etiam partes in se innocuae huiusmodi publicationum. Ita et PENN. l. c.

Quaenam autem *gravis* sit materia, cfr. supra n. 57.

II. — De Pastoralis ab Ordinariis exercenda vigilantia

Zelus Ordinariorum excitatur.

93. Excitatur zelus Ordinariorum, ut de huiusmodi lectionis periculo et damno fideles opportune moneant. Periculum istud sapienter evolvit ARNDT, p. 91-96, n. 81, 82.

Atque, ut diximus, de omnibus diariis quae animum gerunt ab Ecclesia alienum est similis zelus demonstrandus. Cottidiana enim ephemeridum lectio persuasiones paulatim efficit communes, vel contrariam saltem intactam non linquit.

An in Belgio existat communis prohibitio diariorum pravorum ex lege Episcopali?

N. B. Antea Belgii Episcopi, Instructione pastoralis 5 aug. 1843, § 6, ita edixerant: «*Nous renouvelons autant qu'il est en nous les défenses faites par l'Église sous peine de péché mortel d'imprimer, etc., tous livres, journaux, etc.*» Cfr. textum v. gr. Stat. Mechlin. Append. XXVII.

Non constat tamen exinde vigere in Belgio communem prohibitionem ab Episcopis latam. Videntur enim vetare ephemerides, quatenus, ut persuasum ipsis erat, interdicto universali Ecclesiae subiacerent. Sin minus, cum eadem sententia designentur *libri*, agnoscenda foret episcopalis prohibitio etiam pro libris; et consequenter necessitas, ad eos legendos, petendae in Belgio duplicis licentiae, episcopalis nempe et pontificiae, nisi clausula speciali haec foret munita¹. Hoc tamen nemo hactenus

¹ Cfr. art. 25 huius Const. De efficacia tamen actus quo episcopus pontificiam prohibitionem firmius sancire vellet, ambigi potest. Cfr. declarationem art. 25.

asseruit. Is autem videtur fuisse finis Declarationis, ut ista promulgatione omne dubium auferretur de vigore in Belgio legum Ecclesiae in hac re. Cfr. DE BRABANDERE¹. Ipse subiungit: «Cum dicatur, «*nous renouvelons*», nulla nova lex... superadditur»; atque optime HEYMANS²: «Comprehenduntur non solum libri sed et *scripta quaecumque... si tamen ipsae Ecclesiae leges, quae renovantur, quaecumque scripturam continerent*». Iam vero, cum ante LEONIS XIII Const., praesertim post memoratum responsum S. Officii 27 april. 1880, supra laudatum n. 33, id saltem dubitaretur: non improbabilius, in istis dioecesibus quae sub regimine sunt solius istius Instructionis pastoralis³, negatur adesse episcopale vetitum circa ephemerides.

Articulus 22

Nemo e catholicis, praesertim e viris ecclesiasticis, in huiusmodi diariis, vel foliis, vel libellis periodicis, quicquam, nisi suadente iusta et rationabili causa, publicet.

94. Articulo isto sapiens promulgatur monitum, quo ad principia generalia de cooperatione tandem aliquando reicimur. Iam vero:

I. Ut scite observat ARNDT⁴, vehementer decipiuntur si qui, dum regulariter mittunt ad malas ephemerides lucubrationes argumenti honesti sed indifferentis quae merito scientifico aut sermonis elegantia commendantur, existiment se hanc utilem navare operam, ut lectoribus harum ephemeridum aliquod honestum pabulum suppeditent. Efficiunt enim per se, ut earum augeatur nomen, et minus ab iis abhorreant mentes proborum. Quare gravior tantum causa hanc cooperationem excusare potest, si influxus non fuerit notabilis.

Vis articuli.

An bonum per se haec folia honestis articulis augere?

¹ In 1^a edit. II, p. 452, 453.

² Op. cit., n. 312.

³ Nam in *Leodiensi* accesserunt Instructiones Illustrissimi episcopi annis 1857, 1858, 1865. Laudanda etiam est recentior epistula 21 martii 1899, qua novae leges sunt fidelibus propositae et inculcatae.

⁴ P. 237, n. 175, 9.

*Causa iusta
esse potest.*

2. Data tamen occasione aliquid scribere istis diariis inserendum, praesertim quod cedat in Religionis decus et calumniae confusionem, v. gr. si iure utaris respondendi cuiquam impugnationi, optimum potest esse consilium. Quocirca sapienter LEO XIII nullam absolutam fecit prohibitionem.

*Quid de
nunciis vul-
gandis.*

3. Per se etiam improbandum est, ut per illas quaedam nunciando des ipsis lucri occasionem. Facilius tamen, pro adiunctis, id licere potest. Cfr. et LEHMKUHL, *Theol. mor.* I. 665.

CAPUT IX. — DE FACULTATE LEGENDI ET RETINENDI LIBROS PROHIBITOS

*Capitis ar-
gumentum.*

*Recensitis prohibitionibus apte subiungitur temperamen-
tum facultatis quae positivae legis, minime tamen naturalis.
obstaculum aufert. Lex etenim non est simpliciter Ne legas;
sed, ne legas sine facultate.*

Articulus 23

*Libros, sive specialibus, sive hisce Generalibus Decretis
proscriptos, ii tantum legere et retinere poterunt qui a Sede
Apostolica, aut ab illis quibus vices suas delegavit, opportu-
nas fuerint consecuti facultates.*

*Universalis
necessitas
habendae
facultatis.*

95. I. Articulus, cum eos solos sinat libros proscriptos legere vel retinere qui legitimam consecuti sint facultatem, eandem universaliter facit necessariam.

Qua necessitate nec *gradus* excipitur: cum ipsi Cardinales facultatem sibi impetrent; nec *doctrina* seu *scientia*, ut late probat P. HILGERS¹. Immunes declarare quotquot v. gr. in scientiis vel omnibus vel quibusdam emineant, res foret plena periculo et confusione, atque ab ecclesiastica traditione aliena, dum oboedientia doctiorum ipsis et aliis maxime salutaris est.

¹ *Der Index*, p. 47-59.

Nec arguas ex *moralis securitate* qua doctores isti fruuntur. Hanc etiam si concesserimus, restat istud quod lex non tollitur quia in casu tantum particulari negative cessaverit eius ratio.

Nec *incommodum* afferas. Quandiu enim petendi veniam copia habetur, incommodum quo a lege excuseris allegari nequit.

2. *Actuales* tamen exceptiones a lege, si quando, ex *assumpto officio*, *moralis* te premat *necessitas* legendi damnum aliquod opus, videntur admitti posse etiam nulla petita facultate, dummodo, ut patet, proximum vitetur periculum peccati¹. In hac necessitate versari possunt iudex, advocatus in forensi controversia; persona cui specialiter, ex art. 27, competit facienda denunciatio, ad certum librum deferendum; superior ecclesiasticus ad hunc examinandum et reprobandum; scriptor diarii catholici ad prompte respondendum; adulescens qui ad audiendas praelectiones quas licite frequentat, vel ad periculum faciendum in re philosophica vel in litteris, cogitur adhibere textus non emendatos; et, secundum HOLLWECK², probabiliter etiam professor theologiae moralis, quatenus necesse habeat cognoscere aliquo modo libros obscoenos, pro quibus non conceditur facultas. His enim casibus licentia legendi continetur ipsa facultate exercendi talis officii; vel finis legis dici potest *contrarie* cessare et locus esse *epikeiae*. Contrarie enim cessat, ut fuse explicat LUGO³, cum ipsum bonum commune postulat ut legis vinculum in casu particulari auferatur. Porro e republica est ut pii et catholici viri officiis et muneribus exercendis non prohibeantur. Cfrs. HOLLWECK⁴, GÉNICOT⁵.

Contrarie etiam cessat finis legis, si *gravis utilitas* postulaverit ut facias aliquid per se prohibitum, nec copia sit adeundi superiorem pro licentia. Casum dant disputationis cum haeretico, si, ad ipsum convertendum, opus tibi sit ostendere in auctore haeretico contradictionem, et spem habeas fructus. LAYMANN. l. c. tr. I, c. 15, n. 5.

*Moralis
necessitas
excusat a
lege in casu
particulari.*

*Quid de
gravi utili-
tate?*

¹ Melius tamen, si fieri potest, impetrabunt licentiam; immo hanc exigere videtur PENN., n. 61.

² Op. cit., p. 32, 33, not. I.

³ *De Fide*, d. 21, n. 63-66.

⁴ Op. cit., p. 32, 33, not. I.

⁵ Op. cit., I, 452, 4.

Non autem sufficit ratio impugnandi haereticos in communi, cum praesto sit opportunitas petendi licentiam, et bonum commune requirat ne privato tuo arbitrio te dispenses. Cfr. LUGO, l. c. n. 66. ARNDT, p. 259, 260, n. 187.

Articulus 24

Concedendis licentiis legendi et retinendi libros quoscunque prohibitos Romani Pontifices Sacram Indicis Congregationem praeposuerunt. Eadem nihilominus potestate gaudent, tum Suprema Sancti Officii Congregatio, tum Sacra Congregatio de Propaganda Fide pro regionibus suo regimini subiectis. Pro Urbe tantum, haec facultas competit etiam Sacri Palatii Apostolici Magistro.

Quam late
pateat facultas
S. Congreg.
Indicis
et S. Officii,

S. Congreg.
de Propaganda
Fide;

Magistri
Sacri Palatii.

Usus facultatis
extra territorium
concedentis.

95. *bis* 1. a) Nullo loco circumscriptam potestatem indulgendi lectionem librorum prohibitorum possident Sacrae Congregationes Indicis et S. Officii.

b) Ea quam habet S. Congregatio de Propaganda Fide est regionibus suo regimini subiectis circumscripta. Observes tamen esse alias quasdam regiones, v. gr. Belgium, quorum episcopi consueverunt a S. C. de Propaganda Fide habituales obtinere facultates.

c) Potestas denique Magistri Sacri Palatii¹ ipsi est pro Urbe concessa.

2. Age porro, territoriales istae restrictiones ipsam concedendi facultatem respiciunt, non autem concessae facultatis usum. Facultas enim recidit in privilegium personale, quo ubique uti fas est², et per tempus in quod est legitime concessum.

Quocirca, nisi expressa facta sit restrictio, et Batavus cui S. C. de Propaganda Fide, et incola Urbis cui Magi-

¹ Nomen est unius ex praestantioribus Urbis Praelatis, qui adest Cardinali Indicis praefecto in consilio, et in Urbe munus censoris exercet. In Dominicana familia semper eligitur, et nunc nomen habet R. P. F. ALB. LEPIDI.

² Cfr. SUAREZ, *De Legibus*, l. 8, c. 26, n. 12 et 15. SCHMALZGRUEBER, in l. 5, t. 33, n. 113.

ster S. Palatii lectiones librorum prohibitorum permiserint libros *ubivis locorum* legere possunt¹.

Immo etiam in eo qui domicilium mutaverit facultatem *per se* perseverare docent C. GENNARI et CIOLLI, in hunc art.

Articulus 25

Episcopi alique Praelati iurisdictione quasi episcopali pollentes, pro singularibus libris, atque in casibus tantum urgentibus, licentiam concedere valeant. Quod si iidem generalem a Sede Apostolica impetraverint facultatem, ut fidelibus libros proscriptos legendi retinendique licentiam impartiri valeant, eam nonnisi cum delectu et ex iusta et rationabili causa concedant.

I. Articulus iste de Episcopis agit et de Praelatis qui quasi episcopali polleant iurisdictione. Ipsis concedit ordinariam quandam potestatem in permittendam lectionem librorum singulorum; eosque monet de recto usu facultatum ampliorum quae ipsis delegari consueverunt. Hinc binae articuli Partes.

Vis articuli.

I. — De ordinaria potestate

96. 2. Praelati quibus quasi episcopalis competit iurdictio sunt *Nuncii*², *Vicarii Apostolici*, *Vicarii Capitulares* et *Superiores Regularium* exemptorum, tum Generales tum Provinciales, tum etiam, ut verisimile est, *Locales*³, dum-

Quinam Praelati hac facultate polleant.

¹ Contrariam tuetur sententiam ALBITIUS, *De inconstantia in fide*, c. 30. sed eius argumenta videntur vel numquam vel sumum sub antiquato regimine valere. Atque immerito ipse appellat SUAREZ. *De Legibus*, l. 8, c. 86, n. 8, ubi eximius Doctor mere tenet non posse a senatu unius regionis fieri facultatem legendi libros in *alia* regione peculiari lege prohibitos.

² Satis ad hunc usum vigere videtur principium ex quo ea regulariter poterant « quae Ordinarius in sua dioecesi ». PIRHING et SCHMALZGRUEBER in l. I, t. 30, n. 4.

³ Cfr. VERMEERSCH, *De Religiosis*, etc., t. I, n. 412.

modo vere praesint conventui vel monasterio. Ita *Guardiani* FF. Minorum; *Priores* FF. Praedicatorum; *Praepositi*, *Rectores*, *Vice-Rectores* Societatis Iesu, et Superiores domorum quae sui iuris sunt. Non autem Ministri, nec Priores qui Abbati subsunt¹.

Eadem potestas *Vicario Generali* competit, non qua Praelato, sed quatenus episcopalem iurisdictionem exercet quasi unus cum Episcopo iudex.

Quatenam
potestas ip-
sis sit con-
cessa.

3. Praelatis istis *ordinaria* fit potestas concedendi licentiam, pro *singularibus libris*, atque in *casibus tantum* urgentibus.

Pro libris
singulari-
bus.

Pro singularibus libris, stricte significaret, pro libris quibusdam singulatim designatis et non generali quadam ratione librorum v. gr. qui ad lucubrationem hanc faciendam sint utiles. Quia tamen ample sumi potest facultas, videtur sufficere designatio satis specialis ut facultatem ad paucos contrahat libros, dummodo altera observetur condicio *causae urgentis*.

¹ Immerito cl. PENNACCHI A. S. S. n. 63, p. 385, quem sequitur adhuc CIOLLI, n. 59, usu huius facultatis excludit omnes Praelatos regulares quorum auctoritas, monachis circumscripta, non exerceatur in aliquem populum. Rationem dat, quia in posteriore parte articuli 25, Legislator casum ponat quo huiusmodi Praelati obtinuerint a S. Sede facultatem impertiendi fidelibus licentiam legendi et libros prohibitos. Eos ergo Praelatos unice intelligendos esse qui haberent *fideles*. Fidelium autem nomine, non venire nisi « homines saeculares et in statu laicali degentes ». Sed quid prohibet quin in binis sententiis dictio quaedam accipiatursensu qui utrique sententiae sit accommodus? In priore ergo Praelati iurisdictione quasi episcopali polle-tes. erunt omnes qui solent hoc nomine venire; in altera ii erunt qui « de facto » habent fideles. Ceterum quid plura? Etiam si articulus iste conceptis verbis non includeret Praelatos regulares, praeterire non oportuit Constitutionem *Romani Pontificis circumspecta*, S. PII V. quae in universum disponit: « Ipsi Praelati regulares per seipsos idem omnino possint in Fratres et Moniales... sibi subditos, quod possunt Episcopi in clericos et laicos sibi subiectos tam *quoad absolvendi et dispensandi* huiusmodi, quam alias quascunque facultates, eadem auctoritate ac tenore, etiam *perpetuo* concedimus, et indulgemus ac etiam declaramus ». Quam Constitutionem adhuc vigere, ostendit PIAT, *Prael. Iur. regul.* t. 2 p. 87, nota 2. Haec concessio plane sufficit in praesenti specie. Cfr. et principium generale apud SUAR. *De Felig.* Tr. 8 l. 2 c. 12. De re etiam optime WERNZ, l. c. n. III, nota 78.

In casibus tantum urgentibus. Casus urgebit si iusta legendi causa moram non patiatur ad recursum romanum¹ necessaria.

In casibus urgentibus,

Causa autem non debet tantae esse necessitatis quae a lege excuset, sed notabili utilitate, ob quam generalis licentia a competente Superiore merito daretur, immo minore, cum minus periculum insit in lectione singulari, videmur contenti esse posse. Puta v. gr. raram offerri occasionem legendi librum prohibitum quidem sed studiis utilem.

Potestas ista cum sit *ordinaria*, Decanis, Parochis et ipsis *Confessariis* (quibus saepe proderit eam habere) delegari potest.

Delegari potest.

Obiecto non est circumscripta, ita ut, si tamen subsit iusta causa, librum complectatur ex professo obscenum².

Ad libros obscenos protenditur.

II. — De Potestate delegata

97. Iisdem Praelatis maiores quandoque a Sede Apostolica delegantur facultates quibus generalem suis subditis concedere permittuntur facultatem legendi et retinendi libros prohibitos.

Facultates delegatae a S. Sede.

De recta istarum facultatum interpretatione haec observanda occurrunt.

a) Facultates istae sunt ample interpretandae;

Interpretatio.

b) Ex nova disciplina inducta per Decretum 24 novembris 1897, facultates istae, quae in certum spatium annorum conceduntur, si tradantur Episcopis, etiam ad Vicarios generales pertinent; si dentur Ordinariis locorum, vel Superioribus Generalibus Ordinum Regularium, transeunt (in statu quo erant) ad eorum successores stabili vel transeunte titulo in ipsorum locum suffectos; et, ex decreto 14 dec. 1898, sunt per se delegabiles³.

Communicatio cum successore et per delegationem.

¹ Ad *romanum*, inquam, recursum. Sicut enim de casibus reservatis ita de hac re videtur impedimentum aestimari posse respectu eius qui ordinariam habet facultatem, id est, in casu, respectu S. Sedis. Facultate itaque casus urgentis fruentur dicti superiores quamvis copia suppetat adeundi Episcopum delegata facultate munitum.

² NOLDIN, *Summa theol. mor.*, n. 694. nota.

³ Superiore iure decepti quidam sunt, v. gr. HILGERS, p. 31, nota 2, qui negant has facultates delegari posse.

*Usus in
gratiam sui-
met ipso-
rum,
et Regula-
rium.*

*Limites
temporalis
facultatis.*

*Quid si
indultum
sit tempora-
rium.*

c) Sibimet possunt Episcopi concedere facultatem vi obtenti Indulti, cum actus ad voluntariam pertineat iurisdictionem¹;

c) Iis quas Episcopi obtinuerint videntur in gratiam Regularium uti posse, ne favor exemptionis in horum cedat detrimentum²;

d) Nisi formula potestatem restringat, potest Episcopus perpetuam facere veniam. Quod si perpetuam dare veniam nequeat, excedere suam potestatem non videtur si facultatem det usque *ad revocationem*. Haec enim inter temporarias facultates numeratur.

Minime autem debet facultates quas concedit eodem tempore circumscribere quo ipse habet concedendi facultatem. Bene enim concipitur quod alicui per quinquennium facultas fiat dandi etiam perpetuas licentias; et nulla ratio est cur ad tempus indulti coartes tempus facultatis vi indulti concessae. Sin minus, Episcopus qui ante quattuor annos quinquennale impetrarit indultum non posset iam nisi in annum facere facultatem; et is cuius indultum post mensem sit peremptum, in mensem tantum lectionem permittere posset. Nostrae interpretationi adhaerent doctores³ et consonat stylus S. Congr. Indicis.

Id tamen est intellegendum *per se*. Namque potest in Indulto expresse definiri tempus ultra quod venia concedi nequeat; et praesens mens S. Congregationis de Propaganda Fide⁴ videtur indulta ab ipsa concessa eo quem per se reicimus modo intellegere.

e) Bene observandi sunt *modi et fines* qui indulto sunt praescripti⁵.

¹ SLEUTJES, *De prohibitione*, p. 32.

² VERMEERSCH, *De Religiosis*, I, n. 382.

³ ZITELLI, *Apparatus iuris eccl.*, p. 541, nota; ARNDT, op. cit. p. 252; WERNZ, op. cit., n. 111, nota 79; HILGERS, op. cit., p. 31. nota 2.

⁴ Clausula *in dioecesi* ab eadem S. Congregatione ita accipitur, ut, cum fit facultas, Episcopus eam concedens et subditus cui eam concedit ambo in dioecesi adesse praesentes debeant.

⁵ Haec forma est Indulti quod S. *Indivis* Congregatio Episcopis concedit (S. *Congregationis Prop. Fidei* longior exstat Instructio, quam in quarta operis huius parte exscriptimus).

Amplissime ac Reverendissime Domine,

Supplices preces, quibus Amplitudo Tua facultatem permit-
tendi christifidelibus, pastoralis Tuae curae commissis, prohibi-

Itaque in usu Indulti *memoranda* est apostolica auctoritas vi cuius facultas conceditur.

Facultas est omnino *gratis* concedenda.

Non ad omnes libros concedendos pertingere solet potestas, sed excipiuntur quidam nominatim designati vel quaedam librorum classes. Numquam v. gr. delegatio¹ datur ad permittendos libros ex professo obscenos.

Saepe, praesertim pro libris contra Religionem, iis tantum personis quae certa qualitate sint instructae, Episcopi concedere possunt facultatem.

Dum semper requiritur ut nonnisi cum delectu, seu prudenti personarum et adiunctorum discretione, et ex iusta et rationabili causa hanc veniam Episcopi concedant (art. 25), ipsa causa quandoque taxative indicatur: «ad effectum eos (haereticos) impugnandi». Cfr. n. 98, 5.

torum ab Apostolica Sede librorum lectionem postulavit, Sanctissimus Dominus Noster PIUS PAPA X benigne excipiens, huic Sacrae Indicis Congregationi commisit, ut Tibi, de cuius religione, doctrina et pietate plurimum confidit, praedictam facultatem, concedendis scilicet fidelibus Tuae dioeceseos, iusta et rationabili de causa, licentiam legendi retinendique libros prohibitos, certis tamen servatis legibus ac condicionibus, ad..... impertiatur.

Quamobrem concedere possis:

1° Viris dumtaxat probis eruditisque licentiam legendi retinendique libros a Sede Apostolica prohibitos quoscumque (et ephemerides), iis exceptis, qui haeresim vel schisma propugnant, aut ipsa religionis fundamenta evertunt; quorum lectionem iis tantum permittere valeas, quos doctrina, pietas, fideique zelo praestantiores esse perspectum habeas; librorum vero de obscenis ex professo tractantium lectionem nemini permittas.

2° Adulescentibus, qui in publicis scholis, gymnasiis, lyceis, academiis studiis operam dant, concedere similiter licentiam possis, libros ab eadem Sede Apostolica proscriptos, quos laicae potestatis imperio prae manibus habere coguntur, tamdiu legendi retinendique, quamdiu in ea necessitate versantur.

Licentiae autem praedictae gratis quovis titulo, atque absque quolibet emolumento a curia Tua episcopali percipiendo, sub poena nullitatis, concedendae sunt, atque in singulis concessionis litteris facultas Apostolicae expressa mentio est faciendae.

In quorum fidem, etc.

Datum Romae, ex Secretaria Sacrae Congregationis Indicis, die..... mense..... anno.....

Ampl.mo ac Rev.mo Domino

Domino

¹ Saltem *expresse*. Namque n. 2° formulae mox recitatae nulli libri denuncitur.

Articulus 26

Omnes qui facultatem apostolicam consecuti sunt legendi et retinendi libros prohibitos nequeunt ideo legere et retinere libros quoslibet, aut ephemerides ab Ordinariis locorum proscriptas, nisi iis in apostolico indulto expressa facta fuerit potestas legendi et retinendi libros a quibuscumque damnatos. Meminerint insuper qui licentiam legendi libros prohibitos obtinuerunt, gravi se praecepto teneri huiusmodi libros ita custodire, ut ad aliorum manus non perveniant.

*Articuli
divisio in
duas partes.*

Ipsiūs articuli dispositionem imitabimur, si in priore Parte facultates legendi et retinendi libros quibusdam notis illustraverimus, in altera vero, modum declaraverimus ab omnibus tenendum qui prohibita opera legere permittuntur.

I. — De Priore Parte

*Facultas
apostolica
non permit-
tit libros
prohibitos
ab Episco-
pis.*

98. I. S. Sedi non deest potestas permittendi alicui libros ab Ordinariis prohibitos, deest autem intentio seu voluntas, nisi indultum expressam det veniam legendi et retinendi libros a quibuscumque damnatos. Quae clausula in nulla generali formula continetur. Perinde igitur agere hic solet S. Sedes ac cum dat facultatem in reservatos casus. Casus quos sibi reservavit Episcopus apostolica facultate contineri non consueverunt.

*Potestate
sua ordina-
ria.*

Verum id valet de proscriptione episcopali ut decretum est *dioecesanum*, non autem ut ex *delegata* fertur potestate. Namque ipsa S. Sedes per suum delegatum agere censetur. Proinde libri per delegatum qua talem proscripti apostolica auctoritate censentur damnati. Quare facultas legendi libros a S. Sede improbatos hos consequenter comprehendere debet.

*Corolla-
rium.*

Exempti itaque, v. gr. regulares, si contendas ipsos prohibitionibus teneri episcoporum quatenus his *delegata* facultas est concessa¹, poterunt, obtento apostolico indulto, reapse legere opera ab Episcopis proscripta.

¹ Cfr. supra, parte I, n. 64.

2. Facultas legendi libros facultatem eosdem *servandi* per se complecti videtur, iisdem tamen limitibus circumscriptam. Quare, si ad actum transeuntem tantum concessa fuerit lectio, vel is eam permiserit qui tantum ad casum urgentem potestate fruitur, est distincta petenda facultas pro *habituali* asservatione, eo vel magis quod tempus hic suppetat sufficiens ad eam impetrandam.

Qui legere potest librum per se potest servare.

2. Facultas legendi *libros* prohibitos facultatem legendi *ephemerides* complectitur. Minus enim severe in *ephemerides* quam in libros advertitur¹. Confirmatur indirecte ex nostro art. 26. Dum enim negat eum qui facultatem apostolicam habeat legendi *libros*, posse *libros* aut *ephemerides* legere ab Ordinariis locorum proscriptos, indirecte dicit ab eo per se legi posse *ephemerides* ab Apostolica Sede damnatas.

Qui libros legere potest, potest etiam legere ephemerides.

Sed contra, facultas legendi *ephemerides* de libris intellegi non potest.

3. Clausula, exceptis libris ex professo *contra Religionem*, videtur intellegi posse de libris qui directa intentione contra omnem religionem sunt conscripti².

Clausulae: exceptis libris contra Religionem,

Huiusmodi sunt qui omnem religionem noxiam vel falsam esse ex professo demonstrare conantur; vel qui ex professo Deum et omnem cultum blasphemant; non autem qui religionem respuunt positivam ut praedicent naturalem.

4. Exceptio librorum qui *fundamenta religionis utcumque evertunt* excipit libros qui materialismum, atheismum, positivismum tuentur.

Vel qui evertunt fundamenta religionis.

5. Concessio interdum hac clausula vestitur «*ad effectum* eos (pravos scriptores) *impugnandi*». Fatentur omnes hanc clausulam esse benigne et sine scrupulo interpretandam³. Immo, secundum valde probabilem sententiam, verba illa indicant rationem cur facta sit exemptio, non condicio⁴ cui alligatur usus concessae facultatis: ita ut is ex quolibet recto fine honestetur. Quod ex eo confirmatur, quod simul iudicavit Superior dispensato non

Quid de clausula: «ad effectum impugnandi»?

¹ Cfr. ARNDT, op. cit., p. 223, n. 166; PENNACCHI, op. cit., n. 64; CIOLLI, op. cit., n. 55.

² Cfr. supra, n. 92.

³ Cfr. HEYMANS, op. cit., n. 345.

⁴ Condicio *sine qua non* clarius indicari consuevit: *alias non, non aliter; secus totum erit irritum*. ZITELLI, *Apparatus*, p. 541, nota.

imminere periculum perversionis. S. ALPHONSUS¹. Ita ZITELLI², PLANCHARD³, GÉNICOT⁴. Multo magis id valebit si addatur: *et in proprii officii honestorumque studiorum subsidium*.

*Usus extra
dioecesim.*

6. Nisi usus clare magis circumscribatur, facultate legendi libros a S. Sede⁵ damnatos ubique uti potes, sive ipsa S. Sedes directe, sive Episcopus ex delegata potestate tibi hanc fecerit veniam. Valet enim hic regula de dispensatione, secundum quam dispensatio ex commissione et dispensatio ex potestate ordinaria per se iisdem finibus continetur. SCHMALZGRUEBER, in l. 5, t. 33, n. III. NOBISCUM SLEUTJES, *De prohibitione*, etc., p. 31.

Clausula porro: *ita ut libri ex hac dioecesi non auferantur*, vim prohibendi usum extra dioecesim per se habere non videtur⁶, cum illuc potius spectet ut libri, *stabili modo* in aliam dioecesim non introducantur, etsi is qui facultate est praeditus libros etiam ibi occurrentes vel secum allatos ibi legere possit.

II. De altera Parte

*Praecepta
custodia.*

99. Diligens sub gravi reatu praecipitur custodia, cuius tamen modus non definitur.

Gravis erit reatus, si negligentia grave faciat periculum ne liber proscriptus legatur ab iis quibus sub gravi reatu prohibetur.

Modus tamen non definitur. Itaque non praecipitur ut libri clavibus obserantur, — quae cautio tamen in bibliothecis est commendanda et quandoque sola erit qua legi satisfiat, — sed sufficit ut moraliter constet librum ab iis quibus non licet non lectum iri.

¹ L. 7, n. 291.

² *Apparatus*, p. 541, nota.

³ REV. TH. FR., 1897, p. 31, 32.

⁴ Op. cit., I, 457.

⁵ Ad legendos, in aliena dioecesi, libros ab huius Episcopo prohibitos facultas alterius Episcopi prodesse nequit iis qui iure hoc episcopali obligantur, ut essent qui in aliena dioecesi saltem quasi-domicilium acquirerent.

⁶ Contra HEYMANS, op. cit., n. 343, et DE BRABANDERE, op. cit., n. 136.

Agedum viri catholici atque etiam ecclesiastici, qui in optimos fines et cum legitima venia possident in sua Bibliotheca libros prohibitos, debitam gerant sollicitudinem de destinatione istiusmodi operum post mortem suam: ne propter suam incuriam tunc coeperint aliis nocere, cum de bene factis propriis sibi sperant aeternam mercedem.

N. B. Formulae facultatum quae a S. Indicis Congregatione concedi consueverunt, infra, parte quarta, habentur.

CAPUT X. — DE DENUNCIATIONE PRAVORUM LIBRORUM

Caput istud, quod de denunciatione inscribitur, dum omnes ad prudentem invitat indicationem librorum proscribendorum, potestatem proscribendi libros Episcopis confirmat eosque ut eam exercent hortatur.

*Capitis
argumen-
tum.*

Articulus 27.

Quamvis catholicorum omnium sit, maxime eorum qui doctrina praevalent, perniciosos libros Episcopis aut Apostolicae Sedi denunciare; id tamen speciali titulo pertinet ad Nuncios, Delegatos Apostolicos, locorum Ordinarios, atque Rectores Universitatum doctrinae laude florentium.

100. I. Articulo isto novum condi praeceptum non videtur; sed officium commemoratur quod ex caritate urgere potest fideles et ex munere eos qui animarum curam gerunt, secundum generales regulas theologiae moralis.

*Qua lege
sint denun-
ciandi libri.*

2. Verba *titulo speciali* obligationem ex munere *definite* indicare non videntur, cum Rectores Universitatum pastorem curam non gerant, sed peculiarem rationem sive commissi muneris sive idoneitatis et capacitatis.

*Quid, ti-
tulo specia-
li?*

3. *Delegati Apostolici* in partibus quibusdam, ubi pontificius apud civilem potestatem deest Nuncius, Pontificis personam apud fideles et episcopos gerunt.

*Quid, De-
legatus Apo-
stolicus?*

Sic est Delegatus Apostolicus Indiarum, Statuum foederatorum Americae Septemtrionalis.

4. Libri deferri possunt ad Episcopum aut ad S. Sedem, id est ad S. Officium, ad S. Indicis Congregationem,

*Ad quem
deferendi
sint libri.*

vel, ex locis subiectis S. C. de Propaganda Fide, ad hanc Congregationem, vel ad Congregationem quae ex obiecto speciali esse potest competens, ut S. Rituum Congregatio in causa liturgiae vel cultus Sanctorum. Observes a solo S. Officio propositiones « *qualificari* » posse haereticas, erroneas, etc.

Simples fideles melius causam ad Episcopum deferent.

Articulus 28

Expedit ut in pravorum librorum denunciatione non solum libri titulus indicetur, sed etiam, quoad fieri potest, causae exponantur ob quas liber censura dignus existimatur. Iis autem ad quos denunciatio deferatur, sanctum erit, denunciantium nomina secreta servare.

*Articuli
summa.*

101. I. Articulo isto *consilium* datur ut qui librum deferunt causas indicent ob quas liber improbandus videatur, notando v. gr. suspectos locos.

*Promissio
secreti.*

2. Ne timore revelationis retardentur fideles vel, supresso proprio nomine, multum de indicationis vi detrahant, ipsis securitas promittitur dum officium inculcatur servandi secreta deferentium nomina.

Norunt quam stricta iurati secreti obligatione astringantur Sacrarum Congregationum membra vel consultores.

Articulus 29

Ordinarii, etiam tamquam Delegati Sedis Apostolicae, libros, aliaque scripta noxia in sua Dioecesi edita vel diffusa proscribere, et e manibus fidelium auferre studeant. Ad Apostolicum iudicium ea deferant opera vel scripta, quae subtilius examen exigunt, vel in quibus ad salutarem effectum consequendum, supremæ auctoritatis sententia requiri videatur.

*Articuli
diviso.*

Priore istius articuli parte incitatur Ordinariorum zelus, ampliata etiam eorum potestate; in altera parte prudens concessae potestatis suadet usus.

I. De Priore Parte

102. 1. *Ordinarii*, hic sunt qui ordinaria vel ordinariae aequiperata iurisdictione dioecesim seu quasi-dioecesim regunt. Episcopi dioecesani, itaque, Vicarii apostolici in locis missionum, Abbates Nullius, Vicarii capitulares. Non autem Vicarii generales, nisi ex speciali mandato, sine quo non possunt leges ferre. Cura magis privata et personali superiores regulares suis subditis prospicient.

*Ordinari
quinam sint*

2. *Etiam tamquam delegati*. Et nisi aliter dixerint, prae-sumuntur delegata uti potestate, quia ipsis est honorabilis et utilis.

*Etiam tan-
quam dele-
gati. Pote-
state delega-
ta uti prae-
sumuntur.*

Vis ipsius clausulae est declarata ante¹. Hic statim eius effectus apparebunt.

3. *Libros et alia scripta*, cuiuscumque sint auctoris, etiam exempti, in quocumque loco sint edita, immo et approbata. Ergo etiam si Romae prodierint cum venia Magistri S. Palatii vel S. Indicis Congregationis².

*Quaenam
possint pro-
hibere ope-
ra?*

Verum satis perspicitur, librum ab alio Antistite approbatum, multoque magis a S. Congregatione, non posse prudenter, sine gravissimis rationibus, prohiberi. Cfr. ALBITIUS³, ARNDT⁴.

Quaeres utrum librum a S. Sede proscriptum iterum ipse Episcopus prohibere possit, an causa illa abstinere debeat?

*Quid, si
prohibita
iam a S. Se-
de?*

Delegatae potestati non videtur locus. Cur delegatus repeteret quod S. Sedes per se fecit? *De potestate ordinaria* quaestio moveri possit eius similis quae est de casibus reservatis. Quaeritur si quidem utrum Episcopus possit sibi reservare casus ab Apostolica Sede reservatos. Hoc plures negant⁵, quia causa quam Superior suam fecerit inferior abstinere debet. Et in casu praesenti ea vis foret

¹ Cfr. n. 64, p. 54. Et bene hic declaratur a CIOLLI n. 67, quamvis n. 61 de Regularium exemptione contrariam nostrae defenderit sententiam.

² Cfr. ALBITIUS, *De inconstantia in fide*, c. 30, n. 166 et sq.

³ ALBITIUS, l. c.

⁴ ARNDT, p. 213, 214.

⁵ Cfr. BALLERINI-PALMIERI, t. 5, p. 427 et sq. ed 2. ubi id pro certissimo habent, et addunt episcopalem casus reservationem etiam cessare eo quod dein Papa eundem sibi reservavit.

sententiae episcopalis, ut pontificia facultas, qualis concedi consuevit, non iam satis esset ad permittendam lectionem libri etiam ab Episcopo prohibiti.

*Exemplum
recens.*

Utrumque se res ista habet, Cardinalis Vicarius Urbis, recens sic proscripsit opus quoddam iam a 6 dec. 1905 in Indice positum. Verum diserte declaravit se ordinaria sua potestate uti et praeceptum dirigere ad personas suae iurisdictioni subiectas¹.

Decreto hac ratione lato Regulares non affici, satis nobis constare videtur.

*Scripta
noxia.*

4. *Noxia.* Id est quae fidei, moribus, vel disciplinae ecclesiasticae certo adversantur vel certum creant periculum. Ubi crimen non est manifestum vel de ipsa damnationis opportunitate ambigi potest, potius ad S. Sede deferatur opus.

*Quid, si
res contro-
versae*

Quia tamen sua auctoritate controversias quas tolerat Ecclesia dirimere nequeunt, ideo Episcopis non licet proscribere librum quia doctrinam continent ipsis quidem improbatam sed quae nec damnata est, nec proxime ad damnatam accedit nec pro scandalosa putatur.

Verum si scriptor iniuriosum illum vel christianae caritati contrarium modum scribendi usurparit quem compesci iubet BENEDICTUS XIV, ob hanc causam librum profecto notare possint. Ut aliis utamur verbis, regulas observare debent quae S. Congregationi Indicis sunt propositae.

*importune
tractentur?*

Quid autem si controversiam, v. gr. de probabilismo, iudicent in sua dioecesi inopportunitatem et perniciosam?

Ob istiusmodi incommodum non videtur liber proscribi posse. Sed sua auctoritate uti potest Episcopus ne

¹ Haec habet decretum istud. « Cum Nobis constet de consilio proxime evulgandi in hac Urbe Roma librum cui titulus *La question biblique au XX siècle*, par Albert Houtin, Paris, Librairie E. Nourry, 14, Rue N. D. de Lorete, 1906:

« Audita sententia aliquorum doctorum vi-orum, praedictum librum, auctoritate Nostra ordinaria, proscribimus atque proscrip-
tum declaramus.

« Itaque nemini cuiuscumque gradus et condicionis Nostrae iurisdictionis subiecto librum proscriptum aut vendere aut legere vel retinere liceat sub culpa lethali.

« Datum Romae, die 14 maii 1906.

« PETRUS RESPIGHI, Card. Vicarius.

« FRANCISCUS Can. Faber, Secretarius. »

subditi hæc argumenta versent. Et in casu urgenti gravis arcendi mali, possit ex quadam praesumpta S. Sedis facultate, librum istum vel controversiam inhibere¹.

5. *In sua dioecesi edita vel diffusa.* De operibus quae in sua dioecesi vix leguntur non est cur Episcopi curent. Sed ratio proscriptionis iam adierit, si certiores fiant mox futurum esse ut liber in sua dioecesi vulgetur. Melius est et efficacius, malum in prima radice amputare quam ei postquam eruperit obsistere. Exemplo praeivit Card. Vicarius Urbis, recens damnando opus quod in Urbe divulgare meditabantur.

6. *Proscribere et e manibus fidelium auferre studeant.* Ad finem postremis verbis indicatum saepe etiam alia via ac simplici proscriptione, v. gr. pastoralis adhortatione, tractatibus cum bibliopolis erit contendendum.

Non pauci autem Episcopi proscriptione parum efficaci abstinere. Plurimae certe sunt dioeceses in quibus nullum est episcopale edictum quosdam in specie attingens libros.

7. Constitutione *Officiorum* non iam praecipitur faciendi Ordinario traditio, quae iam ante parum urgebatur. ARNDT, p. 238, 239.

Prohibiti itaque libri *per se* sunt *destruendi* vel dandi habenti facultatem; nec domino non habenti facultatem *per se* restitui possunt. Notabili tamen incommodo excusaberis: v. gr. rixarum, blasphemiarum, etc. et etiam (seclusa speciali ratione), gravis contristationis amici, timoris ne dissolvatur amicitia. BALLERINI, ad GURY, I, 241. ARNDT, l. c. BERARDI, *De occasionariis*, II, p. 248.

II. — De altera Parte

103. Fit ut in opere suspecta sit novitas, quae tamen patronis non destituatur vel speciosis rationibus. Fit etiam ut periculum sit ne episcopalis sententia improbetur et, v. gr. in aliis dioecesibus obiciatur despectui et irrisioni, vel ut auctoris dignitas episcopale decretum imprudens faceret. Dubitatio de libri qualitate, necessitas maioris auctoritatis, duae causae sunt ob quas art. 29 Ordinarii praecipit ut opera ista ad Apostolicum deferant iudicium.

Quid si liber in aliqua dioecesi vix legatur?

Proscriptio non est semper efficax, nec ubique adhibetur.

Libri non debent tradi Ordinario; sed destrui vel dari habenti facultatem.

An domino restitui possint?

Libri S. Sedi reservandi.

¹ Generale hoc ius videtur Episcopo competere prompte occurrendi certo ac gravi malo. Cfr. v. gr. resp. 15 nov. 1905, ubi probatus est, ob *specialia adiuncta*, actus privilegio Regularium contrarius. Cfr. PERIODICA nostra, t. 2, n. 101, p. 57.

TITULUS II

De Censura librorum

*Censurae
finis et ratio
«essendi».*

104. I. Censura librorum ideo potissimum est instituta ut argumenta quae multum quidem prodesse, sed etiam spirituali fidelium utilitati nocere possunt, ipsis caute tantum et prudenter proponantur.

Et dum Praelati ecclesiastici non sinunt fideles suas de religiosis rebus sententias in medium libere proferre, inculcant simul et manifestam faciunt inductam divinitus distinctionem inter Ecclesiam docentem et discentem.

Hoc observarunt Episcopi Angliae in suis encyclicis litteris anni 1900.

*Quid signi-
ficet «Im-
primatur»?*

Cave tamen ne licentiam vulgandi confundas cum positiva approbatione. Opus enim quod potestas ecclesiastica imprimere sinit, nec suum facit, nec positive laudat vel approbat, sed per se mere indicat saltem in praesentibus adiunctis tolerari posse, cum talia continere non videatur quae reprehensione adeo digna sint ut liber ipse videatur supprimendus. Non repugnat igitur opus in hoc loco permissum in alio prohiberi, vel nunc dimissum postea esse inhibendum; et contra etiam, contingere potest, et re vera contingit, ut liber ex Indice expungatur.

*N. B. Ad
quid censu-
ra?*

2. Praevia censura non tam requiritur ut *typis mandetur* liber, quam ut *in vulgus spargantur* exemplaria. Fere perpetuo enim in Constitutione licentia petenda vel necessaria dicitur ut opus *edatur*¹, *edatur in lucem*², *publicetur*³, *fiat publici iuris*⁴. Unde si in art. 37, 38 sermo fit de *impressione*, idem sonare videtur verbum istud quod *publicatio* articulo 40. Cfr. GÉNICOT, op. cit., I, 458.

*Quomodo
subicien-
dum sit
opus censu-
rae.*

3. Nec iam requiruntur sollemnitates⁵ *Instructionis CLEMENTIS VIII, de Impressione*, § 4. Non refert ergo

¹ Art. 8, 19, 34.

² Art. 31, 36.

³ Art. 13, 15, 17, 20, 32, 42.

⁴ Art. 35.

⁵ Sollemnitates istas exponit DILGSKRON, ANALECTA ECC. 1897, p. 89, 90.

utrum exhibeas codicem manuscriptum, an iam typis descripta folia (*des épreuves d'imprimerie*), modo paratus sis praeceptas facere correctiones. GÉNICOT¹, HOLLWECK². Nec censori iam unum exemplar dono dari debet³.

4. Quamvis per se differat approbatio censoris a venia edendi, quia tamen in ordine ad hanc facultatem obtinendam praevio examini subicitur, opus quod censura praevia eximitur, nulla petita licentia typis vulgari potest. PENNACCHI, op. cit., n. 78.

105. *Quaeres* de gravi et levi obligatione conscientiae qua leges de censura praevia sint servandae.

Gravis *per se* est obligatio parendi legibus de censura praevia. Ut tamen *particulare* diiudices factum, haec in primis sunt observanda:

a) Quo rigore usus ipsae leges servantur in loco ubi opus editur. Hinc enim plurimum variat *scandali* ratio. Ubi stricta viget observantia, lex praetermitti nequit quin suspicio ingeratur contemptus; qui contemptus facile aestimandus est mortalis. Dum alio loco res in quadam oblivione, ignorance, imperfecta saltem bona fide mitiorem obtinet explicationem. Secluso autem gravi scandalo et contemptu, considerata manet:

b) Obiectiva rei gravitas, quae alia est pro alio libri momento et argumento, et longe minor apparet in nova approbati libri editione quam in prima.

*Quae non
subiacent
censurae,
possunt sine
venia publi-
cari.*

*Obligatio
gravis vel
levis,*

CAPUT I. — DE PRAELATIS LIBRORUM CENSURAE PRAEPOSITIS

Caput istud prius censuras proponit quae S. Sedi sunt reservatae vel speciali conditioni obnoxiae; deinde Praelatum definit a saecularibus et a regularibus adeundum.

*Capitis ar-
gumentum.*

Articulus 30.

Penes quos potestas sit sacrorum Bibliorum editiones et versiones adprobare vel permittere, ex iis liquet quae supra (n. 7) statuta sunt.

¹ L. c. 458.

² *Das kirchl. Bücherv.* p. 58.

³ PENNACCHI, Op. c., n. 77.

105.bis Artículo isto reicimur ad sanctionem supra expositam, et confirmatur nostra interpretatio de verbis « *sub vigilantia Episcoporum* ». Cfr. n. **71**.

Articulus 31

Libros ab Apostolica Sede proscriptos nemo audeat iterum in lucem edere; quod si, ex gravi et rationabili causa, singularis aliqua exceptio hac in re admittenda videatur, id numquam fiet, nisi obtenta prius sacrae Indicis Congregationis licentia, servatisque condicionibus ab ea praescriptis.

Vis sanctionis.

106. Haec est vis istius articuli, ut prohibeat quominus liber, *speciali Decreto* prohibitus, etiam *correctus* in lucem edatur. Sed adeundam dicit S. Indicis Congregationem eiusque observandas leges.

Quid si edatur de-nuo liber prohibitus?

Immo, quandiu moraliter idem prodit liber proscriptus, ipsa nova editio decreto proscriptionis afficitur, nisi positive fuerit a S. Indice permessa. Nec refert librum fuisse damnatum solum *donec corrigatur*. Cfr. Indicis praefationem, et dicta supra, n. **46, 47**.

Articulus 32

Quae ad causas Beatificationum et Canonizationum Servorum Dei utcumque pertinent, absque beneplacito Congregationis Sacris Ritibus tuendis praepositae publicari nequeunt.

Quae ad causas beatificat. aut canonizat. pertinent.

107. De iis agitur personis quarum causa est *pendens*, nondum definitivo canonizationis Decreto absoluta. Exempla sunt probationes a defensoribus allatae, factae a Promotore fidei observationes, etc. Cfr. PENNACCHI, qui a n. 69 late haec prosequitur. Haec ergo publicari nequeunt absque beneplacito S. *Rituum Congregationis*.

Articulus 33

Idem dicendum de Collectionibus Decretorum singularum Romanarum Congregationum: hae nimirum Collectiones edi nequeunt, nisi obtenta prius licentia, et servatis condicionibus a moderatoribus uniuscuiusque Congregationis praescriptis.

108. 1. *Collectiones* non efficiunt ephemerides istae quae varia decreta S. Congregationum sive de pluribus argumentis sive de uno argumento vulgare consueverunt. *Formaliter* enim non prodeunt ut *Collectiones* alicuius Congregationis; nec etiam *materialiter* seriem exhibent satis completam actorum alicuius Congregationis, vel ita ex una Congregatione depromunt documenta ut pro Collectionibus haberi queant. Ita v. gr. noster tomus II, *De Religiosis Institutis ac Personis*.

Quid Collectiones.

2. *Collectiones* sine debita licentia editae non iam prohibentur. Sanctio enim haec non est Constitutione edicta. Ita etiam PENNACCHI, op. cit., n. 70; WERNZ, n. 122, nota 100; CIOLLI, n. 80.

Collectiones editae non prohibentur.

Articulus 34

Vicarii et Missionarii Apostolici Decreta sacrae Congregationis Propagandae Fidei praepositae de libris edendis fideliter servant.

109. 1. *Vicarii apostolici*, ut hic eos accipimus, sunt Praelati ecclesiastici, episcopali characterе plerumque insigniti, qui in locis missionum, nomine S. Pontificis, pascunt regionem ubi hierarchia ordinaria nondum est introducta. Subduntur auctoritati S. Congregationis de Propaganda Fide.

Vicarii apostolici, quinam.

2. *Missionarii apostolici* non sunt ii Sacerdotes qui, honoris et privilegii causa, etiam in nostris regionibus a S. Sede isto titulo decorantur, sed, ait PENNACCHI¹, illi sunt Sacerdotes qui, a S. Cong. de Prop. Fide approbati, in locis praedictis (Missionum) commorantur, ibique ministerium suum exercent sub Vicariorum apostolicorum auctoritate.

Missionarii apostolici, quinam.

3. Observanda manent decreta S. C. Propagandae Fidei, quatenus hodie sunt in usu².

Iam vero ex istis decretis, *Missionarii apostolici* prohibentur scripta quaecumque vel libros (tum propria, tum aliena, tum per se, tum per alios) publicare, sive de re-

Prohibitio facta Missionariis. Missionarii apostolici.

¹ Op. cit., n. 71. Idem probat PALMIERI in h. l.

² WERNZ, n. 121, nota 101.

ligione directe vel indirecte tractantia, sive disserentia de rebus ecclesiasticis, nisi praevio examine et approbatione S. C. P. F. in scriptis obtinenda et in ipsius operis initio imprimenda.

Possunt tamen respectivi Episcopi seu Vicarii apostolici permittere ut in lucem edantur parvae doctrinae, catechismi, instructiones ac preces, quae fidelium usui cottidiano inserviunt.

Obtinent quandoque, per Indulta specialia, maiores facultates.

Haec eruuntur ex variis Decr. S. C. P. F. praesertim quae COLL. P. F., n. 1869, 1870, 1872 referuntur.

*Quid de
libris, ephemeridibus
quae referunt litteras
Missionariorum.*

4. Ex iure superiore, omnes libri de sacris missionibus agentes approbandi erant a S. C. de Prop. Fidei. Sed si iam antea relationes mere historicae vel geographicae, e litteris v. gr. missionariorum desumptae, impune edebantur sine istius Congregationis facultate¹, id multo minus hodie illicitum erit reputandum. Huiusmodi relationes, seu libros « de cognitionibus quae ad religionem nullimode referuntur » excipit PENNACCHI² etiam a lege quae respicit Missionarios apostolicos.

*Quid de
Episcopis
harum regionum.*

5. *Quaeres*, cur silentio praetermissi sint *Episcopi* regionum quae subduntur Propagandae Fidei. Ita Anglia, Hollandia, Indiae, etc.?

C. GENNARI³ et PENNACCHI⁴ autumant speciales istas leges non vigere in locis in quibus restituta est hierarchia ordinaria⁵. Atque ita res se habere in pluribus regionibus verum est. An in omnibus? Existimamus ab Episcopis illorum locorum considerandos esse receptos usus et proprias quas a Propaganda Fide receperint Instructiones.

¹ Cfr. ARNDT, p. 277, n. 198.

² Op. c., n. 71.

³ MONIT., l. c., p. 108.

⁴ A. S. S., l. c., n. 71, p. 490.

⁵ Ita etiam CIOLLI, n. 82. WERNZ, nota 101, distinguit regiones quae mere subiectae sunt S. C. Prop. Fidei, ut Hollandia, Anglia, etc., a regionibus quae adhuc inter terras infidelium numerantur, quamvis ibi instituta sit hierarchia ordinaria. Harum posteriorum regionum Episcopos monet ut caute agant.

Articulus 35

Approbatio librorum quorum censura praesentium Decretorum vi Apostolicae Sedi vel Romanis Congregationibus non reservatur, pertinet ad Ordinarium loci in quo publici iuris fiunt.

110. 1. Exceptis itaque operibus quorum recognitio per haec Decreta reservatur Apostolicae Sedi vel *Romanis Congregationibus*, censura, ex art. 35, pertinet ad *Ordinarium loci* in quo opus fit *publici iuris* (non ergo, ut olim, loci in quo imprimitur¹).

Quae competant vel non Ordinatio loci.

Reservantur porro per haec Decreta: versiones SS. Bibliorum in lingua vulgari sine notis, de quibus art. 7; quaedam publicationes Indulgentiarum ut dictum est n. 87, et denique quae hic art. 32-34 referuntur.

2. Approbatio autem illius Ordinarii facit ut liber ubique et ab omnibus legi possit. Ita ex consuetudine. Si autem eundem librum alius Ordinarius prohibuerit, statutum hoc particulare eius subditi non exempti, in prohibentis versantes territorio, observare debebunt.

Liber ab uno approbatus ubique legi potest.

3. Quid si plures fuerint editores, iique in diversis Dioecesibus? Satis erit si unius Episcopi referas approbationem: illius nempe quem malueris, modo re vera fuerit editor. Sic nobis videtur. Cur enim cl. PENNACCHI² respiciat ad domicilium auctoris non videmus. Ratio vero ob quam non a pluribus Episcopis sit liber probandus, est tum quia art. 35 loquitur in singulari « *ad Ordinarium* », tum quia favet usus et menti legis ita est satisfactum; tum quia contra praesentis iuris benignitatem foret nimium onus imponere scriptoribus.

Quid si plures fuerint editores?

111. 4. Quid, si in aliqua civitate tot edantur libri quibus recognoscendis impares videantur censorum vires? Praeter alias provisiones, haec etiam sumi potest, ut Ordinarius loci editionis deferat sententiae censoris loci ubi vel scriptor degit vel liber imprimitur, ita ut extraneum istum, annuente huius Ordinario, quasi suum faciat cen-

Quid in locis ubi plurimi eduntur libri?

¹ Id exigebat reg. X *Indicis Tridentini*.

² A. S. S., l. c., n. 72, p. 491.

Quid de
libris Epi-
scoporum?

sorem. Et ipsa S. Congregatio positive confert huiusmodi facultatem. (Cfr. formulas infra in Parte quarta.)

112. 5. Quid, si *Episcopus* opus edat extra suam dioecesium? *Extra*, inquam, *suam dioecesim*. Nimis enim patet, opus cuius auctor sit ab ipso probari, ut aliqua eius rei mentio sit necessaria.

Quamvis autem art. 41 obligationem censurae directe non imponat nisi *fidelibus* (qua voce Episcopi per se non designantur), cum fideles isti non sint tantum scriptores libri sed etiam *editores*, lex censurae praeviae est etiam de his libris servanda. Confirmamur usu *Urbis*, ubi etiam Cardinalium opera prodeunt recognita a Magistro Sacri Palatii et a Vices gerente Urbis. Sed si simul *in sua* dioecesi et *extra eam* librum edat Episcopus, nullam debet ipse requirere censuram.

Articulus 36

Regulares, praeter Episcopi licentiam, meminerint teneri se sacri Concilii Tridentini decreto, operis in lucem edendi facultatem a Praelato cui subiacent, obtinere. Utraque autem concessio in principio vel in fine operis imprimatur.

Confirmat
insuper
Clem.
Aequae ac
caeteri subi-
acent cen-
surae Ordini-
arii.

Quousque
insuper
Praelati
proprii re-
quiratur
facultas.

113. 1. Clausula illa, fere ad litteram refert verba instructionis CLEMENTIS VIII, Indicis Regulis adiectae. Exinde:

a) Confirmatur certa iam antea doctrina, ex qua Regulares exempti subiacent censurae Ordinarii loci aequae ac reliqui. *Aequae*, inquam, non magis¹. Ergo, pro solis libris qui ex iure communi censurae obnoxii sunt.

b) Commemoratur etiam decr. Trid. s. 4 de editione et usu sacrorum librorum, quo praeterea tenentur obtinere facultatem proprii Praelati. Sed quia, in illo decreto, sermo est tantum de libris Sacrarum Scripturarum, annotationibus et commentariis, iisdem videtur circumscribi lex *pontificia* de petenda facultate *Praelati* proprii. Cfr. DESJARDINS, *LTUDES*, t. 71, p. 365². At quod ad alia opera stabunt propriis Constitutionibus.

¹ Idem etiam tenet WERNZ, n. 121, nota 103, contra quosdam qui, nescio qua innixi ratione, iam velint, *omnes* Regularium libros duplicis approbationis ferre testimonium.

² Plerique putant a CLEMENTIS VIII Instr., praescriptionem istam fuisse ad omnem librum extensam. Sic C. GENNARI (Op. c.

2. *Regulares* intellegendi sunt *strictae tales*¹. Qui latius tales appellantur multo minus evadent censuram Ordinariorum. De cetero servabunt proprias Regulas.

3. Utraque concessio est eo modo in principio vel fine operis imprimenda, quo sola Episcopi concessio est aliorum libris apponenda. Cfr. infra, n. 116.

*Quinam
Regulares?*

*Imprimenda
utraque
concessio.*

Articulus 37

Si Auctor Romae degens librum non in Urbe, sed alibi imprimere velit, praeter approbationem Cardinalis Urbis Vicarii et Magistri Sacri Palatii Apostolici, alia non requiritur.

114. I. Superiore iure, iussu ALEXANDRI VII, degentes in Statu Pontificio libros suos praeviae debebant Cardinalis Vicarii Urbis et Magistri Sacri Palatii censurae offerre probandos. Nunc specialis obligatio, si qua supersit, Urbe tantum est circumscripta.

*Ius superius
ex parte
abrogatum.*

2. Age porro, obligatio superesse videtur. Quamvis enim sententia legis sit *per se* ambigua et possit de mero accipi privilegio², ratio tamen superioris dispositionis ita permanet ut correctio istius iuris, quae inexplicabilis foret, admittenda non videatur³. Consonat usus Urbis, in qua Magistri Sacri Palatii ius suum hoc modo urgent.

*Vis praesentis
articuli.
Imponit
obligationem,*

Ratio autem huius sanctionis desumitur ex peculiari quadam auctoritate qua vestiuntur libri qui sub oculis S. Sedis censentur conscripti, ita ut romanae censurae cautione videantur muniendi.

in h. l.), GÉNICOT (op. cit., 460) et PENNACCHI (n. 73). Sed iisdem quibus noster articulus verbis, Instructio illa provocat ad decretum Conc. Tridentini. Quare vim factae illationis non percipimus. Hanc tamen etiam admittit BOUDINHON in h. art., et WERNZ, nota 103. Ceterum res est minimi momenti, cum saltem ex Constitutionibus propriis debeant libri Regularium a Superioribus suis probari.

¹ Sunt autem *sollemniter* professi, et, ex C. GREGORII XIII, *Ascendente Domino*, etiam simpliciter professi Soc. Iesu. De simpliciter professis aliorum Ordinum id dubitatur. Cfr. BIZZARRI, *Collectanea*, 1^a edit., p. 801 nota.

² Cfr. PALMIERI, in h. l.; OIETTI, *ANALECTA ECCL.*, 1898, p. 383, 384.

³ Cfr. WERNZ, n. 121, nota 104.

et privi-
legium con-
fert.

3. Simul tamen aequissimum confert articulus privilegiū quo libri isti, etiamsi alibi edantur, nullam aliam approbationem habere debent. Sic lex incolis Urbis non fit durior, et congruus Apostolicae censurae honos defertur.

Quosnam
afficiat.

4. *Degunt* proprie in Urbe qui ibi saltem habent quasi domicilium¹. Qui tamen actu etsi ad brevius tempus Romae commorantur, poterunt ut *peregrini* privilegium incolarum participare.

CAPUT II. — DE CENSORUM OFFICIO IN PRAEVIO LIBRORUM EXAMINE

Capitis
argumen-
tum.

Definita censorum persona, iam apte devenitur ad describendam rationem qua munus suum exercere debent.

Articuli 38 et 39

Curent Episcopi, quorum muneris est facultatem libros imprimendi concedere, ut iis examinandis spectatae pietatis et doctrinae viros adhibeant, de quorum fide et integritate sibi polliceri queant, nihil eos gratiae daturus, nihil odio, sed omni humano affectu posthabito, Dei dumtaxat gloriam spectaturos et fidelis populi utilitatem.

De variis opinionibus atque sententiis (iuxta Benedicti XIV praeceptum) animo a praeiudiciis omnibus vacuo, iudicandum sibi esse censores sciant. Itaque nationis, familiae, scholae, instituti affectum excutiant, studia partium seponant. Ecclesiae sanctae dogmata et communem catholicorum doctrinam, quae Conciliorum generalium decretis, Romanorum Pontificum Constitutionibus, atque Doctorum consensu continentur, unice prae oculis habeant.

¹ Quasi domicilium acquiritur habitatione reali coniuncta cum *intentione* commorandi in aliquo loco per *maiorem* anni partem. Ita recepta in curia sententia, quanquam nonnulli, ut LEHMK. II. 775, contenti sunt commoratione per *notabilem* partem anni: ut puta per 4 menses. PENN., A. S. S., l. c. n. 74, p. 495, autumat nullum spatium commorationis requiri ad usum istius privilegii.

115. I. Utroque articulo Ordinariis commendatur ut doctos integrosque elegant *censores*, qui seponant partium studia et unice considerent dogmata et communem catholicorum doctrinam (art. 38, 39).

2. Et quoniam ad C. Benedicti XIV reicimur, duas ex ea aureas regulas hic exscribere non pigebit.

«Hoc quoque, observat S. Pontifex § 18, diligenter animadvertendum monemus, haud rectum iudicium de vero auctoris sensu fieri posse, nisi omni ex parte illius liber legatur... neque vero ex una vel altera propositione a suo contextu divulsa vel seorsim ab aliis quae in eodem libro continentur considerata et expensa, de eo pronuntiandum esse.»

Et § 19, istud addit, caritati evangelicae tam consentaneum: «Quod si ambigua quaedam exciderint auctori qui alioquin catholicus sit, et integra religionis doctrinaeque fama, aequitas ipsa postulare videtur ut eius dicta benigne, quantum licuerit, explicata, in bonam partem accipiantur.» Similia iam continebat liber Exercitiorum S. P. IGNATII. «Supponendum est, — sic Sanctus iste in exordio *Exercitiorum*, statim post annotationes, — Christianum unumquemque pium debere promptiore animo sententiam seu propositionem obscuram alterius in bonam trahere partem quam damnare. Si vero nulla eam ratione tutari possit, exquirat dicentis mentem, et si minus recte sentiat vel intellegat, corripiat benigne: hoc nisi sufficit, vias omnes opportunas tentet, quibus illum sanum intellectu ac securum reddat ab errore.»

Bene eligendi censores.

Non iudicandum ex loco separato.

Inclinandum in bonum sensum cum auctor est catholicus.

Articulus 40

Absoluto examine, si nihil publicationi libri obstare videbitur, Ordinarius, in scriptis et omnino gratis, illius publicandi licentiam, in principio vel in fine operis impendam, auctori concedat.

116. I. Si nihil publicationi libri obstare videbitur. Maior itaque est facultas Ordinario denegandi approbationem quam reprobandi librum iam editum. Quinam ab ipso reprobari possint, vidimus supra, n. 102.

Arbitrium Episcopi.

Sed ut facultatem edendi non concedat, satis est ut vere iusta obsit causa, v. gr. tuendae pacis, concordiae, exspectandae opportunitatis.

Simul tamen, si nihil obstare videbitur, licentiam concedere debet. Non potest ad arbitrium facultatem dare vel negare quae per se est danda, nisi aliquid obstet.

*Rationes
tamen re-
pulsae sunt
indicandae.*

2. Ex rescripto S. C. Indicis, 3 sept. 1898, si liber videatur correctionis seu expurgationis esse capax, debet Ordinarius rationes scriptori indicare cur librum approbare noluerit. Aequa haec est dispositio et qua arbitra-
riae repulsae praecaventur.

*An exclusa
censoris
retributio?*

3. Necessaria *gratuitas* non excludit, stricte loquendo, congruam pro *censoris* labore retributionem. Melius tamen alia ratione consuletur censoris *decenti sustentationi*. Cfr. DESJARDINS¹, PÉRIÈS², PENNACCHI³.

*Quid si ore
detur facul-
tas?*

4. *In scriptis* dari debet facultas. Quae tamen *ore* tantum est concessa, non ideo fit nulla, seu sine effectu. PENNACCHI, c., n. 77.

*Quomodo
exprimenda
obtentia fa-
cultas?*

5. *Quaeres*, utrum obtenta facultas sit vulganda ipsis verbis quibus est data, an satis sit uti formula qua *clare* et *distincte* indicetur cuiusnam fuerit licentia impetrata?

Prius tenent C. GENNARI⁴, HOLLWECK⁵; atque olim ita est resolutum⁶. Arguunt e textu quo *licentia*, quae in scriptis data est, dicitur *imprimenda*; et ex eo quod aliter non posset de impetrata licentia authentice constare. Alterum admittunt DILGSKRON⁷, GÉNICOT⁸, PENNACCHI⁹, WERNZ¹⁰, utpote plane fini legis sufficiens; et consentaneum indoli huius Constitutionis qua sollemnitates factae sunt simpliciores. Atque id praxi confirmatur. Quare legi obtemperatur, si vir saecularis hanc vel similem adhibeat formulam « cum permissu Ordinarii talis dioecesis »; regu-

¹ ETUDES, t. 71, p. 366.

² P. 205, 206.

³ Op. c., n. 77.

⁴ MONIT., l. c., p. 112.

⁵ Op. cit., p. 58.

⁶ Cfr. ALBITIUS, op. cit., c. 30, n. 125, vel ARNDT, op. cit., n. 209, p. 206.

⁷ ANALECTA ECCLESIASTICA, 1897, p. 228.

⁸ Op. cit., I, 459.

⁹ Op. c., n. 77.

¹⁰ N. 121, nota 109.

laris autem « de licentia Superiorum Ordinis et Ordinarii talis loci ».

6. Olim, si iusta causa, v. gr. ne impediatur publica libri utilitas, id postularet, admittebant posse, annuente Episcopo, reticere obtentam facultatem¹. Non cogimur hodie esse severiores. Et nisi indebite facta omissio scandalo futura sit vel auctoritatis contemptum continere videatur, gravem inducere reatum non videtur.

An quandoque reticere possit.

Gravitas obligationis

CAPUT III. — DE LIBRIS PRAEVIAE CENSURAE SUBICIENDIS

Generali tradita regula de libris qui praeviae censurae sunt subiciendi, specialis de saecularibus clericis sanctio edicatur.

Capitis argumentum.

Articulus 41

Omnes fideles tenentur praeviae censurae ecclesiasticae eos saltem subicere libros, qui divinas Scripturas, Sacram Theologiam, Historiam ecclesiasticam, Ius Canonicum, Theologiam naturalem, Ethicen, aliasve huiusmodi religiosas aut morales disciplinas respiciunt, ac generaliter scripta omnia, in quibus religionis et morum honestatis specialiter intersit.

Primis verbis, *omnes fideles*, articulus profitetur se communem legem statuere, dum proxime sequens de *speciali* agit obligatione qua tenentur *clerici saeculares*. Post hanc introductionem, apte in duas dividitur partes, quarum prior *de libris* agit, altera de quibuslibet *scriptis*.

I. De libris

117. 1. *Libri*, non ergo scripta, nec diaria, nec folia, nec libelli periodici, saltem minoris molis.

Quid libri?

Per se tamen comprehenduntur publicationes periodicae maioris molis, quarum singuli fasciculi ad libri quantita-

¹ DILGSKRON, ibidem, citans DE BRABANDERE, II, 1348.

tem attingunt, et argumentis theologicis vel canonicis tractandis destinantur. Ratio est quia molem libri habent et argumenti unitatem sufficientem. Cfr. supra n. 34. Nobiscum GÉNICOT ¹, PLANCHARD ². Dubitare videtur MOURÉAU ³; dum HOLLWECK ⁴ omnes periodicas publicationes hac obligatione solvit, quia Ecclesia fidat personis quibus reguntur. Id tamen videtur gratis dictum, nisi usus seu consuetudo temperet legem. Huiusmodi usum in Germania vigere ante nostram Constitutionem testatur GÖPFERT ⁵. Cfr. ARNDT ⁶, atque etiam WERNZ, n. 121, nota 109.

Quaenam
sint aliae si-
miles disci-
plinæ.

2. *Aliasve huiusmodi religiosas aut morales disciplinas respiciunt* v. gr. tractatus de rebus liturgicis, et iuris naturalis ⁷; vitae servorum Dei; libri qui ex instituto referunt facta prodigiosa quae v. gr. in aliquo sanctuario contingunt; libri qui sub respectu morali vel religioso, ita GÉNICOT ⁸, non mere oeconomico vel politico tractant de scientia sociali, puta commentando Encyclicam de condicione opificum.

3. Atque haec quidem est regula generalis. Attendendum enim etiam est ad sanctiones speciales, supra explicatas, quibus etiam minoris molis opera reguntur. Ita praeviae censurae eaque speciali interdum obnoxia sunt:

Scripta de quibus art. 13 agitur, id est quae novas narrant apparitiones, miracula, etc. Cfr. n. 78.

Imagines novae, ex art. 15. Cfr. n. 85.

Indulgentiarum libelli, folia, ex art. 17. Cfr. n. 87.

Litaniae omnes praeter antiquissimas et communes, ex art. 19. Cfr. n. 90.

Libelli ad fovendam pietatem conscripti, ex art. 20. Cfr. n. 91,

Opera ab Apostolica Sede proscripta, ex art. 31. Cfr. n. 106.

¹ L. c., 458.

² REV. TH. FR., n. 73.

³ REV. DES SCIENCES ECCL., l. c., p. 117.

⁴ Op. cit., p. 45.

⁵ Op. cit., p. 321.

⁶ Op. cit., n. 207, p. 293.

⁷ Nimis subtiliter C. GENNARI Ius naturale ab Ethica separatur.

⁸ L. c., 458, 7.

Quae ad causas beatificationum et canonizationum pertinent, ex art. 32. Cfr. n. 107.

Collectiones Decretorum Sacrarum Congregationum, ex art. 33. Cfr. n. 108.

II. — De quibuslibet scriptis

118. 1. Dum in priore illa parte fere ad litteram referebatur decretum PII IX, 2 iun. 1848 pro romana ditione¹, altera pars ita est adornata ut, propria novi iuris facta, ex ipsis mutationibus inductis decreto PII IX subsidia sumi possint rectae interpretationis.

Comparatio cum iure superiore.

2. *Scripta omnia.* Hic ergo omnia comprehenduntur quae in lucem prodeunt quaecumque sit forma vel moles. Libelli itaque periodici, libelli minoris formae, atque etiam singulare folium.

Legis universalitas.

3. In quibus *specialiter* intersit². Dum ergo *libri* indigent censura praevia, statim ac versent disciplinam religiosam aut moralem, *scripta* tunc tantum si, v. gr. ex adiunctis, eorum argumentum sit pro religione vel moribus peculiaris momenti, ob quod merito ab Ecclesia recognitio praevia sit exigenda. Sic dum Concilium Vaticanum cobeatur, specialiter religionis intererat scriptum de proclamanda infallibilitate Vicarii Iesu Christi; sic religionis et morum, articulus quem supra memoravimus ex TABLET; sic in Italia scriptum agens de vindicando dominio temporali S. Sedis, de opportunitate pro catholicis ferendi suffragium in electionibus politicis; ita etiam, fervente aliqua controversia de facultate iurisiurandi praestandi cuiquam legi, scriptum de illa re facile hac clausula attingeretur³.

In quibusnam specialiter intersit.

¹ Ita sonat: «Juxta haec igitur statuimus atque permittimus, ut ex omni *ephemeridum et librorum* genere illi dumtaxat sine praevia ecclesiastica censura edi nequeant, qui moralis aut religiosi, uti diximus, argumenti sint; in ceteris vero, ii tantum articuli qui simile argumentum habeant ut vel causam ipsam religionis aut morum honestatis *proxime* attingant.

² Gallice sic verterimus: *Et tous écrits qui offrent un intérêt tout spécial pour la Religion ou la morale.*

³ Plane aliter videntur interpretes intentionem istius paragraphi prius intellexisse, nec vim percepisse τοῦ *specialiter*. Sic PENNACCHI, op. cit., n. 78. In sententia ista proponenda, aucto-

Ita fiet ut libelli periodici etiam minoris molis, pastores illae ephemerides quae ad christianam populi institutionem spectant, ut quae gallice appellantur *Semaines religieuses*, videantur huic legi obnoxiae¹.

Immo nec ephemerides *per se* legem istam effugiunt, quatenus ea vulgant «in quibus religionis vel morum specialiter intersit». Verum quo facilius ac magis humana fiat legis executio, solent catholicae ephemerides rem amice componere cum Episcopo ut is v. gr. tamquam censorem approbet unum ex redactoribus, etc.²

Quid in
dubio?

4. In dubio *an specialiter intersit*, imponenda non est necessitas, sed si quae praecipiat Episcopus, erit eius iudicio standum.

Articulus 42

Viri e clero saeculari ne libros quidem qui de artibus scientiisque mere naturalibus tractant, inconsultis suis Ordinariis publicent, ut obsequentis animi erga illos exemplum praebeant.

Iidem prohibentur quominus, absque praevia Ordinarium venia, diaria vel folia periodica moderanda suscipiant.

Articuli
vis et divi-
sio.

Articulo isto ius speciale *clero saeculari* describitur, cum regularibus per artiores quam Superioribus exhibent oboedientiam satis prospectum videatur. Duplex autem habetur dispositio, altera est *de libris*, altera de foliis periodicis et diariis.

ritate nixi sumus LEHMKUHL, qui eam deinde in sua *Theologia morali* expressit. Nobiscum iam WERNZ, n. 121, nota 109, et etiam C. GENNARI. op. cit., p. 109, nota.

¹ Cfr. WERNZ, l. c., nota 109.

² A nostro vero usu prorsus alienum fuerit censurae praeviae subicere catholicas ephemerides quae catholicam religionem vel mores tuere volunt. In quibusdam tamen locis, requiritur praevia Ordinarii facultas ut edantur. ARNDT contra, n. 207, p. 293, iam sub iure superiore, contentus erat si editio ephemeridis *ecclesiasticae* vel *religiosae* semel praeviae approbaretur. Quam legem imponere possunt Episcopi publicationi cuiuslibet folii *catholici*. Cfr. Conc. *Baltimore*, II, c. 4 citat. ab ARNDT, l. c.

I. — De libris

119. 1. Contra ac plures¹ opinati sunt, quos in prioribus editionibus sumus secuti, proprietates verborum videtur postulare ut sanctionem accipiamus de vero praecepto, cuius additur ratio.

*Obligatio
imponitur.*

3. Obiectum autem praecepti est ut clerici Ordinarium suum consultant, non ut positivam referant approbationem². Sed occasio datur Episcopo videndi si forte iusta ratio sit ob quam, interposito « Veto » publicationem istam impediatur³.

Ad clerum saecularem per se pertinent clerici Congregationis religiosae non exemptae. Poterit itaque Episcopus exigere ut antequam libros typis tradant vulgandos se adeant consultum. Plerumque tamen, ni fallimur, tace sinet ipsos quod ad dictam rem sicut quod ad alias, esse in manu Superiorum suorum.

II. — De foliis periodicis

120. 1. Altera praesentis articuli parte plus exigitur quam simplex consilii manifestatio; Ordinariorum veniam ecclesiastici viri prius obtinere debent quam *diaria* vel *folia periodica moderanda* suscipiant.

*Severior
alterius par-
tis disposi-
tio.*

2. *Folia periodica* illa intellegimus, quae, diarium similia, sola frequentia editionum ab his differunt. Non

*Quid hoc
nomine ve-
niat?*

¹ DESJARDINS, ÉTUDES, t. 71, p. 369; GÉNICOT, *Theol. mor.*, I. n. 460. Ipsi tamen putant Episcopum hoc fretum articulo praecipere posse ne, ipso inconsulto, haec aggrediantur. Cfr. HOLLWECK, *Das Kirchl. Bücherverbot*, p. 45, nota.

² Ita etiam WERNZ, n. 121, nota 110.

³ Atque hoc modo intellegimus quae habentur in Instructione de actione populari christiana, 17 ian. 1902 et *Motu proprio* de *Democratia christiana*, 1903, ubi videtur articulus noster sumi ac si praevidiam postulet licentiam. Sed, quod non uno exemplo demonstrari potest, acta anteriora non accurate ad unguem in novum diploma referuntur. Non est itaque nimis arguendum ex isto modo dicendi, contra ac facit R. P. VAN RUYMBEKE, *NOUV. REV. THÉOL.*, t. 36 (1904), p. 104.

ergo ea quae gallice vocantur *Revues*, cum fasciculi eorum pro libellis habeantur¹. Cfr. supra, n. 91.

An omnis
argumenti?

3. Ceterum prohibitio est universalis, et complectitur etiam folia quorum profanum seu indifferens est argumentum. Immo, secundum PENNACCHI², de solis profanis hic ageretur, nec requireretur licentia ad moderanda folia religiosa et ecclesiastica. Haec tamen ipse subdit censurae praeviae.

Quando-
nam cense-
antur mode-
rari folium.

4. *Moderanda*. Non prohibentur quin scribant in istis foliis aut aliter cooperentur, modo ne eorum moderationem suscipiant. Cum DESJARDINS³, arbitramur parum referre utrum id faciant aperte, an alieni nominis specie protecti. Ita et PENNACCHI, op. c., n. 79.

Quid de
alumnis
Congr. rel?

5. De alumnis Congregationis religiosae redeunt modo dicta: Facilius tamen hic causa erit cum Episcopus sua vindicet iura.

CAPUT IV. — DE TYPOGRAPHIS ET EDITORIBUS LIBRORUM

Capitisar-
gumentum.

In capite isto, disciplina de censura et editione librorum perficitur quibusdam praeceptis vel monitis quae, quamvis typographorum et editorum non sint stricte propria, ad eos tamen peculiariter pertinent. Porro, in ipsa inscriptione, ut patet ex art. 46 qui est de librorum venditoribus, nomine editorum ample appellantur omnes quotquot ad libros vulgandos operam conferunt.

Articulus 43

Nullus liber censurae ecclesiasticae subiectus excudatur, nisi in principio nomen et cognomen tum auctoris, tum editoris praeferat, locum insuper et annum impressionis atque editionis. Quod si aliquo in casu, iustas ob causas, nomen auctoris tacendum videatur, id permittendi penes Ordinarium potestas sit.

¹ Nobiscum PENN., n. 79, contra PÉRIÈS., op. cit., p. 209, 210; et WERNZ, nota III.

² A. S. S., l. c., n. 79, p. 511.

³ T. 71, p. 369.

121. 1. Qui liber censurae subiectus est debet *in principio* praeferre *nomen et cognomen* tum auctoris, tum editoris, *locum et annum impressionis atque editionis*. Permittere tamen poterit *Ordinarius* ut iustas ob causas *reticeatur nomen* auctoris.

Legis summa.

2. Sanctio est *de libris*. Positivo ergo iure, de periodicis publicationibus nihil per se edicitur¹.

Quid de periodicis?

3. Utrius nomen ferre debet *versio*, auctoris nempe textus originalis, an interpretis? Utriuslibet nomen sufficere arbitramur². Littera enim vult ut manifestetur nomen auctoris. Iam vero operis quod alia lingua reditur auctor dici potest tum qui illud mente concepit, idque magis proprie; tum interpres, quatenus versio consideratur ut alterum opus, pro quo etiam requiritur distincta approbatio. Atque hoc fortasse magis secundum mentem nostri Legislatoris.

An auctor versionis indicandus?

4. Saepe nomine *editoris* eum intellegimus cuius expensis liber imprimitur. Proprie tamen, si quid opinamur, is hac voce designatur cuius nomine et opera liber *editur*, i. e. vulgatur, diffunditur, publici fit iuris. Plerumque erit ipse dominus typographiae qui opus suscipit imprimendum, et erit alius ab auctore. Si tamen nullus typographus fuerit editor, cur requireretur, ut vult cl. PALMIERI in h. l., indicatio typographicae officinae, non perspicimus. Verba legis eam non exigunt. Neque, ut *in omni* casu habeatur utilitas quaedam, praesertim secundaria, a Legislatore intenta, fas est in materia odiosa deserere verborum proprietatem. Et nonne interdum libri prodeunt qui de solo auctore faciunt mentionem, hac vel simili formula: «prostat apud auctorem?»

Quis editor?

5. Quid si edat librum non persona singularis, sed societas? Satis tunc erit, pro fine legis, ut apponatur individua designatio domus, v. gr. indicato, ut fecimus pro hoc opere nostro, *nomine sociali*. (*La firme ou raison sociale*.)

Quid si edat librum societas?

6. Observes locum et annum tum impressionis tum editionis esse exprimendos, videlicet si liber fuerit alio loco vel anno impressus atque editus. Quod saepius con-

¹ Cfr. WERNZ qui paulo temperatius dicit, nec omnino perspicue, n. 121. nota 112.

² Nobiscum SLEUTJES, op. c., p. 54.

tingit de loco, interdum etiam de anno, ut si plura millia exemplaria, una vice impressa, in plures destinentur editiones. Cfr. PENNACCHI, op. cit., n. 79.

Quisnam
Ordinarius
det hic sa-
cultates?

7. Ordinarius cuius, ad nomen suppressendum, venia est impetranda, ille est ad quem ex art. 35 spectat probandi libri provincia; nempe in cuius Dioecesi opus fit publici iuris. Idem poterit ob similes causas permittere ut liber prodeat sub nomine eментito (*pseudonyme*).

Articulus 44

Noverint Typographi et Editores librorum novas eiusdem operis approbati editiones novam approbationem exigere, hanc insuper textui originali tributam, eius in aliud idioma versioni non suffragari.

Nova editio
et venia.

122. Itaque nova editio, et in aliud idioma versio, operis obnoxii legi censurae, novam approbationem expostulant.

Quid, si
nihil mutetur
in nova
editione?

Nec refert quod plane similem prioris approbatae publicae editionem posteriorem; lex enim non distinguit; et post priorem vulgationem nasci vel manifestari poterunt causae, ob quas opus approbatum vel nullatenus, vel tantum quibusdam demptis, sit denuo prelo committendum. Cfr. ARNDT, op. cit., n. 211, p. 298, 299.

Si vero nova editio satis priori approbatae apparuerit conformis, *per se*, seu secluso scandalo et contemptu, omissio novae approbationis non videtur gravis; nec ideo librum existimaverimus prohibitum, quamvis de his sit qui prohibentur nisi edantur approbati.

De novis editionibus librorum liturgicorum, cfr. art. 18.

Quid si separatim edas articulum excerptum e periodicis?

Quid circa
excerpta e
periodicis.

Ex responso S. Indicis Congr., 19-23 maii 1898, excerpta e periodicis capita separatim edita, non censentur novae editiones. Quare nullam referre debent distinctam approbationem.

Diversus tamen fuerit casus, si ex variis articulis componas verum librum, quem sic primum in lucem edas. Nisi enim rationabiliter intellegas hanc responsionem, cum, ex dictis n. 117 et 118, periodicae publicationes subiciantur minus strictae censurae, viam facilem aperueris ad ludificandam legem de praevia censura librorum. Nobiscum BOUDINHON. (CANONISTE, 1898, p. 312.)

Articulus 45

Libri ab Apostolica Sede damnati ubique gentium prohibiti censeantur, et in quodcumque vertantur idioma.

123. Hoc articulo mere effertur universalis vis proscriptio quae a Sancta Sede proficiscuntur. De hac vi cfr. n. **23, 62, 95.**

Vis articuli.

Articulus 46

Quicumque librorum venditores, praecipue qui catholico nomine gloriantur, libros de obscoenis ex professo tractantes neque vendant, neque commodent, neque retineant; ceteros prohibitos venales non habeant, nisi a Sacra Indicis Congregatione veniam per Ordinarium impetraverint, nec cuiquam vendant nisi prudenter existimare possint, ab emptore legitime peti.

124. 1. Articulo isto a communi genere venditorum distinguuntur qui catholico nomine gloriantur; et a communi librorum prohibitione libri de obscoenis ex professo tractantes. Distinctionum istarum est in commentariis habenda ratio.

Faciendae distinctiones.

2. *Quicumque librorum venditores.* Praeceptum itaque generale dirigitur ad omnes quotquot sive in propriis tabernis, sive in conductis aediculis, sive per vias et plateas deambulando, sive hastas habendo, libros vendere solent. Hi enim omnes sunt librorum venditores.

Quinam sint librorum venditores?

3. *Praecipue qui catholico nomine gloriantur.* Huiusmodi sunt non qui in vita sua privata catholicae fidei adhaerent, sed qui se esse catholicos aperte praeferunt, et ii vel maxime qui tabernas nomine catholico decorant: *librairie catholique.*

Quid catholico nomine gloriantur?

Cur ad ipsos peculiare dirigatur praeceptum, non videtur esse causa potissima quod ipsi sperantur fore dociliores, sed quia speciali scandali periculo haec violare praecepta magis ceteris prohibentur.

Ratio praecepti specialis.

4. *Simpliciter prohibentur libros de obscoenis ex professo tractantes vendere, commodum dare, retinere.*

De libris obscoenis.

Quales sint isti libri, cfr. supra, n. **72.**

Quid si
opera sint
classica.

De aliis
libris prohi-
bitis.

Quid, libros
habere ve-
nales?

Quibusnam
vendere
possint?

De hasta
habita no-
mine alieno.

Quid si fuerint *classici*? Hos quidem ipsi per se retinere non poterunt, nisi, ex art. 10, officii aut magisterii ratione excusentur. Poterunt tamen opera ista iis prudenter procurare qui ea legere permittuntur.

5. Ut *ceteros libros prohibitos venales habeant*, opus habent venia, quae per *Ordinarium* est a S. Indicis Congregatione impetranda.

Libros autem venales habent, tum qui officinas suas iis instruunt vendendi causa, tum qui undique coemptos libros *nomine proprio*, sive pretio definito in catalogo (*livres d'occasion*) emendos proponunt sive sub hasta publica (*vente publique*) vendunt per praecones.

Itaque nullam peculiarem licentiam petere debent ut eadem opera accidentaliter, seu ex speciali mandato emanant vendituri.

6. Sive autem operibus istis officinas habeant habitualiter instructas, sive speciale exsequantur mandatum, opera prohibita passim, nullo facto personarum delectu, vendere non possunt sed iis tantum quos legitime petere prudenter existimare possunt.

Ementes itaque de licentia specialiter interrogare non debent; sed sufficit ut, spectata eorum qualitate, probabile appareat ipsos legitime petere. Amplior enim obligatio nimis ingratum onus bibliopolis imponeret. *Proportionata* autem causa eos etiam excusare poterit, si aliis opus vendant, iis praesertim quibus a S. Sede legendi facultas non negaretur.

Possuntne autem nomine alieno hastam habere, cuius pars sint libri prohibiti, v. gr. ad defuncti bibliothecam spectantes? Hoc iam videtur indulgere HEYMANS¹. Excipe, ni fallimur, obscoenos istos qui neque sermonis elegantia commendantur, ita ut nullum honestum usum moraliter habeant. Tunc saltem gravior causa requiretur ut ad hanc venditionem coopereris. De officiali autem qui *ex officio* hastae praeest, respondit, 26 iun. 1820, S. C. *Prop. Fidei*, ipsum non teneri investigare, an inter merces... reperiantur libri haeticorum aut alii obscena continentes. « Quod si casu id cognoverit, possitque impedire, ne pravi libri obveniant licitatoribus, qui ipsis sunt abusuri,

¹ Op. cit., n. 356.

id quidem praestet, etc. » Cfr. *Collectanea Prop. Fidei*, n. 1874.

6. Praeter praeceptum istud, quod librorum venditores obligat, et venditionem spectat omnium librorum prohibitorum, commodatum autem obscoenorum, actus vendendi, vel dandi commodato reguntur sola *lege naturali*, cuius vim supra perpendimus, n. 47, 59, 60¹.

Cetera a lege naturali reguntur.

CAPUT V. — DE POENIS IN DECRETORUM GENERALIUM TRANSGRESSORES STATUTIS

Praeter obligationem conscientiae, quae forum spectat paenitentiale et supra a nobis est perpensa n. 53, 61, Decreta Generalia poenis canonicis muniuntur quae tribus huius capituli articulis promulgantur.

Capitis argumentum.

Duae autem sunt latae sententiae, ex superiore iure huc translatae; tertius autem articulus poenas statuit arbitrarias Episcopo commissas.

Tres istos articulos sequuntur conclusionis clausulae, quae ad caput V iam non pertinent.

Articulus 47

Omnes et singuli scienter legentes, sine auctoritate Sedis Apostolicae, libros apostatarum et haereticorum haeresim propugnantes, nec non libros cuiusvis auctoris per Apostolicas Litteras nominatim prohibitos, eosdemque libros retinentes, imprimentes et quomodolibet defendentes, excommunicationem ipso facto incurrunt, Romano Pontifici speciali modo reservatam.

125. Articulo isto iisdem verbis repetitur Excommunicatione lata Const. *Apostolicae Sedis*, n. 2, 1^e seriei. Similem itaque *per se* accipiet interpretationem. Unde:

Ius superius.

1. *Scienter*. Qua voce excipitur casus cuiuslibet ignorantiae, etiam, probabiliter, affectatae. Refertur autem vox etiam ad retinentes, etc.

Quid scienter?

¹ Cfr. HOLLWECK, *Die kirchl. Strafgesetze*, § 107.

Legentes libros. An fasciculi periodici sint libri haereticorum?

2. *Legentes libros*, in quantitate notabili. Cfr. hic supra n. 57. Quinam autem sint *legentes* dictum est n. 57,50. Antea etiam, n. 33 seqq., perpendimus quid *libri* nomine veniat, et qua ratione *publicationes periodicae* pro libris sint habendae. Exinde, ut *qua liber* tueantur haeresim, requiritur ut ipsae publicationes periodicae sat generaliter hoc vitio se inquinent.

Quid apostatae?

3. *Apostatarum*. Hos supra definimus eos esse qui *christianam* fidem externe et interne penitus abiciunt, sive transeant ad errores MAHUMETI, etc., sive simpliciter profiteantur se esse perfectos « *liberos cogitatores* ». Cfr. AVANZ., p. 8.

Haeretici et liber haeretici.

4. *Et Haereticorum*. Oportet ut plane constet de haeresi, sive ex secta haeretica ad quam scriptor pertineat, sive, cum liber est anonymus, vel auctoris hactenus catholici, ex doctrina *manifesta*¹, et pertinaciter proposita.

Huiusmodi ergo non sunt libri qui *principaliter* sunt *auctoris catholici*, licet haereticus subiecerit scholia, nisi haec maior sint pars libri; nec qui referunt aliquem textum haereticorum « etiamsi animo discendi haeresim legas ». LAYM.². Cfr. PIAT³, contra ARNDT⁴!

Nec libri *infidelium, iudaeorum, schismaticorum* saltem qua talium.

Nec libri haereticorum qui ad *prima saecula* Ecclesiae pertinent, utpote omnino nunc innoxii, LEHMKUHL, II, 923, hic comprehenduntur. Cfr. supra n. 66, ubi eandem regulam ad haereticos etiam mediaevales transtulimus.

Haeresim propugnare.

5. *Haeresim propugnantes*. Non mere continentes, aut breviter quasi aliud agendo defendentes, sed data opera, rationes adducendo. Non opus est autem ut argumentum libri sit religiosum. Satis est ut unam haeresim hoc modo tueatur liber.

Prohibitio

6. *Necnon libros cuiusvis Auctoris per Apostolicas litteras nominatim prohibitos*. Haec clausula requirit:

Per Apostolicas litteras.

a) *Apostolicas litteras*, seu litteras immediate a S. Pontifice proficiscentes: Breve, Bullam, Encyclicam, etc. PIAT, ad V. DER VELDEN, p. 623.

¹ LEHMK., II, n. 923; BUCC., II, p. 339; B. P., t. 7, n. 424.

² L. 2, tr. 1, c. 15, n. I.

³ Ad V. DER VELDEN, p. 621.

⁴ P. 124, 3, n. 103.

b) Prohibitionem *nominatim* factam, i. e. qua liber per proprium titulum designetur. Non tamen postulatur designatio *singularis*, v. gr. auctoris. Immo sufficere videtur generica *tituli* indicatio. Inde censet B. P.¹ clausulam verificari in Constitutione *Ecclesiam*, qua 1821, a Pio VII prohibiti sunt sub excommunicatione S. Pontifici reservata, « *catechismi* Carbonariorum, libri quibus describunt quae geri solent in eorum conventibus, *statuta, codices* ». Non autem satis est dispositio qua v. gr. INNOCENTIUS XI damnavit omnes libros et scripta MICHAELIS MOLINOS². Cfr. AVANZ.-PENN., Append. III.

*Nominatim
facta.*

c) Prohibitionem *sub excommunicatione reservata S. Sedi*. Ita communis: AVANZINI³, LEHMKUHL⁴, BUCCERONI⁵, etc. Ratio desumitur ex fine C. *Apostolicae Sedis*, qua censura haec lata fuit. Voluit enim PIUS IX coartare censuras. Nullatenus ergo verisimile foret ipsum sub gravissima censura (*specialiter* reservata) prohibuisse libros quos sine excommunicatione reservata damnassent decessores⁶. Cfr. AVANZINI, l. c. Quare si v. gr. opus LAMENNAIS, *Les paroles d'un croyant*, legas sine facultate, nullam commiseris pontificiam censuram, cum litterae apostolicae quibus re-

*Requiritur
facta sub
exc. reser-
vata S. Sedi.*

¹ *De Cens.*, t. 7, 456. Contra tamen, PIAT, op. cit., p. 625, quia opera post hanc Bullam edita nequeant dici *nominatim* per eam prohibita.

² Causa tamen haec istud peculiare habet, quod unum tantum est opus MOLINOS, *Guida spirituale*, praeter duo opuscula quae dein simul cum priore opere sunt edita. Arbitramur tamen desiderari nominalem indicationem quae ad incurrendam excommunicationem est requisita. Operis propositiones sunt proscriptae *ut haereticae*; sed cum scriptor errores retractaverit, non videtur opus esse *haeretici auctoris*.

³ Append., III, p. 126, 129.

⁴ II, n. 923.

⁵ P. 340.

⁶ Nihil obstat quin praesens nostra Constitutio, quamvis per se pristinas leges emolliat, harum sanctionem *per accidens* augeat. A 5 die septembris 1757 ad 11 novembr. 1784, septem litteris in forma Brevis proscripta sunt opera sub poena reservatae excommunicationis l. s. pro laicis, et suspensionis l. s. pro clericis. Eodem modo sunt 2 aug. 1851 proscripta bina opera J. NUYTS. Suspendio ista est iure nostro suppressa; sed, sic nobis videtur, iam omnibus, etiam clericis, qui opera ista indebite legerent, manet, ex nostro art. 47, poena excommunicationis quae S. Pontifici *specialiter* reservatur.

probatur nullam contineant. Idem casus est operum JACOBI FROSCHAMMER.

Qui sub alia poena l. s. sunt proscripti iam simpliciter, nisi sint haeretici et simul haeresim propugnauerint, sunt damnati. Excipe qui ex causis alio loco indicatis ex Indice exciderint.

d) Non tamen opus est ut litterae istae ferant poenam excommunicationis *specialiter* reservatam: secus nihil speciale efficeret praesens clausula. Ita auctores.

e) Denique dispositio afficit proscriptiones futuras aequae ac praeteritas.

Paucis ergo verbis: ex art. 47, quos libros *ante* SS. Pontifices per litteras apostolicas sub excommunicatione l. s. sibi reservata nominatim proscripserint, iam sub excommunicatione specialiter reservata prohibentur.

Quid de
futuris pro-
scriptioni-
bus?

Num perinde dicendum erit, si qui libri *deinceps* a SS. Pontificibus per litteras apostolicas nominatim damnantur? Perinde dicendum esse putamus.

Et HOLLWECK¹ et WERNZ² arbitrantur in hoc articulo nulla tempora distinguere. Cum tamen legislator mere utatur tempore *praeterito*, dum tam facile dicere poterat *prohibitos vel prohibendos*, res nobis incerta videtur.

Sed si proscriptiones futurae attingantur, nulla causa est cur *in his* mentionem exigas reservatae excommunicationis, nisi causa sit ob quam aestimandus sit Pontifex non voluisse se ad praesentem articulum deferre, sed de sanctione absolute pronunciare.

Qui libri
hac clausu-
la attingan-
tur?

N. B. Quia aliae *litterae apostolicae* quibus opera damnantur vel poenam reservatae excommunicationis non ferunt vel ferunt quidem sed *deinceps* sublatam, vel libros nominatim non indicant, re vera haec clausula hodie non valet nisi de 82 libris qui in saeculo XVIII sunt apostolicis litteris proscripti³, de opere FR. VIGIL⁴, et de duo-

¹ *Das kirchl. Bücherverbot*, in h. l.

² *Ius Dcretal.*, t. 3, n. 121, nota 117.

³ Cfr. HILGERS, *Der Index*, p. 99 et sq. Qui diligenter materiam istam exploravit et accurate dein exhibet in pretioso suo *Indice chronologico operum proscriptorum* (*Ibidem*, p. 418, 475). Idem monet libros istos difficulter reperiri posse, ita ut parum iam nocere possint.

⁴ *Defensa de la autoridad de los gobiernos y de los obispos contra las pretensiones de la curia romana* (6 vol.).

bus libris I. NUYTS¹, quos Brevibus 10 iun. et 22 aug. 1857 damnavit PIUS IX. Quare in huiusmodi sententias non est nisi ab ineunte saec. XVIII inquirendum².

Facile tamen fit ut ob aliam causam, quia ab haeretico sunt conscripti et haeresim propugnant, legi prohibeantur sub poena excommunicationis specialiter reservatae.

7. *Eosdemque libros retinentes*: scienter et eo modo quo sub gravi prohibetur. Cfr. supra n. 51 et 58.

8. *Imprimentes*, in commentariis C. *Apostolicae Sedis*, intellegebantur omnes *proxime*, cooperatione mortali, cooperantes ad «impressionem». Cfr. LEHMK., II, 924.

Sed, ex canone generali quem proposuimus sub initio, non vetamur, posthabito superiore iure, secundum praesentis Constitutionis benignitatem hanc censuram explicare. Iam vero videtur satis absonum ut eadem vox «Imprimentes» diverso sensu accipiatur in duobus articulis quorum alter alterum excipit. In art. autem 48, nisi velimus, sine cogente ratione, strictius quam olim interpretari verba, *imprimens* ille est qui opus imprimendum suscipit: *impressor* nempe, quem gallice proprie appellamus l'*Imprimeur*. Aliunde valde congruit benignae nostrae legi, non plectere censura opifices istos qui de libris ad quorum impressionem cooperantur iudicium ferre nequeunt, poenam latam plerumque ignorabunt, nec raro morali necessitate a contumacia excusantur. Quocirca nobis non displicet sententia HOLLWECK³, ex qua imprimentes sint solus *editor* et «*impressor*». *Corrector* tamen plectetur qua legens. Nobiscum de opificibus BOUDINHON⁴.

9. Et quomodolibet defendentes. Cfr. n. 48 et 55.

Observe, cum censura feriat eadem ratione, *directa* nempe et *principali*, legentes, retinentes, imprimentes et *defendentes*, defensionem considerari ut delictum per se consistens. Quare non est opus ut effectus defensionis fuerit obtentus, seu ut re vera librum flammis v. gr. eri-

Quando-
nam reti-
nentes
plectantur.

Quinam
imprimen-
tes?

Defenden-
tes.
Sufficit de-
fensio inef-
ficax.

¹ *Institutiones ecclesiasticae; Tractationes in ius ecclesiasticum universum.*

² Ita AVANZINI, op. cit., p. 130, 131.

³ Op. cit., p. 48, 49, nota 1 et 2.

⁴ Op. cit., p. 304. Satis favere nobis videtur WERNZ, n. 121, nota 118.

pueris. Ipsa defensione censetur actus consummatus. Cfr. v. gr. LEHMK., l. c.

*Quae vis
specialis re-
servationis.*

10. *Ipso facto exc. S. P. specialiter reservatam.* Specialis porro reservatio haec operatur:

a) Ut neque Episcopi possint pro hoc casu, etiamsi occulto, uti facultate quam tenent ex cap. *Liceat*, C. Tridentini; neque casus censeatur contentus facultate simpliciter data absolvendi a reservatis.

b) Ut qui sine facultate quempiam absolvere prae-sumpserit ab ista excommunicatione, committat excommunicationem *simpliciter* S. Sedi reservatam ex C. *Apostolicae Sedis* (post primam seriem).

c) Ut absolutus, etiam in periculo mortis, per inferiorem (i. e. eum qui non habuerit saltem delegatam facultatem), debeat, sub poena reincidentiae in censuras, postquam convalescit, intra mensem, vel novam petere absolutionem ab habente facultatem, vel per epistolam ipse per se aut mediante Confessario recurrere ad S. Sedem eiusque mandatis parere.

Articulus 48

Qui sine Ordinarii approbatione Sacrarum Scripturarum libros vel earundem adnotationes vel commentarios imprimunt, aut imprimi faciunt, incidunt ipso facto in excommunicationem nemini reservatam.

*Discrimen
cum Tridentina cen-
sura.*

126. I. Sic, clarius eam exprimendo, innovatur exc. TRIDENTINA¹, quae tamen solos libros anonymos feriēbat, dum, iuxta interpretes C. *Apostolicae Sedis* (quae eandem censuram confirmabat), nunc comprehenduntur etiam libri qui nomen auctoris prae se ferunt.

*Oportet ut
ne data qui-
dem fuerit
Ordinarii
approbatio.*

2. *Sine Ordinarii approbatione.* Satis est, ad effugien-
dam censuram, ut data sit, licet fortasse non in scriptis
nec in libro apposita. Et quamvis *regulares* praeterea
indigeant licentia sui Praelati, non committunt excom-
municationem si unice ab Ordinario loci approbetur liber.

¹ S. 4 (Decr. de editione et usu sacrorum librorum). Ut vult HOLLWECK, *Die Strafgesetze*, etc., § 108, 1, etiam hac ratione paulo severius statuitur quam in Conc. Trid. quia decretum Tridentinum ipsam S. Scripturam clare non complectebatur.

3. *Imprimentes*, praesente casu, ii tantummodo videntur esse qui vel domini sunt typographiae, vel eorum personam sustinent, ita ut rem eorum nomine gerant. Eas enim iussiones et poenas continet textus Tridentinus l. c. quae opificibus etc. accomodari nequeant. Cfr. PENNACCHI¹, BALLERINI², ARNDT³, HOLLWECK⁴, contra PIAT (ad VAN DER VELDEN), p. 861.

Quin. Im-
primentes?

4. *Imprimi facientes*: ut editor libri, is cuius cura liber imprimitur; non necessario auctor, v. gr. si mere dedit aut vendidit manuscriptum, nihil impressionem curans.

Imprimi
facientes.

5. *Excomm. nemini reservatam*. A qua ergo omnis Confessarius absolvere potest, modo cessaverit contumacia.

Quis ab-
solvat ab hac
excommuni-
catione?

Articulus 49

Qui vero cetera transgressi fuerint quae his Decretis Generalibus praecipiuntur, pro diversa reatus gravitate, serio ab Episcopo moneantur; et, si opportunum videbitur, canonicis etiam poenis coerceantur.

127. I. Articulus iste contra transgressores qui alia Decretorum generalia praecepta violaverint atque ista quae excommunicatione l. s. sanciantur, poenas statuit *arbitrarias*, cum arbitrio Episcopi iudicium permittatur eorum opportunitatis et gravitatis, modo *canonicae* sint, i. e. in foro ecclesiastico receptae, et congrua prius facta fuerit monitio.

Poenae
arbitrariae.

2. Quamvis poenae istae sola *Decreta generalia* sancire videantur, decreta *particularia* iisdem poenis muniuntur, cum singula libros prohibeant « sub poenis in Indice librorum vetitorum indictis ».

Sanctio
Decretorum
particularium.

¹ AVANZ.-PENN., t. 2, append. 38, p. 232.

² Nota 62 ad GURY, II, 780.

³ Op. cit., p. 246, 247, n. 180.

⁴ L. c. Sententiam stam, quam prius, nescio quo inre, R. D. VAN COILLIE, COLLAT. BRUG., p. 551, nimiae benignitatis arguerat, sibi satis arridere sincere confessus est in Commentario in h. l.

ADDITAMENTA

1. Ad n. **30**. De operibus quae, omissa omni confutatione, falsa dogmata, religioni vel moribus exitiosa, tamquam aliorum inventa et cogitata exponunt ac referunt, verba habet iusta severitate plena BENEDICTUS XIV, in Constitutione *Sollicita ac provida*, § 21. Cfr. p. 196.

2. P. 87, l. 19, *lege* CLEMENS XII.

PARS TERTIA

Decretorum generalium

Summa; ac brevis, ordine logico
disposita, repetitio

I. — Leges de prohibitione librorum et operum

**128. A) PROHIBITIO EDENDI, LEGENDI AC RETINENDI
LIBROS.**

Libri omnibus et sine temperamento prohibiti.

1. Libri damnati ante 1600 nec hodiernis Decretis generalibus permessi (1)¹.

2. Libri propugnantes haeresim vel schisma, aut utcumque evertentes Religionis fundamenta (2).

3. Libri ex professo obscoeni (9).

4. Libri detrahentes Deo, B. V. M., Sanctis, catholicae Ecclesiae eiusque cultui vel Sacramentis, aut Apostolicae Sedi (11, 1 p.).

5. Libri qui inspirationis S. Scripturae conceptum adulterant, aut nimis coartant eius extensionem (11, 2 p.).

6. Libri data opera insultantes ecclesiasticae Hierarchiae aut statui clericali vel religioso (11, 3 p.).

7. Libri qui docent vel commendant artes superstitiosas (10).

8. Libri qui duellum, suicidium vel divortium licita statuunt (14, 1 p.).

9. Libri qui de sectis massonicis vel huius generis agentes, eas utiles esse contendunt (14, 2 p.).

10. Libri qui tuentur errores proscriptos ab Apostolica Sede (14, 3 p.).

Libri minus universaliter prohibiti.

1. Qui *de se liciti* propter condicionis cuiuspiam defectum vetantur.

¹ Numeri () clausi articulos Constitutionis designant.

a) Deficiente *approbatione legitima*:

Libri aut scripta quae referunt nova facta supernaturalia (13, 1 p.).

Libri qui novas inducunt devotiones (13, 2 p.).

Libri practici devotionis, aut institutionis religiosae vel moralis (20).

b) Novae editiones librorum liturgicorum vel cantus sacri *diffformes ab authenticis* (18 et decreta 1905. Cfr. append. ad art. 18).

2. Libri *de se suspecti*, qui certa lege omnibus aut certis personis permittuntur.

1. Qui certa lege *omnibus* permittuntur:

Libri acatholicorum (3 et 4).

Sacrorum Bibliorum versiones catholicae in lingua vernacula (7).

2. Qui certa lege *quibusdam* indulgentur:

Sacrorum Bibliorum editiones aut versiones acatholicae (5, 6 et 8).

Libri classici obscoeni (10).

129. B) PROHIBITIO EDENDI, LEGENDI AC RETINENDI ALIA OPERA AC LIBROS.

1. Nisi legitime approbata fuerint, vetantur:

Scripta quae facta supernaturalia referunt (13, 1 p.).

Scripta quae novas inducunt devotiones (13, 2 p.).

Libelli practici devotionis aut institutionis religiosae vel moralis (20).

2. Proscribuntur diaria, folia et libelli periodici quae religionem aut bonos mores data opera impetunt (21).

3. Proscribuntur impressae imagines sacrae quae ab Ecclesiae sensu et decretis sunt diffformes (15).

130. C) PROHIBITIO EDENDI SEU VULGANDI.

Absolute edi vetantur:

1. Indulgentiae apocryphae vel revocatae (15).

2. Operis proscripti editiones vel versiones non correctae (31, 45).

Edi vetantur sine legitimae auctoritatis assensu.

1. Novae imagines sacrae (15).

2. Libri, summaria, libelli, folia, etc., indulgentiarum (17).

3. Litaniae a S. Sede non approbatae (19).

4. Correcti libri prohibiti vel correctae eorum versiones (31, 45).

5. Quotquot opera sunt praeviae censurae obnoxia.
Cfr. infra, II.

131. D) HIS PROHIBITIONIBUS CONEXA PRAECEPTA.

1. Pastoralis exercenda est vigilantia:

In avertendis fidelibus a legendis pravis diariis, foliis,
et libellis periodicis (21).

In supprimendis indulgentiis apocryphis vel revocatis (16).

In libris noxiis vel proscribendis vel denunciandis (27, 29).

2. Ne catholici, praesertim ecclesiastici, in pravis diariis, foliis et libellis periodicis, aliquid sine iusta causa publicent (22).

3. Librorum venditores, ne vendant vel commodent libros ex professo obscoenos; alios proscriptos ne venales habeant nisi impetrata licentia et circumspecte (46).

4. Perniciosi libri Episcopis vel Apostolicae Sedi apte denuncientur (27, 28).

II. — Leges de praevia censura

132. A) DISPOSITIONES OMNIBUS COMMUNES.

Quaenam sint obnoxia censurae.

1. Ex regula generali:

Libri qui religiosas aut morales disciplinas respiciunt (41, 1 p.).

Scripta in quibus religionis et morum honestatis *specialiter* intersit (41, 2 p.).

Nova editio et versio operis obnoxii legi censurae (44).

2. Ex speciali communis legis mentione:

Versiones Ss. Bibliorum (7).

Libri aut scripta quae nova narrant facta supernaturalia, vel novas inducunt devotiones (13).

Novae imagines sacrae (15).

Libri, folia, etc. Indulgentiarum (17).

Litaniae a S. Sede non approbatae (19).

Libri, libelli practicae devotionis (20).

Libri proscripti vel eorum versiones, etiamsi corrigantur (31).

Quae ad causas Beatificationis vel Canonizationis pertinent (32).

Collectiones Decretorum SS. Congregationum (33).

Libri liturgici de cantu sacro (Cfr. Append. ad art. 18).

2. Ex peculiari Missionum iure, quatenus Vicarii vel Missionarii apostolici decreta S. C. Prop. Fidei observare debent (34).

Ad quem spectet censura.

1. Per se ad Episcopum loci editionis (35).

2. S. Sedi reservantur:

Versiones Ss. Bibliorum sine notis (7).

Authenticæ editiones librorum liturgicorum vel cantus sacri (Argumentum ex art. 18 et decretis 1905).

Libri proscripti a S. Sede (31).

Quæ ad causas beatificationum vel canonizationum spectant (32).

Collectiones Decretorum SS. Congregationum (33).

Quæ a S. C. Prop. Fidei sibi reservantur (35).

3. Pro Romanis incolis, ad Magistrum S. Palatii et Cardinalem Urbis Vicarium (37).

Variae regulæ secundariæ.

Probe seligendi censores, qui, humano affectu posthabito, prudenter et recta intentione de libris iudicent (38 et 39).

Gratis, in scriptis est, si nihil obstat, danda facultas, in principio vel in fine operis imprimenda (40).

In libri principio significanda sunt per se nomen, locus, annus (43).

133. B) DISPOSITIONES PROPRIÆ CLERI SAECULARIS ET REGULARIS.

1. Propriæ cleri saecularis:

Ne libros edant inconsulto Episcopo (42, 1 p.).

Ne, sine ipsius assensu, diaria vel folia periodica morderentur (42, 2 p.).

2. Propriæ cleri regularis:

Tridentino decreto iubentur etiam proprii Praelati obtinere licentiam. Utraque, Episcopi et Praelati licentia, in principio vel in fine operis imprimatur (36).

III. — De sanctionibus harum legum, et facultate legendi et retinendi opera prohibita

133.bis A) DE SANCTIONIBUS.

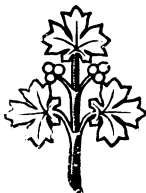
1. Poenae ferendae sententiae (49).
2. Excommunicatio latae sententiae, specialiter reservata S. Sedi si casus inciderit articuli 47 (47).
3. Excommunicatio latae sententiae nemini reservata si casus inciderit articuli 48 (48).

133.ter B) DE FACULTATE LEGENDI ET RETINENDI OPERA PROHIBITA.

Necessitas licentiae. Nemo proscripta opera legere potest sine competente facultate (23).

Quis dare possit facultatem.

1. Quod ad libros a S. Sede proscriptos:
Quinam per se possint generalem dare facultatem (24).
Quid possint Episcopi et Praelati iurisdictione quasi episcopali pollentes (25).
2. Quod ad libros ab Episcopis prohibitos (26, 1 p.).
3. *Coniuncta cum facultate obligatio.*
Diligens praecipitur custodia librorum (26, 2 p.).

PARS QUARTA

Formulae et Catalogi

CAPUT I. — FORMULAE

Articulus I

Formulae S. Indicis Congregationis

I. Indulta permittendi lectionem librorum prohibitorum

134. 1. *Ad usum Episcoporum :*

« Amplissime (1) ac Reverendissime Domine,

« Supplices preces, quibus Amplitudo Tua facultatem permittendi christifidelibus, pastoralis Tuae curae commissis, prohibitorum ab Apostolica Sede librorum lectionem postulavit, Sanctissimus Dominus Noster PIUS PAPA X benigne excipiens, huic Sacrae Indicis Congregationi commisit, ut Tibi, de cuius religione, doctrina et pietate plurimum confidit, praedictam facultatem, concedendi scilicet fidelibus Tuae dioeceseos, iusta et rationabili de causa, licentiam legendi retinendique libros prohibitos, certis tamen servatis legibus ac conditionibus, ad impertiatur.

« Quamobrem concedere possis :

« 1º Viris dumtaxat probis eruditisque licentiam legendi retinendique libros a Sede Apostolica prohibitos quoscumque (et ephemerides), iis exceptis qui haeresim vel schisma propugnant, aut ipsa religionis fundamenta evertunt; quorum lectionem iis tantum permittere valeas, quos doctrina, pietate, fideique zelo praestantiores esse perspectum habeas; librorum vero de obscoenis ex professo tractantium lectionem nemini permittas.

« 2º Adolescentibus, qui in publicis scholis, gymnasiis, lyceis, academiis, studiis operam dant, concedere similiter licentiam possis, libros ab eadem Sede Apostolica proscriptos, quos laicae potestatis imperio prae manibus habere coguntur, tamdiu legendi retinendique, quamdiu in ea necessitate versantur.

« Licentiae autem praedictae gratis quovis titulo, atque absque quolibet emolumento a curia Tua episcopali percipiendo, sub

(1) Si Episcopus simul est Cardinalis, pro *Amplissime* et *Amplitudo*, scribitur: *Eminentissime* et *Eminentia*.

poena nullitatis, concedendae sunt, atque in singulis concessionis litteris facultatis Apostolicae expressa mentio est facienda.

« In quorum fidem etc.

« Datum Romae, ex Secretaria Sacrae Congregationis Indicis, die mense anno . . . »

135. 2. *Ad usum Rectorum seminarii vel collegii:*

« Illustrissime Domine,

« Supplices preces a te Sanctissimo D. N. Pro Papae X oblatas, quibus implorasti facultatem permittendi alumnis seu adolescentibus seminarii vel collegii curae tuae commissis, lectionem librorum a Sede Apostolica prohibitorum, eadem SANCTITAS SUA benigne exaudiens, huic Sacrae Indicis Congregationi commisit, ut praefatam facultatem, a te gratis omnino quovis titulo sub poena nullitatis exercendam, sequentibus condicionibus tibi ad impertiretur:

« 1° Ut alumnis seu adolescentibus praedictis, ac eorum cuilibet, ii tantum permittantur libri qui disciplinae suae proprii sint et quorum lectio ratione studiorum suorum iis necessaria esse videatur.

« 2° Ut libri huiusmodi prohibiti, antequam eorum permittatur lectio, diligenter examinentur, perspiciaturque, an manibus adolescentium sine graviori periculo tradi possint. Quod si ex eorum examine liqueat, eos contra fidem vel bonos mores ex professo agere, aut ita prave esse, ut timendum graviter sit, ne iuveniles animos corrumpant, perversisque opinionibus inficiant, nullo modo adolescentibus sunt permittendi. In ceteris autem concedendis caute agendum et sedulo a te curandum est, ut infectionis periculum, quantum fieri potest, removeatur, et contra venenum, quo hi libri imbuti sunt, opportunum antidotum praebeatur.

« 3° Ut moneas eosdem alumnos licentiam supra memoratam pro tempore tantum quo in collegio versantur sibi concessam esse: quod si ea etiam post discessum ex disciplina collegii indigere videantur, necesse esse ut ad Ordinarium vel ad ipsam Indicis Congregationem recurrant.

« In quorum fidem, etc.

« Datum Romae, ex Secretaria Sacrae Congregationis Indicis, die mense anno . . . »

« Illmo Domino

Domino. »

136. 3. *Ad usum Professorum:*

N. ad pedes S. V. devotissime provolutus, humiliter petit facultatem qua possit suis discipulis, praecipue iis qui dissertationi pro obtinendo doctoris gradu conscribendae incumbunt, permittere ut libros prohibitos quibus pro huiusmodi studiis indigent legere sub eius directione possint.

Et Deus, etc.

« . . . auctoritate nobis commissa, etc. concedimus petitam facultatem ut in precibus. »

137. 4. *Ad usum Bibliothecarii:*

«... concedimus ut oratori in casu particulari liceat ab eo petenti librum prohibitum in dicta bibliotheca asservatum, ipsum dare, utque petenti liceat ipsum legere, dummodo, iuxta prudens Oratoris iudicium, talis liber dampnum non sit allaturus, nec ex iis sit qui ex professo religionem catholicam impugnant aut bonos mores destruunt.»

138. II. *Facultates legendi et retinendi*

a) Formulas damus quales, approbatae a Congregatione Generali 2 iul. 1897, hodie usu vigent. Eas interdum mutari notum est.

b) Excepta prima, omnes facultates clausulam habent: «Si vera sint exposita et attentis litteris testimonialibus». Hae tamen si defuerint, earum mentio omittitur.

c) Exceptis facultatibus quae alumni, studiorum causa, et communitati feminili fiunt, reliquae conceduntur *quoad vixerit orator*.

139. 1. *Facultas reservata Cardinalibus et Episcopis:*

«... Libros quoscumque prohibitos et ephemerides, sub custodia tamen ne ad aliorum manus perveniant.

140. 2. *Reservata praestantissimis sacerdotibus et ecclesiasticis, quae dicitur «amplissima».*

«... Quoad vixerit, legere ac retinere, sub custodia tamen ne ad aliorum manus deveniant et remoto scandalo, libros quoscumque prohibitos et ephemerides. Exceptis operibus de obscenis ex professo tractantibus.»

141. 3. *Concedi solita ecclesiasticis, quae dicitur ampla «ad effectum»:*

«... Quoad vixerit, sub custodia, ... et remoto scandalo, libros quoscumque prohibitos et ephemerides, non exceptis libris ex professo haeresim vel schisma propugnantibus, aut ipsa religionis fundamenta utcumque evertentibus, ad effectum eos impugnandi, et in sacri ministerii honestorumque studiorum subsidium Exceptis operibus de obscenis ex professo tractantibus.»

N.B. Pro praestantissimis laicis, dicitur: «Ad effectum eos (libros) impugnandi, et in proprii officii (vel muneris) honestorumque studiorum, etc.»

142. 4. *Ampla, specialis, et quae etiam quibusdam laicis conceditur (Raro admodum adhibetur):*

«... Quoad vixerit, sub custodia ... et remoto scandalo, libros quoscumque prohibitos et ephemerides. Exceptis operibus de obscenis ex professo tractantibus, nec non libris haeresim vel schisma, data opera propugnantibus, aut ipsa religionis fundamenta utcumque evertentibus.»

143. 5. *Communis sacerdotibus saecularibus et regularibus:*

Eadem est quae n. 4, nisi quod vox *utcumque* in fine est suppressa.

144. 6. *Concedi solita laicis cuiuslibet status:*

«... Quoad vixerit... sub custodia... et remoto scandalo... libros quoscumque et ephemerides, exceptis tamen libris ex professo de religione agentibus et similiter iis qui data opera res obscenas tractant, narrant aut docent.»

145. 7. *Concedi solita alumni universitatum, etc.*

«... Liceat oratori, ratione studiorum... libros suae disciplinae proprios, exceptis operibus de obscenis ex professo tractantibus et haeresim vel schisma propugnantibus aut ipsa Ecclesiae fundamenta utcumque evertentibus. Ubi autem studiorum cursum confecerit et annum 24 aetatis absolverit, iterum supplet, et eius ratio habebitur.»

146. 8. *Pro mulieribus directa ad confessorium:*

«... remittuntur preces prudenti arbitrio confessorii oratricis cum facultatibus necessariis et opportunis permittendi eidem ut illos libros et ephemerides... quos ei expedire iudicaverit. Exceptis, etc.»

N.B. De ephemeridibus non fit mentio nisi expresse petatur. Interdum non excipiuntur nisi libri ex professo de obscenis tractantibus.

147. 9. *Pro Hispania, Lusitania et America meridionali:*

Preces, nisi speciales oblatae fuerint, remittuntur ad confessorium.

148. 10. *Ad asservandos libros in bibliotheca familiae:*

Facultas ista conceditur «exceptis operibus de obscenis ex professo tractantibus. quae, si forte in ea deprehendantur, statim comburenda sunt»; cum «clausula diligentis custodiae ne ad aliorum manus perveniant».

149. 11. *Pro bibliopolis et typographis:*

«Attentis litteris testimonialibus Ordinarii oratoris, remittuntur preces arbitrio et conscientiae eiusdem Ordinarii, servatis tamen regulis in novissimis decretis generalibus Indicis (t. 2, c. 4) circa impressionem et venditionem librorum prohibitorum praescriptis.»

150. 12. *Pro bibliothecario, vel pro subbibliothecario, si bibliothecarius facultate caret:*

«... facultatem qua iis qui petunt libros prohibitos exstantes in bibliotheca N. civitatis N. tradere possit, monitis tamen petentibus librum esse prohibitum, quotiens id commode fieri valeat, et spes sit monitionem profuturam esse. Exceptis tamen operibus quae ex professo de obscenis agunt.»

151. 13. *Pro alumno qui dissertationem parat:*

«... libros, dummodo et quatenus ei ad finem... iudicio magistrorum vel aliorum doctorum necessarii vel utiles esse videantur. Exceptis obscenis ex professo.»

152. 14. *Pro communitate feminili:*

«... Conceditur prudenti arbitrio confessarii, cum variis clausulis et plerumque *ad biennium*. Exceptis libris contra religionem vel mores ex professo.»

N.B. a) Nuncii facultatem petunt a Secretaria Status.

b) Ordinario qui allegat nimis multos libros edi in sua dioecesi quam ut possint a suis examinadoribus recognosci, permittitur ut possit approbare libros a propriis auctorum Ordinariis examinatos et approbatos.

Articulus 2

Formulae S. Congregationis Propagandae Fidei

I. Indulta permittendi lectionem librorum prohibitorum

153. A) *Indultum separatum:*

«Ex Audientia SSmi habita die
«SSmus Dominus Noster . . . Divina Providentia PP. . .
referente me infrascripto Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Secretario, facultatem tribuit ad.
.
.

«permittendi pro suo arbitrio et conscientia presbyteris, clericis aliisque virtute ac scientia praestantioribus viris sibi subditis, ut legere ac retinere valeant ephemerides et libros ab Apostolica Sede prohibitos, exceptis de obscenis ex professo tractantibus; sub custodia tamen, ne ad aliorum manus deveniant, iisque cum cautelis et restrictionibus quae in adnexa instructione habentur. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

«Datum Romae ex Aed. S. Congregationis de Propaganda Fide, die et anno praedictis.»

(Gratis).

154. *Annexa Instructio super facultate legendi libros prohibitos:*

«Episcopus seu Ordinarius auctoritate Apostolica praeditus permittendi clericis vel laicis sibi subditis, ut legere ac retinere valeant libros a Sancta Sede prohibitos, haec quae sequuntur servanda animadvertat.

«1º Presbyteris praestantioribus, et in aliqua ecclesiastica dignitate constitutis concedi posse praedictam facultatem legendi libros prohibitos etiam haeresim vel schisma ex professo propugnantes, aut ipsa Religionis fundamenta utcumque evertentes ad effectum eos impugnandi aut in sacri ministerii honestorumque

studiorum subsidium: exceptis semper operibus de obscoenis ex professo tractantibus.

« 2° Laicis praestantissimis facultatem legendi libros prohibitos, concedi posse ut supra n. 1, sed ad effectum tantummodo eos impugnandi vel in proprii officii honestorumque studiorum subsidium.

« 3° Aliis presbyteris sive saecularibus sive regularibus, et etiam virtute et scientia praestantibus laicis concedi praedictam facultatem posse: exceptis semper de obscoenis ex professo tractantibus, necnon haeresim vel schisma data opera propugnantibus, aut ipsa Religionis fundamenta utcumque evertentibus.

« 4° Clericis vel laicis, studiorum causa, concedi posse ratione studiorum facultatem legendi et retinendi libros prohibitos suae disciplinae proprios et quoadusque studiorum cursum perfecerint; exceptis operibus de obscoenis ex professo tractantibus, nec non haeresim vel schisma propugnantibus, aut ipsa Religionis fundamenta utcumque evertentibus.

« 5° Utriusque sexus laicis petentibus, concedi posse de prudenti arbitrio et consensu proprii Confessarii, facultatem legendi et retinendi, sub custodia tamen et remoto scandalo, illos nominatim libros prohibitos quos idem Confessarius expedire in Domino iudicaverit; exceptis omnino operibus de obscoenis ex professo tractantibus, nec non haeresim vel schisma propugnantibus aut ipsa Religionis fundamenta utcumque evertentibus.

« Animadvertendum praeterea erit praedictam facultatem concedi posse:

« I. Viris dumtaxat probis eruditisque quos doctrina, pietate, zelo praestantiores esse perspectum sit.

« II. Adolescentibus qui in publicis scholis, gymnasiis, lyceis, academiis studiis operam dant, quoad eos libros quos laicae potestatis imperio prae manibus habere coguntur, quamdiu in ea necessitate versantur.

« III. Alumnis autem Seminarii aut Collegiorum ii tantum permittantur libri, qui disciplinae suae proprii sint, et quorum lectio ratione studiorum suorum iis necessaria videatur. Libri autem huiusmodi, antequam eorum lectio permittatur, diligenter examinentur, et perspiciatur an manibus adolescentium sine gravi periculo tradi possint. Quod si ex eorum examine liqueat contra fidem vel bonos mores ex professo agere, aut ita prave esse ut timendum graviter sit ne iuveniles animos corrumpant, perversisque opinionibus inficiant, nullo modo adolescentibus permittantur. In ceteris autem concedendis caute agendum et sedulo curandum erit ut infectionis periculum, quantum fieri potest, removeatur, et contra venenum quo libri imbuti sunt, opportunum eis antidotum praebeatur; monitis semper iisdem alumnis licentiam hanc nonnisi pro tempore quo in Collegio aut Seminario versantur sibi concessam esse: quod si ea etiam post discessum indigere videantur, ad Ordinarium vel ad ipsam Sanctam Sedem ipsi recurrere necesse erit.

« Praedicta autem licentia in singulis casibus gratis quovis titulo, et mentione facta de Apostolica obtenta ad id potestate concedatur.»

B) *Indulta inter facultates temporarias Episcoporum.*

155. 1. *In formulis I, II, VI, X:*

«... Tenendi et legendi, non tamen aliis concedendi, praeterquam, ad tempus tamen, iis Sacerdotibus quos praecipue idoneos atque honestos esse sciat, libros prohibitos, exceptis operibus Dupuy, Volney, M. Reghellini, Pigault-Lebrun, De Potter, Bentham, I. A. Dulaure, *Fêtes et Courtisanes de la Grèce*, *Novelle di Casti*, et aliis operibus de obscenis et contra Religionem ex professo tractantibus »

156. 2. *In formula III* (pro Episcopis Austriae, Belgii, Hollandiae, Germaniae, etc.):

Facultas eadem nisi quod post vocem *Sacerdotibus* additur: « sive laicis quos doctrina, pietate fideique zelo praestantiores esse perspectum habeat ».

157. 3. *In formula U:*

« Concedendi licentiam Catholicis eius spiritali iurisdictioni subiectis retinendi ac legendi libros prohibitos etiam contra Religionem ex professo agentes ad effectum eos impugnandi, dummodo tamen pro eius prudentia et arbitrio (quo parce utatur) noverit licentias huiusmodi esse necessarias, et in bonum Religionis cessuras, exceptis astrologicis, superstitiosis ac obscenis ex professo. »

3-bis. *In formula Q* facultas eodem modo conceditur, suppressa tantum voce *ex professo*.

158. 4. *In formula T et Extr. C:*

« Retinendi ac legendi libros ab Apostolica Sede prohibitos, etiam contra Religionem ex professo agentes ad affectum eos impugnandi, quos tamen diligenter custodiat ne ad aliorum manus perveniant, exceptis astrologicis, iudiciariis, superstitiosis ac obscenis ex professo; eandemque facultatem etiam aliis concedendi, parce tamen et dummodo prudenter praesumere possit nullum eos ex huiusmodi lectione detrimentum esse passuros. »

159. 5. *In formula S (Amplior):*

« Retinendi ac legendi libros ab Apostolica Sede prohibitos, etiam contra Religionem ex professo agentes, ad effectum eos impugnandi, quos tamen diligenter custodiat ne ad aliorum manus perveniant, exceptis obscenis ex professo, et communicandi hanc facultatem suis Missionariis. »

160. 6. *In formula IV* (pro Missionibus Orientalibus) multo plures libri nominatim excipiuntur).

II. **Facultates legendi ac retinendi libros prohibitos**

A) *Facultates separatae:*

161. « Ex Audientia SSmi habita die
« SSmus Dominus Noster Divina Providentia
PP. referente me infrascripto S. Congregationis de

Propaganda Fide Secretario, facultatem benigne concessit. . . .

legendi ac retinendi libros ab Apostolica Sede prohibitos, etiam contra Religionem ex professo agentes, ad effectum eos impugnandi, quos tamen diligenter custodiat, ne ad aliorum manus deveniant; exceptis astrologicis, iudiciariis, superstitiosis ac obscenis ex professo.

« Datum Romae, ex Aedibus S. Congreg., die et anno quibus supra. »

(Gratis).

162. Ex Audientia SSmi habita die

« SSmus Dominus Noster Divina Providentia PP. referente me infrascripto Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Secretario, facultatem tribuit de consensu Ordinarii ad R.

legendi ac retinendi, sub diligenti custodia tamen ne ad aliorum manus deveniant, ac remoto scandalo, libros ab Apostolica Sede prohibitos, exceptis omnino operibus de obscenis ex professo agentibus, necnon haeresim vel schisma data opera propugnantibus, aut ipsa Religionis fundamenta utcumque evertentibus.

« Datum Romae ex Aed. S. Congregationis de Propaganda Fide, die et anno praedictis.

(Gratis).

B) *Facultates inter facultates quinquennales, etc. numeratae.*

163. 1. *In formula Extr. F:*

« Tenendi ac legendi damnatorum auctorum libros, etiam contra Religionem ex professo tractantes, ad effectum eos impugnandi, quos tamen diligenter custodiat, ne ad aliorum manus deveniant, exceptis obscenis ex professo. »

164. 2. *In formula R:*

« Retinendi ac legendi libros ab Apostolica Sede prohibitos etiam contra Religionem ex professo agentes, ad effectum eos impugnandi, etc. ut in Extr. F. »

165. 3. *In formula O:*

« Retinendi ac legendi libros haereticorum vel infidelium vel apostatarum haeresim propugnantes, ad effectum eos impugnandi, aliosque libros cuiusvis auctores per Apostolicas Litteras nominatim prohibitos. »

166. 4. *In formula Z:*

« Edendi libros sermone patrio Vicariatus praedicti, ita tamen ut S. Congregationi eorum librorum quos typis edet, exemplaria transmittat.

« Tenendi et legendi libros prohibitos, praesertim libros tum Veteris tum Novi Testamenti, necnon Historiae sacrae linguis vernaculis ab haeticis edito, facultatem ipsis neophytis communicandi dummodo nullum sit perversionis periculum. »

CAPUT II. — CATALOGI

I. Elenchus scriptorum

quorum opera clausula generali notantur, una cum die decreti

167. *Clausulam intellegas Opera omnia, ubi alia non indicetur; diem autem postremi decreti, si scriptor pluries fuerit damnatus.*

Ubi decreto proscribitur non ipsa operum universitas sed opus cuius titulus est generalis, v. gr. Opera omnia, verba «Opera omnia» scripta sunt litteris ordinariis et intra (). Si quando tamen proscriptio ista universali et collectivae acquiperanda videbatur¹, nomini scriptoris praescriptus signum.*

ALBERTI, Valentinus. — 10 maii 1757.

ALSTÆDIUS, Ioannes Henricus. — 10 maii 1757.

* ALTING, Iacobus. *Opera omnia theologica, analytica, etc.* — 10 maii 1757.

ALTING, Henricus. — 10 maii 1757.

AMESIUS, Guilelmus. — 10 maii 1757.

ARNISAEUS, Henningius. — 29 oct. 1622.

BALZAC, H. de. *Omnes fabulae amatoriae.* — 20 iunii 1864.

BARONIUS, Robertus. — 10 maii 1757.

BASNACE, Jacques. — 10 maii 1757.

BAYLE, Pierre. — 10 maii 1757.

BEBELIUS, Balthazar. — 10 maii 1757.

BLONDELLUS (Blondel), David. — 10 maii 1757.

BORDAS-DEMOULIN, Jean-Baptiste. *Œuvres posthumes*, publiées par I Huet. — 9 apr. 1866.

BOTSACCUS, Johannes. — 10 maii 1757.

* BOURIGNON, Antoinette. (Toutes les œuvres contenues en dix-neuf volumes). — 10 maii 1757.

BROCHTONUS (Broughton). — 13 dec. 1608.

BRUNO, Giordano. — 8 febr. 1600.

BUDDEUS, Johannes Franciscus. — 5 maii 1750.

* BULLUS, Georgius. (Opera omnia.) — 13 iunii 1757.

CALIXTUS, Georgius. — 7 iulii 1693.

CASMANNUS, Otto. — 6 martii 1610.

* CASSANDER, Georgius. (Opera quae reperiri potuerunt omnia) — 23 febr. 1617.

CATUMSYRIT'S, I. B. *Opera omnia quae non sunt ab auctore recognita et Romae impressa.* — 9 maii 1636.

CAVE, Gulielmus. — 11 nov. 1693.

* CAYLUS, Charles, Gabriel de Thubières de. (Les oeuvres.) — 29 aug. 1753.

CHAMPFLEURY (Pseud), v. Fleury, Jules.

CLAPMARIUS, Arnoldus. — 21 apr. 1632.

¹ Istud mutuati sumus ab opere P. HILGERS, *Der Index*, p. 94.

- CLAUDE, Jean. — 10 mai 1757.
 CLERICUS (Le Clerc), Iohannes. — 16 martii 1733.
 CLUVERIUS, Ioannes — 23 ian. 1640.
 * COLBERT DE CROISSY, Charles Ioachin. (Les oeuvres.) — 15 maii 1743.
 COLLIN DE PLANCY, Jacques-Albin-Simon. — 10 sept. 1827.
 CONRINGIUS, Hermannus. — 10 maii 1757.
 CRELLIUS, Joannes. (Opera omnia exegetica, dialectica, etc.) — 10 maii 1757.
 DALLAEUS, Joannes. (Daillé. Iean). — 29 Ian. 1686.
 DE DOMINIS, Marcus Antonius. — 16 martii 1621.
 DESCARTES, Renatus. (Opera philosophica. Donec corrigatur.) — 20 nov. 1663.
 D'ESPAGNE, Iean. (Les oeuvres.) — 17 nov. 1676.
 DIEU, Ludovicus de. — 12 apr. 1660.
 DORSCHAEUS, Iohannes Georgius. — 10 maii 1757.
 DRELINCOURT, Charles. — 10 maii 1757.
 DUDEVANT, v. Sand, George.
 DUMAS, Alexandre (pater). *Omnes fabulae amatoriae.* — 22 iunii 1863.
 DUMAS, Alexandre (filius). *Omnes fabulae amatoriae.* — 22 iunii 1863.
 DUMOULIN, Charles. v. Molinaeus, Carolus.
 DUMOULIN, Pierre. v. Molinaeus, Petrus.
 DU PLESSIS-MORNAY, Philippe, v. Mornaeus Phil.
 EPISCOPIUS, Simon. (Opera theologica.) — 5 sept. 1684.
 FERRARI, Giuseppe. — 24 martii 1877.
 FEYDEAU, Ern. *Omnes fabulae amatoriae.* — 20 iunii 1864.
 FLEURY, Jules. *Omnes fabulae amatoriae.* — 20 iunii 1864.
 FRISCHLIN, Nicodemus. — 14 oct. 1601.
 GEIERUS, Martinus. — 10 maii 1757.
 GENTILIS, Albericus. — 14 dec. 1602.
 GERHARDUS, Ioannes. — 10 maii 1757.
 GIOBERTI, Vincenzo. — 14 ian. 1852.
 GIORDANI, Pietro. (Opere Donec corrigatur.) — 5 sept. 1825.
 GOLDASTUS, Melchior. — 20 sept. 1706.
 GROTIUS, Hugo. (Opera omnia theologica) — 10 maii 1757.
 GUICCIARDINI, Franciscus. (Opere inedite illustrate da G. Canestrini) — 20 ian. 1859.
 HEIDEGGERUS, Ioannes Henr. — 21 nov. 1690.
 HOBBS, Thomas. — 7 maii 1703.
 HOORNBEECK, Ioannes. — 10 maii 1757.
 HOTTINGERUS, Ioannes Henr. — 10 maii 1757.
 HUME, David. — 10 sept. 1827.
 HUNNIUS, Helfericus Ulricus. — 19 iulii 1619.
 JURIEU, Pierre. — 10 maii 1757.
 KORTHOLTUS, Christianus. — 10 maii 1757.
 LABADIE, Jean de. — 23 nov. 1694.
 LAMBARDI, Giacomo. — 28 martii 1675.
 LA METTRIE, Iulius Offray de. (Oeuvres philosophiques, sive in unum collecta sive separata.) — 15 febr. 1770.
 LA PLACETTE, Jean. — 10 maii 1757.
 LAUNOIUS (Launoy), Ioannes. (Epistolae omnes, octo partibus comprehensae.) — 27 maii 1687.
 LAURENTIUS, Iacobus, 22 sept. 1692.

- LAZZARETTI, David. — 24 Iulii 1878.
 LENFANT, Jacques. — 10 maii 1757.
 LETI, Gregorio. — 20 martii 1702.
 LEYDECKER, Melchior. — 10 maii 1757.
 LIGHTFOOTUS, Ioannes. (Opera omnia.) — 28 febr. 1690.
 LUBBERT, Sibrandus. — 10 maii 1757.
 MARESIUS (Des Marets), Samuel. — 27 iunii 1678.
 MESTREZAT, Jean. — 10 maii 1757.
 MOLINAEUS, (Du Moulin), Carolus. — 9 iulii 1658.
 MOLINAEUS, Petrus. — 10 maii 1757.
 MOLINOS, Miguel de. — 20 nov. 1687.
 MORARDO, Gaspare. — 17 dec. 1821.
 MORNAEUS (Mornay), Philippus. — 11 sept. 1629.
 MORUS (More), Henricus. — 11 iulii 1701.
 MURGER, Henry. *Omnes fabulae amatoriae*. — 20 iunii 1864.
 NOODT, Gerardus (Opera omnia ab ipso recognita, etc.) — 29 aug. 1735.
 OSIANDER, Ioannes Adam. — 10 maii 1757.
 OTTO (Ottius), Ioannes Henricus. — 10 maii 1757.
 PALLAVICINO, Feirante (Panegirici, epitalami, discorsi accademici, novelle e lettere amorose.) — 9 dec. 1659.
 PERKINSUS, Guilielmus. — 10 maii 1757.
 PFAFFIUS, Christophorus Matthaeus. — 10 maii 1757.
 PISCATOR, Ioannes (Argentoratensis, 1546-1626). — 10 maii 1757.
 POZA, Ioannes Baptista. — 10 dec. 1631.
 PRIDEAUX, Ioannes (Opera theologica, quae latine exstant, omnia.) — 6 dec. 1678.
 PROUDHON, Pierre-Joseph. — 22 ian. 1852.
 RAUPPIUS, Iacobus. — 5 sept. 1684.
 RICHTERUS, Gregorius. — 13 dec. 1608.
 RIVET, André. — 10 maii 1757.
 ROCCABELLA, Tommaso. — 18 dec. 1646.
 SALMASIUS, Claudius. — 18 dec. 1646.
 SAINT-AUBIN, Horace de (pseud.) v Balzac, Honoré de.
 SAND, George (pseud.). *Omnes fabulae amatoriae*. — 15 dec. 1863.
 SCHLUSSELBURGIUS, Conradus. — 22 oct. 1619.
 SCHOOCKIUS, Martinus. — 4 apr. 1707.
 SCULTETUS, Abrahamus. — 10 maii 1757.
 SOULÉ, Frédéric *Omnes fabulae amatoriae*. — 20 iunii 1864.
 SPANHEMIUS, Fridericus senior. — 10 maii 1757.
 SPANHEMIUS, Fridericus iunior. — 10 maii 1757.
 SPAVENTA, Bertrando. *Opera omnia philosophica*. — 22 dec. 1876.
 SPINOZA, Benedictus de. (Opera posthuma.) — 29 aug. 1690.
 STENDHAL, Henri Beyle de. *Omnes fabulae amatoriae*. — 20 iulii 1864.
 SUE, Eugène. *Omnes fabulae amatoriae*. — 22 ian. 1852.
 THOMAS, Anglus. v. White.
 TURRETINUS, Benedictus. — 10 maii 1757.
 TURRETINUS, Franciscus. — 10 maii 1757.
 TURRETINUS, Ioannes Alphonsus. — 10 maii 1757.
 TWISSUS, Guilielmus. — 10 maii 1757.
 VAN ESPEN, Zeger Bernardus. 18 nov. 1732..

- VARLET, Dominique Marie. (Ouvrages posthumes.) — 1 févr. 1752.
 VELTHUYSIUS, Lambertus. (Opera omnia.) -- 25 ian 1684.
 VERA, Auguste. — 22 dec. 1876.
 VIGORIUS, Simon. (Opera omnia) — 23 nov. 1683.
 VOLTAIRE (Oeuvres, A. Dresde, 1748.) — 6 sept. 1752. Idem. (Romans et Contes.) — 2 iulii 1804
 WHITBY, Daniel. — 10 maii 1757.
 WHITE, Thomas. — 31 maii 1663.
 ZOLA, Emile. — 1 sept. 1898.

II. Elenchus operum Decreto speciali proscriptorum post editum Leonis XIII Indicem ¹

168. *Exemplum novi Indicis imitati, diem dedimus qua decretum est latum, non autem qua est publici iuris factum.*

- ALVI, Ciro. *S. Francesco d'Assisi*. (Romanzo.) — Milano, Palermo, Napoli, 1903. (Decr. 3 iunii 1904.)
 BUISSON, Ferdinando. *La religion, la morale et la science; leur conflit dans l'éducation contemporaine*. — Paris, Fischbaches, 1901. (Decr. 5 martii, 1903.)
 COMBE, Em. *Le grand coup avec sa date probable, c'est-à-dire le grand châtiement du monde et le triomphe universel de l'Eglise. Étude sur le secret de la Salette*. 3e édit. augmentée de la brochure de Mélanie et autres pièces justificatives. — Vichy, 1896. (Decr. 7 iunii 1901.)
 DENIS, Charles. *Un carême apologétique sur les dogmes fondamentaux*. — Paris, 1902. (Decr. 4 decembris 1903.)
 Idem. *L'Eglise et l'État; les leçons de l'heure présente*. — Paris, 1902. (Decr. 4 decembris 1903.)
 DOMPIERRE, Jean de. *Comment tout cela va finir. L'avenir jusqu'à la fin des temps; histoire anticipée des derniers âges du monde*. — Rennes. 1900. (Decr. 7 iunii 1901.)
 FOGAZZARO, Antonio. *Il Santo*. (Romanzo.) — Milano, 1905. (Decr. 5 april. 1906.)
 GEORGEL, l'abbé. *La matière; sa déification; sa réhabilitation au point de vue intellectuel et aimant; ses destinées ultimes*. — Oran, 1902-1903. (Decr. 4 decembris 1903.)
 HOUTIN, Albert. *La question biblique chez les catholiques de France au XIX siècle*. — (Decr. 4 decembris 1903.)
 Idem. *Mes difficultés avec mon évêque*. — (Decr. 4 decembris 1903.)
 Idem. *L'Américanisme*. — Paris, 1904. (Decr. 3 iunii 1904.)
 LABERTHONNIÈRE, L. *Essais de philosophie religieuse*. — Paris, s. d.
 Idem. *Le Réalisme chrétien et l'Idéalisme grec*. — Paris, s. d. (Decr. 5 avril 1906.)
 LIZZOCCHI, Oniello. *Nuovi orizzonti filosofici, ossia avviamento a studi di filosofia*. — Pistoia, Flori e C., 1904. (Decr. 12 decembris 1905.)

¹ Annis 1899 et 1900 nullus liber est in Indicem relatur.

- LOISY, Alfred. *La Religion d'Israël*. — (Decr. S. Off. 16 decembris 1903.)
- Idem. *L'Évangile et l'Église*. — (Decr. S. Off. 16 dec. 1903.)
- Idem. *Études évangéliques*. — (Decr. S. Off. 16 dec. 1903.)
- Idem. *Aut ur d'un petit livre*. — (Decr. S. Off. 16 dec. 1903.)
- Idem. *Le quatrième Évangile*. — (Decr. S. Off. 16 dec. 1903.)
- Lo scudo del debole oppresso e la giustizia di Dio verso l'oppressore (uniti)* (sine loco, auctore et tempore). — (Versio italica tituli operis lingua arabica inscripti.) (Decr. 7 iunii 1901.)
- MAGGIONI, Dr. Franco. *Questioni delicate*. — Roma, Forzani e C., 1904. (Decr. 12 decembris 1905.)
- MÜLLER, Iozef. *Der Reformkatholizismus, die Religion der Zukunft*. — Für die Gebildeten aller Bekenntnisse dargestellt. Erster und zweiter Theil. Würzburg-Zurich, 1899. (Decr. 7 iunii 1901.)
- OLIVE, Joseph. *Lettre aux membres de la pieuse et dévote association du Cœur de Jésus et de N. D. des Sept Douleurs*. — Cette, 1886 1903. (Decr. 4 decembris 1903.)
- PAYOT, Jules. *De la croyance*. — Paris, Felix Alcan, 1906. (Decr. 5 martii 1903.)
- Idem. *Avant d'entrer dans la vie. Aux instituteurs et aux institutrices, conseils et directions pratiques*. — Paris, Armand Colin, 1901. (Decr. 5 martii 1903.)
- PLANCHET, F. Regis. *El derecho canónico y el clero mexicano, ó sea anotaciones al Concilio V mexicano*. — Mexico, 1900. (Decr. 7 iunii 1901.)
- Idem. *La enseñanza religiosa en la arquidiócesis de México, y suplemento á la obra «El derecho canonico»*. — Mexico, 1900. (Decr. 7 iunii 1901.)
- PRESBYTER, Lucensis. *L'antichità intorno all'elezione dei Sacri Pastori*. — Lucca, Tip. del Serchio, 1902. (Decr. 19 augusti 1902.)
- QUIÉVREUX, Camille. *Le paganisme au XIX siècle*, 3 vol. — Abbeville, 1895-97. (Decr. 7 iunii 1901.)
- SIFFLET, P. *Cours lucide et raisonné de doctrine chrétienne. Les sept mystères chrétiens; Trinité, Pêché originel, Incarnation, Rédemption, Eucharistie, Résurrection des Corps, Éternité. Souffrance, au regard de la nature, de la raison et de l'irrégion*. — Lyon, librairie S. Augustin et librairie Delhomme et Briquet. (Decr. 5 martii 1903.)
- Turs el-âgiz el mazlûm Wa-adl Allâh b'el-bâ' i bâ' en-naqûm*¹.
- VIOLLET, Paul. *L'Infaillibilité du Pape et le Syllabus*. (Étude historique et théologique). — Besançon-Paris, 1904. (Décret du 5 avril 1906.)
- VOGRINEC, Anton. *Nostra maxima culpa! Die bedrängte Lage der Katholischen Kirche, deren Ursachen und Vorschläge zur Besserung*. Wien und Leipzig, 1904. (Decr. 3 iunii 1904.)
- ZINAI, Zinò. *Il pentimento e la morale ascetica*. — Torino, Fratelli Bocca, 1902. (Decr. 19 augusti 1902.)

¹ Scutum oppressi debilis hominis et iustitia Dei in puniendo oppressore.

LEONIS PAPAE XIII CONSTITVTIO

DE PROHIBITIONE ET CENSURA LIBRORVM

LEO EPISCOPVS
SERVVS SERVORVM DEI

AD PERPETVAM REI MEMORIAM

Officiorum ac munerum, quae diligentissime sanctissimeque servari in hoc apostolico fastigio oportet, hoc caput atque haec summa est, assidue vigilare atque omni ope contendere, ut integritas fidei morumque christianorum ne quid detrimenti capiat. Idque, si unquam alias, maxime est necessarium hoc tempore, cum, effrenatis licentia ingeniis ac moribus, omnis fere doctrina, quam servator hominum Iesus Christus tuendam Ecclesiae suae ad salutem generis humani permisit, in quotidianum vocatur certamen atque discrimen. Quo in certamine variae profecto atque innumerabiles sunt inimicorum calliditates artesque nocendi; sed cum primis est plena periculorum intemperantia scribendi, disseminandique in vulgus quae prave scripta sunt. Nihil enim cogitari potest peniciosius ad inquinandos animos per contemptum religionis, perque illecebras multas peccandi. Quamobrem tanti metuens mali, et incolumitatis fidei ac morum custos et vindex Ecclesia maturrime intellexit, remedia contra eiusmodi pestem esse sumenda; ob eamque rem id perpetuo studuit, ut homines, quoad in se esset, pravorum librorum lectione, hoc est pessimo veneno, prohiberet. Vehemens hac in re studium beati Pauli viderunt proxima originibus tempora; similique ratione perspexit sanctorum Patrum vigilantiam, iussa episcoporum, Conciliorum decreta omnis consequens aetas.

Praecipue vero monumenta litterarum testantur, quanta cura diligentiaque in eo evigilaverint romani Pontifices, ne haereticorum scripta, malo publico, impune serperent. Plena est exemplorum vetustas. Anastasius I scripta Origines perniciosiora, In-

nocentius I Pelagii, Leo magnus Manichaeorum opera omnia gravi edicto damnare. Cognitae eadem de re sunt litterae *decretales* de recipiendis et non recipiendis libris, quas Gelasius opportune dedit. Similiter, decursu aetatum, Monotheletarum, Abaelardi, Marsilii Patavini, Wicleffi et Hussii pestilentes libros sententia apostolicae Sedis confixit.

Saeculo autem decimo quinto, comperta arte nova libraria, non modo in prave scripta animadversum est, quae lucem aspexissent, sed etiam ne qua eius generis posthac ederentur, caveri coeptum. Atque hanc providentiam non levis aliqua causa, sed omnino tutela honestatis ac salutis publicae per illud tempus postulabat; propterea quod artem per se optimam, maximarum utilitatum parentem, christianae gentium humanitati propagandae natam, in instrumentum ingens ruinarum nimis multi celeriter deflexerant. Magnum prave scriptorum malum, ipsa vulgandi celeritate maius erat, ac velocius effectum. Itaque saluberrimo consilio cum Alexander VI, tum Leo X, decessores nostri certas tulere leges, utique congruentes iis temporibus ac moribus, quae officinatores librariorum in officio continerent.

Mox graviore exorto turbine, multo vigilantius ac fortius oportuit malarum haereseon prohibere contagia. Idcirco idem Leo X, posteaque Clemens VII gravissime sanxerunt, ne cui legere, neu retinere Lutheri libros fas esset. Cum vero pro illius aevi infelicitate crevisset praeter modum, atque in omnes partes pervasisset perniciosorum librorum impura colluvies, ampliore ac praesentiore remedio opus esse videbatur. Quod quidem remedium opportune primus adhibuit Paulus IV decessor noster, videlicet elencho proposito scriptorum et librorum, a quorum usu cavere fideles oporteret. Non ita multo post tridentinae synodi Patres gliscentem scribendi legendique licentiam novo consilio coerendam curaverunt. Eorum quippe voluntate iussuque lecti ad id praesules et theologi non solum augendo perpoliendoque Indici, quem Paulus IV ediderat, dedere operam, sed regulas etiam conscripsere, in editione, lectione, usuque librorum servandas; quibus regulis Pius IV apostolicae auctoritatis robur adiecit.

Verum salutis publicae ratio, quae regulas tridentinas initio genuerat, novari aliquid in eis, labentibus aetatibus, eadem iussit. Quamobrem romani Pontifices, nominatimque Clemens VIII, Alexander VII, Benedictus XIV, gnari temporum et memores prudentiae, plura decrevere, quae ad eas explicandas atque accommodandas temporum valuerunt.

Quae res praeclare confirmant, praecipuas romanorum Pontificum curas in eo fuisse perpetuo positas, ut opinionum errores morumque corruptelam, geminam hanc civitatum labem ac ruinam, pravis libris gigni ac disseminari solitam, a civili hominum societate defenderent. Neque fructus fefellit operam, quamdiu in rebus publicis administrandis rationi imperandi ac prohibendi lex aeterna praefuit, rectoresque civitatum cum potestate sacra in unum consensere.

Quae postea consecuta sunt, nemo nescit. Videlicet cum adiuncta rerum atque hominum sensim mutavisset dies, fecit id

Ecclesia prudenter more suo, quod, perspecta natura temporum, magis expedire atque utile esse hominum saluti videretur. Plures regularum Indicis praescriptiones, quae excidisse opportunitate pristina videbantur, vel decreto ipsa sustulit, vel more usuque alicubi invalescente antiquari benigne simul ac provide sivit. Recentiore memoria, datis ad archiepiscopos episcoposque e principatu pontificio litteris, Pius IX regulam X magna ex parte mitigavit. Praeterea, propinquo iam concilio magno vaticano, doctis viris, ad argumenta paranda delectis, id negotium dedit, ut expenderent atque aestimarent regulas Indicis universas, iudiciumque ferrent, quid de iis facto opus esset. Illi commutandas, consentientibus sententiis, iudicavere. Idem se et sentire et petere a Concilio plurimi ex Patribus aperte profitebantur. Episcoporum Galliae exstant hac de re litterae, quarum sententia est, necesse esse et sine cunctatione faciendum, ut *illae regulae et universa res Indicis novo prorsus modo nostrae aetati melius attemperato et observatu salubriori instaurarentur*. Idem eo tempore iudicium fuit episcoporum Germaniae, plane petentium, ut *regulae Indicis... recenti revisioni et reductioni submittantur*. Quibus episcopi concinunt ex Italia aliisque e regionibus complures.

Qui quidem omnes, si temporum, si institutorum civilium, si morum popularium habeatur ratio, sane aequa postulant et cum materna Ecclesiae sanctae caritate convenientia. Etenim in tam celeri ingeniorum cursu, nullus est scientiarum campus, in quo non litterae licentius excurrant; inde pestilentissimorum librorum quotidiana colluvies. Quod vero gravius est, in tam grandi malo non modo connivent, sed magnam licentiam dant leges publicae. Hinc ex una parte, suspensi religione animi plurimorum; ex altera, quidlibet legendi impunita copia.

Hisce igitur incommodis medendum rati, duo facienda duximus, ex quibus norma agendi in hoc genere certa et perspicua omnibus suppetat. Videlicet librorum improbatæ lectiones diligentissime recognosci Indicem; subinde, maturum, cum fuerit, ita recognitum vulgari iussimus. Praeterea ad ipsas regulas mentem adiecimus, easque decrevimus, incolumi earum natura, efficere aliquanto molliores, ita plane ut iis obtemperare, dummodo quis ingenio malo non sit, grave arduumque esse non possit. In quo non modo exempla sequimur decessorum nostrorum, sed materum Ecclesias studium imitatur: quae quidem nihil tam expetit, quam se impertire benignam, sanandosque ex se natos ita semper curavit, curat, ut eorum infirmitati amanter studioseque parcat.

Itaque matura deliberatione, adhibitisque S. R. E. Cardinalibus e sacro Consilio libris notandis, edere *Decreta Generalia* statuimus, quae infra scripta, unaque cum hac Constitutione coniuncta sunt: quibus idem sacrum Consilium posthac utatur unice, quibusque catholici homines toto orbe religiose pareant. Ea vim legis habere sola volumus, abrogatis *regulis* sacrosanctae tridentinae synodi iussu editis, *observationibus, instructione, decretis, monitis*, et quovis alio decessorum nostrorum hac de re statuto iussuque, una excepta Constitutione Benedicti XIV *Sollicita ac provida*, quam, sicut adhuc viguit, ita in posterum vigere integra volumus.

DECRETA GENERALIA De Prohibitione et Censura librorum

TITVLVS I De prohibitione librorum

CAPVT I. — DE PROHIBITIS APOSTATARVM, HAERETICORVM, SCHISMATICORVM ALIORVMQVE SCRIPTORVM LIBRIS

1. Libri omnes, quos ante annum MDC aut summi Pontifices, aut concilia oecumenica damnarunt, et qui in novo Indice non recensentur, eodem modo damnati habeantur, sicut olim damnati fuerunt: iis exceptis, qui per haec Decreta Generalia permittuntur.

2. Libri apostatarum, haereticorum, schismaticorum et quorumcumque scriptorum, haeresim vel schisma propugnantes, aut ipsa religionis fundamenta utcumque evertentes, omnino prohibentur.

3. Item prohibentur acatholicorum libri, qui ex professo de religione tractant, nisi constet nihil in eis contra fidem catholicam contineri.

4. Libri eorumdem auctorum, qui ex professo de religione non tractant, sed obiter tantum fidei veritates attingunt, iure ecclesiastico prohibiti non habeantur, donec speciali decreto proscripti haud fuerint.

CAPVT II. — DE EDITIONIBVS TEXTVS ORIGINALIS ET VERSIONVM NON VVLGARIVM SACRAE SCRIPTVRAE.

5. Editiones textus originalis et antiquarum versionum catholicarum sacrae Scripturae, etiam ecclesiae orientalis, ab acatholicis quibuscumque publicata, etsi fideliter et integre editae appareant, iis dumtaxat, qui studiis theologicis vel biblicis dant operam, dummodo tamen non impugnentur in prolegomenis aut adnotationibus catholicae fidei dogmata, permittuntur.

6. Eadem ratione, et sub iisdem conditionibus, permittuntur aliae versiones sacrorum bibliorum sive latina, sive alia lingua non vulgari ab acatholicis editae.

CAPVT III. — DE VERSIONIBVS VERNACVLIS SACRAE SCRIPTVRAE.

7. Cum experimento manifestum sit, si sacra biblia vulgari lingua passim sine discrimen permittantur, plus inde, ob hominum temeritatem detrimenti, quam utilitatis oriri; versiones omnes

in lingua vernacula, etiam a viris catholicis confectae, omnino prohibentur, nisi fuerint ab apostolica Sede approbatae, aut editae sub vigilantia episcoporum cum adnotationibus desumptis ex sanctis Ecclesiae Patribus, atque ex doctis catholicisque scriptoribus.

8. Interdicuntur versiones omnes sacrorum bibliorum, quavis vulgari lingua ab acatholicis quibuscumque confectae, atque illae praesertim, quae per societates biblicas, a romanis Pontificibus non semel damnatae, divulgantur, cum in iis saluberrimae Ecclesiae leges de divinis libris edendis funditus posthabeantur.

Haec nihilominus versiones iis, qui studiis theologicis vel biblicis dant operam, permittuntur, iis servatis, quae supra (n. 5) statuta sunt.

CAPVT IV. — DE LIBRIS OBSCENIS

9. Libri, qui res lascivas seu obscenas ex professo tractant, narrant, aut docent, cum non solum fidei, sed et morum, qui huiusmodi librorum lectione facile corrumpi solent, ratio habenda sit, omnino prohibentur.

10. Libri auctorum sive antiquorum, sive recentiorum, quos classici vocant, si hac ipsa turpitudinis labe infecti sunt, propter sermonis elegantiam et proprietatem, iis tantum permittuntur, quos officii aut magisterii ratio excusat; nulla tamen ratione pueris vel adolescentibus, nisi solerti cura expurgati, tradendi aut praelegendi erunt.

CAPVT V. — DE QVIBVSDAM SPECIALIS ARGVMENTI LIBRIS

11. Damnantur libri, in quibus Deo, aut beatæ virginis Mariæ, vel sanctis, aut catholicae Ecclesiae eiusque cultui, vel sacramentis, aut apostolicae Sedi detrahitur. Eidem reprobationis iudicio subiacent ea opera, in quibus inspirationis sacrae Scripturae conceptus pervertitur, aut eius extensio nimis coarctatur. Prohibentur quoque libri, qui data opera ecclesiasticam hierarchiam, aut statum clericalem vel religiosum probis afficiunt.

12. Nefas esto libros edere, legere aut retinere, in quibus sortilegia, divinatio, magia, evocatio, spirituum, aliaeque huius generis superstitiones docentur, vel commendantur.

13. Libri aut scripta, quae narrant novas apparitiones, revelationes, visiones, prophetias, miracula, vel quae novas inducunt devotiones, etiam sub praetextu quod sint privatae, si publicentur absque legitima Superiorum Ecclesiae licentia, proscribuntur.

14. Prohibentur pariter libri, qui duellum, suicidium vel divortium licita statuunt, qui de sectis massonicis, vel aliis eiusdem generis societatibus agunt, easque utiles et non perniciosas Ecclesiae et civili societati esse contendunt, et qui errores ab apostolica Sede proscriptos tuentur.

CAPVT VI. — DE SACRIS IMAGINIBVS ET INDVLGENTIIS

15. Imagines quomodocumque impressae Domini nostri Iesu Christi, beatae Mariae virginis, angelorum atque sanctorum, vel aliorum servorum Dei ab Ecclesiae sensu et decretis diffformes, omnino vetantur. Novae vero, sive preces habeant adnexas, sive absque illis edantur, sine ecclesiasticae potestatis licentia non publicentur.

16. Universis interdicitur indulgentias apocryphas, et a sancta Sede apostolica proscriptas vel revocatas quomodocumque divulgare. Quae divulgatae iam fuerint de manibus fidelium auferantur.

17. Indulgentiarum libri omnes, summaria, libelli, folia etc., in quibus earum concessionibus continentur, non publicentur absque competentis auctoritatis licentia.

CAPVT VII. — DE LIBRIS LITVRGICIS ET PRECATORIIS

18. In authenticis editionibus Missalis, Breviarii, Ritualis, Caeremonialis episcoporum, Pontificalis romani, aliorumque librorum liturgicorum a sancta Sede apostolica approbatorum, nemo quidquam immutare praesumat: si secus factum fuerit hae novae editiones prohibentur.

19. Litaniae omnes, praeter antiquissimas et communes, quae in Breviariis, Missalibus, Pontificalibus ac Ritualibus continentur, et praeter litanias de beata Virgine, quae in sacra aede lauretana decantari solent, et litanias sanctissimi Nominis Iesu iam a sancta Sede approbatas, non edantur sine revisione et approbatione Ordinarii.

20. Libros, aut libellos precum, devotionis, vel doctrinae institutionisque religiosae, moralis, asceticae, mysticae, aliosque huiusmodi, quamvis ad fovendam populi christiani pietatem conducere videantur, nemo praeter legitimae auctoritatis licentiam publicet: secus prohibiti habeantur.

CAPVT VIII. — DE DIARIIS, FOLIIS ET LIBELLIS PERIODICIS

21. Diaria, folia et libelli periodici, qui religionem aut bonos mores data opera impetunt, non solum naturali, sed etiam ecclesiastico iure proscripti habeantur.

Curent autem Ordinarii, ubi opus sit, de huiusmodi lectionis periculo et damno fideles opportune monere.

22. Nemo e catholicis, praesertim e viris ecclesiasticis, in huiusmodi diariis, vel foliis, vel libellis periodicis, quidquam nisi suadente iusta et rationabili causa, publicet.

CAPVT IX. — DE FACVLTATE LEGENDI ET RETINENDI
LIBROS PROHIBITOS

23. Libros sive specialibus, sive hisce generalibus decretis proscriptos, ii tantum legere et retinere poterunt, qui a Sede apostolica, aut ab illis, quibus vices suas delegavit, opportunas fuerint consecuti facultates.

24. Concedendis licentiis legendi et retinendi libros quoscumque prohibitos romani Pontifices sacram Indicis Congregationem praeponere. Eadem nihilominus potestate gaudent, tum suprema sancti Officii Congregatio, tum sacra Congregatio de propaganda fide pro regionibus suo regimini subiectis. Pro Urbe tantum, haec facultas competit etiam sacri palatii apostolici Magistro.

25. Episcopi alique praelati iurisdictione quasi episcopali pollentes, pro singularibus libris, atque in casibus tantum urgentibus, licentiam concedere valeant. Quod si iidem generalem a Sede apostolica impetraverint facultatem, ut fidelibus libros proscriptos legendi retinendique licentiam impertiri valeant, eam nonnisi cum delectu et ex iusta et rationabili causa concedant.

26. Omnes qui facultatem apostolicam consecuti sunt legendi et retinendi libros prohibitos, nequeunt ideo legere et retinere libros quoslibet, aut ephemerides ab Ordinariis locorum proscriptas, nisi eis in apostolico indulto expressa facta fuerit potestas legendi et retinendi libros a quibuscumque damnatos. Meminerint insuper qui licentiam legendi libros prohibitos obtinuerunt, gravi se praecepto teneri huiusmodi libros ita custodire, ut ad aliorum manus non perveniant.

CAPVT X. — DE DENVNCIATIONE PRAVORVM LIBRORVM

27. Quamvis catholicorum omnium sit, maxime eorum, qui doctrina praevalent, perniciosos libros episcopis, aut apostolicae Sedi denunciare; id tamen speciali titulo pertinet ad Nuntios, Delegatos apostolicos, locorum Ordinarios, atque rectores Universitatum doctrinae laude florentium.

28. Expedit ut in pravorum librorum denunciatione non solum libri titulus indicetur, sed etiam, quoad fieri potest, causae exponantur ob quas liber censura dignus existimatur. Iis autem ad quas denunciatio defertur, sanctum erit, denunciantium nomina secreta servare.

29. Ordinarii, etiam tamquam Delegati Sedis apostolicae, libros, aliaque scripta noxia in sua dioecesi edita vel diffusa proscribere, et e manibus fidelium auferre studeant. Ad apostolicum iudicium ea deferant opera vel scripta, quae subtilius examen exigunt, vel in quibus ad salutarem effectum consequendum, supremæ auctoritatis sententia requiri videatur.

TITVLVS II

De censura librorum

CAPVT I. — DE PRAELATIS LIBRORVM CENSURAE PRAEPOSITIS

30. Penes quos potestas sit sacrorum bibliorum editiones et versiones adprobare vel permittere ex iis liquet, quae supra (n. 7) statuta sunt.

31. Libros ab apostolica Sede proscriptos nemo audeat iterum in lucem edere; quod si ex gravi et rationabili causa, singularis aliqua exceptio hac in re admittenda videatur, id numquam fiet, nisi obtenta prius sacrae Indicis Congregationis licentia, servatisque conditionibus ab ea praescriptis.

32. Quae ad causas beatificationum et canonizationum servorum Dei utcumque pertinent, absque beneplacito Congregationis sacris ritibus tuendis praepositae publicari nequeunt.

33. Idem dicendum de collectionibus decretorum singularum romanarum Congregationum: hae nimirum collectiones edi nequeant, nisi obtenta prius licentia, et servatis conditionibus a moderatoribus uniuscuiusque Congregationis praescriptis.

34. Vicarii et missionarii apostolici decreta sacrae Congregationis propagandae fidei praepositae de libris edendis fideliter servant.

35. Approbatio librorum, quorum censura praesentium Decretorum vi apostolicae Sedi vel romanis Congregationibus non reservatur, pertinet ad Ordinarium loci in quo publici iuris fiunt.

36. Regulares, praeter episcopi licentiam, meminerint teneri se, sacri concilii tridentini decreto, operis in lucem edendi facultatem a praelato, cui subiacent, obtinere. Utraque autem concessio in principio vel in fine operis imprimatur.

37. Si auctor Romae degens librum non in Urbe, sed alibi imprimere velit, praeter approbationem Cardinalis Urbis Vicarii et Magistri sacri palatii apostolici alia non requiritur.

CAPVT II. — DE CENSORVM OFFICIO
IN PRAEUIO LIBRORVM EXAMINE

38. Curent episcopi, quorum munus est facultatem libros imprimendi concedere, ut eis examinandis spectatae pietatis et doctrinae viros adhibeant, de quorum fide et integritate sibi polliceri queant, nihil eos gratiae daturus, nihil odio, sed omni humano affectu posthabito, Dei dumtaxat gloriam spectaturos et fidelis populi utilitatem.

39. De variis opinionibus atque sententiis (iuxta Benedicti XIV praeceptum) animo a praeiudiciis omnibus vacuo, iudicandum sibi esse censores sciant. Itaque nationis, familiae, scholae, instituti affectum excutiant, studia partium seponant, Ecclesiae sanctae dogmata, et communem catholicorum doctrinam, quae conciliorum generalium decretis, romanorum Pontificum constitutionibus, atque doctorum consensu continentur, unice prae oculis habeant.

40. Absoluto examine, si nihil publicationi libri obstare videbitur, Ordinarius, in scriptis et omnino gratis, illius publicandi licentiam, in principio vel in fine operis imprimendam, auctori concedat.

CAPVT III. — DE LIBRIS PRAEUIAE CENSURAE SVBICIENDIS

41. Omnes fideles tenentur praeuia censurae ecclesiasticae eos saltem subiicere libros, qui divinas Scripturas, sacram theologiam, historiam ecclesiasticam, ius canonicum, theologiam naturalem, ethicen, aliasve huiusmodi religiosas aut morales disciplinas respiciunt, ac generaliter scripta omnia, in quibus religionis et morum honestatis specialiter intersit.

42. Viri e clero seculari ne libros quidem, qui de artibus scientiisque mere naturalibus tractant, inconsultis suis Ordinariis publicent, ut obsequentis animi erga illos exemplum praebeant.

Idem prohibentur quominus, absque praeuia Ordinariorum venia, diaria vel folia periodica moderanda suscipiant.

CAPVT IV. — DE TYPOGRAPHIS ET EDITORIBVS LIBRORVM

43. Nullus liber censurae ecclesiasticae subiectus excudatur, nisi in principio nomen et cognomen tum auctoris, tum editoris praeferat, locum insuper et annum impressionis atque editionis. Quod si aliquo in casu, iustas ob causas, nomen auctoris tacendum videatur, id permittendi penes Ordinarium potestas sit.

44. Noverint typographi et editores librorum, novas eiusdem operis approbati editiones novam approbationem exigere, hanc insuper textui originali tributam, eius in aliud idioma versioni non suffragari.

45. Libri ab apostolica Sede damnati, ubique gentium prohibiti censeantur, et in quodcumque vertantur idioma.

46. Quicumque librorum venditores, praecipue qui catholico nomine gloriantur, libros de obsценis ex professo tractantes neque vendant, neque commodent, neque retineant; ceteros prohibitos venales non habeant, nisi a sacra Indicis Congregatione veniam per Ordinarium impetraverint, nec cuiquam vendant, nisi prudenter existimare possint, ab emptore legitime peti.

CAPVT V. — DE POENIS IN DECRETORVM GENERALIVM
TRANSGRESSORES STATVTIS

47. Omnes et singuli scienter legentes, sine auctoritate Sedis apostolicae, libros apostatarum et haereticorum haeresim propugnantes, nec non libros cuiusvis auctoris per apostolicas litteras nominatim prohibitos, eosdemque libros retinentes, imprimentes et quomodolibet defendentes, excommunicationem ipso facto incurrunt, romano Pontifici speciali modo reservatam.

48. Qui sine Ordinarii approbatione sacrarum Scripturarum libros, vel earumdem adnotationes vel commentarios imprimunt, aut imprimi faciunt, incidunt ipso facto in excommunicationem nemini reservatam.

49. Qui vero cetera transgressi fuerint, quae his decretis Generalibus praecipuntur, pro diversa reatus gravitate serio ab episcopo moneantur, et, si opportunum videbitur, canonicis etiam poenis coerceantur.

Praesentes vero litteras et quaecumque in ipsis habentur, nullo umquam tempore de subreptionis aut obreptionis sive intentionis nostrae vitio aliove quovis defectu notari vel impugnari posse, sed semper validas et in suo robore fore et esse, atque ab omnibus cuiusvis gradus et praeceminentiae inviolabiliter in iudicio et extra observari debere decernimus, irritum quoque et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate vel praetextu, scienter vel ignoranter contigerit attentari declarantes, contrariis non obstantibus quibuscumque.

Volumus autem ut harum litterarum exemplis, etiam impressis, manu tamen notarii subscriptis et per constitutum in ecclesiastica dignitate virum sigillo munitis, eadem habeatur fides quae nostrae voluntatis significationi his praesentibus ostensis haberetur.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis, ordinationis, limitationis, derogationis, voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud sanctum Petrum anno Incarnationis dominicae millesimo octingentesimo nonagesimo sexto, VIII Kal. Februarias, Pontificatus nostri decimo nono.

A. CARD. MACCHI.

A. PANICI Subdatarius.

Visa

DE CVRIA I. DE AQVILA E VICECOMITIBVS.

Loco ✠ Plumbi.

I. CVGNONIVS

Registrata in Secretaria Brevium.

BENEDICTI PAPAE XIV CONSTITVTIO

QVA METHODUS PRAESCRIBITVR IN EXAMINE
ET PROSCRIPTIONE LIBRORVM SERVANDA

BENEDICTVS EPISCOPVS

SERVVS SERVORVM DEI

AD PERPETVAM REI MEMORIAM

Sollicita ac provida romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum vigilantia in eam semper curam incubuit, ut christi-fideles ab eorum librorum lectione averteret, ex quibus incauti ac simplices detrimenti quidpiam capere possent imbuique opinio-nibus ac doctrinis, quae vel morum integritati, vel catholicae reli-gionis dogmatibus adversantur. Nam, ut vetustissimum mitta-mus sancti Gelasii I decretum, quaeque iam pridem a Gregorio IX aliisque Pontificibus hac de re statuta fuerunt; ignorare neminem arbitramur, quae fuerint a praedecessoribus nostris Pio IV, sancto Pio V, et Clemente VIII diligentissime praestita, ut saluberrimum opus a sacrosanctae tridentinae synodi patribus susceptum, ma-ture discussum, ac pene ad exitum perductum, de vetitae lectionis librorum Indice conficiendo, atque vulgando, non absolverent solum, atque perficerent, sed sapientissimis etiam decretis ac regu-lis communirent. Quod quidem negotium apostolica Sedes conti-nenter urget, ac promovet, ad id deputatis duabus sanctae romanae Ecclesiae Cardinalium Congregationibus, quibus onus inquirendi in pravos noxiosque libros impositum est, cognoscendique, quibus emendatio, et quibus proscriptio debeatur. Id muneris Congrega-tioni quidem romanae universalis Inquisitionis a Paulo IV com-missum perhibent, idque adhuc ab ea exerceri pergit, ubi de libris ad certa rerum genera pertinentibus iudicandum occurrit. Certum est autem sanctum Pium V primum fuisse Congregationis In-dicis Institutorem, quam subsequentes deinde Pontifices Gre-gorius XIII, Sixtus V et Clemens VIII confirmarunt, variisque

privilegiis et facultatibus auxerunt; eiusque proprium ac fere unicum officium est, in examen libros vocare, de quorum proscriptione, emendatione, vel permissione capienda est deliberatio.

§ 1. Qua maturitate, consilio, ac prudentia in Congregatione universalis Inquisitionis de proscribendis, vel dimittendis libris deliberetur, cum neminem latere putamus, tum nos ipsi plane perspectum, ac diuturna experientia compertum habemus; nam in minoribus constituti, de libris nonnullis in ea censuram tulimus; et consultoris eiusdem Congregationis munere diu perfuncti sumus; postremo inter sanctae romanae Ecclesiae Cardinales cooptati, Inquisitoris generalis locum in ea obtinuimus; ac demum ad apostolicam Sedem meritis licet imparibus, evecti, non modo censorum animadversiones in libros nonnullos aliquando legere ac ponderare, sed etiam in Congregationibus, quae singulis feriis quintis coram nobis habentur, Cardinalium sententias, atque suffragia, antequam de iisdem libris quid decernatur, audire, et excipere consuevimus. Haud minoris diligentiae testimonium ferre possumus, adeoque debemus, pro altera Congregatione Indicis, cui generaliter incumbit, ut supra diximus, de quorumvis librorum proscriptione decernere. Dum enim in minoribus versaremur, cum primi, tum secundi censoris, seu relatoris officium in ea Congregatione non semel obivimus; ex quo autem supremum Pontificatum gerimus, nullius libri proscriptionem ratam habuimus, nisi audito Congregationis secretario, qui libri materiam, revisorum censuras, Cardinalium iudicia, et suffragia accurate nobis exponeret.

§ 2. Sed quoniam compertum est nobis, atque exploratum multas librorum proscriptiones, praesertim quorum auctores catholici sunt, publicis aliquando iniustusque querelis in reprehensionem adduci, tamquam si temere, ac perfunctorie in tribunalibus nostris ea res ageretur; operae pretium duximus, hac nostra perpetuo valitura Constitutione, certas firmasque regulas proponere, iuxta quas deinceps librorum examen iudiciumque peragatur; tametsi plane affirmari possit, idipsum iampridem, vel eadem prorsus ratione, vel alia aequipollenti, constanter actum fuisse.

§ 3. Porro romanae universalis Inquisitionis Congregatio ex pluribus constat sanctae romanae Ecclesiae Cardinalibus a summo Pontifice delectis, quorum alii sacrae theologiae, alii canonici iuris doctrina, alii ecclesiasticarum rerum peritia, munerumque romanae curiae exercitatione, prudentiae demum, ac probitatis laude, conspicui habentur. His adiungitur unus ex romanae curiae praesulibus, quem assessorem vocant; unus etiam ex Ordine Praedicatorum, sacrae theologiae magister, quem commissarium appellant, certus praeterea consultorum numerus, qui ex utroque clero saeculari, ac regulari assumuntur; alii demum praestantes doctrina viri, qui a Congregatione iussi, de libris censuram instaurant, iisque qualificatorum nomen tributum est. De variis in praefata Congregatione, iisque gravissimis rebus agitur, in primis autem de causis fidei, ac de personis violatae religionis reis. At cum librum aliquem ad eam, tamquam proscriptione dignum, deferri contigerit, nisi ad Indicis Congregationem, ut fieri plerum-

que solet, iudicandum remittat, sed pro rerum temporumque ratione sibi de illo cognoscendum esse arbitretur; nos, inhaerentes decreto lato ab eadem Congregatione feria quarta kalendis iulii anni millesimi septingentesimi quinquagesimi, atque a nobis confirmato feria quinta insequente, hac ratione, et methodo iudicium institui mandamus.

§ 4. Primo nimirum uni ex qualificatoribus, aut consultoribus a Congregatione designando, liber tradatur, quem is attento animo legat, ac diligenter expendat; tum censuram suam scripto consignet, locis indicatis, et paginis, in quibus notati errores continentur. Mox liber cum animadversionibus revisoris ad singulos consultores mittatur, qui in congregatione pro more habenda singulis feriis secundis in aedibus sancti Officii, de libro, et censura sententiam dicant; ipsa deinde censura, cum libro, et consultorum suffragiis, ad Cardinales transmittatur, ut hi in congregatione quae feria quarta haberi solet in Fratrum Praedicatorum coenobio sanctae Mariae supra Minervam nuncupato, de tota re definitive pronuncient. Post ab assessore sancti Officii acta omnia ad Pontificem referantur, cuius arbitrio iudicium omne absolvetur.

§ 5. Cum autem sit veteri institutione receptum, ut auctoris catholici liber non unius tantum relatoris perspecta censura illico proscribatur, ad normam praefati decreti mensis iulii anni millesimi septingentesimi quinquagesimi volumus eam consuetudinem omnino servari; ita ut, si primus censor librum proscribendum esse iudicet, quamvis consultores in eandem sententiam conveniant, nihilominus alteri revisori ab eadem Congregatione electo liber et censura tradantur, suppresso primi censoris nomine, quo alter iudicium suum liberius exponat. Si autem secundus revisor primo assentiatur, tunc utriusque animadversiones ad Cardinales mittantur, ut iis expensis de libro decernant; at si secundus a primo dissentiat, ac librum dimittendum existimet, tertius eligatur censor, cui, suppresso priorum nomine, utraque censura communicetur. Huius autem relatio, si a priore consultorum sententia non abludat, Cardinalibus immediate communicetur, ut ipsi, quod opportunum fuerit, decernant. Sin minus, iterum consultores, perspecta tertia censura suffragium ferant; idque una cum omnibus praefatis relationibus, Cardinalibus exhibeatur, qui, re ita mature perpensa, de controversia denique pronunciare debebunt. Quotiescumque autem Pontifex, vel ob rei, de qua in libro agitur, gravitatem, vel quia id auctoris merito, aliisque circumstantiis tribuendum censeat, libri iudicium coram se ipso in congregatione feriae quintae habendum decreverit, quod saepe a nobis factum fuit, et quoties ita expedire iudicabimus, in posterum quoque fiet; tunc satis fuerit exhibere Pontifici et Cardinalibus libri censuras, et consultorum suffragia, omisso examine congregationis feriae quartae, eiusque relatione, quam per assessorem Pontifici faciendam diximus: nam Cardinalium suffragiis coram ipso Pontifice ferendis, atque huius definitiva sententia, vel alio opportuno consilio in eadem Congregatione capiendo, res absolvetur.

§ 6. Altera quoque Indicis Congregatio plures complectitur Cardinales ipsi a Pontifice adscriptos, iisdemque dotibus praedi-

tos, quibus sancti Officii Cardinales pollere solent; cum etiam eorum aliquos in utraque Congregatione locum habere contingat. Ex iis unus eiusdem Congregationis Praefectus existit; assistens vero perpetuus est Magister sacri palatii; secretarius autem a prima Congregationis institutione usque in praesentem diem ex Ordine Fratrum Praedicatorum a summo Pontifice pro tempore eligi consuevit. Sunt praeterea ex utroque clero saeculari, et regulari eiusdem Congregationis consultores, et relatores, selecti; et quidem, ubi aliquis librorum relationes coram congregatione semel, bis, tertio laudabiliter peregerit, tum ipsa congregatio Pontificem rogare solet, ut eius auctoritate in consultorum numerum referatur.

§ 7. Sub ipsa Pontificatus nostri primordia, ea nos subiit cogitatio, ut certam aliquam, et immutabilem methodum pro examine iudicioque librorum in hac Indicis Congregatione servandam statueremus. Qua de re non modo consilium exquisivimus dilecti filii nostri Angeli Mariae sanctae romanae Ecclesiae Cardinalis Quirini nuncupati, eiusdem sanctae romanae Ecclesiae bibliothecarii, et dictae Congregationis Praefecti, qui pari prudentia et doctrina suum nobis sensum scripto declaravit, verum etiam antiquiores aliquot eiusdem Congregationis consultores coram dilecto filio Iosepho Augustino Orsi, Ordinis Praedicatorum, tunc ipsius Congregationis secretario, nunc autem palatii apostolici Magistro, convenire iussimus, suamque sententiam aperire, quae pariter scripto concepta, nobis iam tunc exhibita fuit. Cumque haec omnia diligenter apud nos asservata fuerint, nunc demum veterem deliberationem nostram resumentes, quemadmodum ea, quae ad librorum examen atque iudicium in primodicta Congregatione sancti Officii peragendum pertinet, auctoritate nostra constabilivimus; ita etiam ea quae ad Congregationem Indicis, et eiusdem generis negotia apud eam tractanda facere possunt, opportunis decretis constituere volentes, praelaudati Cardinalis Praefecti consiliis, dictorumque consultorum votis inhaerendo, haec deinceps servanda decernimus.

§ 8. Cum Congregatio Indicis ad librorum censuram unice, ut dictum est, instituta, non ita crebro convocari soleat, ut altera sancti Officii Congregatio, quae ob causarum, et negotiorum multitudinem singulis hebdomadis ter haberi consuevit, illius propterea secretario peculiare munus et officium, recipiendi librorum denunciations, ut fieri iam ante consuevit, committimus et demandamus. Is autem a libri delatore percunctabitur diligenter, quas ob causas illum prohiberi postulet, tum librum ipsum haud perfunctorie pervolvit, ut de propositae accusationis subsistentia cognoscat; duobus etiam in eam rem adhibitis consultoribus, ab ipso, praevia summi Pontificis, aut Cardinalis Praefecti, vel eius qui Praefecti vices supplet, approbatione eligendis: quorum collato consilio, si liber censura et nota dignus videatur, unus aliquis relator ad ferendum de eo iudicium idoneus, illius nempe facultatis, de qua in libro agitur, peritus, eadem quam nuper inuimus, ratione eligendus erit, qui scripto referat animadversiones suas, adnotatis paginis quibus singula ab ipso reprehensa continentur.

Sed antequam eius censura ad Cardinalium Congregationem feratur, haberi volumus privatam consultorum congregationem, quam olim *parvam* dixerunt, nos autem *praeparatoriam* vocabimus, ut relatoris animadversionibus ad librum collatis, de earum pondere iudicium fiat. Huiusmodi Congregatio semel omnino singulis mensibus, aut etiam saepius, si oportuerit, ab ipso Congregationis secretario convocanda erit, vel in suis cubiculis, vel opportuniore, ut ipsi videbitur, loco, intra praedicti coenobii aedes, ubi is comoratur. Eique semper intererit Magister sacri palatii pro tempore existens, una cum sex aliis e numero consultorum, singulis vicibus, pro qualitate argumenti, et materiae, de qua disputandum erit, ut supra de primis duobus consultoribus, et de relatore constitutum est, a secretario eligendis, praeter secretarium ipsum, cuius partes erunt in tabulas referre consultorum sententias, quas deinde ad congregationem Cardinalium mittet, cum relatoris censura. In generali demum congregatione omnia illa servari debebunt, quae superius statuta sunt pro Congregatione sancti Officii circa librorum examen. Ac quemadmodum ad assessorem sancti Officii pertinet de actis in Congregatione summum Pontificem certum reddere; ita ad secretarium Congregationis Indicis spectabit, quoties haec librum aliquem proscribendum, aut emendandum censuerit, eiusdem Pontificis assensum, praevia diligenti actorum omnium relatione, exquirere.

§ 9. Quoniam vero in Congregatione Indicis de sola librorum prohibitionem agitur, nonnulla hoc loco adiungenda iudicavimus, eidem Congregationi potissimum usui futura, quae tamen ab altera etiam Congregatione sancti Officii, dum in huius quoque generis causis se immiscet, ubi similes rerum circumstantiae se offerant, aequae observanda erunt. Quotiescumque agatur de libro auctoris catholici, qui sit integrae famae, et clari nominis, vel ob alios editos libros, vel forte ob eum ipsum, qui in examen adducitur, et hunc quidem proscribi oporteat; prae oculis habeatur usu iamdiu recepta consuetudo prohibendi librum, adiecta clausula: *donec corrigatur*, seu *donec expurgetur*, si locum habere possit, nec grave quidpiam obstat, quo minus in casu de quo agitur, adhiberi valeat. Hac autem conditione proscriptioni adiecta, non statim edatur decretum, sed suspensa illius publicatione, res antea cum auctore, vel quovis altero pro eo agente et rogante communicetur, atque ei quid delendum, mutandum, corrigendumve fuerit indicetur. Quod si nemo auctoris nomine compareat, vel ipse, aut alter pro eo agens, iniunctam correctionem libri detrectet, congruo definito tempore decretum edatur. Si vero idem auctor, eiusque procurator, Congregationis iussa fecerit, hoc est novam instituerit libri editionem cum opportunis castigationibus, ac mutationibus, tunc supprimatur proscriptionis decretum, nisi forte prioris editionis exemplaria magno numero distracta fuerint; tunc enim ita decretum publicandum erit, ut omnes intelligant, primae editionis exemplaria dumtaxat interdicta fore, secundae vero iam emendatae permissa.

§ 10. Conquestos scimus aliquando nonnullos, quod librorum iudicia, et proscriptiones, inauditis auctoribus fiant, nullo

ipsis loco ad defensionem concessio. Huic autem querelae responsum fuisse novimus, nihil opus esse auctores in iudicium vocare, ubi non quidem de eorum personis notandis, aut condemnandis agitur, sed de consulendo fidelium indemnitati, atque avertendo ab ipsis periculo, quod ex nocua librorum lectione facile incurritur; si qua vero ignominiae labe auctoris nomen ex eo aspergi contingat, id non directe, sed oblique ex libri damnatione consequi. Qua sane ratione minime improbandas censemus huiusmodi librorum prohibitiones, inauditis auctoribus factas; quum praesertim credendum sit, quidquid pro seipso, aut pro doctrinae suae defensione potuisset auctor afferre, id minime a censoribus atque iudicibus ignoratum, neglectumve fuisse. Nihilo tamen minus, quod saepe alias, summa acquitatis, et prudentiae ratione, ab eadem Congregatione factum fuisse constat, hoc etiam in posterum ab ea servari magnopere optamus, ut quando res sit de auctore catholico, aliqua nominis et meritorum fama illustri, eiusque opus, demptis demendis, in publicum prodesse posse dignoscatur, vel auctorem ipsum suam causam tueri volentem audiat, vel unum ex consultoribus designet, qui *ex officio* operis patrocinium defensionemque suscipiat.

§ 11. Quemadmodum vero, ubi de Congregatione sancti Officii agebamus, eidem nos semper interfuturos recepimus, quotiescumque de libro, cuius materia gravioris momenti sit, iudicium agatur (quod erit nobis facillimum, quum eadem Congregatio qualibet feria quinta coram nobis habeatur); sic et Indicis Congregationi praesentiam nostram impendere parati sumus, quoties rei gravitas id promereri videbitur. Neque enim id opus esse dicendum est, quum vel haeretici hominis liber denunciatur, in quo auctor errores catholico dogmati adversantes consulto tradit, aut tuetur; vel opus aliquod in examen adducitur, quo rectae morum regulae labefactantur, ac vitiis, et corruptelis fomenta praebentur. In his enim casibus ne illas quidem, quas supra scripsimus accuratiores cautelas adhibere necesse erit; sed haeretico dogmate, vel pravo moris incitamento semel comperto, proscriptionis decretum illico sancendum erit, iuxta primam, secundam et septimam Indicis regulas sacrosancti tridentini concilii iussu editas, atque vulgatas ¹.

§ 12. Cum in praeclaudata Congregatione sancti Officii severissimis legibus cautum sit, ne de rebus eiusdem Congregationis quisquam cum alio extra illam loquatur; nos hanc eandem silentii legem a relatoribus, consultoribus, et Cardinalibus Congregationis Indicis religiose custodiendam praecipimus. Illius tamen secretario potestatem facimus, ut animadversiones in libros censurae subiectos, eorum auctoribus, vel aliis illorum nomine agentibus, et postulantibus, sub eadem secreti lege communicare queat; suppressis semper denunciatoris, censorisque nominibus.

§ 13. Examinandis, corrigendisque libris peropportuna sunt, quae decem regulis Indicis a patribus tridentinae synodi confectis,

¹ Hisce tribus regulis abrogatis respondent in C. *Officiorum* decreta generalia 1, 2, 9 et 10.

atque editis continentur. In instructione autem felicitis recordationis Clementis Papae VIII, eisdem regulis adiecta, *Tit. de correctione librorum*, § 5, episcopis et inquisitoribus cura committitur, ut ad librorum edendorum examen *spectatae pietatis et doctrinae viros adhibeant, de quorum fide, et integritate sibi polliceri queant, nihil eos gratiae daturus, nihil odio, sed omni humano affectu posthabito. Dei dumtaxat gloriam spectaturos, et fidelis populi utilitatem*. His porro virtutibus, animique dotibus, si non maiori, at pari certe de causa, praestare oportet huius nostrae Congregationis revisores, et consultores. Cumque eos omnes, qui nunc huiusmodi munera obtinent, tales esse non ignoremus; optandum, sperandumque est, non absimiles deinceps futuros, qui ad id eligentur; homines nimirum vitae integros, probatae doctrinae, maturo iudicio, incorrupto affectu, ab omni partium studio, personarumque acceptione alienos; qui aequitatem, libertatemque iudicandi, cum prudentia, et veritatis zelo coniungant. Cum autem eorum numerus nunc certus, et constitutus non sit, ab eiusdem Congregationis Cardinalibus consilium expectabimus, atque capiemus, num eum pro futuris temporibus definire oporteat, vel expediat: hoc tamen iam nunc decernentes, quatenus eorum numerus definiatur, ut tam relatores, quam consultores, ex utroque clero, seculari nempe et regulari, assumantur, alii quidem theologi, alii utriusque iuris periti, alii sacra et profana eruditione praestantes, ut ex eorum coetu pro varietate librorum, qui ad Congregationem deferuntur, idonei viri non desint ad ferendum de unoquoque iudicium.

§ 14. Ipsos autem relatores, consultoresque, tam nunc existentes, quam in posterum quandocumque futuros, monemus, ac vehementer hortamur, ut in examine, iudicioque librorum, sequentes regulas diligenter inspiciant, accurateque custodiant.

§ 15. I. Meminerint, non id sibi muneris onerisque impositum, ut libri ad examinandum sibi traditi proscriptionem modis omnibus curent, atque urgeant; sed ut diligenti studio, ac sedato animo ipsum expendentes, fideles observationes suas, verasque rationes Congregationi suppeditent, ex quibus rectum iudicium de illo ferre, eiusque proscriptionem, emendationem, aut dimissionem pro merito decernere valeat.

§ 16. II. Tametsi hactenus cautum sit, cavendumque deinceps non dubitemus, ut ad referendum, et consulendum in praedicta Congregatione, ii solum admittantur, qui scientiam rerum, quas libri delati respective continent, diuturno studio acquisitam possideant—deceat enim de artibus solos artifices iudicare:—nihilominus si forte eveniat, ut alicui per errorem materia aliqua discutienda committatur ab illius peculiaribus studiis aliena, idque a censore, aut consultore electo, ex ipsa libri lectione deprehendatur; noverit is, se neque apud Deum, neque apud homines culpa vacaturum, nisi quamprimum id Congregationi, aut secretario aperiat, seque ad ferendam de huiusmodi libro censuram minus aptum professus, alium magis idoneum ad id muneris subrogari curet: quo tantum abest, ut existimationis suae dispendium apud Pontificem, et Cardinales passurus sit, ut magnam potius probitatis, et candoris opinionem et laudem sibi sit conciliaturus.

§ 17. III. De variis opinionibus, atque sententiis in unoquoque libro contentis, animo a praeiudiciis omnibus vacuo, iudicandum sibi esse sciunt. Itaque nationis, familiae, scholae, instituti affectum excutiant; studia partium seponant; Ecclesiae sanctae dogmata, et communem catholicorum doctrinam, quae conciliorum generalium decretis, romanorum Pontificum constitutionibus, et orthodoxorum patrum, atque doctorum consensu continentur, unice prae oculis habent; hoc de caetero cogitantes, non paucas esse opiniones, quae uni scholae, instituto, aut nationi certo certiores videntur, et nihilominus, sine ullo fidei, aut religionis detrimento, ab aliis catholicis viris reiiciuntur, atque impugnantur, oppositaeque defenduntur, sciente ac permittente apostolica Sede, quae unamquamque opinionem huiusmodi in suo probabilitatis gradu relinquit.

§ 18. IV. Hoc quoque diligenter animadvertendum monemus, haud rectum iudicium de vero auctoris sensu fieri posse, nisi omni ex parte illius liber legatur, quaeque diversis in locis posita, et collocata sunt, inter se comparentur; universum praeterea auctoris consilium, et institutum attente dispiciatur, neque vero ex una, vel altera propositione a suo contextu divulsa, vel seorsim ab aliis, quae in eodem libro continentur, considerata, et expensa, de eo pronunciandum esse; saepe enim accidit, ut quod ab auctore in aliquo operis loco perfunctorie, aut subobscurè traditum est, ita alio in loco distincte, copiose, ac dilucide explicetur, ut offuscae priori sententiae tenebrae, quibus involuta pravi sensus speciem exhibebat, penitus dispellantur, omnisque labis expers propositio dignoscatur.

§ 19. V. Quod si ambigua quaedam exciderint auctori, qui alioquin catholicus sit, et integra religionis, doctrinaeque fana, aequitas ipsa postulare videtur, ut eius dicta benigne, quantum licuerit, explicata, in bonam partem accipiantur.

§ 20. Has porro, similesque regulas, quae apud optimos scriptores de his agentes facile occurrent, semper animo propositas habeant censores et consultores, quo valeant, in hoc gravissimo iudicii genere, conscientiae suae, auctorum famae, Ecclesiae bono, et fidelium utilitati consulere. Duo autem reliqua sunt in eum finem plane opportuna, quae hoc loco adiungenda omnino esse iudicamus.

§ 21. Prodeunt aliquando libri, in quibus falsa, et reprobata dogmata, aut systemata, religioni vel moribus exitiosa, tamquam aliorum inventa, et cogitata, exponuntur, et referuntur, absque eo quod auctor, qui opus suum pravis huiusmodi mercibus onerare satagit, ea refutandi curam in se recipiat. Putant vero, qui talia agunt, nulli sese reprehensioni, aut censurae obnoxios esse, propterea quod de alienis, ut aiunt, opinionibus nihil ipsi affirmant, sed historice agant. At quidquid sit de eorum animo, et consilio, deque personali in eos animadversione, de qua viderint, qui in tribunalibus ad coercenda crimina institutis ius dicunt; dubitari certe non potest, magnam eiusmodi libris in christianam rempublicam labem, ac perniciem inferri, quum incautis lectoribus venena propinent, nullo exhibito, vel parato, quo praeserventur, antidoto.

Subtilissimum. hoc humanae malitiae inventum, ac novum seductionis genus, quo simplicium mentes facile implicantur, quam diligentissime revisores advertant, ac censurae subiciant, ut vel huiusmodi libri, si aliqua ex ipsis capi possit utilitas, emendentur, vel in vetitorum Indicem omnino referantur.

§ 22. In ea, quam superius laudavimus, praedecessoris nostri Clementis Papae VIII instructione, *Tit. de correct. lib. § 2* sapientissime cautum legitur, ut *quae famae proximorum, et praesertim ecclesiasticorum et principum, detrahunt, bonisque moribus et christianae disciplinae sunt contraria, expungantur.* Et paulo post: *facetiae etiam, aut dicteria, in perniciem, aut praeiudicium famae, existimationis aliorum iactata, repudientur.* Utinam vero in aspectum, lucemque hominum libri eiusmodi in hac temporum licentia et pravitae non efferrentur, in quibus dissidentes auctores mutuis se iurgiis, conviciisque proscindunt, aliorum opiniones nondum ab Ecclesia damnatas censura perstringunt, adversarios, eorumque scholas, ac coetus sugillant, et pro ridiculis ducunt, magno equidem bonorum scandalo, haereticorum vero contemptu, qui digladiantibus inter se catholicis, seque mutuo lacerantibus, plane triumphant. Etsi posse fieri non posse intelligamus, ut disputationes omnes e mundo tollantur, praesertim cum librorum numerus continenter augeatur - *faciendi enim plures libros nullus est finis*, ut est apud Ecclesiasten, *cap. 12* -; compertum praeterea nobis sit, magnam aliquando utilitatem ex iis capi posse; modum tamen in defendendis opinionibus, et christianam in scribendo moderationem servari merito volumus. *Non inutiliter* (inquit Augustinus in Enchirid. cap. 59 prope finem) *exercentur ingenia, si adhibeatur disceptatio moderata, et absit error opinantium se scire quod nesciunt.* Qui veritatis studium, et purioris doctrinae zelum, quo suarum scriptionum mordacitatem excusent, obtendere solent, ii primum intelligant, non minorem habendam evangelicae mansuetudinis, et christianae charitatis, quam veritatis rationem. Charitas autem de corde puro, patiens est, benigna est, non irritatur, non aemulatur, non agit perperam, (utque addit idem Augustinus lib. contra litteras Petiliani, cap. 29 n. 31) sine superbia de veritate praesumit, sine saevitia pro veritate certat. Haec magnus ille non veritatis minus, quam charitatis doctor, et scripto et opere praemonstravit. Nam in suis adversus manichaeos, pelagianos, donatistas, aliosque tam sibi, quam Ecclesiae adversantes, assiduus conflictationibus, id semper diligentissime cavit, ne quempiam eorum iniuriis, aut conviciis laederet, atque exasperaret. Qui secus scribendo, vel disputando fecerit, is profecto nec veritatem sibi praecipue cordi esse, nec charitatem sectari se ostendit.

§ 23. Ii quoque non satis idoneam, iustamque excusationem afferre videntur, qui ob singulare, quod profitentur, erga veteres doctores studium, eam sibi scribendi rationem licere arbitrantur; nam si carpere novos audeant, forte ab laedendis veteribus sibi minime temperassent, si in eorum tempora incidissent: quod praeclare animadversum est ab auctore Operis imperfecti in Matthaeum, hom. 45: *Cum audieris, inquit, aliquem beatificantem antiquos doctores, proba, qualis sit circa suos doctores. Si enim illos, cum quibus*

vivit, sustinet, et honorat, sine dubio illos, si cum illis vixisset, honorasset; si autem suos contemnit, si cum illis vixisset, et illos contempsisset. Quamobrem firmum, ratumque sit omnibus, qui adversus aliorum sententias scribunt ac disputant, id quod graviter, ac sapienter a ven. servo Dei praedecessore nostro Innocentio Papa XI praescriptum est in decreto edito die secunda Martii anni millesimi sexcentissimi septuagesimi noni: *Tandem, inquit, ut ab iniuriis contentionibus doctores, seu scholastici, aut alij quicumque in posterum absterneant, ut paci, et charitati consulatur, idem Sanctissimus in virtute sanctae obedientiae eis praecipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quam in thesibus, ac praedicationibus, caveant ab omni censura et nota, necnon a quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quae adhuc inter catholicos controvertuntur, donec a sancta Sede recognitae sint, et super eis iudicium proferatur.* Cohibeatur itaque ea scriptorum licentia, qui, ut aiebat Augustinus, lib. 12 Conf., cap. 25 num. 34, *sententiam suam amantes, non quia vera est, sed quia sua est,* aliorum opiniones non modo improbant, sed illiberaliter etiam notant, atque traducunt. Non feratur omnino, privatas sententias veluti certa ac definita Ecclesiae dogmata a quopiam in libris obtrudi, opposita vero erroris insimulari, quo turbae in Ecclesia excitantur, dissidia inter doctores aut seruntur, aut foveantur, et christianae charitatis vincula persaepe abrumpuntur.

§ 24. Angelicus scholarum princeps Ecclesiaeque doctor, s. Thomas Aquinas, dum tot conscripsit nunquam satis laudata volumina, varias necessario offendit philosophorum, theologorumque opiniones, quas veritate impellente refellere debuit. Ceteras vero tanti doctoris laudes id mirabiliter cumulat, quod adversariorum neminem parvipendere, vellicare, aut traducere visus sit, sed omnes officiose, ac perhumaniter demereri; nam si quid durius, ambiguum, obscurumve eorum dictis subesset, id leniter, benigneque interpretando, emolliebat, atque explicabat. Si autem religionis, ac fidei causa postulabat, ut eorum sententiam exploderet, ac refutaret, tanta id praestabat modestia, ut non minorem ab iis dissentiendo, quam catholicam veritatem asserendo, laudem mereretur. Qui tam eximio uti solent ac gloriari magistro, (quos magno numero esse, pro singulari nostro erga ipsum cultu, studioque gaudemus), ii sibi ad aemulandum proponant tanti doctoris in scribendo moderationem, honestissimamque cum adversariis agendi, disputandique rationem. Ad hanc ceteri quoque sese componere studeant, qui ab eius schola, doctrinaque recedunt. Sanctorum enim virtutes omnibus in exemplum ab Ecclesia propositae sunt. Cumque Angelicus doctor sanctorum albo adscriptus sit, quamquam diversa ab eo sentire liceat, ei tamen contrariam in agendo, ac disputando rationem inire omnino non licet. Nimium interest publicae tranquillitatis, proximorum aedificationis, et charitatis, ut e catholicorum scriptis absit livor, acerbitas, atque scurrilitas, a christiana institutione, ac disciplina, et ab omni honestate prorsus aliena. Quamobrem in huiusmodi scriptorum licentiam graviter pro munere suo censuram intendant revisores

librorum, eamque Congregationis Cardinalibus cognoscendam subiiciant, ut eam pro zelo suo, et potestate coerceant.

§ 25. Quae hactenus a nobis proposita, ac constituta sunt, praedecessorum nostrorum decretis plane consona, Congregationum quoquestrarum legibus et consuetudinibus comprobata, in librorum examine, ac iudicio instituendo, apostolica auctoritate deinceps servari decernimus: mandantes universis, et singulis, qui in praefatis Congregationibus locum obtinent, seu illis quomodolibet operam suam praestant, ut adversus praemissa sic a nobis statuta nihil edicere, innovare, decernere, aut intentare praesumant, absque nostra, vel successorum nostrorum pro tempore existentium romanorum Pontificum expressa facultate.

§ 26. Non obstantibus contrariis quibusvis, etiam apostolicis constitutionibus, et ordinationibus, necnon earundem Congregationum, etiam apostolica auctoritate, seu quavis firmitate alia roboratis decretis, usibus, stylis, et consuetudinibus, etiam immemorabilibus, ceterisque in contrarium facientibus quibuscumque.

§ 27. Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrorum decretorum, mandatorum, statutorum, voluntatum, ac derogationum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum.

Datum Romae apud sanctam Mariam maiorem, anno Incarnationis dominicae millesimo septingentesimo quinquagesimo tertio, septimo Idus Iulii, Pontificatus nostri anno tertio decimo.

D. CARD. PASSIONEVIS.

I. DATARIVS.

Visa

DE CURIA I. C. BOSCHI.

Loco ✠ Plumbi.

I. B. EVGENIVS.

Registrata in Secretaria Brevium.

BIBLIOGRAPHIA

I. Ex superioris aevi Doctoribus

- S. ALPHONSI, tum *Theologia moralis*, l. 7, n. 281-299; tum *Dissertatio de iusta prohibitione et abolitione librorum*, etc. (Appendix ad theol. mor.)
- IACOBI GRETSEI Soc. Iesu theologi, *De iure et more prohibendi, expurgandi et abclendi libros haereticos et noxios*. (Ingoldstadii, 1653.)
- C. LUGO, *De Fide*, d. 21, s. 2.
- REIFFENSTUEL, *Ius canonicum*, l. 1, t. 31, n. 143, 144; l. 5, t. 7, n. 34-138.
- SANCHEZ, *In Decalogum*, l. 2, c. 10, n. 20-58.
- SCHMALZGRUEBER, *Ius canonicum*, l. 5, t. 7, n. 27-61.
- SUAREZ, *De Fide*, d. 20, s. 2, et *De Legibus*.
- ZACCARIA, *Storia polemica della proibizione dei libri*, 1777.

II. Ex iis qui nostra aetate scribebant, sed ante hanc Constitutionem

- ARNDT, S. I. *De Libris prohibitis Commentarii*. Rati-bonae, 1895.
- AVANZINI-PENNACCHI, «*Constitutio qua Censurae, etc.*», tum in compendiosa declaratione C. Apostolicae Sedis, tum in subiectis Appendicibus.
- BALLERINI-PALMIERI, *Opus theologicum*, tr. 7, s. 4 (ex editione 2^a.)
- BUCCERONI, S. I. *Instit. Theol. mor.*, v. 2 in fine, ubi de C. Apostolicae Sedis, et de libris prohibitis (ex editione 1^a. Citabitur BUCC.).
- C. D'ANNIBALE, tum *Summula theol. mor.*, I, 390; III, 141-144 (Ex 3^a edit.); tum *Commentarius Reatinus in C. Apostolicae Sedis*, n. 27-34, 137. (Citabitur ex 1^a editione Reat.)
- III. DE BRABANDERE, *Iuris canonici compendium*. (Ex 5^a editione.)
- Dr. GÖPFERT, (professor Wirceburgensis) *Moraltheologie*. Paderborn, 1897, v. 1, § 48, p. 310-326; v. 2, Vorwort.
- HEYMANS, *De ecclesiastica librorum aliorumque scriptorum in Belgio prohibitione*. Bruxellis, 1849.

- LEHMKUHL, S. I. *Theol. moralis* (ex editione 8^a).
 CL. MARC, C. SS. R. *Institutiones mor. Alphonsianae* (ex editione 7^a).
 PETIT, *L'Index, son histoire, ses lois, sa force obligatoire*. Paris, Lethielleux, 1888.
 PIAT, Ord. FF. Min. S. Francisci Capuccin. *Commentarius in C. Apostolicae Sedis, quem* (Append. X) *adiicit Principiis Theol. mor.* F. PII VAN DER VELDEN, Ord. FF. Min. (ex 2^a editione).
 REUSCH, *Der Index de verbotenen Bücher*, 2. tom. Bonn, 1883-1885.
 VILLADA, S. I. *Casus Conscientiae his praesertim temporibus accommodati*. Bruxellis, Vromant. Pars prima. De Liberalismo. Casus V. De Cooperatione in Liberalismo per Ephemerides.

III. Ex his qui praesentem Constitutionem sunt interpretati

- BOUDINHON, *La nouvelle Législation de l'Index*. Paris, Lethielleux, 1899 (in-8, 396 p.).
 DESJARDINS, S. J. in *ÉTUDES* t. 70 et 71.
 CIOLLI, *Commento breve della Costituzione leonina riguardo ai libri proibiti*. 2^a ed. Roma, Pustet, 1906 (in-16, 83 p.).
 DILGSKRON, C. SS. R. *De Revisione et approbatione librorum typis describendorum*, in *ANALECTA ECCLESIASTICA*, 1896, 1897. Scribere coepit ante praesentem Constitutionem, sed sub novo iure perfecit opus.
 GÉNICOT, S. I. *Theologiae moralis Institutiones*, Lovanii, Polleunis, 1896, edit. 4, 1904.
 C. CAS. M. GENNARI, *La costituzione « Officiorum » brevemente commentata*. Roma, 1905, ed. 3^a.
 HILGERS, S. I. *Der Index der verbotenen Bücher*, in seiner neuen Fassung dargelegt und rechtlich historisch geurtheilt, 1 vol. in-8. XXI-638 p., Friburg-Brisgoviae, Herder, 1904.
 HOLLWECK, Professor in Eichstätt, *Das Kirchliche Bücherbot*. Mainz, Kirchheim. Zweite Auflage. (Opusculum VIII et 77 p.)
 LEHMKUHL, S. I. *Theologia moralis*. Friburgi Brisgoviae, Herder, editio 10, 1902.
 MOUREAU, in *REVUE DES SCIENCES ECCLÉSIASTIQUES*, 1897, 8e série, t. 5, p. 385 et sq.; t. 6, p. 5, 97, 289, 385 sq.
 DOMINICUS PALMIERI, S. I. in *Compendii GURY-BALLERINI* editione 13^a, t. II n. 794-798.
 JOS. PENNACCHI. In *Constitutionem Apostolicam « Officiorum ac Munerum » brevis Commentatio*. Prodiit prius in ACTA S. SEDIS, ex qua publicatione separatim citabitur, interdum seorsim sit edita typis *Propagandae Fidei* (in 4°. XXI et 266 p.). Venit autem Romae, apud Desclée-Lefebvre, 1898.
 PÉRIÈS, *L'Index*. Paris, Roger et Chernovitz, 1898 (in-18, XIX et 261 pp.). Cl. auctor, praeter commentarium, consilia subiecit practica de modo ordinandi praevidiam censuram in dioecesibus.

- PIAT¹, F. M. C. in NOUVELLE REVUE THÉOLOGIQUE, t. 30-32 (1898-1900).
- PLANCHARD, REVUE THÉOLOGIQUE FRANÇAISE, 1897, et varia de licentiis legendi libros prohibitos, p. 21-35, eiusdem anni.
- Dr. SCHNEIDER (Professoris Ratisbonensis). *Die neuen Bücher-gesetze der katholischen Kirche*, Mainz, Kirchheim, 1899 (in-8, XVI, 198 p.). In opere isto peculiarem laudem merentur historica rerum expositio et scientificus apparatus.
- SZEZEPANSKI, S. I. *Nowy Indeks Ksiazek Zakazanych oraz jego uzasadnienie, dzieji i nowe prawo*. Cracoviae, 1903.
- SLEUTJES, O. F. M. *De prohibitione et censura librorum*, Galopiae. Alberts, 1903.
- VAN COILLIE, *Commentarius in C. «Officiorum ac Munerum»*, I, in-8, 122 p.
- WERNZ, S. I. *Ius Decretalium*, t. 3, n. 96-131, Romae, 1901.

¹ Virum illum, in iuris scientia perfectum, eo gratiore animo commemoramus, quod nostras interpretationes ferme omnes sua auctoritate confirmavit, etiam illas dico quas eiusdem NOUVELLE REVUE THÉOLOGIQUE alius scriptor tunc ordinarius, J. V. probare non erat ausus. Non potuit nobis esse iniucundum nancisci in eodem periodico libello ubi occurrerat adversarius, ultroneum vindicem ac patronum, ipsum periodici libelli auctorem.

INDEX RERUM ALPHABETICUS

Numeri quibus p. non praeponitur sunt marginales

*Asteriscus * annotationes significat*

Lineola interducta (—) == vocabulum in principio positum

A

Abbas Nullius, prohibens libros, 102.

Abrogatio iuris anterioris *C. Officiorum*, 18. 20.

Acatholici, quinam, 67. Eorum libri, 66. 67. 68; editiones, versiones *S. Scripturae*, 69. 70. Quid liber acatholici, 67, N. B.

Ad aures nostras, Breve Alexandri VII, 12 ian. 1661, de gallica Missalis versione, p. 106*.

Ad effectum impugnandi, clausula, 97. 98, 5.

Adulescens, quisnam, 73, 5. — Universitatis alumnus legens classicos obscenos, 73, 5. — excusatus officio, 95, 2.

Alexander VI, censuram praeiviam imperat, 8.

Alexander VII, auctor Indicis, 5. Eius Breve *Ad aures*, de Missali gallice reddito, p. 106*. Eius iussum quod ad libros Status Pontificii, 114.

Alumni, quamnam obtineant facultatem, 145. 151. — excusati officio, 95, 2. — legentes classicos obscenos, 73, 5.

Anarchistae, Societas massonica, 82. 83.

Anglia, quod ad decreta Indicis, 23; socialistas, 83.

Annales parlementaires, 66, 7. **Annus** in Bullis, 13*. — impressionis et editionis ponendus in libris, 121.

Anonymi libri, 121.

Apocryphae indulgentiae, 86. Normae discernendi, p. 94.

Apostatae, quinam. Varium genus, 66. Eorum libri, 66. 125.

Apostolica Sedes. Acta Apostolicae Sedis, quatenus sint, 84*. Libri eidem detrahentes, 74; exempla, p. 76; tuentes errores ab ipsa proscriptos, 84. Vis facultatum ab ipsa concessarum, 95-98; proscriptionum eius, 123. Quos delegat ad permittendam lectionem, 97; ad proscribendum, 63. 102. Formulae eius facultatum, 134-166.

Apostolicae litterae, quid, 125, 6.

Apostolicae Sedis, Constitutio Pii IX, 12 oc. 1869, de censuris. Minus plene quam *C. Officiorum* iura abrogat superiora, 19. 20. De praxi exquirendi nomen complicitis in confessione, 84. De sectis massonicis, p. 87.

Apparitio nova. Libri vel scripta eam narrantes, 78.

Arbitraria poena, quid, 127.

Arius scriptor *Thaliae*, 2.

Articuli excerpti e periodicis editio, 123.

Ascetici libri, 91. Quid si sine approbatione editi fuerint ante C. Leonis XIII, 91, 4.

Auctor v **Scriptor**.

B

Beatificationis causa. Miraculorum publicatio probanda S. Rituum Congr. 78. Libri (vel scripta) ad has causas spectantes, reservantur S. Rit. Cong., 107.

Belgium. Censura de imaginibus sacris in Belgio, 85. Ephemerides an dioecesano iure proscriptae in Belgio, 93. — fruitur facultatibus Prop. Fidei, 95. Socialistae Belgii, p. 89.

Bellarmini *Controversiae* in praeparato Indice, 5.

Benedictus XIV, auctor Indicis, 5; damnans inquisitionem de complice, 84. Eius C. *Providas*, de sectis massonicis, p. 86*; C. *Sollicita ac provida*, 5. 13. 15. 115; p. 189-199. C. *Sollicitudini*, de imaginibus, 85. Eius decreta de libris prohibitis nec in Indice nominatim expressis, 19; de publicandis indulgentiis, 87. Eius epistula *Redditae nobis*, 20.

Bethleem L. *Romans à lire et Romans à proscrire*, 45*.

Biblia sacra v. **Scriptura Sacra**.

Bibliopega, an retinet libros, 51. 58.

Bibliopolae, 60. 124. Formula facultatis quae ipsis fit, 149.

Bibliotheca. Facultas servandi prohibitos libros in bibliotheca familiarum, 148.

Bibliothecarius, vel Bibliothecae custos, an retinet librum, 51. Facultates ad eius usum, 137. 150.

Boni mores, quinam, 92, 5. *Data opera* iis contrariae ephemerides, 92, 5. V. **Obscoeni**.

Breviarium, quomodo edendum, 88. Usus Breviarii illicite editi, p. 101.

Bulla annum indicat Incarnationis, 13*.

C

Calendarium, non est liber, 35.

Canonizatio. Libri ad has causas spectantes, probandi S. Rit. Congr. Perinde de scriptis dicendum, 78. 107.

Cantus sacri libri, 89.

Carbonaria, societas massonica, 82. Catechismi carbonariorum, p. 153.

Cardinales, obnoxii censurae praeviae, 112; obtinentes licentiam legendi opera prohibita, 95; qua formula, 134. 139.

Carrière. Eius versio paraphrastica S. Scripturae, 71.

Casus reservatus. Impedimentum recurrendi pro casu reservato aestimatur respectu potestatis ordinariae, p. 119. — S. Sedi nequit ab Episcopo reservari, 102.

Casus urgens, concedenti licentiam legendi prohibita, 96.

Catechismi, quomodo edendi, 91. — carbonariorum, p. 153. — in locis missionum, 109.

Caupones, 60.

Censores librorum, quinam eligendi. Eorum officium, 115; retributio, p. 140.

Censura, poena. v. **Excommunicatio**. Strictae interpretanda, 25.

Censura praevia. Historica, 7-9. Censurae finis et vis, obiectum in universum, sollemnitates, 104; obligatio conscientiae, 105 bis. Praelati censurae praepositi, 105-114. Quomodo munus exsequendum, 115. Opera censurae obnoxia, 117. 118. Ius speciale clericorum saecularium, 119. 120; regularium, 113.

Summa legum de censura, 132. 133.

Cerimonialis Episcoporum, quomodo edendus, 88.

« **Chrestomathies** », 31.

Classes operum damnatorum quae olim distinguebantur, 5. 65.

Classici obsceni, 29, d. 73. 124, 4. Eorum versiones, 73, 7.

Clausulae: *Ad effectum impugnan-* di, 98, 5; *Contra religionem*, 92, 4. 98; *Data opera*, 43; *De religione*, 67. 92, 4; *Donec corrigatur*, 17, 29, d; *Etiā tamquam delegatus Apostolicae Sedis*, 64, p. 54 et n. 102; *Ex professo*, 43; *Fabulae amatoriae omnes*, 45, 2. 125; *Haeresim propugnantes*, 66; *In dioecesi*, p. 120*; *In odium auctoris*, 5. 44; *Ita ut libri extra dioecesim non auferantur*, 98, 6; *Opera omnia*, 44. 45; *Schisma propugnantes*, 66; *Scienter*, 125; *Simpliciter et specialiter reservata excommunicatio S. Pontifici*, 125, 10.

Clemens VIII, auctor Indicis, 5. — et censura praevia, 8. Eius Instructio quae Indici praeponeretur, 18. 19. 113. — de prohibitione librorum ab Episcopis faciēda, 64, p. 56.

Clemens XII, C. *In eminenti*, De sectis massonicis, p. 86*.

Clericalis status. Libri eidem iniuriosi, 76.

Clerici. Quas obtineant facultates, 140. 141. 143. — *saeculares*, Ius speciale censurae praeviae, 119. 120.

Collectiones Decretorum S. Congr. non vulgandae sine licentia, 108. — Indulgentiarum, 87.

Collegii rector, quamvis obtineat facultatem, 135.

Commissio pontificia de re biblica, 75.

Commodatio libri prohibiti an et quomodo vetita, 47. 60. 124.

Communitates Sororum. Facultas legendi, etc. 152.

Compendium libri prohibiti, 30. p. 158.

Concillium oecumenicum, Libri ab ipso damnati, 65, tuentes errores ab ipso proscriptos, 84. — *Lateranense*, 8; *Nicaenum*, 2; *Tridentinum*, 18. 113. 126.

Condictio sine qua non, quomodo exprimitur, p. 123*.

Confessarius et ephemerides pravae, 57. 60. — delegari potest a l. permittendos libros prohibitos, 96. 97. Non iam requiritur eius licentia ad legendam S. Scripturam, 71.

Confraternitas, pro Summariis Indulgentiarum, 87.

Consuetudo, contraria C. *Officiorum*, 21.

Contionum libri vel libelli, 91.

Controversiae, possuntne esse ratio cur Episcopus librum prohibeat, 102, 4.

Cooperatio proxima, remota edenti librum praestita, 49; vel pravis ephemeridibus, aut periodicis, 94.

Corrector, quomodo cooperetur editioni, 49* — operis obsceni classici, 73, 4. — inter legentes est numerandus, p. 39* et 155.

Cremationem cadaverum fovens Societas non est necessario massonica, p. 88.

Culpa gravis aut levis in violandis legibus Indicis, 53-61.

Cultus catholicus. Libri ei detractantes, 74. Exempla, p. 76*.

Custodia libri prohibiti, 99.

D

Data opera, clausula, 43. — Liber *data opera* aliquid faciēns, 43. 76.

Decreta generalia de censura et prohib. libr. Notio, 14. — Benedicti XIV, 18. 19. — Leonis XIII. Quomodo interpretanda, 17. 20. 22. 25-27. Eorum summa, 128-133 bis. Eorum vis universalis, 23. Vis et efficacia in praeterita, 28.

Defensa de la autoridad de los gobiernos, etc. opus Vigil, p. 154.

Defensio libri prohibiti, quid, et quatenus vetita, 47. 48. Gravitas reatus, 55. Excommunicatio, p. 155.

Delegatio S. Sedis ad permittendas lectiones, 97; ad proscribendum, 63. 102.

Delegatus apostolicus, quisnam, 100, 3. — deferens libros ad S. Sedem, 100, 3.

Denunciatio pravorum librorum, 100. 101. 103.

De scriptoribus ecclesiasticis, opus Gennadii, 7.

Destructio libri prohibiti, an imperata, 102, 7.

Detractio, quid, 74, 3. Quomodo differat ab haeresi, 74, 3. Libri detrahentes Deo, etc. 74.

Deus. Ipsi detrahentes libri, 74. Exempla, p. 76*.

Devotiones novae. Quae sint, 80, 2. Libri aut scripta quae eas inducunt, 80. — improbatæ a S. Officio, p. 84*. Devotionum libelli aut libri, 91.

Diaria, an librum constituent, 33. Quid, si in unum tomum redactæ, 33*. 34*. — an obnoxia censurae praeviae, 118. — quorum clericus moderator, 120. — quae pios nuncios continent, 91; — supernaturalia narrant, 78, 3. — quae nam prohibeantur, 92. — Diariorum prohibitorum emptio 61; lectio, 57, d. cum facultate, 98, 2. locatio, commodatio, 60; subscriptio, 61; retentio, 58. Partes Confessarii, 57. An liceat, expediat prava diaria bonis articulis augere, 94.

Dies, quae nam indicetur in Indicis catalogo, 17.

Divina Psalmodia. C. Urbani VIII, 25 ian. 1631 de edendis Breviariis, p. 99*.

Divinatio, quid. Libri eam docentes vel commendantes, 77.

Divisio Commentariorum, 1.

Divortium. Quid. Libri qui divortium licitum statuunt, 81.

Doctus, an eximitur legibus Indicis, 95.

Donec corrigatur, clausula, 17. 29, d.

Duellum. Notio. Libri qui duello patrocinantur, 81.

Dumas (uterque). Qua ratione eorum opera sint proscripta. 45*.

E

Ecclesia catholica. Libri eidem detrahentes, 74. Exempla, p. 76.

Ecclesiam a Iesu Christo, C. Pii VII, 15 sept. 1821, De sectis masson. p. 86*.

Editio, quid sit, 49. 121. 126. — S. Scripturae, 69. 70. — nova libri approbati, 122; articuli excerpti e periodicis, 123. — nova vel praecedens operis prohibiti, 17. 29, c. d. 47. 106. 123. Quid de huiusmodi librorum compendiis, 30. p. 158. Quid inferat prohibitio edendi librum, 52. Editionis prohibitaee malitia, 49. 56.

Editor, quisnam, 49. 121. 126.

Emptio libri prohibiti, 61. diariorum, libellorum periodicorum, 61.

En route, opus Huysmans, 72, 3.

Ephemerides, an librum constituent, 33. Quid, si in unum tomum redactæ, 33*. 34*. — an obnoxia censurae praeviae, 118. — narrantes facta mirabilia, 78, 3; pias nunciantes ceremonias, 91. — quas saecularis sacerdos velit morderari, 120. — prohibitaee, 92. Si legantur, commodentur (apud caupones), locentur, emantur (subscriptione vel aliter), retineantur, quae nam culpa: 57. 58. 60. 61. Partes Confessarii, 57. Facultas legendi prohibitas ephemerides, 98, 2. Cooperatio per articulos honestos, 94.

Epikela, in legibus Indicis, 95.

Episcopus, v. etiam **Ordinarius loci**, approbans libros in universum, 110; libros devotionis, 91; novas devotiones, 80; litanias, 90, libros liturgicos, 88; libros indul.

gentiarum, 87; supernaturalium factorum, 78. 79; libros vel commentarios S. Scripturae, 126; vernaculas S. Scripturae versiones, 71. — concedens clerico saeculari ut librum edat, moderetur diarium, 119. 120; concedens lectionem librorum prohibitorum, 96. 97; publicationem libri anonymi seu pseudonymi, 121, 6. — deferens libros ad S. Sedem, 100. — edens librum, 112. — facultatibus munitus. Formulae facultatum, 134. 139. 152, N. B. 153-160. — prohibens libros vel diaria, 63. 98. 102. Quid, si liber iam approbatus; quid, si a S. Sede proscriptus, 102. p. 158. Quid in regulares possit, 64. 97. 98. 113. 126. — puniens violatores legum Indicis, 127. — regionis missionum, 109, 5.

Episcopi Angliae, 83. 104; Belgii, 85. 93; Leodiensis, p. 113*. Galliae et Germaniae, p. 22.

Error. Libri qui — proscriptos defendunt, 84.

Esser, O. P. auctor Praefationis Indicis, 13. 17.

Etiā tamquam delegatus Apostolicas Sedis, clausula, 64. 102.

Euchologia, quomodo edenda, 91. p. 97.

Excerpta e periodicis, 122.

Excommunicatio, poena contra certas violationes legis Indicis, 125. 126; contra docentes licitam esse praxim exquirendi in confessione nomen complices, etc. 84. Specialiter reservata, quid operetur, 125, 10.

Esser, O. P. auctor Praefationis Indicis, 13. 17.

Exemptio a legibus Indicis, 23. 24. 95. — Regularium, quomodo concipienda, 64.

Ex professo. Clausula, 43.

F

Fabulae amatoriae. Quid? 42. De clausula qua damnantur fabulae amatoriae omnes, 45, 2.

Facultas edendi librum, gratis concedenda; imprimenda quomoda et quo rigore. Negatae facultatis quandoam dando ratio, 116. v. **Censura**.

Facultates legendi vel permittendi libros prohibitos. Formulae, 134-166. Quomodo interpretandae, 27. 96. 97. 98. — quibusnam et quomodo concedantur 95-98. Necessitas licentiae ad legendum, 95. Usus facultatum extra territorium, 95 bis. 98, 6. Quid, si domicilium mutaveris, 95 bis. Quaeenam facultates ceaseantur temporariae, p. 120. Summa legum, 133 *ter*.

Famulus, iussus retinere libros prohibitos, 58.

Fasciculi libellorum period. an libri, 33. 34 — posteriores proscriptioni, 29.

Feniani, Societas massonica, 82.

Fidelis causa. Subiectio Regularium in huiusmodi causa, p. 53.

Folia, non sunt liber, 33. Quid si ad librum damnatum pertineant, 36. — indulgentiarum, 87. — quae nam decreto generali prohibeantur, 92. 94, 3. — *periodica* quae clericus velit moderari, 120. v. etiam **diaria**.

Formulae facultatum et indultorum, 134-166.

Francisci a Victoria *Relectiones*, et Index, 5.

Froschammer, opera eius damnata, p. 154.

G

Gelasius. Decretum de libris, 2. — librum Gennadii accipit examinandum, 7.

Gennadius opus *De scriptoribus ecclesiasticis* Papae tradit examinandum, 7.

Godfredus Viterbiensis opus *Pantheon* Papae tradit probandum, 7.

Gregoriani cantus editio, 89.

Gregorius XIII, auctor Congr. Indicis, 6.

Gulda spirituale, opus Molinos, p. 153.

H

Haeresiarchae, sub iure anteriore et praesente, 66.

Haeresis, quid, 67. 74. 3. Haeresim propugnantes libri, 66. 125.

Haeretica propositio, damnata post editum librum, 28.

Haeticorum libri, quinam sint, 67. N. B. 125. p. 153*. Sanctiones iuris superioris et praesentis, 66. 67. 68. 125. De haeticis antiquioribus, medii aevi, modernis, 66. 7. 125. — editiones, versiones S. Scripturae, 69. 70. — impugnatio, an eximit legibus Indicis, 94.

Hierarchia ecclesiastica, quid? Libris qui eam probis afficiunt, 76.

Hilgers, laudatur eius opus *Der Index*, 2. 5. 7. p. 154* et passim.

Historia sacra, utriusque Testamenti, 69. 7.

Historicae notiones, De censura praevia, 7-9; De prohibitione librorum, 2-6.

Houtin, auctor operis *La Question biblique au XX siècle*, 102. 3.

Humanum genus. Encycl. Leonis XIII, 20 apr. 1884, De sectis massonicis, 82.

Huysmans, opera *En route et Là-Bas*, 72. 3.

Hypnotismus hodiernus, quomodo iudicandus, 77. 9. p. 80.

I

Imagines collectae non sunt liber, 37. — impressae quatenus, 85. — obscoenae, 79. 4. — sacrae quae novae sint vel abnormes, 85. — in memoriam defuncti vel primitiarum sacerdotalium, 87.

Immensa aeterni Patris. C. Sixti V, 22 ian. 1588, Congregationes instituens, 6.

Impressio libri, quid? 104. — Apostatarum, haeticorum, etc. 125. 8. Sollemnitates pro libris obnoxii censurae, 121. — Sacrae Scripturae, 126. — **nls** annus ponendus in libris, 121. 6.

Impressor, 125. 8. 126.

« **Imprimatur** » infertne libri approbationem, 104. — quomodo dandum et vulgandum, 116.

Imprimens, quisnam, 125. 8; 126.

Impugnare, quid, 69. 4.

Incredulorum libri, speciali mentione proscripti, p. 110.

Index hispanicus, 5*. — Leonis XIII, 5. 13. 17. Eius editiones, 13*; praefatio, 13. 17. Suppressi Indicis utilitas, 22. — particularis regionum, 5. — romanus primus, 2. 5. — tridentinus, 5.

Indices varii, 5. — pseudo-reformatorem et politicorum, 9. Indicis historia, 2-9; utilitas, 10-12. v. etiam **Lex**.

Indicis Congregatio. Origo et munus, 6. 28*. 62. Facultates, 95 bis. 124. Formulae, Indulta, 134-152. Facultatum interpretatio, 97-99. Proscribens opera, 28*. 62. Responso de erroribus Syllabo proscriptis, 84; de reddenda ratione cur negetur approbatio libri ab Ordinario, 116; de vulgandis excerptis ex periodicis, 122.

In dioecesi, Clausula, p. 120*; p. 124*.

Indulgentiae, apocryphae, vel revocatae, 86. Normae discernendi, p. 94. Libri, etc. de indulgentiis, 87. — apostolicae, 87.

Indulta S. C. Indicis, de lectione librorum prohibitorum, p. 120*. n. 134-152. — S. C. Propagandae Fidei, 153-166.

In eminenti, C. Clementis XII, 1738, De sectis massonicis, p. 86*.

Innocentius VIII statuit censuram praeviam, 8.

Innocentius XI, damnans opera Molinos, p. 153.

In odium auctoris, clausula, 5. 44.

Inquisitio Sacra, v. **Officium S.**

Inspiratio S. Scripturae, Libri de ea perverse agentes, 75.

Institutiones ecclesiasticae, damnatum opus Nuyts, p. 155*.

Constructio Clementis VIII, 19. 113.

Inter multiplices, C. Alexandri VI, 1 iun. 1501, De censura praevia, 8 — Litterae S. C. Indicis, nomine Pii IX, 63. 64*.

Interpretatio C. *Officiorum*, 19. 20. 25-27. — facultatum et indultorum, 96. 97-99.

Inter sollicitudines, C. Leonis X, 4 maii 1515, De censura praevia, 8.

Ita ut libri extra dioecesim non auferantur, clausula 98, 6.

J

Journal Officiel, 66, 7.

K

Kalendarium, an liber, 35.

Knights of Pythias, societas americana, p. 89*.

L

La-Bas, opus Huysmans, 72, 3.

Labbe. Collectio Conciliorum, 66, 7.

Lalcis concessae facultates. 142. 144. 145.

Lamennais, opus damnatum, p. 153.

La Question biblique au XIX siècle, opus damnatum Houtin, p. 128.

Lateranense concilium et censura praevia, 8.

Lectio libri, quid significet, 50. — libri prohibiti: gravitas reatus, 57 — libri apostat. haeticor. etc. 125. Quid, si periodica legas dia-

ria vel libellos, 57. Quinam et quomodo lectionem librorum prohibitorum concedant, 95-98.

Legislator. Eius mens quomodo regula sit interpretationis, 26. Applicatio, 65.

Leo X, et censura praevia, 8.

Leo XII. Eius mandatum, et Aditio novissima de censuris, 19. 63. — contra sectas massonicas, p. 87*.

Leo XIII, auctor Indicis, 5, et Codicis de censura et prohib. libr. 13. 14. 16. Constitutio *Officiorum ac Munerum*, p. 179-188. — mitigans censuram praevia, 8. Qua mente leges novas condiderit, 17. Quatenus ius superius abrogarit, 19. 20. Sectas massonicas describens, Enc. *Humanum genus*, 81. Socialistas damnans, C. *Quod Apostolici*, 83.

Leodiensis episcopus, p. 113*.

Les paroles d'un croyant, opus Lamennais, p. 153.

Lex odiosa quatenus, 26. — quomodo interpretanda, 26. — quando contrarie cessat, 95.

Legis naturalis praescripta, 24, p. 19. 26. 47. 3. 49. 57, p. 47. 59-61. 73. 92. 124.

Legum de censura et prohib. librorum: historia, 2-9; obligatio conscientiae, 53-61; utilitas, 10. 11; odium explicatur, 12; praesens summa et descriptio, 13-17. 128-133 bis; vis universalis, 23. 95.

Libelli periodici, damnati, quod ad posteriores fasciculos, 29. — imprimentes opus prius vel dein damnatum, 32. — quatenus non sint vel sint librorum loco habendi, 33*. 34. — obnoxii censurae, 117. 118, 3. — proscripti decretis generalibus, 92-94. Excerpta ex periodicis quomodo edenda, 122.

Libellus, Quid sit, 40. — indulgentiarum, 87. — litaniarum, 90, 4. — asceticus, precum, 91. — periodicus, quid, 92.

Liber. Accurata libri notio, 33-39. — acatholici, haetici, quid, 67,

- N. B. 125. p. 153*. — damnatus, quomodo damnetur totus, 29; insertus diario, libello periodico, 32; quatenus corrigi possit, 17. 29, d. 106. Talis libri compendium, 30. p. 158. Quid de libro prohibito faciendum, 102, 7. — obnoxius censurae, 117. — typis impressus sed non stricte vulgatus, 39. — Data opera, ex professo tractans rem, 43.
- Libri damnati absolute vel restructe** Decretis generalibus, 128-131; damnati ante MDC, 65; post editum catalogum Leonis XIII, 168. — editi ante Const. Leonis XIII, 28. — expuncti ex Indice Leonis XIII, 17; in Indicem quinam referantur, 17. Cur tot e Gallia et Italia, 17*. — obnoxii censurae, 117. — qua potestate damnentur, 62. 63. 64. 102. — scripti a clericis saecularibus, 119; a regularibus, 113.
- Librorum prohibitorum** commodatio, 47. 60. — defensio, 47. 48. 55. — destructio, 102, 7. — editio, 17. 29. 30. 47. 49. 52. 56. 123. — emptio, 61. — lectio, 47. 57. 95-98. — locatio, 47. 60. 124. — retentio, 51. 58. 124. — venditio, 47. 59. 124. — versio, 123.
- Licentia, v. Facultas.**
- Litaniae**, quomodo edendae, 90.
- Lithographiae**, an liber, 38. Imagines lithographice expressae, 85.
- Liturgici libri**, 88. Quid, qui horas recitat ex Breviario prohibito, p. 101. — cum cantu, 89.

M

- Magia**, quid. Libri eam commendantes vel docentes, 77.
- Magister Sacri Palatii**. Notio muneris, 95*. — concedens lectionem operum prohibitorum, 95 bis. — libros approbans, 112. 114. — olim libros damnans, 6.
- Magisterium** excusans lectionem classicorum obscoenorum, 73, 4. 95.

- Magnetismus** hodiernus, quomodo iudicandus, 77, 9, p. 80.
- Mandatum** Leonis XII quod Indici praeponeretur, 19.
- Manuscriptum**, an liber 38. — de novis faetis supernaturalibus, 78. v. **Scriptum**.
- Maria**, B. Virgo. Libri Virgini detrahentes, 74. Exempla, p. 76*.
- Massonica** secta, quatenam, 82. Quid, de socialistis, 83. Libris quibus commendatur —, 82.
- Materia** gravis, levis, 53-61. 116, 6.
- Mazziniana** societas massonica, 82.
- Meditationes**. Libri vel libelli qui eas proponunt, 91.
- Migne**, Patrologia, 66, 7.
- Miraculum**. Quid, p. 81*. Nova miracula referentes libri, vel scripta, 78. 79.
- Miscellanea litteraria**, 31.
- Missae Ordo**, vernacula lingua redditus, 91, 3.
- Missale**, quomodo edendum, 88.
- Missionarii apostolici**, quinam, 109, 2. Eorum libri, quod ad censuram praevidiam, 106.
- Molinos**. Eius opera quomodo damnata, p. 153.
- Monaco** (Card.). Litterae 20 aug. 1894 de sectis americanis, 83.
- Monita** S. C. Indicis, superioribus catalogis praeponi solita, 18. 19.
- Moralis** institutionis libri, 91.
- Mores boni**, quid. Diaria iis contraria, 92, 5.
- Mulleribus** quae conceditur facultas, 146.
- Munus** excusans lectionem classicorum obscoenorum, 73, 4; aliorum librorum prohibitorum, 95, 2.
- Mysticae** institutionis libri, 91.

N

- Naturalis lex. v. Legis naturalis** praescripta.
- Necessitas** eximens a legibus Indicis, 95. — licentiae petendae, 95.
- Nicaenum** Concilium, 2.

Nihilistae, societas massonica, 82. 83.

Nomen auctoris et editoris quatenus et quomodo indicandum, 121.

Nominatim damnatus liber, quoniam, 125, 6.

Notae catholicae in libro haeretici, 67, N. B. et contra, p. 152, 4. — requisitae in versione vernacula S. Scripturae, 71.

Numisma, 85.

Nuncia in diariis pravis, 94, 3.

Nuncius apostolicus, defert libros pravos, 100. — permittit lectionem librorum prohibitorum, 96. — petit licentias a Secretaria Statu, 152, N. B.

Nuyts, opera damnata, p. 153*, 155.

O

Obligatio conscientiae ex legibus Indicis, 53-61. 105 bis. 116, 6. — universalis, 23. 95.

Obscoenae imagines, 72, 4.

Obscoeni libri, 29, d. 72. 73. 124. Facultas legendi libros obscoenos, 96.

Observationes praepositae superioribus Indicibus, 18. 19.

Odd Fellows, societas americana, p. 89*.

Officiorum ac Munerum, C. Leonis XIII, 25 ian. 1897, De censura et prohib. librorum, 13, 14. p. 179-188. Quomodo interpretanda, 20. 22. 25-27. Eius vis universalis, 23. 95.

S. Officium, libros damnans, 62. — damnans evocationem spirituum, 77. Causae S. Officii, huic reservatae, 64. — notionem explicans sectae massonicae, p. 86*, 88. 89. — definiens quoniam acta sint Apostolicae Sedis, 84*. — permittens lectionem operum prohibitorum, 95 bis. — qualificans propositiones, 100.

Officium excusans lectionem classicorum obscoenorum, 73, 4; aliorum librorum prohibitorum, 95, 2.

Opera omnia, Clausula, 5. 17. 45. p. 153*.

Opifices typographiae quo pacto cooperentur editioni, 49. 125, 8. — an imprimentes, 125, 8; 126.

Opuscula, v. **Libelli**.

Ordinaria facultas indulgendi libros prohibitos, 95. 96.

Ordinarius, quisnam, 102.

Ordinarius loci approbans libros, 110. — avertens fideles a pravis diariis, 93; et libris, 102. — damnans libros, 63. 98. 102. Quid, si approbatus, si proscriptus a S. Sede, 102. Delegatus a S. Sede, 63. 64. 102. Utens potestate ordinaria, 102. Suntne ipsi tradendi libri prohibiti, 102, 7. — permittens librum anonymum seu pseudonymum, 121. Formulae eius facultatum, 134. 139. 152, N. B. 153-166. — utens facultatibus in gratiam Regularium, 64*. v. **Episcopus**.

P

Pantheon, opus Godfredi Viterbiensis, 7.

Parochus, lectionem S. Scripturae non iam permittit, 71; delegari potest ad permittendam lectionem librorum prohib. 96. 97.

S. Paulus, infensus libris superstitionis, 2.

Paulus III, mandans S. Officio prohibitionem librorum, 62.

Paulus IV, auctor Indicis romani, 5.

Peccatum violantium leges Indicis, 53-61. 105 bis, 116, 6.

Peregrini, 114.

Periodica, v. **Libelli periodici**. **Philosophiae** libri, 117.

Photographice expressae imagines, 92, 11.

Picturae, 92, 11.

Pietatis libri, 91.

Pius IV, auctor Indicis tridentini, 5.

S. Pius V, et origo Congregationis Indicis, 6.

Pius VI, damnans incredulorum libros, p. 110.

Plus VII, *C. Ecclesiam a Iesu Christo*, De sectis massonicis, p. 86*.

Plus IX, auctor *C. Apostolicae Sedis*, 19, 2. 20. — censuram praevidiam mitigans, 8. p. 143*. — damnans opera Nuyts, p. 155. — zelum excitans Ordinariorum, 63. *Encycl. Quanta cura*, p. 87*.

Pius X, De cantu sacro, 13, 4. 89; De actione populari christiana, De democratia christiana, p. 145*.

Poenae indictae violentibus leges de Indice, 125-127.

Pontificalium editio (ius Urbani VIII) p. 101*.

Pornographicae litterae, 72.

Praecepta et prohibitiones *C. Officiorum*, quomodo interpretanda, 26; obligant conscientiam, 53-61; universaliter, 23. 95.

Praelatus, quasi episcopali iurisdictione pollens, 96. 102.

Praelatus regularis v. etiam **Superior regularis**. Quisnam potestatem habeat quasi episcopalem, 96. — libros approbans suorum, 113.

Precum libelli ac libri, 91. — in locis missionum, 108.

Professores. Facultas quae ipsis fit, 136. — Necessitate excusati, 73, 4. 95, 2.

Prohibitio libri, quacnam vetet, 47. 95. — edendi librum, 52. quacnam fiat potestate, 62. 63. 64. — libri approbati, vel libri iam a S. Sede damnati, 102.

Prohibitiones *C. Officiorum*, quomodo interpretandae, 26. Earum summa, 128-130. Conexa praecepta, 131. — posteriores Indici Leonis XIII, 168.

Propagandae Fidei Congregatio, indulgens lectionem operum prohibitorum, 95 bis. Facultates suas quomodo interpretatur, p. 120. Earum formulae, 153-166. — Reservans sibi approbationem quorundam librorum, 108. De venditione publica librorum prohibitorum, 124, 5.

Prophetia nova, relata libro vel scripto, 78. 79.

Propugnare, quid, 66.

Providas, C. Benedicti XIV, 18 mart. 1751, De sectis massonicis, 82.

Providentissimus Deus. Enc. Leonis XIII, 18 nov. 1893, De Sacra Scriptura, 75.

Pseudonymi libri, 121.

Publicare, quid sit, 78, 2. 5.

Pueri, quinam 73, 5. Quod ad classicos obscenos, 73, 5.

Q

Quamvis, C. Urbani VIII, 16 iun. 1634, de editione Pontificalium, p. 101*.

Quanta cura, *Encycl. Pii IX*, 8 dec. 1864, p. 87*.

Quasi domicillum, quid, p. 138*.

Questions actuelles, 66, 7.

Quod Apostolicum, C. Leonis XIII, 28 dec. 1878, De socialistis, 83.

Quo graviora, C. Leonis XII, 13 mart. 1825, contra sectas massonicas, 82.

R

Reformatores et censura vel prohibitio librorum, 9.

Regulares an Episcoporum prohibitionibus teneantur, 64, 98. Eorum exemptio quomodo accipienda, interpretanda, 64. — ab Episcopo obtinere possunt licentiam legendi prohibita, 97. Potestas eorum Praelatorum, 96. 113. Eorum libri quod ad censuram praevidiam, 113. 126. Quinam sint regulares, p. 137*.

Religio. Significatio vocis, 67. 92, 4. — **nis** fundamenta, 66, p. 109. 98. Scriptum in quo religionis specialiter intersit, 118. Contra religionem, quid, 92, 4. 98. Historica origo clausulae, p. 110. De religione tractare, quid, 67. 92, 4.

Religiosae institutionis libri, 91.
Religiosus non exemptus, quod ad censuram specialem clericorum, 119. 120.
Religiosus status. Libri eidem iniuriosi, 76.
Restitutio operis prohibiti domino non habenti facultatem, 102, 7.
Retentio libri, quid, 51. — libri pretiosi ob imagines, opercula, etc. 51. — libri prohibiti quondam gravis, levis, 58. — prohibita, 47. 51. 105, 7. 124; punita, 125. — diariorum prohibitorum, 58.
Revelatio nova. Libri vel scripta quibus narratur, 78. 79.
Rituale. quomodo edendum, 88. De Rituale Carmelitarum, p. 99*.
S. Rituum Congregatio, prohibens libros, 62. Ipsi reservatae censurae, 78, 6. Decreta de cantu sacro, 89.
Roma. Ius speciale de approbatione librorum, 114.
Romani Pontifices, Breve Leonis XIII, 27 sept. 1900, Indicem promulgans, 13. 16.
Romani Pontificis circumspecta, C. S. Pii V, de facultatibus Praelatorum regularium, p. 118*.
Romans à lire et Romans à proscrire, opus L. Bethleem, 45*.

S

Sacramenta. Libri ipsis detrahentes, 74. Exempla, p. 76*.
Saeculares clerici. Obligatio specialis censurae praeviae, 119. 120.
Sancti. Libri ipsis detrahentes, 74. Exempla, p. 76*.
Sanctiones legum de Indice, 125-127. 133 bis.
Sand Georges. Opera qua ratione damnata, 45*.
Schisma propugnantes libri, 66.
Schismaticus, quisnam, 66. — an acatholicus, 67.
Scriptor damnandus an de libro suo sit audiendus, 28*. — an ne-

cessario sit inter editores, 49; vel inter « imprimi facientes », 126. — **es** clausula generali damnati, 167.
Scriptum, quid sit, 41. — de novis factis supernaturalibus, 78. — novas inducens devotiones, 80. — quodnam sit censurae obnoxium, 118.
Scriptura Sacra. Editiones, versiones, 69-71 bis. 91, 3. 105. 126. Libri de eius inspiratione perverse agentes, 75. Studentes Sacrae Scripturae, quoniam, 69.
Secta massonica, quid, 82. An socialistae sectam talem constituent, 83. Libri qui sectas massonici generis commendant, 82.
Seminarii rectores, quam obtineant facultatem, 135.
Si quid est, C. Urbani VIII, 2 sept. 1634, de editione Missalium, p. 99*.
Sixtus IV laudat Univ. Colon. propter praevidiam censuram, 7.
Sixtus V, auctor Indicis, 5. — Congregationes instituens romanas, 6.
Socialis scientiae libri, 117.
Socialistae. An secta massonica, 83.
Societates Biblicae, edentes vulgari lingua S. Scripturam, 71 bis.
Sollicita ac provida, C. Ben. XIV, 9 iul. 1753, 5. 13. 15. p. 189-199.
Sollicitudini, C. Benedicti XIV, 1 oct. 1745, de imaginibus sacris, 85.
Sons of Temperance, Societas americana, p. 89*.
Sortilegium, quid, 77, 1. Libri-dicens vel commendans, 77.
Spirituum evocatio, quid? Reprobata a S. Officio. Libri eam docentes vel commendantes, 77.
Statuae, 92, 11.
Status pontificalis. Ius Alexandri VII de libris, 114.
Subscriptio (*Abonnement*), diarium, libellorum periodicorum, 61.
Suicidium. Notio. Libri qui suicidium licitum statuunt, 81.
Summaria indulgentiarum, 87.

Superior generalis Ordinis, facultatem accipiens concedendi libros prohibitos, 97. Eius facultates transeunt ad successores, 97.

— *regularis*, quas partes habeat in libris prohibendis vel harum legum executione, 63. 64.

Supernaturalia facta narrantes libri vel scripta, 78. 79.

Superstitionem docentes vel commendantes libri, 77.

Syllabus. Libri tuentes errores Syllabo proscriptos, 84.

T

Thalia, liber Arii, 2.

Theologiae libri, 117. Quinam studiis — operam dent, 69. — professor necessitate excusatus 95.

Tomus posterior damnati libri, 17. 29, b. Pluribus tomis constans opus, 29, b.

Tractationes in ius eccles. universum, damnatum opus Nuyts, p. 155*.

Tridentinum Concilium, 18. 113. 126.

Typographus, ut editori cooperans, 49. Facultas quae ipsi fit, 149.

U

Universitas Coloniensis et censura praevia, 7 — Parisiensis et censura praevia, 7.

Universitatis alumni, legentes classicos obscenos, 73, 5; facultas quae ipsis fit, 145. 151. — *rectores*, denunciante libros praevidos, quo titulo, 100. quamnam obtineant facultatem, 135.

Urbanus III opus recipit Godfredi, 7.

Urbanus VIII, de relatione miraculorum, 19*. 79; de libris liturgicis, 88.

Urbs (Roma) Ius speciale de approbatione librorum, 114. v. **Vicarius Urbis**.

Urgens casus concedendi lectionem prohibitam, 96.

Usque ad revocationem, p. 120.

V

Venditio libri prohibiti, 47. 59. 124.

Verba varia: Acatbolici, 67; Adulescens, 73, 5; Apostasia, Apostata, 66, p. 61; Apostolicae litterae, 125, b; Apostolicae Sedis acta, 84*: Authentica editio, 88; Cultus, 74; Defendere, defensio, 48; Edere librum, editor, 49. 121. 126; Fabulae amatoriae, 42; Folium periodicum, 120; Haeresis, Haereticus, 66. 74, 3; Imprimens, 125, 8; 126; Imprimere, 104; Impugnare, 69, 4; Legere, 50; Libellus, 40; Libellus periodicus, 92; Liber, 33-39; Miraculum, p. 81*; Mores boni, 92, 5. Obscenus, 72; Ordinarius, 102; Praelatus iurisdictionis quasi episcopalis, 96. 102; Propugnare, 66; Puer, 73, 5; Religio, p. 109; Religionis fundamenta, p. 61; n. 98. Retinere librum, 51; Scriptum, 41; Schisma, 66; Secta, 82; Statuere, 81; Tractare, 67; Venditio libri, 59. 124.

Versio — operis approbati, 122. — operis prohibiti, 17. 29, c. — S. Scripturae, 69-71 bis. — epistolarum, evangeliorum anni, Ordinis Missae, 91, 3.

Vicarius apostolicus quisnam, 109. — permittens lectionem librorum prohibitorum, 96. 97. — prohibens libros, 102. — quosnam libros approbat, 108. Facultates ipsi concessae pro libris, 153-166.

— *capitularis*, permittens lectionem operum prohibitorum, 96. 97; prohibens libros, 102.

— *generalis*, permittens lectionem operum prohibitorum, 96. 97.

Urbis, libros approbans, 112. — prohibens librum a S. Sede proscriptum, 102, 3.

Vigil Fr. Opus damnatum, p. 154.

Visio nova relata libro vel scripto, 78. 79.

Volumina post prohibitionem edita,

17. 29. Quid, si in uno volumine sit causa prohibitionis, 29.

Volantia folia, 92.

Z

Zola, quatenus damnatur, 45.

EIUSDEM SCRIPTORIS

(PROSTANT APUD DESCLÉE & LEFEBVRE)

Quaestiones de Iustitia, ad usum hodiernum scholastice disputatae. Altera editio, auctior et accuratior. (Accesserunt, praeter leges a SS. D. N. Pio Pp. X actioni sociali praescriptas, Quaestiones de «*Feminismo*» et de natura personae moralis quae est Civitas.) Brugis, Beyaert, 1904, 1 vol. in-8, xxiv-758 p. Venit 7,00 fr.

La Nouvelle Encyclique Sociale. Texte. Traduction. Commentaire. Bruxelles, Schepens, 1901, 1 vol. in-8, 64 p. 1 fr.

Opusculum istud de re sociali est, una cum opere DE IUSTITIA, dignatum litteris Summi Pontificis LEONIS XIII.

Praelectiones canonicae Religiosorum institutioni potissimum accommodatae.

PARS GENERALIS (subsequetur).

PARTES SPECIALES: *De Religiosis Institutis et Personis*, tractatus canonico-moralis, ad recentissimas leges exactus;

Tomus prior, ad usum scholarum, altera editio. Brugis, Beyaert, 1906, 1 vol. in-8, xxv-400 (circiter) p. Venit 5-6 fr.

Tomus alter. Supplementa et Monumenta, altera editio, auctior et accuratior. Brugis, Beyaert, 1904, 1 vol. in-8, XLII-860 p. Venit 16 fr.

Supplementa et Monumenta Periodica (continuans tom. 2). Brugis, Beyaert, 1905, tomus I, 102 p. Venit 4,00 fr. (Scriptio 1904 constat in Belgio 3 fr., extra Belgium 3,75).

De Missionariis (mox subsequetur).

De iure Societatis Iesu (subsequetur).

De Vocatione religiosa et sacerdotali. Dissertatio excerpta ex opere *Supplementa et Monumenta*. Brugis, Beyaert, 1903, 1 vol. in-8, 46 p. Venit 1 fr.

Manuel social; La Législation et les œuvres en Belgique, avec une préface de M. G. COOREMAN, ancien Ministre de l'Industrie et du Travail, 2 édition. Louvain, Uystpruyst, 1904, 1 vol. in-8 de XL-1010 p. Prix, Belgique, 10 fr., étranger, 12,50 fr.

La question Congolaise. Bruxelles, Dewit, 1906, 1 vol. in-12, 375 p. Prix 3,50 fr.

La pratique et la doctrine de la dévotion au Sacré-Coeur de Jésus. Tournai, Casterman, 1906, 1 vol. in-16, 600 p. Prix 3 fr.

Méditations sur la Ste Vierge (Fêtes, Neuvaines, Mois de Marie, Samedis). Brugis, Beyaert, 1905, 2 vol. in-16, 400 et 500 p. Prix, 3 fr. Trad. hollandaise par le P. LOOLJAARD, prix, 3,50.

Le temps de la Pentecôte. Méditations sur le Saint-Esprit et diverses fêtes mobiles (extraites des Méditations sur la Sainte Vierge, partie supplém.). Messe, Office et Prières, Encycl. de Léon XIII, 2 fr.

Méditations sur S. Jean Berchmans. Cinq dimanches, et fête. Extr. des Méd. sur la Sainte Vierge, partie supplémentaire), 0,20 fr.

De Toewijding aan het H. Hart. — *Hij heeft mij bemind*. Door-nyk, Casterman, 1900 en 1902, ieder, 0,75 fr.

Pretium Lib. 2.50

